

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

Сандра Г. Савић

**МИКРОТОПЕНИМИЈА ЗАПЛАЊА –
СЕМАНТИЧКО-ТВОРБЕНИ АСПЕКТ**

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Ниш, 2024.

UNIVERSITY OF NIŠ
FACULTY OF PHILOSOPHY

Sandra G. Savić

**MICROTOPONYMY OF ZAPLANJE –
SEMANTIC AND DERIVATIONAL ASPECT**

DOCTORAL DISSERTATION

Niš, 2024.

Подаци о докторској дисертацији

Ментор:

Др Татјана Трајковић, ванредни професор, Универзитет у Нишу,
Филозофски факултет

Наслов:

Микротопонимија Запања – семантичко-творбени аспект

Резиме:

Предмет истраживања ове докторске дисертације представља микротопонимски систем Запања. Запање је област у југоисточној Србији и чини је узано брдско-планинско подручје омеђено трима планинама (Сувом планином, Селичевицом и Бабичком гором) и реком Јужном Моравом. Бележењем микротопонимије Запања обухватили смо све називе места у простору која је човек именовао како би се лакше оријентисао и организовао своје делатности уско повезане са његовом егзистенцијом. Микротопоними су подложни променама нарочито у савременом добу када се села напуштају, а становништво се све више креће ка урбаним срединама. Микротопонимија постаје угрожена јер се нестанком становника који је познају постепено препушта забораву. Циљ ове докторске дисертације је бележење целокупне микротопонимске грађе са подручја Запања, као и свеобухватна анализа применом ономастичке методологије. Микротопонимија Запања сакупљана је на терену кроз разговор са информаторима који добро чувају локални запањски говор. У ономастички материјал забележен на терену увршћени су и називи које је крајем прошлог века на простору Запања прикупљао Вилотије Вукадиновић. То је грађа која је сакупљена за потребе Одбора за ономастику САНУ и чува се у поменутом одбору. Говор Запања припада сврљишко-запањском дијалекту у оквиру призренско-тимочке дијалекатске области и представља синтезу језичких архаизама и иновација. На дијалекатска обележја

микротопонимског материјала указано је у оквиру посебног поглавља. Детаљна топономастичка анализа микротопонимије подразумева у овом случају лексичко-семантички и структурно-творбени приступ грађи. Микротопонимски материјал са запањског терена којим располажемо подељен је у семантичке групе и уже подгрупе. Грађа је и деривационо обрађена, чиме је указано на творбене моделе који су учествовали у стварању географских назива са овог подручја. Методе које су примењиване у раду су: аналитичка, дескриптивна, корпусна, класификациона, статистичка и компаративна.

Научна област:

Српски језик

Научна
дисциплина:

Ономастика

Кључне речи:

Српски језик, ономастика, призренско-тимочка дијалекатска област, сврљишко-запањски говори, микротопонимија, Запање, семантичка класификација микротопонима, структурална класификација микротопонима

УДК:

811.163.41'373.21(497.11)

CERIF
класификација:

Н 370 Ономастика
Н 401 Дијалектологија

Тип лиценце
Креативне
заједнице:

Ауторство – некомерцијално – без прераде (**CC BY-NC-ND**)

Data on Doctoral Dissertation

Doctoral
Supervisor:

Tatjana Trajković, PhD, Associate Professor, University of Niš,
Faculty of Philosophy

Title:

Microtoponymy of Zaplanje – Semantic and Derivational Aspect

Abstract:

The focus of this doctoral dissertation is the microtoponymic system of Zaplanje, a region located in southeastern Serbia. This area is characterized by a narrow, hilly, and mountainous terrain, bordered by three mountains (Suva Planina, Seličevica, and Babička Gora) and the South Morava River. In the course of recording Zaplanje's microtoponymy, all place names that humans have assigned to help with orientation and the organization of activities essential to their livelihood were documented. Microtoponyms, however, are prone to change, particularly in contemporary times, as rural areas are being abandoned and people are increasingly migrating to urban centers. This migration threatens the preservation of microtoponyms, as the knowledge of these place names is gradually being lost. The primary goal of this dissertation is to capture the entire body of microtoponymic data from the Zaplanje region and conduct a thorough analysis using onomastic methods. Fieldwork played a key role in gathering this data, with information collected through interviews with informants fluent in the local Zaplanje dialect. Additionally, the research incorporates place names collected by Vilotije Vukadinović in Zaplanje at the end of the last century, which were compiled for the Onomastics Committee of the Serbian Academy of Sciences and Arts (SASA) and are preserved by the committee. The Zaplanje dialect is part of the Svrlijig-Zaplanje dialect, which falls within the Prizren-Timok dialectal zone, combining both linguistic archaisms and newer developments. The

dialectal aspects of the microtoponymic data are explored in a dedicated chapter. This study involves an in-depth toponomastic analysis that approaches the data from both a lexical-semantic and structural-formative perspective. The microtoponymic material collected from the Zaplanje region is categorized into semantic groups and subgroups. Additionally, a derivational analysis is conducted to identify the formative patterns that shaped the geographic names in the area. The methods used in this research include analytical, descriptive, corpus-based, classificatory, statistical, and comparative approaches.

Scientific
Field:
Scientific
Discipline:

Serbian Language

Onomastics

Key Words:

Serbian language, onomastics, Prizren-Timok dialect area, Svrlijig-Zaplanje dialects, microtoponymy, Zaplanje, semantic classification of microtoponyms, structural classification of microtoponyms

UDC:

811.163.41'373.21(497.11)

CERIF
Classification:

H 370 Onomastics
H 401 Dialectology

Creative
Commons
License Type:

Attribution – NonCommercial – NoDerivs (**CC BY-NC-ND**)

Користим прилику да захвалим члановима Комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације на основу чијег мишљења је израда доктората одобрена.

Велику захвалност дугујем ментору проф. др Татјани Трајковић на указаном поверењу, стручним примедбама и сугестијама које су ми веома значиле приликом израде ове докторске дисертације.

Захвалност дугујем и др Мирјани Петровић-Савић чији су ми савети и стручна помоћ такође помогли у обликовању докторске дисертације.

Проф. др Софији Милорадовић захваљујем на корисним и добронамерним саветима и смерницама.

АПСТРАКТ

Предмет истраживања овог рада је микротопонимија Запања, тачније микротопонимски систем 34 села која припадају општини Гацин Хан. Запање је област у југоисточној Србији и чини је узано брдско-планинско подручје омеђено трима планинама и реком Јужном Моравом. На истоку је тешко проходна Сува планина, на западу се налази Бабичка Гора, док је планина Селичевица природна граница према Нишу.

Говор Запања припада сврљишко-заплањском дијалекту у оквиру призренско-тимочке дијалекатске области. На дијалекатска обележја заплањског говора, која су своју потврду нашла и у микротопонимском материјалу истраживане регије, указано је у оквиру посебног поглавља.

Микротопоними су подложни променама, што је нарочито видљиво сада у савременом добу када се села напуштају, а становништво се све више креће ка урбаним срединама и већим градовима. Микротопонимија постаје угрожена јер се нестанком становника који је познају постепено губи и препушта заборава. Циљ ове докторске дисертације је бележење целокупне микротопонимске грађе са подручја Запања, као и свеобухватна анализа применом ономастичке методологије. Како је дијалекатски опис говора Запања монографски представљен, прикупљањем и анализирањем микротопонима употпуниће се дијалекатска слика овог дела југоисточне Србије, а језички нанос назива вековима чуван остаће забележен и отргнут од заборава.

Микротопонимија Запања сакупљана је на терену кроз разговор са информаторима који добро чувају локални говор. У ономастички материјал забележен на терену увршћени су и називи које је крајем прошлог века на простору Запања забележио Вилотије Вукадиновић. То је грађа која је сакупљена за потребе Одбора за ономастику САНУ и чува се у поменутом одбору.

Грађа која је сакупљена на терену обједињена је са грађом коју је раније забележио Вилотије Вукадиновић. Целокупна грађа анализирана је према методологији ономастичких истраживања и то на два нивоа: на лексичко-семантичком и структурно-творбеном нивоу. Лексичко-семантичка анализа микротопонимских јединица представљена је кроз шест семантичких група и знатно више ужих подгрупа, које су се овом приликом издвојиле.

Структурно-творбеном анализом приказани су творбени модели којим су настали микротопоними испитиване географске области, и то са посебним освртом на изведенице настале суфиксацијом. Указано је и на двочлане топономастичке синтагме, којих има највише у анализираном корпусу, али и на називе настале процесом топонимизације апелативне лексике, као и на друге творбене могућности у микротопонимском систему Запаља.

Методе које су коришћене у овом раду су аналитичка, дескриптивна, класификациона и корпусна. Поред поменутих, примењене су статистичка метода и компаративна. Статистичка метода дала нам је увид у продуктивност одређених суфикса и других творбених модела у микротопонимији. Компаративна метода коришћена је приликом поређења микротопонимског материјала забележеног у Запаљу са стањем у микротопонимским системима других, пре свега, суседних географских регија.

Кључне речи: Српски језик, ономастика, призренско-тимочка дијалекатска област, сврљишко-заплањски говори, микротопонимија, Запаље, семантичка класификација микротопонима, структурална класификација микротопонима.

SUMMARY

The subject of this research is the microtoponymy of Zaplanje, specifically the microtoponymic system of 34 villages belonging to the municipality of Gadžin Han. Zaplanje is a region in southeastern Serbia, characterized by a narrow, hilly-mountainous area bordered by three mountains and the South Morava River. To the east lies the rugged and difficult-to-pass Suva Planina, to the west is Babička Gora, while the Seličevica mountain forms the natural boundary toward Niš.

The dialect of Zaplanje belongs to the Svrlijig-Zaplanje dialect within the Prizren-Timok dialect area. The dialectal features of the Zaplanje speech, which are also reflected in the microtoponymic material of the studied region, are highlighted in a dedicated chapter.

Microtoponyms are susceptible to changes, which is especially evident in modern times as villages are being abandoned and the population increasingly moves toward urban centers and larger cities. Microtoponymy is becoming endangered because, with the disappearance of the inhabitants who know it, it gradually fades and is consigned to oblivion. The aim of this doctoral dissertation is to document the entire corpus of microtoponymic material from the Zaplanje region, as well as to conduct a comprehensive analysis using onomastic methodology. Since the dialectal description of Zaplanje's speech has been monographically presented, the collection and analysis of microtoponyms will complete the dialectal picture of this part of southeastern Serbia, and the linguistic layer of names preserved for centuries will be recorded and saved from oblivion.

The microtoponymy of Zaplanje was collected in the field through conversations with informants who have a strong command of the local dialect. The onomastic material recorded in the field also includes names documented by Vilotije Vukadinović in the Zaplanje region at the end of the last century. This material was gathered for the needs of the Onomastics Committee of the Serbian Academy of Sciences and Arts (SASA) and is preserved by the committee.

The material collected in the field has been combined with the data previously recorded by Vilotije Vukadinović. The entire corpus has been analyzed using the methodology of onomastic research on two levels: the lexical-semantic level and the structural-formative level. The lexical-semantic analysis of the microtoponymic units is presented through six semantic groups and a significantly larger number of narrower subgroups, which were distinguished in this study.

The structural-formative analysis highlights the formative models used in the creation of microtoponyms in the studied geographical area, with a particular focus on derivatives formed through suffixation. It also addresses two-part toponymic phrases, which are the most common in the analyzed corpus, as well as names that emerged through the process of toponymization of appellative lexicon. Additionally, other formative possibilities within the microtoponymic system of Zaplanje are examined.

The methods used in this study include analytical, descriptive, classificatory, and corpus-based approaches. In addition to these, statistical and comparative methods were applied. The statistical method provided insights into the productivity of certain suffixes and other formative models in the microtoponymy. The comparative method was used to compare the microtoponymic material collected in Zaplanje with the microtoponymic systems of other, primarily neighboring, geographical regions.

Keywords: Serbian language, onomastics, Prizren-Timok dialect area, Svrlijig-Zaplanje dialects, microtoponymy, Zaplanje, semantic classification of microtoponyms, structural classification of microtoponyms.

САДРЖАЈ

I. УВОД.....	1
I. 1.1. Уводне напомене	1
I. 1.2. Предмет рада.....	2
I. 1.3. Циљеви и методе приликом обраде микропонимије	4
I. 1.4. Начин прикупљања грађе и обрада материјала.....	6
I. 1.5. Карта општине Гацин Хан.....	10
II. ДООНОМАСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА	11
II. 1. Ванлингвистичка истраживања	11
II. 1.1. Положај	11
II. 1.2. Границе.....	11
II. 1.3. Име.....	12
II. 1.4. Природне целине	12
II. 1.5. Насељена места Запања	13
II. 1.6. Становништво и његово порекло.....	14
II. 2. Дијалекатске особености говора Запања и њихов одраз у микропонимији	15
II. 2.1. Акценат.....	16
II. 2.2. Вокали	16
II. 2.2.1. Полугласник	16
II. 2.2.2. Рефлекси вокалног л.....	17
II. 2.2.3. Вокално р.....	17
II. 2.2.4. Редукција вокала.....	18
II. 2.2.5. Супституција вокала.....	18
II. 2.3. Консонанти	19
II. 2.3.1. Сонант ј.....	19
II. 2.3.2. Сонант в.....	22
II. 2.3.3. Сугласник х	22
II. 2.3.4. Африката s.....	23
II. 2.3.5. Судбина финалног л	24

II. 2.3.6. Јотовање.....	24
II. 2.3.7. Палатализација.....	25
II. 2.3.8. Једначење сугласника по звучности	25
II. 2.3.9. Консонантске групе.....	26
II. 2.3.9.1. Консонантске групе у иницијалној позицији	26
II. 2.3.9.2. Консонантске групе у медијалној позицији	26
II. 2.3.9.3. Консонантске групе у финалној позицији.....	27
II. 2.3.10. Метатеза.....	27
II. 2.3.11. Сугласници на крају речи	28
II. 2.4. Морфологија	28
II. 2.4.1. Општи падеж.....	28
II. 2.4.1.1. Функција генитива.....	29
II. 2.4.1.2. Функција акузатива.....	29
II. 2.4.1.3. Функција инструментала.....	29
II. 2.4.1.4. Функција локатива.....	29
II. 2.4.1.5. Функција квалификативне одредбе.....	30
II. 2.4.2. Придеви и придевски вид	30
II. 2.4.2.1. Неодређени придевски вид у топонимији	30
II. 2.4.2.2. Одређени придевски вид у топонимији.....	30
II. 3. Преглед досадашњих истраживања језичког простора Запања	31
III. СЕМАНТИЧКА КЛАСИФИКАЦИЈА МИКРОТОПОНИМА	33
III. 1. Географски називи условљени физичкогеографским својствима тла.....	34
III. 1.1. Називи мотивисани природним обликом, положајем и изгледом тла.....	35
III. 1.1.1. Nomina topographica	36
III. 1.1.2. Nomina metaphorica	54
III. 1.1.2.1. Микропоними мотивисани називима за болести.....	63
III. 1.1.2.2. Метафоре по намени	64
III. 1.1.2.3. Микропоними са опсценом лексиком као мотивном.....	65
III. 1.2. Називи мотивисани површинским својствима тла	65
III. 1.2.1. Димензионисаност	66
III. 1.2.2. Конфигурација и облик.....	69

III. 1.2.3. Одсуство растиња / обраслост растињем	72
III. 1.3. Називи мотивисани саставом и особинама тла	74
III. 1.3.1. Микротопоними мотивисани саставом тла	74
III. 1.3.2. Микротопоними мотивисани другим својствима	78
III. 1.3.2.1. Боја	78
III. 1.3.2.2. Квалитативна својства (са изразитом субјективном оценом)	80
III. 1.4. Називи мотивисани фитонимима	85
III. 1.4.1. Појединачне биљке (најчешће дрвеће).....	85
III. 1.4.2. Називи према апелативима за поједине сорте дивљих јабука и крушки (по укусу, облику, времену зрења плодова).....	93
III. 1.4.3. Називи за локалитете покривене шумским растињем или травом.....	93
III. 1.5. Називи мотивисани зоонимима	97
III. 1.6. Називи мотивисани односом према другим топонимима.....	101
III. 1.6.1. Релациони микротопоними просторног односа (предлошко-падежне синтагме)	101
III. 1.6.2. Релациони микротопоними просторног односа од опозитних придева и апелатива	105
III. 1.6.3. Релациони микротопоними темпоралне семантике.....	107
III. 1.7. Називи мотивисани бројевима.....	108
III. 2. Хидронимија	108
III. 2.1. Хидрографски термини у хидронимији.....	110
III. 2.2. Називи који изражавају различита својства хидронима	117
III. 2.2.1. Хидронимски називи мотивисани детерминантама према визуелном утиску	118
III. 2.2.1.1. Хидронимски називи мотивисани димензијама	118
III. 2.2.1.2. Хидронимски називи мотивисани обликом и изгледом	119
III. 2.2.1.3. Хидронимски називи просторног односа мотивисани положајем и односом према другим хидронимима и топонимима	119
III. 2.2.1.4. Хидронимски називи мотивисани бојом.....	121
III. 2.2.2. Хидронимски називи мотивисани својствима посредством других чула	121
III. 2.3. Хидронимски називи фитонимског порекла	122
III. 2.4. Хидронимски називи зоонимског порекла	123

III. 2.5. Називи за хидронимске објекте настале човековим радом	123
III. 3. Човек – живот и рад.....	126
III. 3.1. Микротопоними мотивисани друштвеним животом	126
III. 3.1.1. Микротопоними мотивисани старим објектима и остацима људских насеља.....	126
III. 3.1.2. Микротопоними мотивисани управном влашћу	132
III. 3.1.3. Микротопоними мотивисани здањима одбрамбеног карактера.....	132
III. 3.1.4. Микротопоними мотивисани облицима земљишне својине.....	133
III. 3.1.5. Микротопоними мотивисани утврђивањем граница имања	134
III. 3.1.6. Микротопоними мотивисани називима из осталих сфера цивилизацијских појмова	135
III. 3.2. Микротопоними мотивисани пољопривредним културама и начином коришћења тла	135
III. 3.2.1. Микротопоними настали од пољопривредних термина.....	135
III. 3.2.2. Микротопоними мотивисани објектима пољопривредне намене	138
III. 3.2.3. Микротопоними мотивисани стварањем нових обрадивих површина и унапређењем квалитета тла	139
III. 3.3. Микротопоними мотивисани ратарством и сточарством	143
III. 3.3.1. Микротопоними мотивисани ратарством	143
III. 3.3.1.1. Микротопоними мотивисани ратарским културама	143
III. 3.3.1.2. Микротопоними мотивисани виноградарством	145
III. 3.3.1.3. Микротопоними мотивисани воћарством	146
III. 3.3.2. Микротопоними мотивисани сточарством	147
III. 3.4. Микротопоними мотивисани пчеларством	154
III. 3.5. Микротопоними који означавају привредне објекте и производе	154
III. 3.6. Микротопоними који означавају путеве и прелазе	155
III. 3.7. Микротопоними мотивисани духовним животом	159
III. 4. Микротопоними антропонимског порекла	163
III. 4.1. Микротопоними мотивисани мушким личним именом (скраћеним личним именом, хипокористиком).....	163
III. 4.2. Микротопоними мотивисани личним или породичним надимком	170
III. 4.2.1. Називи мотивисани личним надимком	171

III. 4.2.2. Називи мотивисани породичним надимком	172
III. 4.3. Микропоними мотивисани презименом	176
III. 4.4. Микропоними мотивисани звањем, положајем, занимањем	176
III. 4.5. Микропоними мотивисани етником.....	179
III. 4.6. Микропоними мотивисани женским именима (скраћеним именима, хипокористима).....	179
III. 4.7. Микропоними мотивисани сродственим терминима	180
III. 5. Географски називи настали од других топонима	182
III. 5.1. Називи од ојконима.....	182
III. 5.2. Називи од других микропонима	183
III. 5.3. Називи настали од хоронима	184
III. 6. Микропоними недовољно јасне мотивисаности.....	184
IV. МАКРО И МИКРО СИСТЕМИ У ТОПОНИМИЈИ.....	186
V. СТРУКТУРАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА МИКРОПОНИМА.....	188
V. 1. Безафиксални творбени модел – називи настали топонимизацијом апелатива	190
V. 2. Афиксални творбени модел.....	194
V. 2.1. Суфиксални творбени тип.....	194
V. 2.1.1. Именички суфикси у микропонимији	194
V. 2.1.2. Придевски суфикси у микропонимији	213
V. 2.2. Префиксални творбени тип.....	216
V. 2.3. Префиксално-суфиксални творбени тип	217
V. 3. Сложени микропоними	219
V. 3.1. Топономастичке сложеннице.....	219
V. 3.2. Двочлане и вишечлане топономастичке синтагме	221
VI. СТАТИСТИЧКИ ПРИКАЗ ТВОРБЕНИХ МОДЕЛА.....	239
VII. ЗАКЉУЧАК	243
VIII. НАПОМЕНЕ УЗ РЕЧНИК МИКРОПОНИМА	251
IX. РЕЧНИК МИКРОПОНИМА	254
X. ПРИЛОЗИ: СЛИКЕ СА ТЕРЕНА.....	330
ЛИТЕРАТУРА	333
БИОГРАФИЈА АУТОРА.....	350

I. УВОД

I. 1.1. Уводне напомене

Ономастика, наука о именима, као део језичког система, подробно осликава материјалну и духовну културу једног народа који насељава одређен простор и садржи драгоцене податке из историје језика. „Под именом подразумевамо језичку ознаку која се – за разлику од назива или апелатива који означава збир истоврсних објеката – примењује за конкретан објекат, независно од тога шта она значи и да ли уопште има значења у датом језику; такву примену називамо именовањем” (Лома 2013: 11). Према објашњењу А. Ломе, именовање представља колективни чин једне заједнице и је испољено кроз географске, дијалекатске и социјалне сегменте. Главни предмети именовања (*ономастике*) јесу особе, појединци и скупине људи (*антропонимија*) и делови окружења у простору, који су одређени природним чиниоцима (рељеф, вегетација и сл.) и људском историјом (*топонимија*) (Лома 2013: 11–12).

Као научна дисциплина, ономастика је била слабије развијена код Срба до средине седамдесетих година прошлог века.¹ Није било теренских истраживања, као ни систематског проучавања српског ономастикона (Стијовић 1997: 203). У Српској академији наука и уметности основан је 1974. године Одбор за ономастику. На тај начин стекли су се услови за детаљна и систематска ономастичка проучавања. Испитан је велики део српске језичке територије, а ономастичка грађа забележена и похрањена у великом броју студија и монографија.

Ономастика је саставни део културе народа, а о култури једног народа може се доста тога сазнати проучавањем „културног идентитета испољеног кроз језик, а један од начина испољавања културе кроз језик јесте лексика, односно, проучавањем лексичког нивоа, првенствено семантике и структуре тематске лексике, водећи рачуна о просторним и временским чиниоцима који утичу на језик, представља се култура једне језичке заједнице” (Недељков 2009: 190).

¹ „Ономастика је код Срба тек пре нешто више од пола века добила основне претпоставке истраживања и тај план се скоро у потпуности одржао у последњих шездесетак година” (Шћефановић 2019: 127).

I. 1.2. Предмет рада

Предмет научног истраживања овог рада су микротопоними Заплања, области у југоисточној Србији која обухвата 34 села. Бележењем микротопонимије Заплања обухваћени су сви називи локалитета у простору које је човек именовао како би се лакше оријентисао и организовао своје делатности. Микротопоним је, према дефиницији коју доноси Н. В. Подольска, „Собственное имя (чаще) природного физико-географического объекта, (реже) созданного человеком, имеющее узкую сферу употребления” (Подольска 1988: 86).²

Овим радом обухваћени су микротопоними из 34 села Заплања, односно општине Гаџин Хан: Велики Вртоп, Велики Крчимир, Виландрица, Гарџе, Гаџин Хан, Горњи Барбеш, Горње Власе, Горње Драговље, Горњи Душник, Гркиња, Доњи Барбеш, Доње Драговље, Доњи Душник, Дуга Пољана, Дукат, Јагличје, Калетинац, Копривница, Краставче, Личје, Мали Вртоп, Мали Крчимир, Марина Кутина, Миљковац, Ново Село, Овсињинац, Равна Дубрава, Семче, Сопотница, Тасковићи, Топоница, Ћелије, Чагровац, Шебет.³

Азбучним редом дат је преглед етника и ктетика за сва заплањска села која се налазе у нашем раду (Марковић 2000: 17–19):

Велики Вртоп: Вртопац, Вртопка, Вртопче, Вртопци, вртопски, -ска, -ско.

Велики Крчимир: Крчмирац, Крчмирка, Крчмирче, Крчмирци, крчмирски, -ска, -ско.

Виландрица: Виландричанин, Виландричанка, Виландричанче, Виландричани, виландрички, -чка, -чко.

Гарџе: Гарџац, Гарџанка, Гарџанче, Гарџи, гарџи, -ска, -ско.

Гаџин Хан: Гаџинац, Гаџинанка, Гаџинанче, Гаџинанци, гаџинански, -ска, -ско.

² М. Шћепановић (1997б: 66) износи запажање да се у оквиру друштвене заједнице номинацијски процес одвијао као „просец у процесима”. Аутор даље тврди да „полазећи од себе (свог имена – систем обухваћен антропонимским категоријама, човјек је именовао своје станиште (систем микротопонимских категорија)” (Шћепановић 1997б: 67).

³ У даљем раду су, приликом навођења микротопонимских назива, коришћене скраћенице за горе наведена села: Велики Вртоп ВВ, Велики Крчимир ВК, Виландрица В, Гарџе Га, Гаџин Хан ГХ, Горњи Барбеш ГЂ, Горње Власе ГВ, Горње Драговље ГДр, Горњи Душник ГДу, Гркиња Гр, Доњи Барбеш ДЂ, Доње Драговље ДДр, Доњи Душник ДДу, Дуга Пољана ДП, Дукат Ду, Јагличје Ја, Калетинац Ка, Копривница Ко, Краставче Кр, Личје Ли, Мали Вртоп МВ, Мали Крчимир МК, Марина Кутина МКу, Миљковац М, Ново Село НС, Овсињинац О, Равна Дубрава РД, Семче Се, Сопотница Со, Тасковићи Та, Топоница Т, Ћелије Ће, Чагровац Ча, Шебет Ш.

Горњи Барбеш: Горњобарбежанин, Горњобарбежанка, Горњобарбежанче, Горњобарбежани, горњобарбешки, -шка, -шко.

Горње Власе: Влашанин, Влашанка, Влашанче, Влашани, влашки, -шка, -шко.

Горње Драговље: Горњодраговац, Горњодраговка, Горњодраговче, Горњодраговци, горњодраговски, -ска, -ско.

Горњи Душник: Горњодушњичанин, Горњодушњичанка, Горњодушњичање, Горњодушњичани, горњодушнички, -чка, -чко.

Гркиња: Гркињчанин, Гркињчанка, Гркињчанче, Гркињци, гркињски, -ска, -ско.

Доњи Барбеш: Долњобарбежанин, Долњобарбежанка, Долњобарбежанче, Долњобарбежани, долњобарбешки, -шка, -шко.

Доње Драговље: Долњодраговац, Долњодраговка, Долњодраговче, Долњодраговци, долњодраговски, -ска, -ско.

Доњи Душник: Душњичањин, Душњичањка, Душњичање, Душњичани, душнички, -чка, -чко.

Дуга Пољана: Дугопóљчанин, Дугопóљчанка, Дугопóљчање, Дугопóљци, дугопóљски, -ска, -ско.

Дукат: Дукáћанин, Дукáћанка, Дукáћанче, Дукáћани, дукáцки, -цка, -цко.

Јагличје: Јегличáнин, Јегличáнка, Јегличáње, Јегличáни, јеглички, -чка, -чко.

Калетинац: Калетинчањин, Калетинчањка, Калетинчање, Калетинчањи, калетиначки, -чка, -чко.

Копривница: Копривничањин, Копривничањка, Копривничање, Копривничањи, копривнички, -чка, -чко.

Краставче: Кра́ставчанин, Кра́ставчанка, Кра́ставчање, Кра́ставчањи, кра́ставачки, -чка, -чко.

Личје: Ли́чањин, Ли́чањка, Ли́чање, Ли́чањи, личањски, -ска, -ско.

Мали Крчимир: Мало́крчи́мирац, Мало́крчи́мирка, Мало́крчи́мирче, Мало́крчи́мирци, мало́крчи́мирски, -ска, -ско.

Мали Вртоп: Мало́врто́пац, Мало́врто́пка, Мало́врто́пче, Мало́врто́пци, мало́врто́пски, -ска, -ско.

Марина Кутина: Маринокути́нац, Маринокути́нка, Маринокути́нче, Маринокути́нци, маринокути́нски, -ска, -ско.

Миљковац: Миљковчанин, Миљковчанка, Миљковчање, Миљковчањи, миљковачки, -чка, -чко.

Ново Село: Новоселац, Новоселка, Новоселче, Новоселци, новоселски, -ска, -ско.

Овсињинац: Овсињинчањин, Овсињинчањка, Овсињинчање, Овсињинчањи, овсињински, -ска, -ско.

Равна Дубрава: Рамодубравац, Рамодубравка, Рамодубравче, Рамодубравци, рамодубравски, -ска, -ско.

Семче: Семчањин, Семчањка, Семчање, Семчањи, семчањски, -ска, -ско.

Сопотница: Сопотњичанин, Сопотњичанка, Сопотњичање, Сопотњичањи, сопотњички, -чка, -чко.

Тасковићи: Тасковчанин, Тасковчанка, Тасковчанче, Тасковчањи, тасковачки, -чка, -чко.

Топоница: Топоничанин, Топоничанка, Топоничанче, Топоничани, топонички, -чка, -чко.

Ћелије: Ћелијанин, Ћелијанка, Ћелијанче, Ћелијанци, ћелијски, -ска, -ско.

Чагровац: Чагровчанин, Чагровчанка, Чагровчанче, Чагровчани, чагровачки, -чка, -чко.

Шебет: Шебечанин, Шебечанка, Шебечанче, Шебечани, шебечки, -чка, -чко.

I. 1.3. Циљеви и методе приликом обраде микротопонимије

Топономастичка истраживања, која се везују за подручје призренско-тимочке дијалекатске области, започета су одавно, а њихови почеци везују се за прве етнографске и антропографске студије с почетка двадесетог века, истиче Т. Трајковић (2021б: 594).

Подручје Запања није у потпуности истражено на пољу ономастике. Осамдесетих година прошлог века Вилотије Вукадиновић сакупљао је микротопонимску грађу за потребе Одбора за ономастику САНУ из 18 села општине Гаџин Хан. Међутим, цело подручје до сада није истражено и ономастички анализирано.

Микротопоними су подложни променама нарочито у савременом добу када се села напуштају, а становништво се све више креће ка урбаним срединама. Микротопонимија постаје угрожена јер се нестанком становника који је познају постепено препушта

забраву. Чињеница да се последњих година посебно у говору младих стицајем друштвених околности постепено губе поједина дијалекатска обележја, али и топографски називи, указује на важност задатка да се прикупи и опише слика једног микротопонимског система. Према запажању С. Стијовића „свако оклевање значило би ненадокнадив губитак за науку, пошто се социолошки положај српског села, и не само села, као и идентитет људи у њему – мењају неслућеном брзином, а тиме се из памћења ових генерација потискују стари називи и многи појмови везани за њих и начин живота који пред нашим очима одлази у прошлост” (Стијовић 2000: 573).

Прикупљањем и анализирањем микротопонима употребљена је дијалекатска слика овог дела југоисточне Србије, а језички наноси назива чувани вековима том приликом су забележени и сачувани. Обрадом микротопонимије Запања покушаћемо да сачувамо слику тренутног стања у топонимији јер не можемо бити сигурни да ће она таква остати услед све већих миграција ка граду и запуштања села.

Основни циљ овог истраживања јесте бележење целокупне микротопонимске грађе са подручја Запања и њена свеобухватна анализа применом ономастичке методологије. Када човек изгуби или смањи свој контакт са природом, нестаје и потреба за именовањем објеката који су му од значаја. Самим тим долази до губљења и заборављања топонима на одређеној географској регији (Петровић-Савић 2013: 34). Из тог разлога, системско бележење, чување назива и њихова анализа биће од великог значаја не само за ономастику као научну област већ и за будуће нараштаје Запања.

Детаљна топономастичка анализа микротопонимије подразумева лексичко-семантички и структурно-творбени приступ грађи, која је разврстана на семантичке групе и подгрупе и деривационо обрађена, чиме се указује на творбене моделе који фигурирају у стварању географских назива са овог подручја.

Као један од циљева издвојило се утврђивање етимологије појединих топонима, чиме је указано на утицај страних језика на микротопонимски систем испитиваног подручја. Тај утицај није велики с обзиром на то да су топонимски називи Запања претежно словенског порекла, а тек понегде је видљив утицај влашког или турског језичког наноса.

Грађа која је прикупљена на терену обједињена је са грађом која је раније забележена. Целокупна грађа обрађена је према методологији ономастичких истраживања

и то на два нивоа: на лексичко-семантичком и структурно-творбеном нивоу. Лексичко-семантичка анализа представља микротопонимију Запања кроз семантичке типове и ономастичке врсте. Структурно-творбеном анализом показани су творбени модели микротопонима Запања, са посебним освртом на изведенице са топономастичким суфиксима, као и на двочлане топономастичке синтагме, којих има највише у анализираном корпусу.

На самом крају поглавља о семантичкој класификацији микротопонима наведени су и топоними који су непознатог или недовољно јасног постања.

Истраживањем је указано на све семантичке моделе који су обухваћени групама осмишљеним према мотивисаности у настајању микротопонима. Структурни типови обрађених микротопонима указали су на микротопонимски творбени систем са подручја запањског говора призренско-тимочке дијалекатске области српског језика.

Како наводи Р. Жутић (2014: 14), једна од основних метода у топономастичкој интерпретацији грађе јесте класификација. Ова метода коришћена је и приликом обраде микротопонимије Запања, како у семантичкој тако и у структурној и творбеној анализи микротопонимских јединица.

У раду су коришћене и аналитичка, дескриптивна, корпусна и математичко-статистичка метода. Статистичка метода дала нам је увид у бројчане односе различитих творбених модела, али и у продуктивност одређених суфикса као творбених елемената у микротопонимији.

Компаративна метода примењена је приликом поређења микротопонимског материјала забележеног у Запању са стањем у микротопонимији других, пре свега суседних, географских регија.

Топономастичка слика запањског подручја имала је за циљ да путем анализе географских назива представи спој дијалекатских, економских и културолошких укрштања на поменутој географској територији.

I. 1.4. Начин прикупљања грађе и обрада материјала

Према речима П. Шимуновића (1976: 3) географска имена веома су важни језички споменици. Они у свом садржају носе значајне податке о материјалној и духовној култури

времена у којем су настала. Такође, та имена у својим облицима садрже драгоцене податке о језику подручја на којем су забележена.

Микротопонимија Запања сакупљана је на терену у разговору са информаторима који добро познају атар свог села и који и даље чувају локални говор. То су, углавном, били мушкарци, ловци, шумари и староседеоци села, а тек понегде и жене које су познавале топонимију одређеног места, уколико су већи део живота у њему провеле, радећи на њивама и чувајући стоку.

Грађа је снимљена на аудио-записима, а касније се, приликом детаљног преслушавања, записивала у унапред осимишњен *Речник микротопонима*. Микротопонимски називи бележени су у дијалекатском изговору самих мештана који су, том приликом, указивали и на друге карактеристике обејката, као што су састав тла, просторни однос према другим локалитетима, народна предања везана за настанак имена и сл. Понекад је од информатора тражено да објасне како је одређени назив настао и чиме је мотивисан, а њихово лаичко тумачење допринело би бољем семантичком разврставању топонимских јединица.⁴

У ономастички материјал забележен на терену инкорпорирано је и оно што је крајем прошлог века на простору Запања забележио Вилотије Вукадиновић.⁵ То је грађа која је сакупљена за потребе Одбора за ономастику САНУ и која се чува у поменутом одбору. За потребе овог истраживања, микротопонимску грађу из 18 села општине Гацин Хан, која припадају Запању, љубазно нам је дао на коришћење председник Одбора Александар Лома.

⁴ Овом приликом захваљујемо се свим информаторима који су ревносно приступили разговору и том приликом одвојили своје драгоцене време, како би што верније и детаљније пренели своје искуствено знање о микротопонимским називима. *Велики Вртоп*: Раде Јовановић, Радивоје Миљковић; *Виландрица*: Синиша Стаменковић, Ђура Станковић; *Гацин Хан*: Радмила Митић, Живорад Митић, Братислав Милојковић, Горан Савић; *Горње Влаче*: Видоја Миленковић, Слободан Николић, *Горњи Барбеш*: Зоран Денић, Тихомир Ђорђевић; *Горњи Душник*: Андреја Голубовић, Небојша Јанковић; *Гркиња*: Радован Илић, Небојша Илић, Чедомир Вељковић; *Доњи Барбеш*: Живојин Миленковић, Чедомир Стевановић; *Дуга Пољана*: Радослав Соколовић, Светислав Милојковић; *Дукат*: Горан Живковић, Петар Живковић; *Јагличје*: Голуб Живковић, Никодија Савић, Драгољуб Благојевић; *Калетинац*: Небојша Јанковић; *Копривница*: Надежда Миљковић, Живота Миљковић, Зоран Станимировић; *Марина Кутина*: Драган Китановић, Слободан Станковић; *Миљковац*: Мирослав Стојановић; *Ново Село*: Зоран Петровић, Чедомир Савић; *Семче*: Зорица Филиповић; *Сопотница*: Јаћим Ђорђевић; *Тасковићи*: Душан Димитријевић, Синиша Ранђеловић, Бобан Стаменковић; *Топоница*: Љубиша Цветковић, Сретен Цветковић, Драган Филиповић; *Чагровац*: Слободан Ђокић, Новица Богдановић, Драги Николић; *Шебет*: Драган Ђорђевић, Светолик Живковић, Јовица Цветановић. Напоменућемо да је Комисија за оцену етичности истраживања донела одлуку да је предложено истраживање у складу са етичким стандардима којима се руководи Комисија.

⁵ У поједина села, која је В. Вукадиновић обишао и у њима сакупио драгоцене топономастичке податке, одлазили смо поново с намером да грађу допунимо.

Један део микротопонимске грађе ексерпиран је из студије Ј. Марковић *Микротопонимија Великог Крчимира* (1991–1992). Приликом увида у поменути рад, издвојили су се поједини називи који се нису нашли у нашој грађи, па смо њих седамнаест уврстили у већ оформљен *Речник микротопонима*, а затим их семантички и структурно класификовали.

Материјал из осталих села са територије Запања сакупљан је и бележен у периоду од 2020. године до 2023. године. Највећи део грађе прикупљен је током 2021. године, јер је, услед епидемије вируса ковид 19, једним делом рад на терену у 2020. години обустављен. Материјал сакупљен у овом периоду накнадно је провераван у следеће две године, с намером да се, уколико је неки податак остао незабележен, тада уврсти у топономастички фонд запаљске регије.

Приликом представљања материјала водили смо се класификационим узорима које смо проналазили у осталим ономастичким монографијама (Шимуновић 1972; Радић 2003; Богдановић 2005; Трајковић 2011а; Жугић 2014).

Топониме апелативног порекла раздвајали смо према семантичким језгрима (в. Радић 2003: 45) проналазећи лексеме у речницима географских термина (Шиц 1994; Богдановић 2008а), етимолошким речницима, у дијалекатским речницима са призренско-тимочке дијалекатске области, а каткад и у другим речницима, попут *Речника српскохрватскога књижевног језика* или *Речника српскохрватског књижевног и народног језика*.

Поменутом методом водили смо се и приликом семантичке класификације осталих топонима, где смо, уколико је то било могуће, проналазили значење сваког микротопонима, како једночланог тако и вишечланог. Код двочланих топономастичких јединица често смо називе сврставали у најмање две семантичке групе или подгрупе, у зависности од значења оба дела синтагматског назива. На пример, ако се анализира микротопоним *Вр̑ла страна̑*, утврђивано је и значење географског термина *страна*, као идентификационог члана синтагме, али и значење одредбеног дела синтагме, у овом случају придева *врли*, *-а*, *-о*.

Када су у питању микротопоними мотивисани антропонимима, тек понегде је навођено значење самог антропонима. Код оних назива који се доводе у везу са личним и породичним надимцима, није се указивало на значење и порекло самог надимка, јер то

није ни био циљ нашег истраживања, већ само на антропонимску категорију и структуру антропонима. Сам преглед микропонима мотивисаних личним именима и надимцима довољан је да се прикаже тренутно стање таквих назива у микропонимском систему истраживане области.

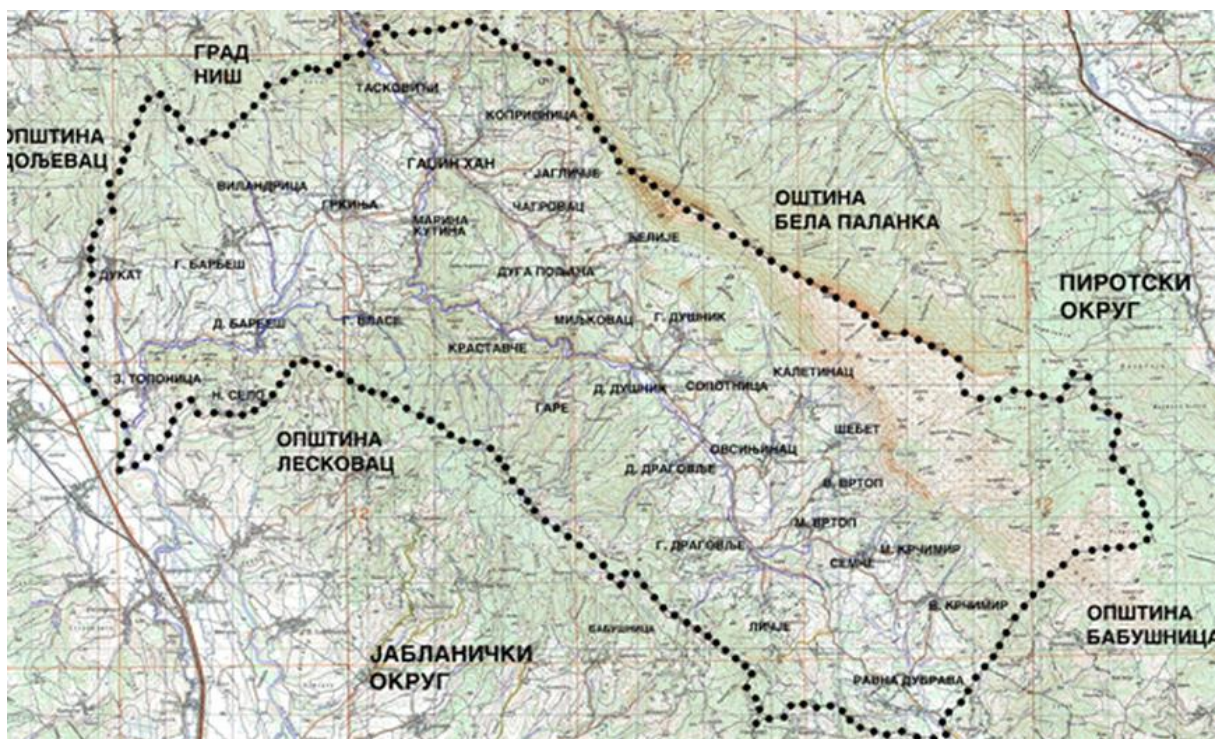
У оквиру структурно-творбене анализе издвојени су топономастички модели који су потврђени на терену Запања. Прво је указано на процес топонимизације апелатива, где је географски термин директно прешао у микропоним. Посебна пажња посвећена је топономастичким изведеницама које су разврстане према суфиксима помоћу којих су називи творени. Сложени микропоними класификовани су према одредбеним и управним члановима синтагми од којих су настали, када су у питању двочлане и вишечлане топономастичке јединице. Топономастичке сраслице посматране су на нивоу срастања коренских морфема у једну топонимијску.

На самом крају нашег истраживања налази се статистичка обрада података који се тичу творбене структуре микропонимских назива. На тај начин се путем графикана указује на однос творбених модела који су присутни на терену, као и на њихову процентуалну заступљеност у оквиру одређених категорија.

Посебан део овог рада јесте и *Речник микропонима*. Сви називи који су сакупљени на терену узбучени су и акцентовани. Поред сваког микропонима налази се податак на шта се у простору односи сам назив, као и село (или села) где се микропоним налази. Ова информација веома је корисна с обзиром на то да се поједини називи налазе у атарима више села, тачније да је један локалитет подељен и захвата више од једног атара. Указаћемо и на податак да су поједини називи забележени као једна одредница у нашем *Речнику*, али да се односе на различите географске локалитете и да се налазе у селима која нису сеседна. С тим у вези, број микропонимских јединица које су забележене на запањском терену био би нешто већи од оног који је овом студијом приказан (на пример, микропоним *Дел* односи се на тринаест географских локалитета, а најчешће именује њиве, и то у чак дванаест села са подручја Запања. Нека од њих су суседна, па таква села, условно речено, „деле” именовани локалитет, али, с друге стране, њиве у Гацином Хану и Шебету само се зову исто, али се не односе и на исти географски објекат). Овакво стање није непознато и на другим теренима.

I. 1.5. Карта општине Гаџин Хан

Карта, коју овом приликом прилажемо нашем раду, има за циљ да визуелно прикаже подручје које се испитује и представи слику његовог географског изгледа. На карти су видљиви распоред и положај села која се налазе у Запању.

Слика 1: Карта општине Гаџин Хан

II. ДООНОМАСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА

II. 1. Ванлингвистичка истраживања

II. 1.1. Положај

Заплање је географска регија која се налази у југоисточној Србији. Ово подручје лежи између Суве планине, Бабичке горе и Селичевике и највећим делом поклапа се са подручјем општине Гаџин Хан (Симоновић 1982: 13).

Заплање је омеђено трима планинама и реком Јужном Моравом. Његове низијске регије крећу од 200 метара надморске висине, док је највиши врх Трем, на Сувој планини, висок 1808 метара. „Међутим, низијски део Заплања је незнатан, па се може рећи да је Заплање брдско-планинско подручје, у коме се брежуљци смењују са брдима, а ова са планинским стенама и гребенима. Осим бројних мањих целина и заравни, у Заплању се могу издвојити и две веће целине – Горње и Доње Заплање” (Симоновић 1982: 14).

II. 1.2. Границе

Област Заплање, ако посматрамо у ширем смислу, обухватала би, поред садашње територије општине Гаџин Хан и делове Бабушнице, Власотинца са насељима Штрбовац, Горњи и Доњи Присјан и Завидинце. Ако овоме додамо подручје насеља која припадају садашњој територији општине Гаџин Хан (Личје, Равна Дубрава, Велики и Мали Крчимир и друга), онда би то било Горње Заплање. Средње Заплање обухвата предео око Доњег Душника. Доње Заплање обухвата подручје од Јужне Мораве преко Гаџиног Хана до села Тасковићи. Централно насеље овог предела је Гаџин Хан (Симоновић 1982: 16).

Због лакше прегледности и поделе, ми смо усвојили поделу на две природне целине у оквиру садашње територије општине Гаџин Хан. Те целине су Доње Заплање, које се поклапа са горе описаном територијом, и Горње Заплање, које обухвата део који смо означили као Средње и Горње Заплање, с тим што у оквире наших истраживања укључујемо само део који припада територији општине Гаџин Хан. Територија Заплања у границама општине Гаџин Хан износи 326 км² (Симоновић 1982: 17).

II. 1.3. Име

Према казивању Запалњаца, Заплање је добило име по положају ове области, Заправо, Заплањци су „планинци”, а пошто су „иза” (или „за”) планина, то су „за–планинци”, односно Заплањци, отуда и назив целог краја – Запалње, истиче Д. Симоновић (1982: 17).

Питање да ли се Заплање одувек тако звало тек треба проучавати. Познато је, на пример, да се *Сува планина* у средњем веку звала *Куновица*. „Да ли је Куновица био назив и за један део Заплања и да ли је паралелно или једино коришћен, не може се поуздано рећи. Више је вероватно да је назив Заплање створен још у VI–VII веку, са доласком Словена. На ово упућује и чињеница да је назив Заплање српског порекла, као што је и назив Куновица” (Симоновић 1982: 18).

II. 1.4. Природне целине

Поменули смо да Заплање има две природне целине, а то су Горње и Доње Заплање. Горње Заплање лежи између Суве планине и Бабичке горе и простире се с леве и десне стране регионалног пута Ниш – Гацин Хан – Боњинце. Села која непосредно леже на овом путу јесу: Марина Кутина, Краставче, Доњи Душник, Личје и Равна Дубрава. Доње Заплање се простире између Селичевике, Бабичке горе и огранка Суве планине. Села Доњег Заплања леже с десне и леве стране регионалног пута Ниш – Гацин Хан – ауто-пут Ниш – Лесковац. Села која непосредно леже на овом путу су Тасковићи, Гацин Хан, Гркиња, Виландрица, Горњи и Доњи Барбеш и Топоница (Симоновић 1982: 31).

Горње Заплање налази се између Суве планине и Бабичке горе. Горњозаплањска села су следећа: Краставче, Дуга Пољана, Чагровац, Јагличје, Копривница, Ћелије, Миљковац, Доњи Душник, Горњи Душник, Доње Драговље, Горње Драговље, Личје, Сопотница, Калетинац, Овсињинац, Шебет, Велики Вртоп, Мали Вртоп, Семче, Гаре, Велики Крчимир, Мали Крчимир и Равна Дубрава. Села која се налазе у подножју Суве планине су: Копривница, Јагличје, Чагровац, Ћелије, Дуга Пољана, Миљковац, Горњи Душник, Сопотница, Калетинац, Овсињинац, Шебет, Мали и Велики Вртоп, Семче, Мали и Велики Крчимир. Села у подножју Бабичке горе су: Краставче, Гаре, Горње и Доње

Драговље, Личје и Равна Дубрава. Доњи Душник, као централни део Горњег Запања, налази се између Суве планине и Бабичке горе.

Поменути регија Запања највише је захваћена процесом депопулације. Узроци динамичног опадања становништва овог дела огледају се у неповољнијем географском положају и са аспекта саобраћаја, али и са аспекта природних и привредних потенцијала (Антић 2016: 71).

Доње Запање омеђено је Селичевицом са северозапада, на својој западној страни отворено је ка Јужној Морави, док је са југоистока омеђено Бабичком гором, а са истока Сувом планином. Доњозапањска села која се налазе у подножју Селичевике су: Гркиња, Виландрица, Горњи Барбеш и Дукат. Уз Бабичку гору наслањају се следећа села: Топоница, Доњи Барбеш, Горње Власе и Марина Кутина. Гацин Хан је семштен између Бабичке горе и Селичевике (Симоновић 1982: 32, 33).

Основна карактеристика географског подручја испитиване области јесте контактност између јужног Поморавља и Понишавља. Запање је и граница између Балканског и Родопског планинског система. Вредност географског положаја Запања огледа се и у „постојању екуменске насељености чији се континуитет може пратити од најранијих фаза људске историје” (Антић 2016: 32). У различитим фазама развоја антропогеографског комплекса географски положај Запања био је условљен утицајима друштвено-историјских, културно-цивилизацијских, привредних и политичких прилика, али је у значајној мери ипак био подређен својим природно-географским карактеристикама које се огледају у географској изолованости овог подручја, сматра М. Антић (2016: 32–33).⁶

II. 1.5. Насељена места Запања

Као што смо већ поменули, у општини Гацин Хан налазе се 34 сеоска насеља. Највеће од њих, Гацин Хан, јесте и седиште истоимене општинске установе. Лоциран је у Запањској котлини и то на долинским странама Кутинске реке. По ослобођењу од Турака прерастао је у гравитациони центар Запања.

⁶ „На тај начин су географске прилике у великој мери одредиле друштвени значај овог простора, који представља рурални ареал слабијих економских могућности који је вековима био упућен ка плоднијој нишкој котлини” (Антић 2016: 33).

Доњи Душник налази се у Горњем Заплању. Лоциран је на западним падинама Суве планине, на десној страни Кутинске реке и у долини њене притоке. Још од периода средњег века Доњи Душник познат је по воденичарском занату. Од краја 19. века, па до средине 20. века био је један од најважнијих занатских и трговачких центара у Заплању (Антић 2016: 236).

Топоница је смештена у Доњем Заплању. Налази се у северозападном подножју Бабишке горе, а на десној долињској страни Јужне Мораве. Иако је у прошлом веку Топоница била виноградарско и сточарско село, данас је ратарско село, са наглашеним тржишним потенцијалом повртарства.

Ово су највећа, и по броју становника, најансељенија места у Заплању.

II. 1.6. Становништво и његово порекло

Због своје географске позиције, Заплање су током векова заобилазили значајнији путни правци. Природни услови и неприступачан терен уоквирен Сувом планином, Селичевицом и Бабишком гором, довели су до тога да је становништво кроз историју било доста изоловано од утицаја са севера и запада, сматра М. Антић (2016: 76).

Антропогеографским проучавањем Заплања потврђена је Цвијићева претпоставка о заступљености староседелачког становништва, али не као доминантног и преовлађујућег (Антић 2016: 76). Управо, према запажању Ј. Цвијића (1966), становништво Заплања претежно су насељавали, после Косовске битке, досељеници са Косова, тачније досељеничка струја из скопске и косовске Старе Србије и Македоније, као и из других делова југоисточне Србије.

Као што је напоменуто, географски положај Заплања, условио је „значајну апсорпцију досељеног становништва током раног периода турске владавине, али далеко мању у поређењу са метанастазичким областима. У оваквим историјско-географским условима Заплање је од краја 15. до краја 18. века континуирано добијало нове досељенике. Међу њима је превладавала косовско-метохијска и моравско-вардарска досељеничка струја” (Антић 2016: 82).

Број становника у општини Гацин Хан према последњем попису из 2022. године износи 5850 (Републички завод за статистику *Попис становништва, домаћинства и станова 2022. у Републици Србији*).

II. 2. Дијалекатске особености говора Запања и њихов одраз у микротопонимији

Како истиче П. Ивић (1991: 25), дискусија о класификацији српских дијалеката стара је колико и сама српска дијалектологија. Свака развојна етапа ове науке била је обележена новим класификационим споровима, а сваки крупнији резултат био је део нове класификационе поделе. Иако има пуно класификација, „за дијалекатску стварност у принципу је карактеристична многобројност, готово безбројност јединица (локалних говора) и постојање прелаза између типова” (Ивић 1991: 26).

Говор Запања припада сврљишко-запањским говорима у оквиру призренско-тимочке дијалекатске области.⁷ Овај говор детаљно је истражен и описан у монографији *Говор Запања* Ј. Марковић (2000), али и у другим дијалектолошким студијама и монографијама. Зато ћемо овде навести само оне одлике говора овог краја које су нашле одраза у микротопонимији Запања.

Према речима П. Шимуновића приликом проучавања брачке топонимије, немогуће је разлучити топонимију од дијалектологије јер су у топонимима веома добро сачуване локалне особине говора. Такође, у дијалектологији и фолклорним наносима могу се наћи објашњења нејасних назива (Шимуновић 1972: 154). Слично тумачење доноси и А. В. Суперанска (1973: 96) истичући да је специфичност регионалне ономастике често условљена особинама самог дијалекта одређене географске области. Такав став у потпуности је применљив и на топономастичка истраживања која су спроведена и на територији Запања.

⁷ Границе призренско-тимочног дијалектаског подручја досежу до јужних и источних крајева Србије, тачније, на југоистоку до линије са албанском границом код Дечана, а са друге стране до Зајечара, односно до границе са Бугарском (Ивић 1985: 22).

О призренско-тимочној дијалектаској области в. више у Ивић 2009.

II. 2.1. Акценат

Акценат говора Запања је, као и на целокупној територији призренско-тимочке дијалекатске области, експираторан, односно „један се слог по јачини гласа истиче међу осталим” (Белић 1999: 207): *Авлі́че, Базáк, Бачи́ште, Бéла арни́ца, Бра́нковска водени́ца, Брeс, Вéлика ждреби́ца, Вéлики чука́р, Видо́јина ливáда, Ври́њик, До́љан Круша́р, За́пис у Лојза́, Ливáда, Лука́, Ли́пова дубра́ва, Ма́ла пади́на, Малиша́нска ма́ла, Ми́љков говеда́рник, Њи́ва на сина́ц, Оброшо́вка, Пе́јчина трла́, Печино́ рамни́ште, Студени́ло, Те́ркина коли́ба* и др.

Код релационих топонимима, као предлошко-падежних конструкција, нема преношења акцента на проклитику:⁸ *Код водени́цу, На Ћосино, Над Мора́ву, У Гумни́ште, У кла́данац.*

II. 2.2. Вокали

II. 2.2.1. Полугласник

Једна од најкарактеристичнијих и најважнијих одлика говора призренско-тимочке дијалекатске области, самим тим и говора Запања, јесте чување полугласника реда вокала *a*. У микротопонимском систему Запања полугласник је потврђен у:

а) једночланим називима – *Бáзје, Венáц, Градáц, Дебелáц, Дубáц (Дубáц), Ржáњ, Струмáц;*

б) у идентификационом делу двочлане синтагме – *Гор́њи дубáц, Грно́(в) дáн, До́љњи дубáц;*

в) у одредбеном делу двочлане синтагме – *Длáга лóква, Длáга њи́ва (Длáге њи́ве), Длáги ри́д^м (Длáги ри́д), Струмáчка доли́на, Тáнки ри́д^м (Тáнки ри́д^м), Тáнки дeл;*

г) у управном делу предлошко-падежне синтагме – *У длáгу.*

Неколико микротопонимских назива забележено је и са варијантама где долази до замене полугласника пуним вокалом *a*: *Венáц, Длáге њи́ве, Длáги ри́д, Дубáц, Тáнки ри́д^м.*

⁸ Такво стање забележено је и у говору прешевског краја, попут *Испот За́бел, Кот бара́ку, У пади́ну* и сл. (Трајковић 2011а: 337).

II. 2.2.2. Рефлекси вокалног л

На простору говора Запања као рефлекси вокалног л забележени су *љ* и *у*. О овој појави сведочи и А. Белић истичући да се употреба *љ* поклапа са границама запањског говора према јужноморавском (Белић 1999: 118).

Према речима Ј. Марковић, на територији Запања уочене су две зоне када је у питању рефлекс вокалног л. У зони I, поред поменутих рефлекса, јавља се и рефлекс *ла*. У зони II, поред рефлекса *у*, забележен је и рефлекс *лу* који сведочи о утицају јужноморавског говора на запањски.

За стари облик **dľbok* среће се исти рефлекс *ли* у обе зоне (Марковић 2000: 37–40).

У микротопонимији испитиваног подручја потврђени су следећи облици:

а) рефлекс *у*: *Вуко̀в вла̀с*, *Ву̀ча лива̀да*, *Ву̀чја ру̀па*, *Ву̀чја долѝна*, *Ву̀чи рѝд*, *Дуга̀лиште*, *Дуга̀новац*, *Дуга̀ падѝна*, *Дугопо̀љска воденѝца*, *Дугопо̀љски пу̀т*, *Ја̀буковик*, *Ја̀буче/Ја̀бучје*;

б) рефлекс *лэ*: *Длэ̀га ло̀ква*, *Длэ̀га њи́ва*, *Длэ̀ги ри́д^м*;

в) рефлекс *ла*: *Дла̀га њи́ва*, *Дла̀ге њи́ве*, *Дла̀ги ри́д*, *Дла̀го^арни́ца*, *Длаго̀њи́ца*, *Дла̀горни́ца*, *Длагу̀ни́ца*, *Дла̀зи поља̀на*;

г) рефлекс *ли*: *Дли́бине*, *Длибо̀ка вало̀га*, *Длибо̀ка врта̀ча*, *Длибо̀ка долѝна*, *Длибо̀ка падѝна*, *Длибо̀ки до̀л*, *Длибоча̀на*.⁹ Како истиче А. Белић, *длѣб-* долази од основе **gly-* која се среће у руском језику (Белић 1999: 129).

II. 2.2.3. Вокално р

Слоготворно *р* се, према речима А. Белића, у крајевима југоисточне Србије изговара као и у књижевном језику (1999: 129). У говору Запања *р* је једини сонант који има слоготворну функцију (Марковић 2000: 40).

На испитиваном подручју забележени су следећи репрезентативни примери ове појаве: *Вр̀бе*, *Вр̀ла ва̀лога*, *Вр̀ла гарѝна*, *Вр̀ла долѝна*, *Вр̀ла про̀мка*, *Вр̀ла страна̀*, *Вр̀ли брѐг*, *Вр̀ли до̀л*, *Вр̀ло огњи́ште*, *Вр̀лак*, *Вр̀ови*, *Вртено кру̀че*, *Врто̀пска рѐка*, *Големо̀ др̀во*, *Го̀рњи Кр̀с*, *Го̀рњо штр̀бо*, *Грацка̀ вр̀вина*, *Гр̀бовци*, *Гр̀м*, *До̀љно штр̀бо*, *Милошева вр̀вина*,

⁹ Рефлекс *ли* забележен је у говору Белог Потока, попут назива *Длибо̀ка пади́на* (Богдановић 1979: 16), као и на територији Лужнице, и то у примерима *длѣбо̀к*, *длѣбока̀* (Ћирић 1983: 26). Старо *dľibokъ* јавља се са рефлексом *ли* и у говору Доњег Присјана, запањског села које припада општини Власотинце (Милосављевић 2009: 403). Овај рефлекс среће се и у говору Прешева (Трајковић 2016: 333), као и у говору Горње Пчиње (Јуришић 2009: 59).

Раскр̑сје, Сред̑ња мртвина, Ср̑бовница/Ср̑бомница, Ст̑ара тр̑ла, Стр̑шељово др̑во, Тр̑ештено др̑во, Тр̑мчиште, Тр̑н, Тр̑с, У кр̑с, У Цр̑кву, Ус кр̑с, Цр̑ква, Цр̑квине, Цр̑квиште, Цр̑но тр̑ње, Штр̑ковица.

Вокла̀но р може бити и у финалном отвореном слогу. Настао је као последица губљења сугласника *х* на крају речи. У микротопонимском систему Заплања потрђени су примери са апелативима *вр* и *ора* као управним делом двочланих синтагми: *Гол̑ми вр̑, Ра̑јчев вр̑; Бор̑чински ора̑.*

Слоготворно р у иницијалној позицији присутно је у следећим називима: *Рж̑њ̑, Р̑т, Сред̑њи р̑т, Чр̑кв̑нски р̑т.*

II. 2.2.4. Редукција вокала

Редукција вокала у иницијалном, медијалном и финалном положају појава је која је позната у свим говорима призренско-тимочке дијалекатске области, па и у заплањском говору.

Редукција вокала у микротопонимском систему испитиваног подручја забележена је у примерима са:

- а) аферезом: *Кол̑честа ар̑ница, Сми̑лов / Сма̑лов кла̑данац;*
- б) синкопом: *Врго̑лија, Гол̑ма за̑ј(е)дина, Гу̑штр̑ев до̑л, Гу̑штр̑ев гр̑об, Ма̑ла за̑јдина, Пу̑јна пади̑на, Ш̑љегар̑иште, Ш̑љегар̑ник;*
- в) апокопом: *Банд̑ер, Ос̑ој, Гор̑њи Ос̑ој, До̑лњи Ос̑ој, Ма̑ли Ос̑ој, Под Ос̑ој.*

II. 2.2.5. Супституција вокала

Разлози коју утичу на појаву супституције једног вокала другим огледају се, пре свега, у утицају гласова у окружењу неакцентованог вокала (Жуџић 2014: 26). Ова појава присутна је и у микротопонимији испитиваног подручја. Забележени су називи код којих је уочена супституција следећих вокала:

- а) *а* уместо *е*: *Кла̑данац, Кла̑данац на Ст̑ару њ̑ivu, Кла̑данац у Бу̑чан, Кла̑данац у Го̑ли ри̑д, Кла̑данац у Се̑лиште, Кла̑данци, Кла̑данче, Кла̑данчина, Качар̑ев кла̑данац, Сми̑лов / Сма̑лов кла̑данац, Сто̑јаново кла̑данче, Су̑во кла̑данче, Циг̑ански кла̑данац, У кла̑данац, Ши̑роки про̑лез, Шу̑штер̑ов кла̑данац; Ко̑вчаг.*

- б) *а* уместо *о*: *Новас̑ел̑ска водени̑ца, Шо̑барка;*

в) *е* уместо *а*: *Бòгденова арни́ца, Бòгденова лива́да, Језа́ва, Језа́ве*. У прва два примера у основи одредбеног дела микротопонимске синтагме налази се лично име *Богден* (<Богдан);

г) *е* уместо *о*: *Гу̀штрев до̀л, Гу̀штрев грòб*;

д) *и* уместо *а*: *Ђирими́џица*;¹⁰

ђ) *и* уместо *е*: *Ђирими́џица*;

е) *о* уместо *а*: *Помукљиви́ца*;

ж) *о* уместо *е*: *Милошóвци*;

з) *о* уместо *у*: *Помокљиви́ца*.

II. 2.3. Консонанти

Консонантски систем говора Заплања, као и осталих говора призренско-тимочке области, разликује се од стања у савременом српском језику. Те разлике огледају се у: чувању сонанта *л* у финалном положају, губљењу сугласника *х*, нестабилној артикулацији сонанта *ј* и *в*, чувању африкате *с*, потвреним резултатима старог јотовања и сл.

II. 2.3.1. Сонант *ј*

Сонант *ј* има веома нестабилну артикулацију не само у заплањском говору, већ и у осталим призренско-тимочким говорима. Према речима Р. Жугић, до губљења сонанта *ј* најчешће долази у медијалном положају и то у самогласничким секвенцама (Жугић 2014: 30).

Сонант *ј* у иницијалном положају показује извесну стабилност, пре свега када се нађе у позицији испред вокала задњег реда (Ћирић 1999: 65; Марковић 2000: 61, Милосављевић 2009: 421). У нашим примерима то потврђују називи: *Го̀рњи ја́сен, Ја̀блан, Ја̀буковик, Ја̀бучје, Ја̀вор, Ја̀гњило, Ја́сен, Јо̀ва̀нковица, Јо̀рданова поја́та, Јо̀рданов кла̀данац, Јо̀рков кла̀данац*. Овај глас сачуван је у појединим називима и када се нађе испред вокала *е*: *Језе́ро, Језа́ва, Јеле́н, Јеле́нковица, Под је́зик*.

¹⁰ У *Речнику српскохрватскога књижевног језика* налази се лексема *ћера̀мида* којом се означава цреп за покривање кућа (1976: 360). Одредницом *ћера̀мида* упућује се на лекисчку јединицу *ћера̀мида*.

Елиминација сонанта *j* у иницијалном положају потврђена је у називима (*J*)еленкова појата, Елов пажар. Према речима В. Вукадиновића (1996б: 79), *j* испед *e* често има нестабилан изговор који се креће од *j* до *ј* или се губи.

Пуну артикулацију сонант *j* има у положају између вокала, а његова артикулација повезана је са квалитетом вокала између којих се налази (Ћирић 1999: 66). У материјалу којим располажемо ова појава уочена је у следећим самогласничким секвенцама:

a-a: Зајац, Рајац;

a-e: Заједница, Заједничко, Мрчаје, Танајечки рид / Танајешки рид;

a-u: Крајиште, Пот крајиште, Рајички дѐл, Шајина воденица, Шајини;

e-a: Пејац / Пејачка махала, Шукѐја;

e-u: Пејина бара;

o-a: Боја, Бројачка, Бусињске појате, Велкова појата, Видојина појата, Грмотрска појата, Дебеле појате, Девојачки гроб, Девојачки камен, Завојак, Јорданова појата, Марковске појате, Петровска појата, Симонове појате, Станкова појата, Стојадинова трла, Стојаново водениче, Стојаново кладанче, Стојанчина воденица, Тодорова појата, Шоњина појата;

o-e: Букове сòје; Осòје.

o-u: Видојина ливада, Војинова бука; Велика Војиница, Мала Војиница, Милојино, Милојин пут, Стојиљкова гарина, Стојичина воденица;

u-u: Борђијина појата, Милијина колиба, Милијине ливаде, Милијино;

u-a: Велкова ћуприја, Враголија, Голема провалија, Змијарник, Савина провалија, Темија;

u-e: Змијевац, Пањевије, Рије, Самарије, Ценамније;

u-o: Змијова ливада;

y-a: Бујачица;

y-e: Бујерска трла.

Иако је у грађи присутан један број микротопонима код којих је сонант *j* стабилан у секвенци *u-u*, забележени су и примери где је артикулација ослабљена или долази до испадања овог гласа: Илигин брòд, Илин кладанац, Илински бунар, Илинска воденица, Илинска појата. У поменутој секвенци *ији* првенствено долази до испадања интервокалног *j*, а затим до сажимања два иста вокала (Марковић 2000: 67).

Ослабљена артикулација гласа *ј* или његово потпуно елиминисање забележени су у секвенцама *а-и*, *е-и*, *о-и*: *Маино*, *Ра^ано лешје*; *Ме^иин до^л*; *Гно^ииште*, *Ко^ина пади^ина*, *Стои^ичина доли^ина*, *Шо^ина пади^ина*. У појединим примерима дошло је и до редукције вокала услед слабије артикулације сонанта.

Висок степен редукције сонант *ј* има и испред сугласничке групе *ск-*: *Станчи^иска гумна*, *Станчи^иски рид*, *Терзи^иска ру^ипа*, *Ђели^иска воденица*.

Међутим, у неким називима *ј* се у овој позицији очувало, као у микротопониму: *Ђели^ијски пут*.

Сонант *ј* је стабилан и изговара се јаче у средини речи иза самогласника задњег реда, а испред непалаталних сугласника (Ћирић 1983: 42): *Ајду^чка а^лога*, *Ајду^чка в^алога*, *Ајду^чке коли^бе*, *Ајду^чки кла^данац*, *Ајду^чко па^далиште*.

У положају иза сугласника сонант *ј* може бити стабилан, што је потврђено у микротопонимима:¹¹ *Бар^је*, *Брес^је*, *Бумбалово бу^чје*, *Бу^чје*, *Валож^је*, *Велико гло^јжје*, *Виња^јжје*, *Ву^чја доли^ина*, *Ву^чја ру^ипа*, *Ѓабар^је*, *Глож^је*, *Гробр^је*, *Гу^сто бу^чје*, *Дуб^је*, *Јабуч^је*, *Јам^је*, *Јела^ишје*, *Кла^довје*, *Круша^рје*, *Кру^ишје*, *Латинско гробр^је*, *Леш^је*, *Лип^је*, *Лиси^чја пади^ина*, *Малаковско бу^чје*, *Мало гло^јжје*, *Меч^је ру^ипе*, *Ора^шје*, *Под гробр^је*, *Под леш^је*, *Понов^је*, *Пут за гор^{ње} Јагли^чје*, *Равно бу^чје*, *Ра^ано леш^је*, *Раскр^сје*, *Сов^је*, *Средњо орни^чје*, *Средореч^је*, *Цер^је*, *Чука^рје*, *Шуштер^ово леш^је*.

Иако је у појединим примерима уочена стабилност гласа *ј* иза африкате *ч* (*Ву^чја ру^ипа*, *Лиси^чја пади^ина*, *Меч^је ру^ипе*), у осталим називима долази до његове редукције. Такви су микротопоними: *Авли^че*, *Ву^ча лива^да*, *Јабуче*, *Лиси^че ру^ипе*, *Ма^чи рид*, *Меча ру^ипа*, *Мечи кла^данац*, *Орни^чје/Орни^че*, *Свра^чи кла^данац*.

У финалној позицији сонант *ј* је стабилан и добро очуван, што потврђују називи: *Заво^ј*, *Крај рид*, *Осо^ј*, *Горњи Осо^ј*, *До^лњи Осо^ј*, *Мали Осо^ј*, *Под Осо^ј*, *Периво^ј*, *Прибо^ј*, *Станчин прибо^ј*.¹²

Ипак, у називу *Пантел^е* долази до губљења сонанта *ј* из финалне позиције.

Појава протетичкој гласа *ј* присутна је у говору Заплања (Марковић 2000: 61), а потврђена је и у материјалу са испитиваног подручја, и то у микротопонимском називу *Јегали^иште*.¹³

¹¹ И у говору Горње Пчиње сугласник *ј* се добро чува када је поред другог сугласника (Јуришић 2009: 79–80). Такво стање забележено је и у Горњем и Доњем Присјану (Милосављевић 2009: 422).

¹² Сонант *ј* се чува у финалној позицији и у говору Присјана (Милосављевић 2009: 422).

II. 2.3.2. Сонант в

Сонант *в* у говору испитиваног подручја може се, с једне стране, редуковати или елиминисати, док се, с друге стране, може развити као секундарно *в* (Марковић 2000: 69, 70).

У микротопонимском материјалу којим располажемо забележени су називи код којих долази до елиминације сонанта *в* из сугласичке групе *-кв-*, попут: *Бу̀ка*, *Бу̀ке*, *Бука̀р*, *Букичѐ*, *Бу̀кове со̀је*, *Бу̀ковик*, *Војѝнова бу̀ка*, *Голѐма бу̀ка*, *Голѐме бу̀ке*, *Грљине бу̀ке*, *Гу̀сина бу̀ка*, *Крѝва бу̀ка*, *Код бу̀ке*.

Сонан *в* редукован је и у називу *Грно̀ паток̀*. Иако слабије артикулације, налази се у микротопониму *Грно̀(в) дѐн*.

Због губљења сугласника *х* дошло је до развитка сонанта *в* у хијату (Марковић 2000: 75), што потврђују називи *Говедарска вр̀вина*, *Грацка̀ вр̀вина*, *Милошева вр̀вина*, *Су̀ва планина*, *Су̀во дрво̀*, *Су̀во кла̀данче*.

II. 2.3.3. Сугласник х

Сугласник *х* је, према речима А. Белића (1999: 172), ишчезао у свим дијалектима источне Србије у свим положајима у речи. Такво стање потврђено је и у говору Заплања, те се фонема *х* изгубила из иницијалне, медијалне и финалне позиције.

На месту где се овај глас налазио, после његовог испадања, у интервокалном положају дошло је до ставрања нових гласова – *в* и *ј*.

Ова појава посведочена је и у микротопонимском материјалу којим располажемо. Губљење гласа *х* у иницијалном положају потврђено је у називима *Ајдучка̀ а̀лога*, *Ајдучка̀ ва̀лога*, *Ајдучке колѝбе*, *Ајдучки кла̀данац*, *Ајдучко па̀далиште*, *Ку̀шњи рѝд*, *Рѝд/Рѝд^м*, *Рѝд^мѝћ/Ритѝћ*, *Рѝће*, *Ра̀пава чу̀ка*, *Ста̀ри а̀н*.

Губљење медијалног гласа *х* имамо у великом броју микротопонима који у свом називу садрже апелатив *мала*. Овај дијалекатски облик настао је испадањем гласа *х* из позиције у средини речи, а затим је дошло до сажимања двају истих вокала *а*: *Мала̀*, *Банинска̀ мала̀*, *Бранчачка̀ мала̀*, *Горња мала̀*, *Долња мала̀*, *Ћковска мала̀*, *Кеждрачка̀*

¹³ Протетичко *ј* највероватније се прво развило у зеву, па се касније задржало и у лексемама (Ћирић 1999: 69).

малà, Ма̀ндалска малà, Нерка̀шка малà, Пѐтковска малà, Ра̀јкова малà, Седла̀рска малà, Стѐпановска малà, Ђукачка̀ малà, Ци́ганска малà.

У материјалу којим располажемо забележен је и назив *Врòви* код којег се у медијалној позицији изгубио овај глас.

Сугласник *x* ишчецао је и из финалне позиције у називима *Габрòвр, Голèми вр̀, Ра̀јчев вр̀, Ђорчински ора̀.*

Глас *x* у говору Заплања може бити замењен гласом *j*, као у називу *Мија̀јловско*, или гласом *v*, о чему је већ било речи.

Само у једном микротопониму присутан је сугласник *x* у иницијалном положају, и то у називу махале *Ли́чки ха̀нови*. С обзиром на чињеницу да овај говор не познаје фонему *x*, сматрамо да се у називу овог дела села ипак одржао овај сугласник, што се може објаснити везом између административне употребе назива и живог говора. Глас *x* чуо се и код неколицине информатора који су говорили о махалама у селу (попут *Врча̀рска маха̀ла, Ђо̀кинска маха̀ла, Ђор̀ђинска маха̀ла, Мѝшинска маха̀ла, Мотови́јска маха̀ла, Пе́тровска маха̀ла, Са̀винска маха̀ла, Симо̀новска маха̀ла*). Одлучили смо се да тако у раду ти делови села и остану наведени, како не бисмо мењали аутентичност живог говора. Ипак, очекивани би били називи *Врча̀рска малà, Ђо̀кинска малà, Ђор̀ђинска малà, Са̀винска малà* и др.

II. 2.3.4. Африката *s*

Африката *s* саставни је део консонантског система говора Заплања и може се наћи у иницијалном и медијалном положају (у финалном положају резултат је једначења сугласника по звучности).¹⁴

У микротопонимском систему испитиваног подручја африката *s* потврђена је у иницијалном положају, и то у називима *Сука̀р, Сукацѝ* и *Су̀кино*.

¹⁴ У говору Заплања африката *s* има статус фонеме „о чему сведочи лексика са овим гласом као јединим” (Марковић 2000: 77). Статус фонеме африката *s* има и у говору Алексиначког Поморавља (Богдановић 2020: 104), у говору јабланичког краја (Жутић 2014: 33), у говору Прешева (Трајковић 2016: 372), у српском призренском говору (Реметић 1996: 407) и др.

II. 2.3.5. Судбина финалног л

Када је у питању финално *л*, говор Запаља дели се у две групе – у зони I -л је сачувано, како код именица, придева и прилога тако и код радног глаголског придева у мушком роду једнине; у зони II финално *л* очувало се код именица, придева и прилога, док у радном глаголском придеву мушког рода углавном прелази у *-а*. И у једној и у другој зони -л може прећи у *-о* под утицајем књижевног језика (Марковић 2000: 81).

У микротопонимском материјалу потврђени су следећи називи са чувањем финалног *л*:

а) у финалној позицији: *Бѐл ка̀мен; Дѐл, Белишѐв дѐл, Ла̀лашов дѐл, Мѝлкин дѐл, На Дѐл, Пѐтров дѐл, Прѝбинов дѐл, Ра̀јков дѐл, Тѐшњи дѐл, У дѐл; Ба̀бин до̀л, Вампи́ров до̀л, Гр̀ков до̀л, Да̀нчин до̀л, Бу̀рин до̀л, Јѐлкин до̀л, Ла̀тков до̀л, Мари́чин до̀л, Попо̀в до̀л, У̀гљин до̀л, Шо̀ва̀рин до̀л; За̀бел, Ста̀ри за̀бел;*

б) у средини речи, тј. са -л на крају слога: *Врѐлце, Ма̀ло врѐлце, Ва̀да у Врѐлце. Го̀лка, Дѐлски пу̀т, Сѐлска ва̀да, Сѐлска водени́ца, Сѐлска доли́на, Сѐлска лива̀да, Сѐлска у̀трина, Сѐлске ба̀шите, Сѐлски кла̀данац, Сѐлски мо̀ст.*

На терену који је истраживан присутан је велики број назива са придевом *долњи*: *До̀лња врта́ча, До̀лња доли́на, До̀лња ма̀ла, До̀лња руди́на, До̀лње Ла̀зиње, До̀лњи Осо̀ј, До̀лњо Лива́ђе, До̀лњо Манасти́риште.*

Као што се из грађе може видети, финално *л* очувано је у појединим именицама (*дел, забел*), али и у синтагмама са придевом *бел* и *долњи*. На крају слога у медијалном положају -л чува се, пре свега, у двочланим називима са придевима насталим од именице *дел* и *село*.

Међутим, на терену су забележени и називи где је дошло до промене финалног *л* у *о* на крају слога: *До̀ња ба̀ретина, До̀ња мр̀твина, До̀ње ло̀јзе, До̀њи ка̀мен*. Забележен је и двочлани назив *До̀њи Дѐл* који у својој структури садржи придев са извршеним преласком *л* у *о* и именицу са очуваним финалним *л*.

II. 2.3.6. Јотовање

Говори призренско-тимочке дијалекатске зоне не чувају све резултате гласовних промена које су вршене у прасловенској епохи, али и касније током развоја српског језика. То се, пре свега, односи на јотовање и палатализацију (Ћирић 1999: 94).

У говору заплањског краја потврени су резултати старог јотовања. Ова појава карактеристична је и за остале говоре призренско-тимочке дијалекатске области. Сугласничка група *ст* често се јавља са нејотованим обликом. Ново јотовање је извршено у овом крају, али није обухватило лабијале (Марковић 2000: 84, 85).

У нашој грађи потврђени су примери у којима не долази до новог јотовања лабијала, попут: *Грòбје*, *Латинско грòбје*, *Под грòбје*, *Стàро грòбје*, *Ду̀бје*, *Лѝнје*, *Лѝброво колѝбје*.

За микротопоним *Ту̀рско грòбље* претпостављамо да је новијег датума.

Облик *раскрсје*, забележен у нашој грађи у називу *Раскр̀сје*, настао је од основе код које је упрошћена финална сугласничка група *крс* од *крст*.

Са извршеним јотовањем присутни су у материјалу са испитиваног терена и називи: *За̀пађе*, *Лива̀ђе*, *Га̀рско лива̀ђе*, *Го̀рњо Лива̀ђе*, *Грм̀ађе*, *До̀љњо Лива̀ђе*, *Стàро лива̀ђе*, *Рѝђе*, *Маглі̀чко рѝђе*.

II. 2.3.7. Палатализација

Када су у питању резултати палатализације, у говору Заплања неће доћи до палатализовања *к* и *г* испред вокала предњег реда. Ова одлика строго одваја говор Заплања од тимочко-лужничких говора (Марковић 2000: 87). Остали примери везују се за аналошко уопштавање резултата у глаголским категоријама.

Пример микротопонима са извршеном палатализацијом у грађи којом располажемо јесте назив *Гра̀шиште*.

II. 2.3.8. Једначење сугласника по звучности

Као резултат једначења сугласника по звучности у микротопонимском систему испитиваног подручја забележени су следећи облици: *Лива̀че*, *Раскр̀сје*.

До једначења сугласника по звучности може доћи и у сантхију. Такви су називи *Пот кра̀јиште*, *Потпеч*, *Пот село̀*, *Пу̀т ус Про̀пор*, *Ус кр̀с*.

Ова сугласничка промена довела је и до стварања африката у појединим називима: *Сред̀цела*, *Гра̀цка в̀рвина*, *Гра̀цка долѝна*, *Гра̀цка падѝна*, *Гра̀цка стран̀а*, *Гра̀цки кла̀данац*, *Грачка̀ стран̀а*, *Павѝцки до̀л*.

II. 2.3.9. Консонантске групе

II. 2.3.9.1. Консонантске групе у иницијалној позицији

У говору Заплања очувале су се неке старе сугласничке групе, као што су *сл-* и *цр-*. У микротпонимији овог краја потврђена је група *цр-* у називима: *Црешња̀к*, *Црѐшње*, *Црешњо̀в то̀п*. С друге стране забележени су називи *Шљива̀р*, *Шљиварѝ*. Да се овакви облици редовно јављају, поред облика *слива*, потврђује Ј. Марковић у свом истраживању (2000: 87).

Сугласничке групе *ши*, *пт*, *пч* и *пс* могу се понашати тројако. Наиме, у говору испитиваног подручја, ове сугласничке групе могу се чувати у иницијалном положају, могу се упростити испадањем плозива испред сугласника *т*, *с* и *ш*, а може доћи и до африкатизације (Марковић 2000: 87).

Сугласничка група *бз* разбија се развијањем вокала *а* (Богдановић 2020: 125), што потврђују микротопоними: *Ба̀зје*, *Базо̀ва падѝна*, *Базо̀вица*.

II. 2.3.9.2. Консонантске групе у медијалној позицији

У медијалној позицији регистрована је сугласничка група *стр* у називима: *О̀стра ба̀ра*, *О̀стра гла̀ва*, *Острѝка*, *О̀стри ка̀мен*, *Острѝковац*, *Острѝла*.

У грађи су забележени микротопоними са сугласничком групом *шм* уместо *см*: *Чешѝма*, *Чешѝмиче*, *Чѐшмиште*, *Солтѝрова чѐшма*. Неколико је назива у којима је, ипак, присутно медијално *см*: *Чѐсма*, *Циган̀ска чѐсма*.

Микротопонимском систему заплањске регије познати су називи са регресивном асимилацијом *вн* у *мн* (Реметић 1996: 426; Вукадиновић 1996б: 114; Марковић 2000: 92; Милосављевић 2009: 441; Жугић 2014: 38; Трајковић 2016: 393): *Гу̀мниште*, *Гу̀мно*, *Кукурѝшикино гу̀мниште*, *Лѝшкове гу̀мниште*, *Миле́нково гу̀мниште*, *Преко Гу̀мниште*, *У Гу̀мниште*; *Рамнѝште*, *Вѝшиње рамнѝште*, *Јовкино рамнѝште*, *Ма̀ло рамнѝште*, *Печино̀ рамнѝште*, *Рамнѝште жу̀тајско*, *Ра̀мничкиште*, *Ра̀мно ње*, *Рамња̀к*.

Сугласничка група *шт* добро се одржала у суфиксу *-иште*:¹⁵ *Баљо̀зово бра̀ниште*, *Ба̀чвиште*, *Бра̀ниште*, *Вино̀градиште*, *Градѝниште*, *Гу̀мниште*, *Ду̀њиште*, *Је́чмиште*,

¹⁵ О овом суфиксу биће више речи у делу посвећеном творби микротопонима.

Клатишите, Колибишите, Конопљишите, Кочалишите, Кошаришите, Лећишите, Маковишите, Манастиришите, Падалишите, Реновишите, Селишите.

У медијалној позицији група *кв* упрошћена је у *к* (Богдановић 1979: 45): *Бука, Букар, Буке, Букиче, Букове соје, Буковик, Војинова бука, Голема бука, Гусина бука, Крива бука.*

Група *шт* прешла је у *шч*, затим у *ч*, што потврђују називи: *Ба́ча, Ва́нине ба́че, Душа́нове ба́че.*

II. 2.3.9.3. Консонантске групе у финалној позицији

Упрошћавање финалне консонантске групе коју чине на првом месту фрикативи *с*, *з*, *ш* или *ж* и дентали *т* или *д* на другом месту, присутно је и у говору овог краја и врши се отпадањем дентала с краја речи (Марковић 2000: 97).¹⁶

Сугласничка група *-ст > с*: *Брес, Голѐми брес, Кршен брес; Крс, Горњи Крс, Крс у Ковачевицу, Крс у Милкин дѐл, У крс, Ус крс; Мо́с на Вла́шку ре́ку, Мо́с за Ми́линци, Мо́с у Ста́нци.*

II. 2.3.10. Метатеза

Метатеза, стара гласовна промена, извршена је и у говору испитиваног подручја. Група *-зј-* прешла је у *-јз-* (Марковић 2000: 98),¹⁷ што потврђују и примери из микротопонимије: *Лојза́, Лојзе, Ло́зишите, Ди́цино ло́јзе, До́ње ло́јзе, Ма́ло ло́јзе, Ста́ро ло́је, Ту́рско ло́је, Под ло́је.*

У топонимском систему испитиваног подручја налази се и назив *Лојза́*.

У микротопонимском материјалу потвђени су називи *Пла́ндишите, Ста́ро пла́ндишите*.¹⁸ Ј. Марковић истиче да је на простору говора Запања уобичајен облик *пладне*, са старом метатезом ликвидна, али да се може чути и глагол *пландује* (2000: 98).

Са метатезом су и називи *Га́рван, Га́рван до́л, Га́рваница.*

¹⁶ У говору Алексиначког Поморавља ниједна финална сугласничка група не остаје интегрална, већ се упрошћава испадом финалног консонанта (Богдановић 2020: 128).

¹⁷ Сугласничка група *-зј-* прешла је у *-јз-* и у српском призренском говору и у говору Прешева (*лојзе, гројзе*) (Реметић 1996: 441; Трајковић 2016: 400). Група *-зј-* метатезирала је и у топонимима попут *Којза́к, Којзи до́л* (Трајковић 2016: 400). У говору Горње Пчиње метатеза је извршена на крајњем западу територије, где имамо облике *гро́јзе* и *ло́је* (Јуришић 2009: 112).

¹⁸ У говору Лужнице група *-дн-* понекад се употребљава и са метатезом – *пландишите* и *пладнишите*, али фигурира облик *пладне* на целом простору (Ћирић 1983: 55). На простору доњег слива Јабланице забележен је назив *Пладнишите* у којем је сачувана стара метатеза ликвидна *дн* (Жугић 2014: 39).

II. 2.3.11. Сугласници на крају речи

Појава обезвучавања и озвучавања сугласника није превише заступљена у говору Заплања, али се понекад може чути (Марковић 2000: 98). У неким микротопонимским називима забележени су примери полузвучних сугласника: *Рид^м*, *Рид^мић*, *Боњи рид^м*, *Длџи рид^м*, *Живков рид^м*, *Зајчи рид^м*, *Јастребов рид^м*, *Ливачки рид^м*, *Сибинов рид^м*, *Танки рид^м*, *Турсен рид^м*, *Угљи рид^м*.

Микротопонимски називи за обезвученим сугласником на терену који смо истраживали су *Осрѐтак* и *Ритић*.

II. 2.4. Морфологија

Говор Заплања се умногоме разликује од стандардног језика и по својим морфолошким одликама. Као и остали говори призренско-тимочке дијалекатске области, и овде је једна од најистакнутијих диференцијалних карактеристика аналитичка деклинација, односно „свођење свих падежа деклинације, у главном, на два, сем вокатива: casus rectus и casus obliquus generalis и употреба предлога за њихове различите функције” (Белић 1999: 221).

С обзиром на то да долази до губљења косих падежа, сва значења истих исказују се преко општег падежа, који је најчешће једнак акузативу, а понекад и номинативу (Марковић 2000: 113).¹⁹

II. 2.4.1. Општи падеж

У говорима призренско-тимочке дијалекатске области синтетичка деклинација сведена је на аналитички деклинациони тип. Наиме, код именица мушког и женског рода деклинациона парадигма обухвата два падежа – номинатив и акузатив, који је постао такозвани општи падеж. Код именица средњег рода, као и у множини сва три рода, деклинација је сведена само на један падеж (номинатив је једнак општем падежу). Овакво стање присутно је и код заменица и придева (Ћирић 1999: 107).

¹⁹ Од синтетичких падежа присутан је облик старог датива једине, а понекад и облик датива множине. То је датив намене и посесивности и везује се за жива бића (Марковић 2000: 113).

Аналитичка деклинација, сагледана из угла топонимије, најистакнутија је у релационим микротопонимима. Предлошко-падежним синтагмама исказана су значења косих падежа и различите падежне функције путем употребе предлога (Жугић 2014: 42).

II. 2.4.1.1. Функција генитива

Синтагматским конструкцијама са предлозима *крај*, *од*, *преко* и *сред* реализована је функција генитива: *Крај ри̑д*, *Од млаку̑*,²⁰ *Преко де̑л*, *Преко Доли̑ну*.

Својим обликом издваја се микротопоним *Сред села̑*, иако би се очекивао облик *Сред село̑*. О овом облику разматрала је Ј. Марковић (1996–1997: 72) говорећи да је очигледно како је настао од *sredsela јер се њиме именује центар села. У питању је типични генитив именице село који се очувао окамењен у топонимији иако га у говору више нема, тачније нема генитива уопште. „Овај се облик данас и не осећа као генитив, већ се ова синтагма понаша као једна реч и то као именица *pluralia tantum*” (Марковић 1996–1997: 72).

II. 2.4.1.2. Функција акузатива

Функција акузатива уочена је у конструкцијама са предлозима *низ* и *уз*: *Низ Ре̑брину*, *Уз Ре̑брину*.

II. 2.4.1.3. Функција инструментала

Функција инструментала реализована је спојем предлога *над* и *под* и зависног падежа: *Над Мора̑ву*,²¹ *Под јези̑к*, *Пода цр̑кву*.

II. 2.4.1.4. Функција локатива

Синтагмом са предлозима *на* и *у* реализована је функција локатива: *На кр̑ст*, *На плочу̑*, *У Ба̑ру*, *У кла̑данац*.

²⁰ „Конструкцијом *од* + *ОП* означава се почетна тачка удаљавања у простору или времену” (Богдановић 2020: 237).

²¹ Значење ове предлошко-падежне синтагме може се протумачити двојако – као инструментално значење места, али и оријентационо значење у служби обележавања места, попут предлога *изнад* + *генитив* (Ракић-Милојковић 1995: 537, 548).

II. 2.4.1.5. Функција квалификативне одредбе

У функцији квалификативне одредбе (Ракић-Милојковић 1995: 544), односно атрибута (Богдановић 2020: 241) забележен је прелог *на* у називу: *На рѣд пландиште*.

II. 2.4.2. Придеви и придевски вид

Велики је број микропонима насталих од придева. Понекад може доћи до изостављања апелатива из двочланог назива (*Гробарско*), те придев добија улогу именовања локалитета. Придеви могу бити и део топонимичке сраслице, али и део процеса универбизације када долази до поједностављивања двочланих назива, попут *Јеленковица*, *Јованковица*, *Пиљакловица* и сл. (Шимуновић 1972: 169).²²

У говору Запаља готово да и не постоји разлика између одређеног и неодређеног придевског вида, а једино је видљива у облицима мушког рода са наставком *-и* у номинативу једине (Марковић 2000: 155). Уопштен је наставак *-о* из тврде промене у средњем роду, док је у женском роду наставак *-а*. У множини придеви имају наставак *-и* за мушки род, наставак *-а* за средњи род и наставак *-е* за женски род.

II. 2.4.2.1. Неодређени придевски вид у топонимији

Мали је број примера са неодређеним придевским видом мушког рода који су забележени на испитиваном подручју: *Бѣл камен*, *Дољан Крушар*.

II. 2.4.2.2. Одређени придевски вид у топонимији

У микропонимском материјалу којим располажемо придевски члан микропонима најчешће се употребљава у одређеном придевском виду:²³ *Бѣли камен*, *Бѣли поток*, *Голѣми брег*, *Голѣми брес*, *Голѣми вр*, *Голѣми дѣл*, *Голѣми камен*, *Голѣми чукар*, *Врли брег*, *Врли дол*, *Црвѣни брег*, *Црвѣни меџак*, *Црњи кал*, *Црњи камен*, *Црњи кладанац*; *Горњи Бучан*, *Горњи Дулан*, *Горњи јасен*, *Горњи Крс*, *Горњи сип*, *Долњи дубац*, *Долњи жиг*, *Долњи Мрамор*, *Долњи сип*, *Доњи Бучан*, *Доњи Дѣл*, *Доњи камен*, *Доњи преод*, *Средњи рид*,

²² О овоме ће бити више речено у делу о творби микропонима.

²³ В. Вукадиновић (1996б: 190) сматра да се разлике у виду још добро чувају у облицима мушког рода, те наводи примере из топонимије попут: *Бѣли камен*, *Голѣми камен*, *Рамни дѣл*; *Студѣни извор* и сл. Придеви одређеног вида срећу се и у топонимички Понишавља: *Голѣми Суводол*, *Дољњи трап*, *Куси дѣл* и сл. (Ћирић 1999: 142).

На терену доњег слива Јабланице стање је другачије – придевски члан микропонима најчешће је у неодређеном придевском виду: *Мал забел*, *Голем брег*, *Срећан рид* и др. (Жугић 2014: 40).

Средњи рт; Велики бучан, Велики Миљатовац, Велики пропор, Велики шиљегарник, Мали бучан, Мали камен, Мали лаз, Мали Миљатовац, Мали рид, Мали шиљегарник.

Придевски вид женског и средњег рода не може се поуздано утврдити због непостојања акценатских дужина и разлика у квалитету и квантитету акцента: *Велика ждребица, Велика Оравица, Врла долина, Врла страна, Голема бара, Голема долина, Длибока вртача, Мала ливада, Мала река, Мала тарла, Мала тумба; Доње поље, Старо ливађе.*

За средњи род је карактеристичан наставак *-о* и иза меких сугласника придевске одредбе: *Горњо баре, Горњо гумно, Горњо Ливађе, Долњо Ливађе, Долњо иштрбо, Доњо баре, Доњо Јовкино рамниште, Доњо Родиње, Горњо Јовкино рамниште, Горњо Родиње, Средњо орниче, Средњо поље.*

II. 3. Преглед досадашњих истраживања језичког простора Запања

Говор овог дела југоисточне Србије описан је у капиталном делу српске дијалектологије, тачније у *Дијалектима источне и јужне Србије* А. Белића. Пре њега, говором Запања бавио се и Олаф Брох, чувени норвешки лингвиста (Марковић 2000: 22).

Као што је већ напоменуто, говор Запања детаљно је истражен крајем прошлог века и описан у истоименој монографији Ј. Марковић (2000). Том приликом указано је на гласовне, акценатске и морфолошке особине, као и на синтаксичке особености запањског говора. Говор Запања подељен је на зону I и зону II. Зона I је са чисто запањско-сврљишким особинама, док се у зони II среће пуно јужноморавских особина, али и исто толико запањских. Трећа област, зона Ia, представљена говором само једног села, јесте говор Великог Крчимира у којем се препознају особине зоне I, али са паралелном употребом *ч* и *и* у појединим лексемама (Марковић 2000: 238).

На пољу ономастике овој географској регији није посвећен велики број радова. Микротопонимијом села Велики Крчимир бавила се Ј. Марковић (1991–1992) указавши на семантичке и творбене карактеристике микротопонимских јединица које су забележене у овом селу.

Топонимија села Тасковићи приказана је у истоименом раду С. Савић (2022). У тексту је говорено о семантичким одликама више од 100 микротопонимских јединица, које су разрстане у пет семантичких група и, у оквиру њих, у уже подгрупе.

У тексту *Творбена структура микротопонима Заплања* (Савић 2024) представљен је творбени систем двају заплањских села (Горњи Баребеш и Сопотница). Микротопонимска грађа подељена је у шест творбених типова с циљем да се на основу историјске класификације, која је примењена у монографији *Топонимија Бањске хрисовуље* А. Ломе (2013), изврши анализа савремених топонима на одређеној географској територији (Савић 2024: 482).

Када је у питању топонимијски материјал са подручја призренско-тимочке дијалекатске области, грађа која се претежно налази у *Ономатолошким прилозима*, али и у другим публикацијама, веома је богата. Т. Трајковић закључује да, иако постоје неке географске празнине (попут Заплања, нишке околине и др.), „може се рећи да нема места да није забележила ономастичка рука” (Трајковић 2021б: 597). Правац кретања топономастичких истраживања иде од крајњег југозапада до крајњег североистока призренско-тимочке говорне зоне (Трајковић 2021б: 597).²⁴

²⁴ Билбиографију радова из топономастике са подручја призренско-тимочких говора в. у Трајковић 2021б.

III. СЕМАНТИЧКА КЛАСИФИКАЦИЈА МИКРОТОПОНИМА

У овом делу рада микротопонимска грађа Запаља сагледана је из угла семантичке класификације назива и распоређена у неколико семантичких група и ужих подгрупа, које ће омогућити прегледност забележеног материјала. Поред микротопонима чија је семантика јасна и прозирна, забележени су и називи код којих се њихово значење не може са сигурношћу утврдити.

Према речима М. Пешикана веома битна карактеристика највећег дела микротопономастичког материјала јесте његова језичка конзервативност, као и дијалектолошка аутентичност у доба када долази до корозије дијалеката. „Облик топонима знатно мање подлијеже тој корозији и системској нивелацији, напуштању или избјегавању карактеристичних ликова под утицајем активних језичких система и тенденција” (Пешикан 1976: 100).

Функција топонима као властитог имена није да означаје већ да именује географски објекат.²⁵ С тим у вези, лексичко значење неважно је у функцији топонима, те се брзо губи и у многим називима и не препознаје, односно властито име нема значење јер се њиме ништа не конотира (Шимуновић 1986: 209; Суперанска 1973: 55). Према запажању П. Шимуновића. „leksičko je značenje uvijek prisutno, ali što se više ističe toponomastička funkcija, to se brže gasi apelativno i bogati onomastičko značenje” (Шимуновић 1986: 209).

Када се разматра о семантичкој класификацији микротопонима, али и о мотивисаности назива, битно је напоменути да је основни слој топонимије код Срба словенски, „који је добрим делом настао у доба насељавања Словена и у себе укључује остатке преузете из супстрата” (Стијовић 2000: 576). Такво стање присутно је и на испитиваном подручју, где је већина микротопонима словенског порекла, док се код назива који то нису указује на њихово порекло.

Апелативна лексика, као и поједина њена заборављена значења, очувана су у микротопонимским називима јер као окамењени језички знаци опстају вековима. С обзиром на то да су промењени услови живота и обраде земљишта истиснули из употребе многе лексеме из домена ратарске и сточарске терминологије, те лексеме биле би потпуно заборављене (Жугић 2014: 45) да нису из домена означавања прешле у домен именовања

²⁵ Према речима А. В. Суперанске, основна лексичка функција коју има властито име јесте да именује оно на шта реферише (Суперанска 1973: 272).

објеката и постале средство којима се именују локалитети на одређеном простору и у одређеној језичкој заједници.²⁶

Како истиче Р. Жугић, у семантичкој класификацији микротопонима могу се издвојити две велике групе – микротопоними који су мотивисани *природним обележјем* подручја, као што је рељеф, биљни и животињски покривач, својства, састав и особине тла и сл.; и микротопоними код којих је велику улогу у настајању одиграо *људски фактор*, као што су друштвено-економске прилике, историјске околности, утицај духовног живота (Жугић 2014: 46). Према речима П. Шимуновића микротопонимска имена мотивисана су физичкогеографским облицима на самом терену, као и антропогеографским околностима и објектима које је створио човек (Шимуновић 2009: 265).

Семантичка анализа микротопонимског система Запања заснива се на класификацији која је установљена и коришћена од стране П. Шимуновића и Р. Жугић (Шимуновић 1972; Жугић 2014).

Грађа којом располажемо подељена је у шест семантичких група, а у оквиру њих у уже семантичке подгрупе, и то:

1. Географски називи условљени физичкогеографским својствима тла;
2. Хидронимија;
3. Човек – живот и рад;
4. Микротопоними антропогонимског порекла;
5. Географски називи настали од других топонима;
6. Микротопоними недовољно јасне мотивисаности.

III. 1. Географски називи условљени физичкогеографским својствима тла

Имена локалитета која су условљена физичкогеографским својствима тла представљају најбројнију групу микротопонима. Осим апелатива који су топонимизацијом прешли у називе објеката, именовање појединих локалитета одражавано је површинским својствима тла и особинама састава земљишта.

²⁶ „Јасна идентификација лексичког значења апелатива који у именовању локалитета добија топономастичку функцију, говори о времену формирања микротопонимског система, односно о његовом релативном скором настанку” (Жугић 2014: 45).

Мотив за именовање локалитета могао је бити и доминантна биљна врста која је маркирала одређени простор. Објекти су, неретко, били именовани и према називима животиња које су на том простору обитавале.

Посебна подгрупа су и микротопоними просторно и временски оријентисани према другим топонимима. Мотив за именовање локалитета може бити и број, те се називом указује на квантитет онога што је у основи микротопонимске јединице.

Према речима О. Пенавин, природно географско име, тј. географска имена која указују на основну конфигурацију тла, означава положај географске јединице, облик или неко друго својство, тачније указује на везу између човека и предела, локалитета (Пенавин 1987: 147). У даљем тексту ауторка говори да је назив мотивисан пределом, тј. његовим обликом и положајем, а сам назив одређује стварну оријентацију човека у пределу (Пенавин 1987: 147).

Микротопонимске јединице, издвојене у оквиру назива који су условљени физичкогеографским својствима тла, подељене су у седам ужих подгрупа: 1.1. *Називи мотивисани природним обликом, положајем и изгледом тла*, 1.2. *Називи мотивисани површинским својствима тла*, 1.3. *Називи мотивисани саставом и особинама тла*, 1.4. *Називи мотивисани фитонимима*, 1.5. *Називи мотивисани зоонимима*, 1.6. *Називи мотивисани односом према другим топонимима* и 1.7. *Називи мотивисани бројевима*.

III. 1.1. Називи мотивисани природним обликом, положајем и изгледом тла

Микротопонимске јединице које су мотивисане природним обликом, положајем и изгледом тла у даљем тексту поделили смо на географске термине и топономастичке метафоре.

Када су у питању географски термини, њихово значење се сужава и односи се само на орографске термине којима се указује на изглед и састав тла, његов положај и на природне категорије тла (Жугић 2014: 48). Остали географски термини којима се именују вода и водни објекти, као и термини који се односе на објекте настале човековим радом, налазе се у другим семантичким групама.

III. 1.1.1. Nomina topographica

Ова група броји географске термине који су топонимизацијом прешли у називе, као и оне микротопониме који у свом двочланом или вишечланом саставу садрже одређени апелатив. „Називи настали топонимизацијом апелатива – географских термина са којима су хомонимни, имају другачију семантику од апелатива” (Жугић 2014: 48). Такозвани *nomina topografica* упућују на географски објекат, а због семантике која се затире, богате топономастички садржај, сматра П. Шимуновић (1972: 242).

Овакви називи, настали од географских термина, у топонимији су редовно најстарији и најпримитивнији именски слој приликом насељавања одређеног подручја и именовања локалитета на њему, подвлачи П. Шимуновић (1976: 21).²⁷

Велики број топонима настао је од апелатива када су апелативи заменили функцију означавања врсте објеката функцијом именовања једног конкретног географског локалитета (Шимуновић 1986: 210–211).

Према речима А. Шојата, географски термини лако могу вршити топонимизацију у ареалној микротопонимији јер је њихово значење прецизно, једнозначно и уско повезано са конкретним објектом. Зато се географски термини у свести именоватеља лако поистовећују са објектима на терену на које се односе. На тај начин губе своја конотацијска обележја и од апелатива постају топоними (Шојат 1982: 351).

Многи локалитети, чије смо називе забележили у Запаљу, у свом именовању садрже следеће апелативе: *брег, валоба, вртача, гора, дел, дол (долина), лице, осоје, падина, пећина, пољана, провалија, прибој, рид, руна, страна, чука* и др. Осим назива који су настали директном топонимизацијом апелатива, у овој семантичкој подгрупи налазе се и двочлани или вишечлани називи који у свом саставу садрже наведени географски термин.

С тим у вези, највећи број топонима мотивисан је морфологијом тла, па се најчешће у основи топономастичког назива налази топографска именица, односно географски термин, било сам, било са својим детерминатором. Географски термини најлакше прелазе

²⁷ „U analizi najstarijih ojkona u slavenskim zemljama pokazalo se da stratigrafija zemljopisnih imena ide ovim redom: 1. topografska imena (*Brdo, Vrh, Breg, Dol, Draga, Reka*) 2. imena vezana za kulturu tla (*Njive, Selo, Pasika, Laz, Gradina*) 3. etnonimska imena (*Cerovljani, Raklane, Gologoričani, Dvegrajci*)” (Шимуновић 1976: 21). Даље следе поседовна имена (*Горетин*), патронимијска имена (*Семичи*), услужна имена (*Ковачи*) и породична имена (*Церовци*) (Шимуновић 1976: 21).

из апелативног у топономастичко поље, али овакви апелативи не губе у потпуности своје лексичко значење, већ га интегрирају у топономастичко (Шимуновић 1986: 214).

БИЛО: Топонимизацијом апелатива *било* у значењу 'заобљено узвишење' (Ћирић 2018: 47) настао је назив *Било* (1. брдо; 2. шума ГДр). У грађи је забележена и синтагма са апелативом *било* који чини управни део двочланог назива *Водно било* (шума НС), као и предлошко-падежна синтагма *Под било* (поље ГДр).

БРДО: Са апелативом *брдо* 'узвишење више од брега, а ниже од планине' (Ћирић 2018: 61) у микротопонимском материјалу испитиваног подручја налази се само једна двочлана јединица код које је наведени термин управни део синтагме *Цупково брдо* (шума НС).

БРЕГ: Апелатив *брѣг* у значењу 'узвишење, мање од брда' (Богдановић 2008а: 443) није забележен самостално, већ као управни члан двочланих синтагми: *Бравињски брѣг* (део села Гр), *Бѣли брѣг* (1. њиве; 2. шума ГХ), *Влајин брѣг* (део села Гр), *Врли брѣг* (1. шума; 2. урвина; 3. вода; 4. пашњаци Ш), *Голѣми брѣг* (1. некада виногради; 2. сада пашњаци; 3. обрадиво земљиште; 4. воћњак ДБ), *Рођин брѣг* (део села Гр), *Црвѣни брѣг* (1. део села, махала ВК ГБ ДП; 2. брдо ВК; 3. њиве ДДу; 4. баште ДП; 5. шума М Со).

БУЏАК: Апелатив *буџак* са значењем 'забачено и заостало место или крај' (Ћирић 2018: 72) топонимизацијом је прешао у микротопоним и постао властито име локалитета *Буџак* (воћњак Ли).

ВАЛОГА: Апелативом *валога* означава се коритасти улегнуће на равном земљишту, увала (Ћирић 2018: 75)²⁸ или уска (камена) долина (Златковић 2014 I: 76). Овај апелатив прешао је из поља означавања у поље именовања (Жугић 2014: 49). У грађи су забележене две фонетске варијанте – *валога* и, чешће, *алога* (*алуга*). З. Павловић за ороним *Алуга* наводи да је назив мотивисан дијалекатским обликом *алуга* од *халуга* 'јама, провалија, јарак' (Павловић 2009: 51).

Микротопонимски систем Заплања познаје следеће једночлане, двочлане и вишечлане називе који у свом саставу садрже поменути апелатив: *Алога* (њиве ГДу), *Алуга* (1. свето дрво оскоруша Гр; 2. брдо Гр; 3. шуме МКу; 4. њиве МКу; 5. некада виногради

²⁸ У говору Црне Траве овај апелатив употребљава се у фонетском лику *валог* са значењем 'увала, удољица, падина' (Стојановић 2010: 88). Н. Богдановић за географски термин *валога* наводи два значења '1. плиће удубљење у земљи, веће од бавке; 2. вртача на једној страни нагнута и отворена' (Богдановић 2008а: 444).

МКУ), *Ајдучка алога* (1. зараван; 2. удолина на Сувој планини; 3. шума ВВ), *Ајдучка валога* (1. њиве; 2. удолина МК), *Врла валога* (1. удолина; 2. камењар; 3. шума Ка), *Длибока валога* (1. удолина; 2. шума), *Запис у Алугу* (запис МКУ), *Валоже* (1. шума ВК; 2. удолина ВК; 3. пашњак Ка).

ВИС: У одредбеном делу синтагме *Ракошки вџ* налази се апелатив *вџ* који има значење 'највиши део узвишеног тла', односно 'врх који се одликује висином' (Богдановић 2008а: 446).

ВРТАЧА: Апелатив *вртача* употребљава се у значењу 'мање или веће удубљење округлог облика, некада и више од 100 метара у пречнику' (Богдановић 2008а: 449).²⁹ У материјалу са испитиваног терена налазе се топоними који у свом саставу садрже наведени географски термин: *Вртача* (1. извор; 2. удолина М), *Водна вртача* (шума Со), *Горња вртача* (пландиште Ко), *Густа вртача* (шума Со), *Длибока вртача* (шума Со), *Долња вртача* (пландиште Ко), *Мала вртача* (шума ГДу), *Станисова вртача* (шума Со).

ВРХ: Фонетски дијалектизам *вр* са значењем 'највиши врх узвишеног тла' (Ћирић 2018: 95) саставни је део географских назива: *Врови* (1. ливаде МК Ш; 2. голаш (голина) МК); 3. стаза ка Сувој планини Ш; 4. падина Ш; 5. камењари Ш), *Голџи вр* (1. врх, део планине ВК Ће; 2. пландиште; место где се чувале овце Ко; 3. брдо Ће), *Ражев вр* (борова шума Ш), *Габрџвр* (1. шума; 2. врх ГДу).

ГЛАВА: Микротопоними настали топонимизацијом апелатива *глава* посматрамо као саставне делове семантичке подгрупе *nomina topographica* јер се овај географски термин у значењу 'глава, врх, брдо' спомиње још у 14. веку, како сматра Ј. Шиц (1994: 30).³⁰ Значење овог апелатива јесте и 'обло узвишење', као и 'издвојено брдо које доминира околином' (Богдановић 2002: 449).

У материјалу са испитиваног терена налазе се називи: *Глава* (извор Ш), *Богата глава* (шума РД), *Бујна глава* (1. колиба Ја Ча; 2. њиве Ја Ча; 3. шума Ча; 4. поље Ча), *Врања глава* (1. брдо; 2. шума ГДр), *Дадина глава* (1. шума; 2. део Сипара; 3. воћњаци; 4.

²⁹ На простору говора Лужнице са истим значењем 'веће и пространије левкасто удубљење' забележена је лексема *врџ* (Ћирић 2018: 103). Два села са испитиваног подручја носе апелатив *врџ* у свом именовању, а то су *Мали Врџ* и *Велики Врџ*.

³⁰ В. Михајловић географске називе са апелативом *глава* посматра као метафоре и истиче разлику у значењу када су у питању хидронимијски и оронимијски примери. Код првих, семантика се везује за почетак тока реке или потока, док је код других посредни чиста метафора речи *глава* (Михајловић 1970а: 19). А. Лома истиче да је значење 'врх брда' првенствено својствено српскохрватској топонимији, а може бити и хидрографски термин 'извор, горњи ток (потока, реке)', те као орографски термин „реч вероватно има своје порекло у метафоричним назвањима” (Лома 2013: 54).

засад борова МКу), *Љута гла̀ва* (1. брдо; 2. пашњаци ВК), *Остра гла̀ва* (1. брдо ГДр Ће Ча; 2. воћњаци ГДр; 3. ливаде ГДр; 4. њиве ГДр; 5. ораница Ли; 6. шума Ли Ча; 7. део поља Со; 8. пашњаци Ча), *Поп̀ова гла̀ва* (1. шума МК Се; 2. њиве Се; 3. пашњаци Се), *Цер̀ова гла̀ва* (њиве Ка), *У гла̀ву* (извор Ш), *Дол̀њу о̀стру гла̀ва* (1. шума; 2. ливаде ГДр).

ГЛАВИЦА: Географским термином *гла̀вица* означава се мањи заобљени врх на узвишењу (Богдановић 2008а: 449). Са овим апелативом, као мотивном речи, забележени су називи *Гла̀вица* (1. брдо В; 2. шума В; 3. њиве ГДу),³¹ *У Гла̀вицу* (запис ГДу) и *Главчѝна* (1. шума; 2. брдо; 3. део села ГДу).

ГОРА: Апелатив *гора̀*, који се употребљава у значењу 'шума, планина' (Ћирић 2018: 125), али и 'браниште, луг, забран, шумарак' (Богдановић 2008а: 450), саставни је део властитог имена *Ба̀бичка го̀ра* (планина Га ДБ ДДр).

ГРЕБЕН: У основи назива *Греб̀ановац* (шума ГХ) сматрамо да се налази географски термин *грѐбен* у значењу 'горњи део дугуљасте узвисине (брда или планине)' (Ћирић 2018: 133).

ДЕЛ: Апелатив *дѐл* употребљава се у значењу 'паланиска коса, врх, гребен', као и 'издужено брдо заобљеног врха' (Стојановић 2010: 165; Ћирић 2018: 152). Ј. Шиц сматра да је апелатив *дел* првобитно значио 'делница, граница, линија раздвајања' (Шиц 1994: 33).

У грађи са испитиваног терена забележен је назив настао топонимизацијом поменутог географског термина – *Дѐл* (1. њиве ВК ГДу ГХ ДДу Ја Ко МВ О РД Се Ча Ш; 2. брдо Га Гр О; 3. шума Га ГХ Ли О РД Се; 4. ливаде О; 5. пашњаци ДДу Ће Ча; 6. утрина ВВ Ча; 7. воћњаци ДДу Ча; 8. део села ДП; 9. кладенац ДП; 10. некада се налазила школа на том месту ДП; 11. гробље ВВ; 12. гумниште ГХ; 13. некада се ту налазио запис Ја Ш). О његовој учесталости у именовању локалитета говори чињеница да је овај апелатив прешао из домена означавања у домен именовања у скоро свим селима са подручја Запаља.

У материјалу који анализирамо налази се велики број назива са апелативом *дел* у свом двочланом или трочланом саставу: *Белишѐв дѐл* (1. шума; 2. воћњаци ДДу), *Врањѐви дѐл* (поље ГДу), *Гладан дѐл* (1. брдо; 2. посна земља Ће), *Голѐми дѐл* (1. брдо; 2. сада

³¹ Према речима В. Михајловића, као типичан оронимијски термин јавља се *гла̀вица*, а не *глава* (1970а: 18). „Паралелно постојање оба географска термина и главе и гла̀вице, али са необично широком употребом другог термина на штету првога, говоре у прилог мишљењу да је у једном одређеном моменту термин *гла̀вица* превагнуо над првобитним географским термином *глава*” (Михајловић 1970а: 19). Како сматра А. Лома, *гла̀вица*, за разлику од *главе*, налази се искључиво у орографској, а никад у метафоричној употреби (Лома 2013: 55).

шипраг, некада обрађивана земља Ка), *Го̀ли дѐл* (1. шума; 2. њиве ДДр), *Дебѐли дѐл* (1. шума; 2. појате; 3. пашњаци Ко), *До̀њи Дѐл* (њиве ГДу), *Дрѝшин дѐл* (1. шума ВК МК; 2. голет МК; 3. њиве МК), *Јова̀нов дѐл* (1. брдо Ја; 2. њиве РД; 2. шума Ја РД), *Косма̀ти дѐл* (стаза ка Сувој планини Ш), *Кру̀шов дѐл* (1. део села; 2. багремар В), *Ку̀си дѐл* (1. њиве; 2. шума ДДр), *Ла̀заров дѐл* (1. њиве; 2. ливаде; 3. шума О), *Ла̀лешев дѐл* (шуме ДП Ча), *Ми́лкин дѐл* (1. поља; 2. њиве; 3. воћњаци МКу), *Пе́тров дѐл* (њиве Ће), *При́бинов дѐл* (некада њиве и виногради Ча), *Ра̀дички дѐл* (виноград ГБ), *Ра̀јички дѐл* (1. пут; 2. багрем; 3. виногради ГБ), *Ра̀јков дѐл* (1. брдо; 2. шума ГДр), *Ра̀чин дѐл* (шума Ли), *Сва̀дбин дѐл* (шума Ли), *Та̀нки дѐл* (1. ливаде; 2. шљивари; 3. стара гувна НС), *Те́шњи дѐл* (1. шума (од села према Бабичко); 2. брдо ГВ), *Ца̀церав дѐл* (брдо одакле су кретале литије ДП), *На Дѐл* (запис ГДу), *Преко дѐл* (пут ка Чагровцу Ја), *У дѐл* (запис (брест) Ча), *До̀лњи Ла̀лошов дѐл* (1. њиве; 2. брдо Кр), *За̀пис у Ми́лкин дѐл* (запис МКу), *Де́лски пу̀т* (пут за село Краставче ДП), *Го́леме де́лке* (њива ГХ), *Ма́ле де́лке* (1. њива; 2. багрем ГХ).

ДО/ДОЛИНА: Апелативе *до̀* и *до̀лина* посматраћемо заједно, с тим што се *до̀* дефинише као 'удолина', док је значење 'дугуљасто спуштено тле између два узвишења' резервисано за географски термин *до̀лина* (Ћирић 2018: 164, 165).³²

Са апелативом *дол* забележени су следећи микротопоними: *Ба̀бин до̀л* (1. њиве; 2. шуме Со), *Бато̀в до̀л* (1. долина; 2. шума Ча), *Бу̀нов до̀л* (1. удолина; 2. шума; 3. њиве; 4. ливаде О), *Вампиро̀в до̀л* (њива МКу), *Вр̀ли до̀л* (1. извор Га; 2. пашњаци Га; 3. шума Ли), *Вр̀ни до̀л* (1. шума ГВ; 2. долина ГВ; 3. пашњак ДП; 4. виноград ДП; 5. некада село ДП), *Га̀рван до̀л* (1. долина; 2. страна брда ВК), *Гр̀ков до̀л* (део поља Со), *Гу̀штров до̀л* (1. брдо; 2. шума В), *Дамњѝни до̀* (шума ГБ), *Да̀нчин до̀л* (1. удолина; 2. њиве Со), *Длибо̀ки до̀л* (1. удолина МК Со; 2. шума МК; 3. њиве Со), *Бу̀рин до̀л* (1. воденица; 2. кладенац; 3. гумно, колиба; 4. шума ГХ), *Зле́м до̀л* (1. удолина; 2. шума ВК), *Зли́ до̀л* (1. шума; 2. долина; 3. поток Та), *Јегли́чки до̀* (воденица Ја), *Јелена́чки до̀л* (шума ДП Ча), *Јелки́н до̀л* (њиве Ли), *Ка̀лни до̀л* (1. њиве Кр; 2. део поља Кр; 3. извор; 4. чесма Ча), *Коваче́в до̀л* (шума Ли), *Ко̀јчин до̀л* (1. шуме; 2. обрадиво земљиште ВВ), *Ку̀нов до̀л* (1. удолина; 2. поље Со), *Ку̀си до̀л* (1. шума В; 2. утрина Ја; 3. пашњаци Ја; 4. њиве Ја; 5. ливаде Ја), *Ла̀нчин до̀л* (удолина

³² Географске термине *до* и *долина* заједно посматра и Ј. Шиц, наводећи да је у питању 'низина, улегнуће тла, удолина' (1994: 47). Н. Богдановић прецизира значење *до̀л* истичући да је то долина, спуштено тле између два узвишења, али и уска и дубока долина у брдовитом пределу, често суви поток, док је *до̀лина* дужи и дубљи дол, расед између два брда (Богдановић 2008а: 453).

Ли), *Латков дол* (1. шума; 2. пашњаци М), *Ливоров дол* (1. удолина; 2. шума Кр), *Лубни дол* (1. њиве; 2. шума Кр), *Лугни дол* (1. шума; 2. удолина М), *Маричин дол* (шуме Ча), *Међни дол* (долина Та), *Мејин дол* (удолина Ли), *Острилски дол / Стрињски дол* (1. удолина; 2. шума М), *Павитни дол* (багрењар Ча), *Павицки дол* (шума Со), *Плавуни дол* (1. шума; 2. некада се ту садио кромпир В), *Попов дол* (1. поток ГБ; 2. воћњак ГБ; 3. ливаде ГБ; 3. шума ГБ; 4. њиве Ли; 5. удолина Ли; 6. поље Со), *Радински до* (1. шума; 2. извор Гр), *Рупни дол* (1. њиве ГБ; 2. шума Ча; 3. ливаде Ча; 4. пашњаци Ча), *Сечијски до* (1. клисура; 2. долина ГВ), *Ћгљин дол* (1. шума (од села према Бабичко); 2. брдо ГВ), *Шоварин дол* (део поља Ли), *Криводол* (долина ГВ).

У поменутом семантичком низу нашао се и микротопоним *Прадолек* (1. њиве ВК ГБ Ду Се Т; 2. поље Со; 3. ливаде Т). Доводимо га у везу са префиксалном изведеницом *прѡдѡл*(л), која има паралелу у руском језику *прѡдѡл* 'уска долина' (ПЕРСЈ 2023: 297).

Апелатив *долина* прешао је у микротопоним и именује локалитете: *Долина* (1. шума ВВ Кр М Ш; 2. ливаде ГДу М Ће; 3. њиве ВВ РД Ш; 4. поток Ка; 5. удолина Ка Кр; 6. воћњаци Ш; 7. чесма Ш), *Долинче* (1. шума; 2. поток Кр), *Долиње* (1. ливаде; 2. њиве; 3. поток Гр).

Поменути географски термин саставни је део двочланих назива: *Бабина долина* (1. поток; 2. шума ДДу), *Брестовачка долина* (1. шума; 2. пашњаци; 3. њиве Кр), *Васина долина* (1. удолине; 2. њиве; 3. шума М), *Влашка долина* (1. шума; 2. удолина; 3. извори Кр), *Врла долина* (1. поток; 2. шума ДДу), *Вучина долина* (1. њиве; 2. багрем и ситно растиње; 3. некада сађене јагоде ВВ), *Вучја долина* (шума Кр), *Голѣма долина* (1. извор Га; 2. шума Га; 3. пашњаци Ће), *Горња Долина* (1. поток; 2. удолина Ш), *Грацка долина* (1. поток; 2. удолина Кр), *Длибока долина* (1. њиве; 2. шума ГХ), *Долња долина* (удолина Ш), *Бурина долина* (1. њиве; 2. поље Со), *Зла долина* (1. удолина; 2. шума М), *Јамска долина* (долина МКу), *Јанкулска долина* (1. шума; 2. одатле узета вода за село Т), *Калчина долина* (1. забран, шума; 2. удолина; 3. њиве; 4. ливаде ВК), *Кобилина долина* (багрем ГХ), *Ливацка долина* (ливaде Га), *Маркичева долина* (удолина ВК), *Мишина долина* (њиве МВ), *Печана долина* (1. удолина; 2. шума Кр), *Сѣлска долина* (1. шума ГБ; 2. поток Кр), *Сечовинска долина* (долина НС), *Спасина долина* (1. њиве; 2. ливаде Со), *Стоичина долина* (део Крушевице Гр), *Струмѡчка долина* (1. шума; 2. удолина Га), *Тѡминска долина* (1. река; 2. шума ГБ), *Ћмина долина* (1. њиве; 2. баште; 3. шљивари (према М. Кутини) ГВ),

Црвена доли́на (њива В ДБ), *Црнска́ доли́на* (долина Та), *Чалако́вска доли́на* (поље ГДу), *Шу́кина доли́на* (шума Ча), *Преко Доли́ну* (пут за Велики Вртоп Ш);

У материјалу са испитиваног подручја своје место заузима и трочлани назив *Њива на доли́ну* (њива ГХ).

ДУВКА: Апелатив *ду́вка* има значење 'рупа, отвор', али и 'пећина' (Ћирић 2018: 182), што је потврђено на испитиваном подручју у називу *Шуга́ва ду́вка* (камењар, сипар Ш).

ЗАВОЈ: Апелатив *за́вој* са значењем 'кривина на путу' (Богдановић 2008а: 455) прешао је у микротопоним и именује локалитете са таквим обликом тла. У систему микротопонима Запаља налазе се два назива настала топонимизацијом овог географског термина: *Заво́ј* (1. река ГХ; 2. шљивар ГХ; 3. вода Ко; 4. њиве Ко Кр Со; 5. воћњаци Ко; 6. шума Ко Кр) и изведени облик *Заво́јак* (ливаде МК).³³

ЗЕМЉА: У управном делу синтагматског споја *Ко́пане зе́мље* (пут за планину В) налази се апелатив *земља*. Овај топономастички апелатив Ј. Радић (2003: 114) посматра као апелатив најопштијег значења и наводи два назива у области Белице у којима је забележен (*Бѐла зе́мља* и *Црвѐна зе́мља*).

ЈАЗБИНА: Само три микротопонима у својој основи садржи апелатив *ја́збина* чије је значење 'рупа у земљи у којој живи нека животиња' (Ћирић 2018: 341). То су називи: *Ја́збина* (1. ливаде ВК ДДр; 2. поток ВК; 3. њиве Га ДДр; 4. шума Га Та; 5. брдо Та), *Ја́збине* (1. шума ГВ Ка НС Со; 2. рупе Со) и *Ја́збиње* (шума Ли Ш).

ЈАМА: Значењем лексеме *јама́* 'удубљено место, бездан, рупа' (Ћирић 2018: 343) мотивисане су микротопонимске јединице *Ја́ма* (део села, махала МКу), *Ја́мје* (1. ливаде; 2. део села ВК) и *Ја́мке* (њиве (према селу Горње Власе) ДБ).

КЛИСУРА: Топонимизацијом лексеме *клисѹ́ра* 'теснац кроз каменито тле' (Богдановић 2008а: 460) настао је истоимени микротопоним *Клисѹ́ра* (поток НС). Овим географским термином именује се хидрографски објекат.

КОТЛИНА: Апелатив *котли́на* употребљава се у значењу 'дубока, пространа увала са стрмим странама између брегова и планина (обично дуж речног корита)' (Ћирић 2018:

³³ Назив *Завој* поврђује М. Златановић на простору Врањске котлине. Њиме су именоване њиве код којих сеоски пут прави окуку („завија”) (Златановић 1985: 95).

398). На простору Запања забележен је само један назив настао топонимизацијом наведеног апелатива: *Котлина* (1. њиве ВВ ВК; 2. ливаде ВК).

КУКА: Значењем лексеме *кука* 'кривина, савијутај реке или пута; окука реке; земљиште где је окука' (Богдановић 2008а: 462) мотивисан је настанак микропонима *Кука* (1. поље; 2. њиве; 3. ливаде; 4. багрем Та) и *Куке* (шума (од села према Бабичко) ГВ).

ЛЕДЕНИЦА: Топонимизацијом апелатива *леденица*, који се употребљава у значењу 'рупа у којој се чува лед; хладњача', али и 'висуљак леда на стрехи' (Златковић 2014 I: 408), настао је микропоним *Леденица* (шума ГДу).

ЛИЦЕ: На простору југоисточне Србије лексема *лице* означава страну узвишења окренуту сунцу, односно земљиште окренуто сунцу (Богдановић 2008а: 463; Ћирић 2018: 434). У нашој грађи забележена су два микропонима – један настао топонимизацијом овог апелатива, а други са наведеним апелативом у управном делу синтагматског назива: *Лице* (1. шума; 2. пашњак Та) и *Големо лице* (врх Ш).

ЛИТИЦА: Топонимизацијом апелатива *лѝтица* 'висока стрма стена' (РМС 1969: 217) настао је микропоним *Литице* (стене ВК).

ЛУКА: Апелативом *лука* 'равно, муљевито и плодно земљиште поред потока или реке' (Ћирић 2018: 440) именоване су углавном веома плодне њиве, али и ливаде у атарима поједних села. У грађи са испитиваног терена присутни су називи *Лука* (1. ливаде Ка Ли; 2. њиве Ка Се), *Луке* (1. њиве ВВ Се; 2. ливаде Се; 3. увале Се) и *Лукарѝвица* (1. њиве; 2. ливаде Се).

МРТВИНА: У значењу 'осојна страна узвишеног тла, терен заклоњен од сунца' (Ћирић 2018: 481) лексикализује се именичка јединица *мртвина*.³⁴ Топонимизацијом апелатива настали су микропоними *Мртвина* (шума Ка) и *Мртвица* (1. шума Га Кр Се; 2. њиве Га).³⁵

³⁴ Ј. Динић закључује да се у топонимији скоро и не помињу стране света. Уместо тога, у употреби су друге лексеме попут *осоје*, *присоје*, *мртвина*, *лице* (Динић 2004: 57)

³⁵ Р. Жугић микропонимску јединицу *Мртвица* посматра као део семантичке подгрупе *Микропоними мотивисани другим својствима* тла јер се локалитети налазе на осојној страни брда где је земља хладна, заклоњена од сунца и због тога лошег квалитета (Жугић 2014: 58).

Микропоним *Мртвица* забележен је и на подручју бујановачког и прешевског краја и именује место које је скоро увек у сенци (Маринковић 2002: 98).

Придев *мртав* присутан је у географској терминологији у неколико варијаната. „У апелативној лексици: мртваца, мртваја, мртваља представљају неродну и неплодну земљу, а реч мртваја означава још и бару или рукавац без тока или старо речно корито” (Михајловић 1970а: 10).

Апелатив *мртвина* налази се и у двочланим назвањима *Горња мртвина* (шума Та), *Доња мртвина* (шума Та) и *Средња мртвина* (шума Та).

На испитиваном подручју присутни су и облици *Мртвиње* (шума Кр, М) и *Мало Мртвиње* (шума М).

Овом семантичком низу припада и назив *Мрчаје* (1. шума Ка; 2. њиве Со) којим се именују шума која је због своје густе вегетације веома мрачна, те до ње не допиру зраци сунца, као и њиве на осојној страни.

ОБРУШИНА: Претпостављамо да је микротопоним *Оброш'овка* (удолина Ће) у вези са значењем апелатива *обрушина* 'обронак, страна брда која се руши, обрушава' (Богдановић 2008а: 468).

ОГРАЊА: Апелативом *ограња* лексикализује се значење 'заклоњено место обрасло бујном вегетацијом, и име таквога места' (Ћирић 2018: 584). Забележени су следећи микротопоними мотивисани значењем поменутог географског термина: *Ограња* (1. шума В; 2. воћњаци ВК ДДу Ли Ча; 3. њиве Ли РД) / *Огрења* (1. воћњаци; 2. пашњаци ДДу; 3. баште ГДу) и *Огрење* (њиве МК).³⁶

ОДИЈАЛО: Микротопоним *Одијало* (1. шума; 2. камењар; 3. отвор у камењару испод којег тече врело М) настао је топонимизацијом истоименог апелатива који, осим свог примарног значења 'отвор кроз који истиче ваздух', означава и место где избијају подземни гасови, где се зими око њега не задржава снег (Ћирић 2018: 592–593).

ОКУКА је 'извијени део пута или реке, завој, кривина' (Ћирић 2018: 608). Микротопонимски систем Заплања препознаје два назива настала топонимизацијом овог апелатива: *Окука* (1. њиве; 2. шума Ће) и *Окуке* (пут (кривина на путу) ВК). Ови микротопоними, као и значење апелатива којим је мотивисано њихово именовање, доводе се у везу са већ поменутиим апелативом *кука*.

ОСОЈЕ: Географски термин *осоје* употребљава се у значењу 'северна страна (планине), запад, страна (брда) окренута од сунца' (Шиц 1994: 42). Називи настали према значењу поменутог географског термина су: *Осој* (1. шума ГХ МКУ Со Ча; 2. брдо МКУ; 3. утрине МКУ; 4. падина Со; 5. 4. пут преко шуме за Чагровачку воденицу Ча), *Осоје* (1. кладенац НС; 2. шума Та), *Горњи Осој* (шума Ко), *Долњи Осој* (шума Ко), *Крадње осоје*

³⁶ М. Златановић сматра да је апелатив *ограња* нешто што је ограђено или ограда (Златановић 1981: 196), али да може бити и ограђен простор за стоку (Златановић 1985: 86).

(шума Т), *Мали Осој* (шума Ча), *Под Осој* (пашњаци Со), *Осојница* (1. шума на међи са Марином Кутином; 2. воденица ГВ МКУ), *Пут преко Осојнице* (пут за Марину Кутину ГВ).

Овој семантичкој скупуни придружен је и микротопоним *Осовине* (1. њиве; 2. воћњаци Ко).³⁷

ОСРЕДАК: Апелатив *осредак* може означавати појас земље између стена, равно земљиште опкољено водом (Шиц 1994: 68). У микротопонимском систему Заплања присутан је фонетски облик *Осрѐтак* (1. некада виногради; 2. сада багрење; 3. долина Ја).³⁸

ПАДИНА: Велики број микротопонимских назива мотивисан је значењем апелатива *падина* 'коса, нагнута површина, обронак, страна брда', као и 'широки спуштени део тла између два брда' (Ћирић 2018: 653).

Локалитети који су именовани на овај начин сведоче о конфигурацији терена на коме се налазе. Са апелативом *падина* забележени су како једночлани називи, настали његовом топонимизацијом, тако и двочлани називи који у свом саставу садрже поменути географски термин.

У забележеном материјалу са испитиваног подручја присутан је велики број назива који у свом саставу садрже апелатив *падина*. То су: *Падина* (1. ливаде ВВ ГХ Ш; 2. њиве В Се; 3. шума В ВК Ча; 4. удолина Га РД; 5. виногради ГВ; 6. поље ГДу; 7. утрина Ш), *Падине* (1. пашњаци Ка; 2. шума Ка; 3. њиве НС; 4. вододерине Со; 4. гумно Ча), *Ајтина падина* (шума Ли), *Бабина падина* (1. удолина; 2. шума ВК), *Базова падина* (удолина Ка), *Берина падина* (1. виногради; 2. сада је један део насељен ГХ), *Бурчина падина* (поље ГДу), *Бучина падина* (удолина ВК), *Вићкова падина* (1. шума ГДу Со; 2. ливаде ГДу), *Влашка падина* (1. шума; 2. удолина Га), *Врачка падина* (1. камењар; 2. шума Ка), *Голѐма падина* (шума Со Ће), *Голѐм падина* (храстова шума Ча), *Горња падина* (пашњаци Ка), *Грао падина* (шума Ће), *Грацка падина* (1. шума; 2. пашњаци Кр), *Деванова падина* (багрем НС), *Дигната падина* (удолина ДДу), *Длибока падина* (1. извор; 2. шума; 3. удолина Ли), *Дренова падина* (1. виногради; 2. воћњаци Ду), *Дуга падина* (шума Т), *Душкина падина* (1.

³⁷ Да је у питању географски термин, а не метафора према лексеми *осовина* 'део кола на који се стављају точкови' (Ћирић 2018: 631), потврду налазимо у РСАНУ (2010: 412), где је за лексему *осовина* наведено значење 'земљиште, место које је у осоју'.

³⁸ Микротопоним *Осрѐдак* налазимо и на подручју Белице (Радић 2003: 117). Лексема *осрѐдак* нешто је ширег значењског спектра на простору тимочке дијалекатске области и употребљава се у значењима '1. ретко дрвеће порасло на међи између њива; 2. земљиште у средини неког подручја, стране, брда, шуме, између потока и др. (*средињ*)' (Динић 2008: 537).

удолина; 2. воћњаци; 3. пашњаци Ча), *Душња пади́на* (удолина Ће), *Ђо́рина пади́на* (њиве Ће), *Јо́вина пади́на* (1. удолина; 2. шума Га), *Ке́тина пади́на* (шљивар ГХ), *Ко́зја пади́на* (1. сипар Ка; 2. шикара Ка; 3. камењар Ка; 4. шума Та), *Ко́на пади́на* (1. њиве; 2. ливаде ВК), *Колáрска пади́на* (шума Гр), *Коминска́ пади́на* (падина Ко), *Кри́ва пади́на* (пашњаци Ка), *Ку́кина пади́на* (воћњак Ја), *Ку́кине пади́не* (1. воћњаци; 2. њиве), *Лисичја пади́на* (шума Т), *Ма́ла пади́на* (1. шума Га Ће; 2. пашњаци Га Ће; 3. падина Ко; 4. долина Ко), *Ма́ркова пади́на* (шума ГДр ДДр), *Ми́шина пади́на* (шума ДДр), *Модровáчка пади́на* (1. шума; 2. њиве; 3. ливаде М), *Око́(л)честа пади́на* / *Око́лчеста пади́на* (1. удолина Ка; 2. шума Ка; 3. пашњаци Со), *Оси́њачка пади́на* (1. шума; 2. камењар Ка), *Печи́на пади́на* (удолина Ће), *Пе́чка пади́на* (камењар, сипар Ка), *Пе́шина пади́на* (шума ВК), *Пра́ва пади́на* (шума Та), *Прѝдина пади́на* (ливаде ВК), *Пре́ка пади́на* (шума Та), *Пу́јна пади́на* (1. падина; 2. ливаде Ко), *Ра́шина пади́на* (1. воћњаци; 2. баште; 3. њиве О), *Та́нка пади́нка* (удолина Со), *Теса́цка пади́на* (1. шума; 2. удолина ГДр), *Трно́ва пади́на* / *Трно́-пади́на* (1. њиве; 2. извор; 3. виногради Ко), *Угљина пади́на* (1. шума; 2. удолина Га), *Цветко́ва пади́на* (шума Ча), *Ча́јна пади́на* (1. шума; 2. ливаде ДП), *Чо́рина пади́на* (1. њиве; 2. ливаде ВК), *Широ́ка пади́на* (1. удолина ГДр ДДу М; 2. шума ГДр Гр ДДр ДДу Со Ча; 3. њиве М; 4. ливаде М; 5. пашњаци Ча), *Шо́на пади́на* (1. ливаде; 2. шума; 3. трла ВК), *Шу́љина пади́на* (удолина Со), *У Пади́ну* (1. пут; 2. виногради В), *Лива́да у пади́ну* (ливада ГХ), *Пади́нче* (њиве Кр).

У овом семантичком низу налазе се и микротопоними *Запа́ње* (1. воћњаци Кр; 2. њиве Кр; 3. пашњаци Кр; 4. ливаде МК) и *Запо́ње* (1. њиве; 2. шума Ће),³⁹ за које сматрамо да су настали од префикса *за-* + *падина*, где путем јотовања (*пад-* + *-је*) долази до облика *запа́ње*.

Поменутом семантичком низу придружен је и микротопоним *Ра́спадина* (шума Га) јер је значење 'спуштени део тла између два стрма брда' (Ћирић 2018: 886) слично значењу апелатива *пади́на*.

ПЕРИВОЈ: Као секундарно значење лексеме *пѝривѝј* у РСАНУ (2014: 694) издваја се 'најниже место планинске косе, стране'. Топонимизацијом наведеног апелатива творен је истоимени микротопоним са подручја Запања *Пери́вој* (1. њиве; 2. ливаде Се).

³⁹ Микротопоним *Запа́ње* присутан је и у микротопонимском систему бујановачког и прешевског краја (Маринковић 2002: 105).

ПЕЋИНА: Апелатив *пећина*, који означава хоризонтално удубљење, обично у стеновитом тлу (Богдановић 2008а: 470), прешао је у микротопоним и именује одређен број локалитета. На испитиваном терену јавља се у фонетским облицима *пећ* и *печ*. Стога, бележимо следеће називе: *Пећ* (пећина ГДу Со), *Сопотнички пећ* (поткапина Со), *Велика пећ у Велики прѓпор* (пећина ГДу), *Пећице* (две поткапине Со), *Три пећице* (плитке, кратке пећине Со), *Печ* (1. шума; 2. пећина Ће), *Печаћ* (ливаде Га), *Потпеч* (1. извор; 2. ливада; 3. шума МК), *Печка падина* (камењар, сипар Ка), *Печки рид* (стена Ка).

ПЛАНИНА: Микротопоними *Планина* (1. њиве; 2. пашњаци Кр) и *Сува планина* (планина ГДу Ја МК Се Со Ш) потичу од апелатива *планина* који значи узвишено тле веће висине и пространства (Ћирић 2018: 683).⁴⁰

ПЛАТО: У одредбеном делу микротопонима *Платни рид* (1. шума; 2. брдо Кр) налази се апелатив *плато*. В. Михајловић, пишући о називу *Платије*, истиче да је лако извући закључак како је у овом случају у питању романска, тачније млетачка реч основе *plat*, којом се означавају равни терени (Михајловић 1970б: 169). Географски термин *плато* Б. Видеоски (1999: 109) дефинише као 'поголемо возвишение со рамнина на врвот или со влачеста површина со стрмни отсеци'.⁴¹

ПЛОЧА: Апелатив *плоча* означава равну стену (Богдановић 2008а: 471), односно камен, стену равне површине (Стојановић 2010: 641). Његовим значењем мотивисана су именовања следећих локалитета: *Плоча* (1. шума Гр НС; 2. утрине Ка; 3. њива Ка; 4. багрем НС), *Петковска плоча* (шума МК), *На плочу* (багрем ГХ), *Плоченик* (1. камењар; 2. шума ВК).⁴²

ПОД: У микротопонимском систему Запаља регистрован је само један назив настао топонимизацијом апелатива *под*: *Под* (1. поље; 2. њиве; 3 брдо Та). Наведени апелатив може означавати заравњено тло (Михајловић 1970б: 169) као и невелику

⁴⁰ Ј. Шиц сматра да је тешко реконструисати прасловенско значење термина *планина* и да се реч „najpre odnosila na širok, otvoren planinski predeo. Дочније, у srpskohrvatskom треба је s obzirom na vegetaciju превести као 'visokoplaninski pašnjak'" (Шиц 1994: 32).

Н. И. Толстој тврди да је „в јужнословјанских дијалектима при сохрании старог значења развилиси и нове. В серскохрватском, македонском и болгарском јазиках *polnina стала означать 'горы вообще' 'горные массивы', 'гористую местность', а в некоторых сербскохрватских говорах 'гора покрытая лесом' и даже просто 'лес' (Толстој 1969: 80).

⁴¹ На простору говора Пирота забележена је лексема *платнина* која се употребљава у значењу 'велики потес (који није испресецан јаругама, шумама, ливадама, пашњацима)' (Златковић 2014 II: 126).

⁴² С обзиром на то да лексема *плоча* на територији говора Лужнице означава и плѓснати комад са равном површином разне величине од разног материјала, као и говеђу потковицу (Ћирић 2018: 686), анализирани микротопоними могу бити уврштени и у топономастичке метафоре.

положити раван на таласастој површи, а чешће и малу површ у страни (Тијанић-Вујовић 2018: 153). На испитиваном терену забележена је и синтагма *Запис у Под* (запис Та).

ПОЉАНА: Апелатив *поља́на*, који означава шири простор, не много уздигнут (Богдановић 2008а: 472), прешао је у микротопоним и њиме се именују њиве, ливаде и пашњаци на испитиваном подручју: *Поља́на* (1. поље ГДу; 2. ливаде ГДу; 3. пут ка Сувој планини Ш; 4. равница на Сувој планини Ш), *Глогова поља́на* (њиве Ка), *Длази поља́на* (1. некада њиве (оранице); 2. ископине за насеље Ча), *Зланска поља́на* (пашњаци Ка), *Тивча поља́на* (1. ливаде; 2. њиве ВК), *Горњи Длази поља́не* (њиве Ча), *Долњи Длази поља́не* (њиве Ча), *Бунар у Пољану* (бунар ГДу).

ПОЉЕ: Географски термин *поље* означава веће пространство са њивама, ливадама и баштама (Ћирић 2018: 726). У забележеној грађи налази се невелик број назива који у свом саставу имају поменути апелатив: *Поље* (њиве ДБ Ли Ш), *Доње поље* (њива Ш), *Раво поље* (1. некада њиве; 2. пашњаци; 3. колиба Ја), *Средњо поље* (1. њиве; 2. део поља ВК), *Шарково поље* (њиве ГДу), *У поље* (1. њиве; 2. ливаде ГДр).

ПРЖАР: За наведени апелатив М. Златановић истиче да се у народу претпоставља како „реч пржар означава место у припеку” (1998а: 320). У материјалу са терена присутан је један назив настао топонимизацијом овог географског термина: *Пржар* (1. воћњаци; 2. шума В).⁴³

ПРИБОЈ: Микротопоним *Прибој* (1. шума; 2. некада шикара Ка) настао је према апелативу *прибој* ’положај; одређена страна; место где дувају ветрови’ (Павловић 1994а: 107).⁴⁴ У забележеном материјалу присутан је и двочлани назив *Станчин прибој* (1. шума; 2. појате Со).⁴⁵

⁴³ З. Павловић, проучавајући микротопониме у области Белице, наводи назив *Пржак* за који претпоставља да је део семантичког круга *угар, угарница, гарница, паљци*, те да је „изведен од глагола пржити, спржити – уништити растиње ради припреме терена за обрађивање” (Павловић 1976: 216).

Р. Жугић називе *Пригор* и *Пржар* посматра као део семантичке подгрупе *Микротопоними мотивисани другим својствима тла* и наводи да су у питању „називи за њиве које су својим положајем (налазе се на присојној страни узвишења) изложене сунцу, земљиште не може да задржава влагу већ се брзо суши, а то условљава њихов слаб квалитет и принос” (Жугић 2014: 58–59).

⁴⁴ Микротопоними са апелативом *прибој* у свом саставу могу се уврстити и у хидронимске термине с обзиром на објашњење које даје Б. Видоески ’стрмен речен брег; висок скалест брег кој постојано е плавен од водата; место во река каде што се пени водата’ (Видоески 1999: 122). У географској терминологији горњег Јадра присутан је термин *пребој* ’насип’ (Петровић-Савић 2017б: 604).

⁴⁵ Поменути микротопоним може се тумачити и као део семантичког низа назива који су мотивисани сточарством. Наиме, на простору јужне Србије забележена је лексема *прибој* која се употребљава у значењу ’зимски сточарски стан’ (Златановић 2011: 384). И једно и друго значење о којима је било речи налази се у *Речнику српскохрватскога књижевног језика* (РМС 1973: 32).

Иако није истог корена, и назив *Приковица* (1. шума; 2. некада виногради Гр) може се објаснити истом мотивацијом, да су локалитети прибијени, тј. приковани⁴⁶ уз страну брда где се налазе.

ПРИЧАЛ: Апелатив *причал*, као и његове фонетске варијанте *причъл* и *причъл*, употребљава се у значењу 'страна окренута сунцу, каменито земљиште окренуто сунцу' (Динић 2004: 57; Богдановић 2008а: 474). Топонимизацијом овог географског термина настао је назив *Причъл* / *Причъл* (страна брда, насупрот Калеа Кр).

ПРОВАЛИЈА: Топонимизацијом апелатива *провалија* у значењу 'вртача, често бездна' (Богдановић 2008а: 474) настао је истоимени топоним *Провалија* (1. крашка јама Ка; 2. ливаде Ко; 3. поток Ко; 4. шума МК). У грађи су похрањени и двочлани називи: *Бојна провалија* (1. њиве; 2. воћњаци Ко), *Голѐма провалија* (провалија Ш), *Крстата провалија* (провалија, око 10 м Ш), *Пикљашка провалија* (провалија, 2–3 м Ш), *Савина провалија* (провалија Ш), *Чавча провалија* (провалија, више од 10 м Ш).

ПРОПАС је вртача кроз коју понире вода (Богдановић 2008а: 475), али и стрма дубока провалија, бездан, понор (Ћирић 2018: 841). Значењем овог апелатива мотивисан је назив *Пропас*³ (крашки понор МК).

ПУЗАЉКА: Географским термином *пузал'ка*, који се употребљава у значењу 'лизгав брег' и 'стрмно место' (Видоески 1999: 128) мотивисан је микротопоним *Пузељак* (шума М).⁴⁷

РАВНИШТЕ: Један део назива мотивисан је значењем лексеме *равниште* 'равно земљиште, равница' (Ћирић 2018: 863). Такви су микротопоними: *Равниште* (1. шума Гр; 2. брдо Гр; 3. стаза ка Сувој планини Ш), *Рамниште* (1. шума ДДр ДДу; 2. ливаде ДДр; 3. њиве ДДу Ко Ли МВ Ће), *Вишње рамниште* (њиве Ко), *Јовкино рамниште* (зараван према селу Јагличје Ча), *Мало рамниште* (шума ДДр), *Печино рамниште* (1. шума; 2. зараван Ће), *Рамниште жутајско* (шума МК), *Горње Јовкино рамниште* (1. брдо; 2. равница на брду; 3. ту се раније чувале овце Ја), *Доњо Јовкино рамниште* (1. брдо; 2. некада се на том месту чувале овце Ја), *Рамничкиште* (1. њиве; 2. ливаде Со).

РАВЊАК: Са истом мотивацијом као и у претходним називима, издвајају се топоними *Равњак* (утрина ГВ) и *Рамњак* (1. шума ГБ; 2. извор НС), код којих је апелатив

⁴⁶ Уп. фигуративно значење лексеме *приковѐ* 'прибије' на простору говора Црне Траве (Стојановић 2010: 752).

⁴⁷ Уп. *Пузаљка* – ливаде на стрмини и клизавом месту у Костомлатици (Златановић 1998а: 330).

равња́к 'равно место, најчешће на некој узвисини' (Богдановић 2008а: 476) прешао из поља означавања у поље именовања.

РИД: Велики број географских назива у свом саставу садржи апелатив *ри́д* 'узвишено тле ниже од брега' (Ћирић 2018: 902). На испитиваном терену присутне су једночлане, двочлане и вишечлане микротопонимске јединице мотивисане значењем овог апелатива.

Рид (1. њиве ГВ ГХ Ду; 2. баште ГВ; 3. брдо (од села према Бабичко) ГВ Та; 4. некада гувна ГВ; 5. ливада ГХ; 6. виногради Ду; 7. део Мосора, превој према Соколовом камену Ја; 8. место где је била црква Та), Рид^т (1. њиве ДДу РД; 2. део села, махала ДДр; 3. воћњаци ДДу РД; 4. пашњаци ДДу; 5. шума Ли РД; 6. камењар МК), *Ба̀рбешки рид* (1. њиве; 2. шума В), *Бо̀њи рид^м* (1. шума; 2. брдо Га), *Ву̀чи рид* (шума Ду), *Ву̀чков рид* (шума Кр), *Гља̀рски рид* (шума, некада ћумуране Та), *Голѐми рид* (1. шума В ГДр; 2. камењар ВВ Ш; 3. шума ГДр; 4. брдо Ш), *Го̀ли рид* (1. шума В Ду НС Та; 2. брдо ДДр Ли; 3. њиве Т), *Дѐбели рид* (1. брдо; 2. шума Ће), *Дла̀ги рид* (1. брдо; 2. шума Га), *Дла̀ги рид^м* (1. њиве; 2. ливаде ДДр), *До̀бри рид* (1. брдо; 2. пашњаци Га), *Жѐљкин рид* (багрем НС), *Жѝвков рид^м* (шума Га), *За̀јчи рид^м* (1. шума; 2. ливада М), *Ја̀стребов рид^м* (1. шума; 2. брдо Кр), *Ко̀цин рид* (1. узвишење (брдашце); 2. били виногради ДБ), *Ку̀шњи рид* (1. врх; 2. гребен планински Ка), *Лива̀чки рид^м* (1. брдо; 2. шума Га), *Ма̀зни рид* (1. брдо; 2. њиве ВК), *Ма̀ли рид* (1. брдо; 2. шума Га), *Ма̀рков рид* (1. шума; 2. ливаде Се), *Ма̀чи рид* (1. брдо; 2. њиве; 3. пашњаци Кр), *Мѝлкин рид* (гробље В), *Мѝсин рид* (некада гумна ГВ), *Пѐчки рид* (стена Ка), *Пеши́чки рид* (шума Та), *Пла̀тни рид* (1. шума; 2. брдо Кр), *Ра̀кин рид* (некада појате ГВ), *Сѝбинов рид^м* (шума М), *Сре́дњи рид* (шума Ду), *Ста̀нчијски рид* (гумно, појате ГВ), *Тана̀јечки рид* / *Тана̀јешки рид* (1. шума; 2. вода В), *Та̀нки рид^м* (1. шума В ГДр Со; 2. брдо ГДр; 3. њиве М), *Та̀нки рид^м* (шума Ли), *Ту̀рсен рид^м* (1. брдо; 2. шума Га), *Ўгљи рид^м* (1. пашњаци; 2. оришта Га), *Шибови́ти рид* (шума Ду), *Шума́нов рид* (шума Ће), *Крај рид* (1. утрина; 2. пут ка Сувој планини; 3. страна брда Ш), *Њива на рид* (њива ГХ), *Рид^мић* / *Ритић* (1. утрина; 2. голет; 3. брдо Га), *Ри́ђе* (камењар, део Суве планине Ће), *Магличко ри́ђе* (ситна шума, жбуњак Со).

РИЈА: Топонимизацијом географског термина *рија* у значењу 'изровано земљиште' (Богдановић 2008а: 477) настао је назив *Рије* (1. голет МК; 2. део села, махала МКу; 3. њиве МКу Ће; 4. воћњаци МКу; 5. кладенац МКу).

РОВИНА: Географски термин *рòвина* девинише се као издужено удубљење, вододерина, јаруга (Ћирић 2018: 905). У нашој грађи забележен је топонимизовани апелатив *Рòвине* (некада пашњаци ДБ).

РОГОПЕЧ: Микротопонимски називи *Рогопéч* (1. пашњаци ДДу Кр; 2. воћњаци ДДу; 3. виногради ДДу; 4. шума ДДу Кр; 5. њиве Кр) и *Рòгочеп* (њиве М) мотивисани су положајем локалитета, који се налази на страни окренутој ка сунцу и изложеној јаким зрацима сунца.

РТ: Апелатив *рт* означава дуже и окомитије брдо, односно исто што и *рид* (Богдановић 2008а: 477). У материјалу којим располажемо само је један назив настао топонимизацијом овог апелатива: *Р̑т* (1. део планине ВК; 2. поља ВК; 3. њиве Ка МВ Се; 4. брдо Се).

Композицијом од предлога префикса и апелативне именице *рт* настао је назив *З̑рат* (1. ливаде; 2. извор Ко) (Богдановић 2002: 286, 288).⁴⁸

Нешто је више назива код којих је апелатив *рт* управни члан двочланих синтагми: *Драго̑њи р̑т* (ливаде ВК), *Габро̑(в) р̑т* (1. шума; 2. врх Ће), *Л̑сни р̑т* (стаза за Космовац (село с друге стране Суве планине) Ш), *Сред̑њи р̑т* (1. камењар Ка; 2. шума Ка Ће; 3. брдо МК), *Чркв̑енски р̑т* (брдо МК).

РУДИНА: Апелатив *р̑дина* са значењем 'предео без шибља и дрвећа, пашњак са ситном и ретком травом' (Ћирић 2018: 911)⁴⁹ прешао је у микротопоним и именује локалитете *Р̑дина* (1. поље ГДу; 2. пропланак, пашњак Кр Со Ш; 3. шума МКу Ш; 4. ливаде Ће Ш; 5. њиве Ш; 6. појате Ш)⁵⁰ и *Руд̑ица* (ливаде МК).

Поменути географски термин налази се и саставу назвања *Дол̑ња р̑дина* (ливаде Ш), *У Р̑дину* (запис ГДу) и *Црк̑виште на Руд̑ину* (некада црква МКу);

РУПА: Географским термином *р̑па* означава се удубљење у тлу или стени, јама (Богдановић 2008а: 477). Положајем и изгледом локалитета мотивисани су називи: *Р̑па* (1. њиве; 2. извор (одатле је село Овси̑ињац узело воду) Ш), *Р̑пе* (1. шума, од села према Бабичко ГВ; 2. ливаде МК; 3. вртаче МК), *В̑учја р̑па* (шума ДП), *В̑учје р̑пе* (1. долина; 2.

⁴⁸ Н. Богдановић (2002: 286) код назива *Зарат* упућује на стел. *р̑тъ*, ген. једине *р̑та*.

⁴⁹ На простору Црне Траве овај апелатив забележен је са другачијим местом акцента *руд̑ина*, а у значењу 'голет, чистина, пашњак' (Стојановић 2010: 826).

⁵⁰ З. Павловић микротопоним *Рудина* посматра у оквиру ономастичких деривата изведених од основе *руд-*. „Рудом бојом која обухвата нијансе риђег, црвеног, црвенкастог именована је земља која је захваљујући својим састојцима такве боје а која због тих састојака није доброг квалитета. Отуда се каже *рудина* за сва земљишта која се не обрађују те могу да буду само пашњаци” (Павловић 1980: 104).

шуме; 3. њиве Кр), *Лиси́че ру̀пе* (шума М Ће), *Ме́чкина ру̀па* (рупа у стени ВК), *Ме́ча ру̀па* (1. ливаде; 2. поткапина (рупа); 3. провалија; 4. камењари Ш), *Ме́чје ру̀пе* (поткапине Ће), *Орло́ва ру̀па* (рупа у стени ВК Се), *Попо́ва ру̀па* (1. шума: 2. камењар Со), *Терзи́ска ру̀па* (1. шума ВК; 2. ливаде ВК; 3. крашка вртача Ка), *Цве́тине ру̀пе* (1. ливаде; 2. вртаче; 3. камењар МК), *Шебечка́ ру̀па* (са тог места доведена вода за село Овсињинац), *Ру̀пни до́л* (1. њиве ГБ; 2. шума Ча; 3. ливаде Ча; 4. пашњаци Ча), *Ру̀пче* (њиве Т).

СЛАТИНА: Апелативом *сла́тина* дефинише се мочварно земљиште (Ћирић 2018: 959). Топонимизацијом овог географског термина настао је микротопоним *Сла́тина* (1. њива ГВ; 2. баште, од села према Бабичко ГВ; 3. воћњак ГВ; 4. поље Се).⁵¹ У грађи су забележени и локалитети *Сла́тиње* (брдо ДП), *Го́рње Сла́тиње* (1. биле њиве; 2. сада браниште ДП) и *До́ње Сла́тиње* (1. биле њиве; 2. сада браниште ДП).

СТРАНА: Велики број назива мотивисан је положајем локалитета који се налазе на косом земљишту, тачније на једној страни узвишења: *Страна́* (шума ВК ГДу Ли РД) / *Стра́на* (део села, махала ГДр), *Стра́не* (њиве МК), *Врла страна́* (1. шума ДДр; 2. њиве Ко), *Голёма страна́* (шума ДДр), *Гра́цка страна́* (камењар О), *Грачка́ страна́* (1. брдо; 2. страна Ка), *Грки́њска страна́* (потес Гр), *Кла́дана́чка страна́* (шума МК), *Ме́чкина страна́* (шума ДДу Со), *Пра́нска стра́на* (шума ГБ), *Ра́нчина стр^ана́* (1. ливаде; 2. њиве Ли), *Широ́ка стра́на* (1. биле њиве; 2. шума ДБ), *Стра́нска доли́на* (1. поток; 2. долина Та), *Стра́нски пу́т* (пут према махали Страње Га), *Стра́ње* (1. страна брда ВК; 2. подножје ВК; 3. део села, махала Га; 4. шума ГДу ГХ ДДу М Ча Ш; 5. поље ГДу; 6. пашњаци ГДу Ко; 7. појате, колибе Ко; 8. ливаде Со; 9. њиве Со; 10. виногради Со), *Ми́лићово стра́ње* (1. извори; 2. страна брда Кр), *Стоја́ново стра́ње* (1. извор; 2. страна брда Га), *За́пис у Стра́ње* (запис Ко).

ТЕПЕ: Називи *Тепе́* (пашњаци Га)⁵² и *Тепави́ца* (њиве МК)⁵³ настали су топонимизацијом географског термина *тепе* чије је значење 'брег, брдо' (Шиц 1994: 34).

⁵¹ А. Лома истиче да се „основна реч и не чува у српскохрватском језику, већ само у руском *солотъ* 'мочвара' према *слоти́на*” (1997: 5).

В. одредницу *солотъ* у *Этимологический словарь русского языка* (Фасмер 1987: 714).

⁵² Иако у свом раду о топономастичким метафорама Љ. Ћирић, између осталих, наводи и топоним *Тепе́*, где је посредна сличност са лексемом *тепе* 'мала капа, као део старе женске градске ношње' условила прелазак апелатива у топоним (Ћирић 2006: 153, 155), у *Речнику говора Лужнице* посведочена је лексичка јединица *тепенар* у значењу 'брдо, узвисина са стрмим странама' (Ћирић 2018: 1019).

⁵³ На подручју Сврљига забележен је микротопоним *Тепови́ца* (Богдановић 2005: 63).

ТУМБА: Апелатив *тумба*, који означава заобљено брдо, заобљен планински врх (Стојановић 2010: 941), прешао је у микротопоним и именује локалитете:⁵⁴ *Тумба* (1. шума В Кр Ча; 2. брдо Га Кр; 3. њиве Га; 4. пашњаци Кр; 5. бунар на брду Ча), *Мала тумба* (шума Ча), *Тумбе* (брдо ДБ), *Велико тумбе* (1. утрина; 2. шума В), *Мало тумбе* (1. утрина; 2. шума В), *Тумбало* (1. некада виногради; 2. сада запуштено земљиште НС), *Тумбас* (1. ливаде; 2. њиве; 3. некада извор ДП), *Тумбица* (брдо Кр).

УСОВИНА: Географским термином *усовина* 'велика количина снега, земље, камења која се обрушава, одрања низ неку стрмину; удубљење, усек на падини брда, низ који се спуштају одсечена стабла, камење и др' (Павловић 2018: 92) именован је локалитет (*Усџовине* (клизиште Ли).

ЧЕЛОПЕК: Положај и изглед локалитета *Чалопек* / *Чаловина* (ливаде М), као и *Челин* (1. шума; 2. пашњаци ДДр)⁵⁵ били су мотив именовања географским термином *челопек* у значењу 'сунчана страна брда' (Шиц 1994: 41), тј. 'место на припеци, посно и изложено сунцу' (Ћирић 2018: 1125). На овај начин описан је изглед локалитета јер се ливаде, пашњаци и шума налазе на терену који је окренут и изложен сунцу.

ЧУКА: Географским термином *чука*, са значењем 'обло узвишење окомитих страна' (Ћирић 2018: 1135), именовани су бројни локалитети који се налазе на највишем делу узвишења. У материјалу којим располажемо то су називи: *Чука* (1. воћњаци ВВ Ко; 2. шума ВК ГХ ДДр ДДу Кр Ли М Ш; 3. брдо ВК ГХ ДДр ДДу Кр РД Ће Ча Ш; 4. њиве ДДр Ко Кр Ли Ће; 5. резервоар за воду Ко; 6. утрина Ко; 7. пашњаци Кр; 8. кладенац РД; 9. зараван Ча; 10. камењар Ча; 11. гумна Ш), *Братњова чука* (шума Кр), *Влајкова чука* (брдо Та), *Вучкова чука* (1. ловачка кућица; 2. брдо ВВ), *Јањочука* / *Јајна чука* / *Јајина чука* (1. шума; 2. њиве Со), *Јовина чука* (њиве Ш), *Мала чука* (1. брдо; 2. њиве Ће), *Попова чука* (1. шума; 2. брдо МКу), *Рапава чука* (1. брдо; 2. шума ГБ), *Сечина чука* (1. утрина; 2. шума ГБ), *Чуке* (1. брдо; 2. базени за воду ГВ), *Чукле* (1. брдо; 2. шума ВК), *Прдачко чукле* (брдо ВК).

⁵⁴ Апелатив *тумба* долази од истоименог румунског апелатива 'заобљено узвишење' (уп. *Тумбанска река* у сливу Јужне Мораве) (Павловић 1985: 110).

⁵⁵ Топоним *Челна* посведочен је у области Рађевине. М. Петровић-Савић (2013: 51) овај географски назив доводи у везу са географским термином *челина* којим се именује стена која пукне, па из ње покуља вода након обилних падавина или отапања снега. Немамо потврде са терена да ли на месту *Челин* постоји таква стена по којој би локалитет понео име.

ЧУКАР: Један део назива настао је према изведеном облику апелатива *чука*, односно према географском термину *чука̀р* у значењу 'брдашце мање од чуке' (Ћирић 2018: 1135): *Чука̀р* (1. њиве ГБ ГХ Ка; 2. равница ГХ; 3. брдо ДБ Кр; 4. шума ДП; 5. резервоар за воду Ја; 6. шикара Кр), *Ве́лики чука̀р* (узвишица, брдо ГХ), *Ве́лики чукѐр* (1. брдо; 2. шума Ће), *Голе́ми чука̀р* (1. брдо ГДр НС; 2. шума ГДр), *Дру́ги чукѐр* (путања уз брдо Ће), *Ја̀нков чукѐр* (1. камен; 2. стена Ће), *Ма́ли чука̀р* (1. брдо ГДр ГХ ДБ НС; 2. утрина НС; 3. шума ГДр НС; 4. појата НС), *Чука̀рје* (брдашца Ће).

III. 1.1.2. Nomina metaphorica

Топоними ове семантичке подгрупе настају посредно, где положај, изглед или које друго својство земљишта путем метафоре неутралишу основно лексичко значење, а истичу топономастички садржај (Шимуновић 1972: 242; Шимуновић 2009: 275).⁵⁶

Лексичка метафора један је од главних механизма којима се постиже полисемија, односно вишезначност, и представља пренос имена с једног појма на други на основу сличности. „Сличност изворног и циљног појма никад није апсолутна и комплетна, већ је заснована на некој компоненти, као што су, рецимо, функција, облик, боја, положај, порекло итд.” (Драгићевић 2007: 148). Топономастичке метафоре у великом броју случајева настају асоцијацијом облика изворног и циљног домена (венац цвећа и венац брда) или метафоричном асоцијацијом положаја изворног и циљног домена (глава човека и глава брда).

Према речима М. Петровић-Савић, „метафоре у топонимији служе за то да се на сликовит начин опише, представи изглед терена”. На бројност метафоре у одређеној географској области утичу изглед и конфигурација самог терена, односно, у брдовитијим пределима много је више метафора него што се то може очекивати у равничарским пределима (Петровић-Савић 2013: 70).

Како сматра Љ. Ћирић, *nomina metaphorica* блиске су топографским именицама јер именују географске објекте. Међутим, за разлику од географских термина са директном денотацијом, а искуственом конотацијом, „код метафора је денотација посредна, а конотација асоцијативна и случајна” (Ћирић 2006: 152). Зато је веома битно познавати

⁵⁶ Како истиче П. Шимуновић, метафора је у односу на лексички садржај назива крња, а по облику кратка, те бива топономастички врло употребљива (Шимуновић 1972: 243).

терен како би топономастичке метафоре, које су у свести именоватеља настале на основу сличности денотата и конотата, биле одгонетнуте.⁵⁷

Метафоричне конструкције односе се углавном на рељеф, облик терена, али и на значај и квалитет земљишта или воде (Џицмил-Реметић 2003: 335), па је зато *рид* где се стока води на испашу *добар*, док су шума и долина на стрмини *зли*.

Један део топографских метафора доводи се у везу са анатомском грађом човека. Оваква анатомска лексика, према речима В. Михајловића, није последица случајног поређења рељефа и дела човечјег тела, већ представља систем метафора „код којих се увек мора имати у виду *усправан став човека*” (Михајловић 1970а: 7). Анатомска лексика путем метафоризације, која је омогућена полисемичношћу основне речи, прелази у географске термине, „тј. промоцијом једном од сема, најчешће оне која значи облик, у нову лексему” (Богдановић 2000: 127).

БАНДЕРА: Топонимизацијом лексеме *бандѐра* настао је микротопонимски назив *Бандѐр* (1. брдо ка Новом Селу; 2. врх; 3. шума; 4. некада римски град ДБ).

Велики број оронима са називом *Бандера*, према речима З. Павловић, мотивисан је лексемом *bandiera* (ср. лат. *bannus*) из италијанског језика,⁵⁸ која је код нас распрострањена у лику *бандера* ’телеграфски дрвени стуб, дрвени стуб који служи као путоказ’ (Павловић 2009: 64).⁵⁹

БУЧКА: Мотив именовања локалитета *Бучка* (1. пут за село Тасковићи Гр; 2. њива Гр; 3. њиве ГХ) јесте значење истоимене лексеме *бучка* ’узана дрвена посуда висине до 1,5 м са клипом за бућкање ради добијања масла из млека’ (Ћирић 2018: 72).

ВЕНАЦ: Мотив за именовања објеката *Венџ* (1. шума ВК ГДу МК; 2. камењар ГДу) и *Венџ* (ливада где се брало цвеће Ко) може бити изглед шуме која својим раскошним крошњама подсећа на венац, али и начин пружања шуме и камењара који се веначно надовезују једни на друге. У другом називу намена локалитета (ливада где се брало цвеће) мотивисала је именоватеља на сличност са венцем.

⁵⁷ Стога је пропратна информација информатора од великог значаја када, примера ради, говорећи о стени, односно великом камену у селу Копривница, истиче да локалитет носи назив *Карлов камен* јер две стене формирају облик налик карлици. Зато се наведени топоним не може сврстати у семантичку групу назива антропонимског порекла јер лично име *Карло* није део ономастикона овог краја.

⁵⁸ За лексему *бандера* у ПЕРСЈ (2023: 24) наводи се да је широко распрострањен италијанизам, од италијанске речи за заставу.

⁵⁹ Микротопонимском систему Качера припадају називи *Бандѐра* и Код *Бандѐрѐ* (Јаћимовић, Петровић 2010: 25). И на територији Рађевине присутан је назив *Бандѐра* (Петровић-Савић 2013: 65).

ВРАЊ: У називу *Врањеви дѐл* (поље ГДу) присутна је метафора по облику јер се лексема *врањ* употребљава у значењима 'отвор на горњаку у који пада жито приликом млевења, грлић' (Стојановић 2010:107) и 'широки правоугаони отвор са поклопцем на бачви' (Ћирић 2018: 96).⁶⁰

ВРАТА: Лексема *врата* са значењем 'отвор у зиду зграде кроз који се улази или излази; крило, крила, најчешће дрвена, којима се тај отвор затвара' (Ћирић 2018: 96) метафорично је употребљена у називима *Горња врата* (промка Ш) и *Долња врата* (промка Ш). Овим називима именују се две промке у селу, односно два отвора кроз који пролазе животиње.

ВРШЊИК: Називом *Вршњик* именовани су поље, баште, бунари, њиве и виногради у Гркињи који својим изгледом подсећају на истоимени 'гвоздени поклопац за црепуљу, вршник, сач' (Стојановић 2010: 118).

ГРБА/ГРБИНА: Значењем лексеме *грба* 'испуштена страна нечега', односно 'леђа, плећа; грбача' (Златковић 2014 I: 129) мотивисан је назив *Козја грбина* (1. брдо; 2. шума Кр).⁶¹ Сматрамо да и назив *Грдавица* (1. њиве; 2. шума Ли) вероватно потиче од придева *грбав*, -а, -о 'који је погурен' (Ћирић 2018: 131).⁶²

ГРНЕ: Два микротопонима у свом називу садрже лексему *грне*, којом се означава земљани лонац мање запремине (Ћирић 2018: 136). У питању су називи *Грно(в) дѐн* (1. шума; 2. пашњак Ће) и *Грно паток* (1. планишта; 2. утрина Ко).

ГУША: У називу *Гушевац* (шума ВК) метафорично је употребљен дијалектизам *гуша* са значењем 'грло, врат' (Ћирић 2018: 143).

ДРСАЛИЦА: Претпостављамо да је као мотив за именовање локалитета *Дрстило* (шума Ли) послужило значење лексеме *дрсалица* 'каца левкастог облика у ваљавици у

⁶⁰ С друге стране, у хидронимском сливу Лима присутан је назив *Врањешина* који се доводи у везу са придевом *вран*, *црн*, али и за име краја кроз који текућица прилази – *Вранеш* (Ћупић 1981а: 41). На качерском терену посведочени су топоними *Врањевац*, *Врањеваца* и *Врањево* (Јаћимовић, Петровић 2003: 34).

⁶¹ Ј. Динић спомиње микротопоним *Козја грбина* на подручју слива Грлишке реке, истичући да је у одредбеном делу синтагме апелатив *грбина* (Динић 2005: 223). Стога се поменути назив може сматрати и као део семантичког низа *potina topographica* са значењем апелатива 'коса, горња ивица окомитог и дугуљастог узвишења' (Богдановић 2008а: 451).

⁶² Можда се поменути микротопоним може тумачити преко придева *грдан*, -дна, -дно са значењем 'велики' (Ћирић 2018: 132) чиме би се реферисало на површину коју локалитет заузима. У том случају не би било речи о топономастичкој метафори, већ о називу који се доводи у везу са димензионисаношћу површине коју њиве и шума заузимају.

којој се пере клашња' (Златановић 1998а: 104), те да је код овог назива присутна метафора по облику.

ДУША: Сматрамо да се у првом делу двочланог назива *Душња пади́на* (удолина Ће) налази лексема *душа* 'свест и способност човека да мисли и осећа, карактер и природа његова, бесмртан принцип живота у човеку који га веже са богом' (Ћирић 2018: 185).

ЖЉЕБ: Још једном топономастичком метафором именован је локалитет *Жљебовѐ* (1. извор Ће, два извора Ча; 2. ливаде Ча; 3. некада виногради, воћњаци, њиве Ча), у чијем називу је лексема *жљеб* 'издужена коритаста бразда у дрвету или камену, жлеб' (Ћирић 2018: 202).

У грађи су присутне и синтагме *Вѐлико жљебовѐ* (1. два извора; 2. ливаде; 3. некада виногради, воћњаци, њиве Ча) и *Ма́ло жљебовѐ* (1. два извора; 2. ливаде; 3. некада виногради, воћњаци, њиве Ча).

ЈЕЗИК: Метафоричног постања јесте и назив *Под јези́к* (шума ВВ) где је управни део синтагме лексема *јези́к* 'покретљив плоснат орган у усној шупљини који служи као орган за укус, жвакање, а код човека помаже при стварању гласова и говора' (Ћирић 2018: 348).

КАЗАН: Микротопонимом *Казанѝште* (1. њиве; 2. шума ГБ) истиче се изглед објекта који подсећа на *казан* 'метални суд са округлим дном за загревање воде или кување јела', као и 'затворени суд за дестилацију ракије' (Ћирић 2018: 355).⁶³

КАРЛИЦЕ: Овом топономастичком метафором именован је врх који својим обликом подсећа на *карлицу* – *Карлички ка́мен* (врх Ча) и стена – *Карлов ка́мен* (стена, велики камен (две карлице) Ко). Наведена лексичка јединица може се употребити у значењу 'просто дрвено седло' или 'мањи дрвени суд који док је цео служи да се у њему меси хлеб, а кад остари, или препукне, служи да се у њему стоци даје крма' (Богдановић 2019: 676). Метафоричко преношење на назив микротопонима заснива се на првој дефиницији лексеме јер локалитети асоцирају на седло.⁶⁴

КИТКЕ: Лексема *ки́тка* на простору лужничког говора представља цвет, цвећку (Ћирић 2018: 371), док је у црнотравском крају њен спектар значења знатно шири, па, осим

⁶³ Сличне топономастичке метафоре, са лексемом *казан* у основи, налазимо на простору Лужнице и у Понишављу: *Казанче́*, *Казанчи́ца* (Ћирић 2006: 153).

⁶⁴ У микротопонимском систему доњег слива Јабланице присутни су топоними *Самар* и *Самари́ште* који именују локалитете смештене на превоју два узвишења, те „по размештају, облику и изгледу тла, овако именовани објекти асоцирају на самар” (Жугић 2014: 54).

наведеног, може означавати и врх дрвета, као и узвишење, брдо с венцем буковог дрвета (Стојановић 2010: 366). Самим тим, микротопоними настали топонимизацијом овог апелатива могу се посматрати двојако, и као *nomina topographica* и као *nomina metaphorica*:⁶⁵ *Ki̇mka* (1. некада виногради; 2. сада запуштено земљиште ДБ), *Ki̇mke* (1. воћњаци Га; 2. брдо Га; 3. њиве ДДр; 4. пашњаци ДДр; 5. шума ДДу Со; 6. вода Со), *Gȯrње Ki̇mke* (1. воћњаци; 2. брдо Га), *Dȯлње Ki̇mke* (1. воћњаци; 2. брдо Га), *Ki̇mтице* (њиве Ду).

КЛЕПАЛО: Брдо са ниским растињем, на којем нема дрвећа и које својим обликом подсећа на 'дрвену или металну даску у коју се удара ради позивања на некакав посао (Ћирић 2018: 373), односно 'врсту звона којим се радници позивају на посао (Стојановић 2010: 369) мотивисало је именоватеља да овај локалитет назове *Кле̇пало* (брдо, само ниско растиње, нема дрвећа Т).

КОВЧЕГ: Лексичком јединицом *Ко̇вчаг* може се означити старински девојачки сандук за чување гардеробе, али и дрвени сандук за мешање теста и чување хлеба, наћве (Ћирић 2018: 381, 382). Топономастичком метафором *Ковчежје* ВК именована је утрина која својим изгледом подсећа на издвојени апелатив.

КОЛО: Локалитети који изгледом подсећају на *коло* или су окружени другим објектима именовани су следећим називима: *Ко̇ло* (1. зараван; 2. шума ВК) / *Коло̇* (врх на планини Ш), *Винско̇ коло̇* (шума, шикара ДДр), *Големо̇ коло̇* (1. камењари; 2. ливаде Ш); *Семерово̇ коло̇* (1. ливаде; 2. пашњаци; 3. врх на Сувој планини Ш), *Ко̇лава арни̇ца* (шума ГДр), *Ко̇лце̇* (1. шума Со; 2. њиве Со; 3. воћњаци Ча), *Ко̇ларка* (шума НС), *Ко̇ларница* (1. некада обрађивана земља ГБ; 2. сада багрем ГБ; 3. ливада; 4. пашњаци; 5. кладенац ГВ; 6. шума Кр; 7. извор Кр), *Ко̇лиште* (1. некада виногради; 2. багрем; 3. извор НС), *Ко̇лник* (1. њиве Се; 2. виноград Ш; 3. шума Ш), *У Ко̇лник* (запис Ш);

КОМИН: Микротопонимски систем заплањског краја познаје називе *Ко̇мин* (1. поткапина Ка; 2. стена на Сувој планини Ко)⁶⁶ и *Коминска̇ пади̇на* (падина Ко). Овом топономастичком метафором именована је поткапина и стена на Сувој планини, као и

⁶⁵ Овакав амбивалитет у семантичком класификовању назива видљив је код М. Златановића, где аутор у селу Барбарушинце бележи назив *Ki̇mke*, којим се именује утрина и голет, и истиче да је апелатив *китке* усамљено дрвеће на брдовитом и планинском земљишту. Затим, у селу Доње Требешиње потврђује овакав назив, којим је именовано брдо, и наводи да „дрвеће на врху личи из даљине на китку (букет)” (Златановић 1985: 90, 95).

⁶⁶ Микротопоним *Ко̇мин* забележен је у другим областима, на пример у Понишављу (Ћирић 2006: 154).

падина које својим обликом подсећају на *комин* 'широки димњак над огњиштем' (Ћирић 2018: 390).

КОТАО: Локалитети *Котларске појате* (појате ГВ) и *Марково котле* (1. шума; 2. извор (према предању Марко Краљевић скочио са Суве планине; где је доскочио, остало удубљење из којег извире вода) Га) својим изгледом и положајем подсећају на *котао* 'већи метални суд (обично од бакра) благо избоченог округлог тла, који служи за кување јела, загревање течности и сл., бакрач' (РСАНУ 1978: 320).

КРАК: У двочланом називу *Бабини краци* (1. шума; 2. ливаде Со) садржана је лексема *крак* која на простору југоисточне Србије може бити употребљена у значењу 'нога' (Жугић 2005: 168; Стојановић 2010: 393; Ћирић 2018: 402).

Претпостављамо да је и микротопоним *Стрчи крак* настао путем метафоре.⁶⁷

ЛАСАН: Значењем придевске јединице *ласан*, *-сна*, *-сно* 'лак, једноставан' (Ћирић 2018: 425) мотивисан је настанак одредбеног дела назива *Ласни рт* (стаза за Космовац III). Метафора се огледа у жељи именоватеља да укаже на конфигурацију локалитета, која није толико тешка за прелажење и пешачење, с обзиром на то да поменута стаза води преко врхова Суве планине до села Космовац, које се налази са друге стране обронка.

ЛУЛА: Топономастичком метафором *Лула* (1. камен; 2. ливада МК) именован је локалитет који изгледом подсећа на *лулу* 'прибор за пушење', односно 'цев код ракијског казана којом пролази алкохолна пара да би се хлађењем у каци дестиловала у алкохол' (Ћирић 2018: 440).

ЛУПАЧ: Топонимизацијом лексеме *лупач*, која се употребљава у значењу 'који комиша кукуруз' (Златковић 2014 I: 423), настао је истоимени топоним *Лупач* (1. њиве; 2. пољана ДДр). Претпостављамо да се на тако именованом локалитету одвијала радња којом је мотивисан настанак поменутог назива, те да је топоним *Лупач* из семантичке категорије *nomina agentis* у топонимски систем могао ући посредно, путем метафоре.

НАВОЈ: Сматрамо да је микротопоним *Навојче* (1. шума; 2. ливаде Га) мотивисан значењем лексеме *навој* 'процес навијања основе на вратило пре почетка ткања, вратило се постави на две сохе, од њега полази основа која је другим крајем привезана за саонице

⁶⁷ На територији Заглавка налази се обејкат назван *Штрчићкрак* за који Ј. Динић тврди да је настао према деловима тела људи и животиња (Динић 2004: 66). На територији слива Грлишке реке присутан је микротопоним *Штрчи крј* (Динић 2005: 275). Љ. Рајковић Кожељац доноси занимљиво тумачење назива *Штрчићкрак* „Овај назив је дошао отуда што се у том потоку удавила нека баба Николија (само јој крак штрчао)” (Кожељац 1990: 254).

оптерећене каменом, да би се отегла и равномерно намотавала на вратило' (Ћирић 2018: 494), на шта објекти својим изгледом и подсећају.

НОГА: У нашем топономастичком материјалу налази се микротопоним *Занога* (део планине ВК) у чијој је структури уочен апелатив *нога*. В. Михајловић наводи да, као географски термин, *занога* није присутан ни у једном нашем речнику, као ни у књизи Јозефа Шица, али да је сачувао апелативну функцију у Ровцима у Црној Гори где означава сужени крај њиве или ливаде, где се окрећу волови приликом орања (Михајловић 1970а: 39–40).⁶⁸

НОС: У микротопонимији Запања забележен је назив *Носар* (шума ДДр) где објекат по облику и изгледу тла подсећа на *нос* 'орган који служи за дисање и мирис' (Ћирић 2018: 565).⁶⁹

ПАРАМАН: У структури назива *Парамун* (воћњаци Ча) препознајемо лексичку јединицу *параман* у значењу 'било који, неки одевни предмет', као и 'било који, неки комад живинског меса' (Жугић 2005: 263). Не можемо са сигурношћу утврдити шта је именоватеља мотивисало да путем ове метафоре назове локалитет на којем се налазе воћњаци.

ПОКЛОПЧЕ: У основи назива *Поклопчевица* (1. шума; 2. пут за Селичевицу ГБ) јесте деминутивна именица *поклопче* (Динић 2008: 604; Стојановић 2010: 679). Микротопонимом се именују локалитети који изгледом подсећају на *поклопац* 'горњи покретни део какве посуде који је затвара' (Динић 2008: 604).

ПРЉ: Претпостављамо да је у основи микротопонима *Прљац* (1. било насеље; 2. колибе, појате; 3. део села, махала Ко) лексема *прљ* са значењем 'дрвена плуга за подизање тешких предмета' (Ћирић 2018: 829).⁷⁰

ПРОПОР: Метафоричног је постања и микротопоним *Пропор* (шума Ће). Назив је мотивисан значењем лексеме *прапорац* 'звончић' (Златковић 2014 II: 220), односно

⁶⁸ „У нашем ономастичком систему овај апелатив налазимо у следећим обалстима: *Занога* – коса у у селу Бежиште у области Коритнице у Србији, микротопоним (њива) у Вогошћу и Горњој Биочи у Босни, хидроним у селу Вајска у Војводини, *Длаг занога* у области Крајишта у Србији и сл.” (Михајловић 1970а: 40).

Апелатив *занога*, настао метафоризацијом на основу обличке сличности, присутан је у ономастикону македонских дијалеката (Видоески 1999: 61).

⁶⁹ У микротопонимији Пивске планине сачуван је назив *Ноздре*. Р. Цицмил-Реметић ову јединицу посматра у оквиру топономастичких метафора по облику и изгледу (Цицмил-Реметић 2010: 97).

⁷⁰ Такво значење 'дрвена мотка која се једним крајем ставља под неки предмет да би се покренуо, полуга' познато је и у говорима на југу Србије (Златановић 2011: 390).

прапорак 'шупља метална лоптица са металном куглицом унутра која при потресању звецка, прапорац' (Ћирић 2018: 771).

Овде ћемо уврстити и називе *Велики пропор* (пут за Пољану ГДу), *Голѐми пропор* (ситна шума ГДу), *Мали пропор* (утрина ГДу), *Пут ус Пропор* (пут ГДу) и *Велика пећ у Велики пропор* (пећина ГДу), који такође садрже поменуто лексему у свом називу.

РАЖАЊ: Лексичка јединица *ражѐњ* дефинише се као мотка на коју се натице и којом се окреће месо над ватром кад се пече (Ћирић 2018: 864). Микротопним *Ржѐњ* (1. брдо; 2. ливада Ш) у том случају представља топономастичку метафору засновану на сличности локалитета са поменутом лексемом.⁷¹

РЕБРО: Називи *Рѐбрина* (1. страна брда ВК Ка МК Со Ш; 2. виногради ГВ ГДу; 3. шума ГДу Ш; 4. камењар МК; 5. брдо Со; 6. поље Ш; 7. утрина Ш; 8. стаза ка Сувој планини Ш), *Код Рѐбрину* (гробље ГВ), *Низ Рѐбрину* (пут из планине ВК) и *Уз Рѐбрину* (пут у планину ВК) мотивисани су значењем лексеме *ребро*, која из сфере анатомске лексике прелази у функцију географских термина и топонима (Богдановић 2008а: 496).

Према речима В. Михајловића потпуно је оправдана мисао да се ребро налази у косом положају у односу на главу човека. „Према томе, географски термин ребро (исто као и плеће) потпуно се уклапа у цео овај систем, чинећи на тај начин логички наставак семантичке целине глава – ноге” (Михајловић 1970а: 34).

РОГ: Микротопонимом *Ро̀г* (1. ливаде ВК; 2. шума МК; 3. брдо МК) именовани су локалитети који својим изгледом подсећају на *ро̀г* 'коштани израштај на глави неких животиња' (Ћирић 2018: 905). Забележен је и двочлани назив *Пупу̀нџин ро̀г* (шума Ка). Б. Видоески (1999: 136) географски термин *рог* дефинише као метафорични назив за издигнуто место.

СЛАБА: Назив локалитета *Сла̀бице* (1. стазе страном брда ВК; 2. пут уз Суву планину (степенаст преко стена) МК) мотивисан је значењем лексеме *слаба́* 'мердевине' (Стојановић 2010: 862). Својим изгледом и обликом тла стазе подсећају на *стубе, мердевине*.

⁷¹ С друге стране, за топоним *Ражаница* З. Павловић наводи да је настао од фитонима *раж*, односно од врсте житарице *Secale segetal*. Ова житарица користи се за исхрану људи и стоке – те је топоним 'њива на којој се гаји раж'. Поменуто објашњење ауторка даје и за орониме *Ражишта* и *Ражиште* (Павловић 2016: 123). С тим у вези, микротопним *Ржѐњ* могао би се сврстати и у семантичко поље назива који су мотивисани ратарством.

СЛЕП: Микропоним *Слепа ч'ршија* (1. поље; 2. шума; 3. ориште ГДу) у свом одредбеном делу назива садржи придевску лексему *слеп*, која посредством метафоре описује локалитет. М. Тијанић-Вујовић (2018: 194, 195) овакве метафоре назива метафоре по квалитету и другим особинама и, између осталог, наводи називе *Гл'вница* (букова шума у чијој близини се налази више млинова, па се од буке ништа друго не чује) и *Н'видио* (стене са којих се ништа не види).

СТОЛ: З. Павловић (2015: 418) сматра да су ороними *Сто* и *Стол* метафорички називи који се односе на узвишења која имају зараван, а да је *Престоље* колективни лик. Истоимени микропоним *Престоље* присутан је на терену који смо истраживали.

СТОЛИЦА: Топономастичким метафорама *Бајина столица* (1. део планине; 2. стена ВК) и *Рајкова столица* (1. пут ка Сувој планини; 2. одмаралиште Ш) именовани су објекти који изгледом подсећају на *столицу* 'комад покућства на коме се седи', односно 'греде које чине кровну конструкцију на којој леже рогови' (Ћирић 2018: 995).

ТОЦИЛО/ТОЧИЛО: Значењем лексеме *точило* мотивисани су називи локалитета *Точила* (1. камењар ВК; 2. страна брда ВК МК Ш; 3. стена Ка; 4. шума Ш; 5. стрмина Ш) и *Точило* (1. страна брда; 2. сипар ГДу). Овом топономастичком метафором по облику значење 'округао брусни камен постављен на вретену које се ручно окреће и тако брус неко сечиво' (Ћирић 2018: 1029) преноси се на брдо који својим обликом подсећа на наведени предмет.

ТРЕМ: Микропонимском систему Заплања припада и ороним *Трем* (врх на Сувој планини ГДу Ка). Овом топономастичком метафором именован је највиши врх Суве планине. Како наводи З. Павловић, назив упућује на значење лексеме *трем* 'појас земље испред куће, нешто што је издигнуто а издужено'. Због свог необичног изгледа, овај врх прво се издиже равно изнад котлине, а потом се протеже (Павловић 2016: 274).⁷²

ТУПАН: Топономастичка метафора забележена је у фонетском облику *Тупан* (1. део планине ВК; 2. шума МК).⁷³ Лексема *тупан* у свом примарном значењу односи се на бубањ (Ћирић 2018: 1044), те облик овог дела планине асоцира на наведени предмет.⁷⁴

⁷² В. Вукадиновић сматра да су стални објекти, попут планина, врхова, великих река и сл., именовани у даљој прошлости и да имају више несловенских основа или целих ликова, и као једну од потврда наводи *Трем*. Насупрот њима, микропоними који се налазе на обрадивом земљишту и у оквиру атара једног села, имају новија имена прозирне семантике и словенског су порекла (Вукадиновић 1994: 267).

⁷³ У доњем сливу Јабланице присутан је лик *Тупан* за који Р. Жугић говори да је дошао из македонског језика и то због *а* за назал задњег реда (2014: 54).

ТУТУЛИНА: На простору говора Лужнице лексема *тутули́на* има значење 'празна глава' (Ћирић 2018: 1046), те је назив микротопонима *Тутули́на* (1. брег; 2. пут ка планини Гр) метафоричног постанка.

ЋУНАЦ: Значењем лексеме *ћу́нац* 'лимена цев за пећ кроз коју пролази дим кроз дим у димњак, чунак' (Ћирић 2018: 1056) мотивисан је настанак микротопонима *Ћу́нац* (1. њиве; 2. извор РД; 3. део села, махала РД). Микротопонимом су именовани локалитети који својим изгледом подсећају на *ћунац*.

ЧЕЛО: У управном делу двочлане синтагме *Гове́ђо чело́* (ливаде Ће) налази се лексема *че́ло* 'део лица изнад очију до ивице, руб косе; одговарајући део животињске главе' (РМС 1976: 858), која припада анатомској терминологији.

ЧЕКАН: Микротопонимском јединицом *Чекáн* (1. брдо; 2. шума МК) именовани су локалитети који својим изгледом подсећају на чекић за окивање косе (Стојановић 2010: 1019).⁷⁵

ШТРБ: У двочланим елиптичним синтагмама *Го́рњо штрѐбо* (пашњак Со) и *До́љњо штрѐбо* (пашњак Со) (са изостављеним апелативом, највероватније *поље*) налази се придевска лексема *штрѐб*, *-а*, *-о*, чије се значење 'начет, окрњен' (Златковић 2014 II: 595), односно 'крезуб, без зуба, шкрб' (Ћирић 2014: 1160) путем механизма метафоре пренело на значење самог назива микротопонима, те је локалитет, на којем се налази шума, у свести именоватеља разређен и окрњен, а стабла нису густо распоређена.

III. 1.1.2.1. Микротопоними мотивисани називима за болести

Како би умиловио неке од најстрашнијих болести, као и оне болести које су му биле непознате и стране, човек је појединим локалитетима давао називе управо по њима (Динић 2004: 68).

⁷⁴ З. Павловић наводи да се лексема *тупан* са значењем 'бубањ' употребљава у говорима југоисточне Србије. Друго значење ове лексеме везује се за придев 'туп, заравњен', док је у трећем случају облик *тупан* настао од основе *туп* = *туф* у значењу камен (Павловић 1983: 209). У даљем тексту ауторка истиче да су сва три локалитета која она том приликом помиње (ојконим у Црној Гори, један од врхова на Старој планини и име њиве у околини Пчиње) мотивисана лексемом *туф* и да су сви топоними лоцирани на терену где има овог камена (Павловић 1983: 209).

На простору белопаланачког краја забележен је микротопоним *Тупана́р* којим се именују пашњак и запуштене њиве (Ћирић 1997: 224).

⁷⁵ На простору говора Лужнице фигурира лексема *чекáнац* у значењу 'мали чекић обликован да се њиме откива коса' (Ћирић 2018: 1124).

У микротопонимском систему испитиваног подручја присутан је топоним *Губавац* (1. њиве; 2. виногради Ча).⁷⁶ Назив је мотивисан придевском јединицом *губав*, -а, -о са значењем 'који је болестан од губе, лепрозан' (Ћирић 2018: 139). З. Павловић (2009: 234) за истоимени ороним наводи да је у питању поименичени придев *губав* са наставком -ац.

Особа која има *килу*,⁷⁷ тачније болест трбушних органа, означена је придевским дериватом *килав*, -а, -о⁷⁸ (Савић-Грујић 2017: 167). Значење придевске лексеме метафорично је пренето у микротопонимски назив *Киравица* (њиве РД).

У нашој грађи присутна је и лексема *шуга* 'заразна кожна болест праћена великим сврабом, коју изазива паразит шугарац' (РМС VI: 1025) као одредбени део синтагме: *Шугава дувка* (камењар, сипар Ш).

III. 1.1.2.2. Метафоре по намени

Мотивација за настанак микротопонима *Викало* (брдо ГБ) прозирна је и сам глагол говори о томе да су се са овог брда мештани међусобно дозивали. Сличну метафору по намени, *Дозивало*, сусрећемо на терену Пивске планине (Ћицмил-Реметић 2010: 100).

У микротопонимском систему Заплања присутна је топономастичка метафора *Лепоглед* (1. шума ГВ Кр; 2. брдо Кр; 3. пашњак Кр). Са брда на којем се налазе пашњак и шума пружа се леп поглед, па је таква слика локалитета послужила именоватељу као мотив за настанак назива.

Микротопоним *Пачивало* / *Почивало* (1. извор; 2. стена Со) доводимо у везу са лексемом *почивало* која се употребљава у значењу 'мала зараван на узбрдном путу где се могу одморити стока и људи' (Динић 2008: 636).⁷⁹ С обзиром на то да се на овом месту налази извор, неумитно је да су ту људи застајали да направе предах и паузу.

⁷⁶ У ономастичком систему Заглавка налазе се микротопоними *Губова падина* и *Губов трап* за које Ј. Динић (2004: 68) сматра да потичу од назива за опаку кожную болест, лепру.

У околини Липњана забележен је назив *Губавица* за који М. Букумирић истиче да је топоним нејасне мотивације (Букумирић 2011: 52).

⁷⁷ В. *кила* 'грџа, опухоль, нарост на дрвеће' (Фасмер 1986: 232)

⁷⁸ Уп. *ћилав*, -а, -о у значењу 'који има килу', али и 'слаб, рђав' на терену лужничког говора (Ћирић 2018: 1050).

⁷⁹ Микротопониме *Почивала* и *Почивало* сусрећемо и на простору Пивске планине. У питању су места на путу погодна за кратак одмор и предах (Ћицмил-Реметић 2003: 336; Ћицмил-Реметић 2010: 100). Ове називе Р. Ћицмил-Реметић (2003: 336) такође посматра као метафоре по намени, а по функцији као згодно место за одмор путника.

Назив *Сва̀дбин де́л* (шума Ли) такође је могао настати посредством механизма метафоре. Наиме, према причи мештана, некада се се на том месту организовале свадбе, па је и цео локалитет понео такво именовање.

III. 1.1.2.3. Микротопоними са опсценом лексиком као мотивном

Метафорична слика одређених појава у природи која се пресликава на локалитете (Трајковић 2019: 421) може бити мотивисана и опсценом лексиком. Грађа којом располажемо сугерише да се микротопонимске јединице могу сагледавати у оквиру ужих подгрупа у зависности од тога да ли је као мотив приликом именовања послужио опсцени апелатив (*гузица*, *муда*, *пизда*) или опсцени глагол (*прди*) (Трајковић 2019: 422).⁸⁰

Микротопоними који садрже опсцену лексику у свом називу, а у материјалу којим располажемо су:

а) са опсценим апелативом: *Ба̀бина гузи́ца* (1. стена; 2. део планине Ко), *Ква̀сигу̀с* (1. шума; 2. воћњаци Ли), *Му̀далица* (извор ВВ), *Пизди́ца* (1. извор Га Кр Со; 2. шума Кр), *Пизди́но кла̀данче* (1. извор; 2. шума Кр);

б) са опсценим глаголом: *Прда́чки реда́к* (ливаде, шума, некада и њиве ВК), *Прда́чко лази́ње* (њиве, ливаде, шума ВК), *Прда́чко чукле́* (брдо ВК), *Прди́на пади́на* (ливаде ВК).⁸¹

III. 1.2. Називи мотивисани површинским својствима тла

Називи у овој семантичкој групи мотивисани су визуелним утисцима о површинским својствима тла или објеката који се на њему налазе. На овом месту су уврштене углавном двочлане синтагме код којих је придев у функцији одредбе и маркира апелатив, те се он по неком својству издваја (то може бити димензија, конфигурација, боја и сл.).

З. Павловић износи запажање да је мотив именовања многих микрооронима управо њихов изглед „изражен кроз субјективни однос онога који номинује, тј. такво називање

⁸⁰ „Литература о односима примитивног човека према сопственим и туђим геналним органима, као и о њиховој улози у одређеним ритуалима, говори углавном у прилог томе да је увођењем хришћанства ова веза давно прекинута. Врло јасне трагове оваквих представа ове категорије речи (које се нерадо увршћују у лексички фонд) налазимо у ономастици, која чува старе паганске метафоре и надимке људи везане за неке делове човечјег тела” (Михајловић 1970а: 41).

⁸¹ Уп. *попрдљивка* на тимочком терену у значењу ’неравна њива која изискује много сагињања при раду на њој’ (Кожељац 2014: 407).

одражава визуелни став номинатора” (Павловић 2007: 376), а тај став се своди на истицање уочених особина, попут тога да ли је реалија у простору *велика* или *мала*, *густа* или *гола*, *прека*, *шиљата* и сл.

Како би се на једном месту објединили сви квалификатори за именовање локалитета, у овој семантичкој подгрупи налазе се и микротопоними код којих управни члан синтагме није само географски термин већ и фитоним, пољопривредни и инфраструктурни термин и сл.

III. 1.2.1. Димензионисаност

ВЕЛИКИ: *Велика Војиница* (1. поље; 2. њиве Та), *Велика ждребица* (1. ливада; 2. шума ВК), *Велика Коњска* (пашњаци Се), *Велика Оравица* (некада виногради Т), *Велика пећ у Велики пропор* (пећина ГДу), *Велики бучан* (шума ГДу), *Велики Миљатовац* (шума Та), *Велики пропор* (пут за Пољану ГДу), *Велики чукар* (узвишица, брдо ГХ), *Велики чукер* (1. брдо; 2. шума Ће), *Велики шиљаста камен* (стена ВВ), *Велики шиљегарник* (1. брдо; 2. шума ГВ), *Велико глојжје* (њиве ДДр), *Велико градиште* (њиве ДДр), *Велико жљебове* (1. два извора; 2. ливаде; 3. некада виногради, воћњаци, њиве Ча), *Велико стражиште* (1. некада ливаде; 2. сада шума ВВ), *Велико тумбе* (1. утрина; 2. шума В).

ВИСОК: *Вишан* (стена Ће), *Вишње рамниште* (њиве Ко).

ГОЛЕМ: *Голема арница* (1. шума ГДу Ли; 2. њиве ГДу; 3. утрина Ли), *Голема бара* (1. ливаде; 2. извор ВК), *Голема бука* (камењар, сипар Ш), *Голема долина* (1. извор Га; 2. шума Га; 3. пашњаци Ће), *Голема дрва* (1. њиве; 2. воћњаци Ко), *Голема Душманица* (1. шума; 2. камењар ВК), *Голема зај(е)дина* (шума Га), *Голема ливада* (1. њиве; 2. ливаде Ли), *Голема њива* (1. воћњак ГХ; 2. њива М), *Голема орница* (њиве НС), *Голема падина* (шума Со Ће), *Голема провалија* (провалија Ш), *Голема река* (1. река (други назив је Драговска река) ДДр; 2. њива ГХ), *Голема стена* (стена, пут Ш), *Голема страна* (шума ДДр), *Голема тарла* (шума ДДр), *Големе буке* (њиве ВВ), *Големе делке* (њива ГХ), *Големи брег* (1. некада виногради; 2. сада пашњаци; 3. обрадиво земљиште; 4. воћњак ДБ), *Големи брес* (стаза ка Сувој планини Ш), *Големи вр* (1. врх, део планине ВК Ће; 2. пландиште; место где се чувале овце Ко; 3. брдо Ће), *Големи дел* (1. брдо; 2. сада шипраг, некада обрађивана земља Ка), *Големи камен* (1. стена Гр; 2. шума ДДр), *Големи мост* (мост Ча), *Големи ораси* (1. њиве; 2. пашњаци Ча), *Големи пропор* (ситна шума ГДу), *Големи рид* (1. шума В ГДр; 2.

камењар ВВ Ш; 3. шума ГДр; 4. брдо Ш), *Голѐми чука̀р* (1. брдо ГДр НС; 2. шума ГДр), *Голѐмо бра̀ниште* (шума ГХ), *Голѐмо Градѝште* (1. њиве; 2. ливаде ВК), *Голѐмо др̀во* (1. шума, велики дуб (храст) Га; 2. запис, некада ношене литије око дрвета ГДу; 3. њиве Ду), *Голѐмо др̀во у Го̀лку* (некада запис (храст) Ча), *Голѐмо др̀во у Ма̀ли бу̀чан* (свето дрво (сада га нема) ГДу), *Голѐмо ко̀ло* (1. камењари; 2. ливаде Ш), *Голѐмо лицѐ* (врх Ш), *Голѐмо тр̀ње* (1. њиве ВК РД; 2. ливаде ВК), *Голѐм падѝна* (храстова шума Ча).

ДЕБЕО: Претпостављамо да је у диференцијалном делу назива *Дебелѐц* (1. планински врх Ка Ш; 2. брдо Ш), *Дебѐле поја̀те* (појате ДП), *Дебѐли дѐл* (1. шума; 2. појате; 3. пашњаци Ко), *Дебѐли рѝд* (1. брдо; 2. шума Ће) и *Дебѐло лѐче* (1. шума; 2. њиве; 3. ливаде МК) придев *дебѐл-*, *-а*, *-о* са својим секундарним и фигуративном значењем 'велики' (Стојановић 2010: 162), односно да се локалитет маркира својом димензијом, па се *појата*, *дел* и *рид* издвајају као *велики*, односно *дебели*.

С друге стране, В. Михајловић сматра да придев *дебео* у српском ономастичком систему име више значења, од којих издваја *родан*, *плодан*, *мастан* (земља), *богат* (вода) (Михајловић 1970а: 11).

ДУБОК: *Длѝбине* (1. ливаде (сенокоше) Ка Ш; 2. пашњаци Ш; 3. утрина Ш), *Длибоча̀на* (удолина ВК), *Длибо̀ка вало̀га* (1. удолина; 2. шума ВК), *Длибо̀ка врта̀ча* (шума Со), *Длибо̀ка долѝна* (1. њиве; 2. шума ГХ), *Длибо̀ка падѝна* (1. извор; 2. шума; 3. удолина Ли), *Длибо̀ки до̀л* (1. удолина МК Со; 2. шума МК; 3. њиве Со).

ДУГ: *Дла̀га* (њиве ВК), *У дла̀гу* (њиве ВК), *Дла̀га ло̀ква* (1. шума; 2. ливаде; 3. пашњаци ВК), *Дла̀га њѝва* (1. њиве; 2. виногради Ш), *Дла̀га њѝва* (њиве Со), *Дла̀ге њѝве* (поље МК), *Дла̀ги рѝд* (1. брдо; 2. шума Га), *Дла̀ги рѝд^м* (1. њиве; 2. ливаде ДДр), *У Дла̀гу њѝву* (виноград Ш), *Дла̀го^рница* (њиве Ће), *Дла̀горница* (њиве ГБ), *Длагоњѝца* (1. њиве поред Кутинске реке; 2. баште Та), *Длагунѝца* (растиње Ча),⁸² *Дла̀зи поља̀на* (1. некада њиве (оранице), 2. ископине за насеље Ча), *Го̀рњи Дла̀зи поља̀не* (њиве Ча), *До̀лњи Дла̀зи поља̀не* (њиве Ча);

Дуга̀лиште (пашњаци Га), *Дуга̀новац* (1. њиве; 2. баште; 3. бунар; 4. потоци Ко), *Дуга падѝна* (шума Т).

⁸² Лексема *длагунѝца* означава дугачку и тесну њиву (Ћирић 2018: 157).

КУС: *К'уси д'ел* (1. њиве; 2. шума ДДр), *К'уси д'ол* (1. шума В; 2. утрина Ја; 3. пашњаци Ја; 4. њиве Ја; 5. ливаде Ја).⁸³

МАЛИ: *Ма̀ла арни́ца* (1. њиве; 2. ливаде МК), *Ма̀ла Воји́ница* (некада пољопривредно земљиште, сада запуштено земљиште Та), *Ма̀ла вртáча* (шума ГДу), *Ма̀ле д'елке* (1. њива; 2. багрем ГХ), *Ма̀ла Ду̀шманица* (1. шума; 2. камењар ВК), *Ма̀ла ждреби́ца* (1. ливаде; 2. шума ВК), *Ма̀ла зај́дина* (шума Га), *Малако́вско бу́чје* (1. шума; 2. страна брда Ш), *Ма̀ла коза́ра* (1. утрина; 2. камењар Ка), *Ма̀ла Ко́њска* (пашњаци Се), *Ма̀ла лива́да* (храстова шума Ча), *Ма̀ла Ора́вица* (некада виногради Т), *Ма̀ла пади́на* (1. шума Га Ће; 2. пашњаци Га Ће; 3. падина Ко; 4. долина Ко), *Ма̀ла ре́ка* (поток који протиче кроз село ДДр), *Ма̀ла Ре́ка* (ливаде Се), *Ма̀ла та́рла* (шума ДДр), *Ма̀ла ту́мба* (шума Ча), *Ма̀ла чу́ка* (1. брдо; 2. њиве Ће), *Ма̀ле о́рине* (њиве ГХ), *Ма̀ле ре́ке* (њива ГХ), *Ма̀ли бу́чан* (шума ГДу), *Ма̀ли ка́мен* (1. стена Гр Ко; 2. шума ДДр М; 3. утрина М), *Ма̀ли ла́з* (1. њиве; 2. ливаде; 3. шума Се), *Ма̀ли Миља́товац* (шума Та), *Ма̀ли Осо́ј* (шума Ча), *Ма̀ли про́пор* (утрина ГДу), *Ма̀ли ри́д* (1. брдо; 2. шума Га), *Ма̀ли чука́р* (1. брдо ГДр ГХ ДБ НС; 2. утрина НС; 3. шума ГДр НС; 4. појата НС), *Ма̀ли шиља́сти ка́мен* (стена ВВ), *Ма̀ли шиљега́рник* (1. брдо; 2. шума ГВ), *Ма̀ло бра́ниште* (шума ГХ), *Ма̀ло вре́лце* (извор ГДу Со), *Ма̀ло гло́жје* (њиве ДДр), *Ма̀ло гради́ште* (1. њиве; 2. ливаде ВК; 3. шума ДДр; 4. на оба места (Велико) постоје остаци насеља (по веровању од Римљана) ДДр), *Ма̀ло жљебовé* (1. два извора; 2. ливаде; 3. некада виногради, воћњаци, њиве Ча), *Ма̀ло ли́че* (њиве Ли Се), *Ма̀ло ло́јзе* (1. виноград; 2. браниште; 3. на том месту су били пашњаци ГХ), *Ма̀ло Мртви́ње* (шума М), *Ма̀ло рамни́ште* (шума ДДр), *Ма̀ло стра́жиште* (1. биле ливаде; 2. сада шума ВВ), *Ма̀ло телé* (шума Кр), *Ма̀ло ту́мбе* (1. утрина; 2. шума В).

ТАНАК: *Та́нка пади́нка* (удолина Со), *Та́нки д'ел* (1. ливаде; 2. шљивари; 3. гувна НС), *Та́нки ри́д^м* (1. шума В ГДр Со; 2. брдо ГДр; 3. њиве М), *Та́нки ри́д^м* (шума Ли).

ШИРОК: *Ши́рока арни́ца* (1. пољопривредно земљиште; 2. воћњак Та), *Ши́рока пади́на* (1. удолина ГДр ДДу М; 2. шума (храст и цер) ГДр Гр ДДр ДДу Со Ча; 3. њиве М; 4. ливаде М; 5. пашњаци Ча), *Ши́рока про́мка* (пролаз, ту се терале овце ВВ), *Ши́рока стра́на* (1. биле њиве; 2. шума ДБ), *Ши́роки про́лез* (1. део планине; 2. пролаз Ко), *Ши́року арни́ца* (пашњаци М).

⁸³ У микротопонимском систему доњег слива Јабланице налазе се називи *К'уса доли́на* (њиве и шуме ЖД) и *К'уса пади́на* (њиве То и Ће; шуме Цек) (Жугић 2014: 56).

Микротопонимском систему заплањског подручја познати су и називи *Ширина* (шума ВК); *Ширине* (1. шума; 2. њиве МК).

III. 1.2.2. Конфигурација и облик

БОЈ: Претпостављамо да је у одредбеном делу двочлане микротопонимске јединице *Бојна провалија* (1. њиве; 2. воћњаци Ко) придев изведен од именичке лексеме *бој* у значењу 'висина човечјег раста', односно 'спрат' (Ћирић 2018: 55), те да се овим придевом описује изглед провалије која подсећа на спратове.⁸⁴

Поменућемо још два назива *Боја* (1. шума; 2. пашњак МК) и *Бојчак* (1. шума; 2. извор Се),⁸⁵ за која сматрамо да се, на основу коренске морфеме, могу тумачити на исти начин.

Слична значења налазимо и код П. Скока, где се, осим већ поменутих, издаваја и значење 'red čega naslaganoga' (Скок 1971: 182).

ВАЉА: Значењем глаголске лексичке јединице *ваља*, а то је да се сабијањем равна терен (Ћирић 2018: 75), мотивисан је настанак микротопонима *Ваљак* (1. ливаде; 2. шума Со) и микротопонима *Ваљаница* (равница Ја).

ВИТ: Са придевом *вит*, -а, -о у значењу 'који је савитљив, еластичан' (Динић 2008: 72) забележени су називи: *Витан* (1. шума; 2. некада њиве Ја), *Витанац* (1. шума; 2. воћњаци ДДу), *Витановац* / *Витанац* (шума Со).

ВРЛ: Придев *врл*, -а, -о има значење 'врлетан стрм' (Ћирић 2018: 100) и као одредбени део микротопонимске двочлане јединице указује на сам облик терена, те се у форми идентификационог члана синтагме срећу апелативи попут *гарина*, *долина*, *страна*, *брег* и сл.

У материјалу којим располажемо присутни су називи: *Врла валога* (1. удолина; 2. камењар; 3. шума Ка), *Врла гарина* (брдо ГВ), *Врла доли́на* (1. поток; 2. шума ДДу), *Врла про́мка* (1. пут са ког се свлачи сено; 2. сипари Ш), *Врла страна́* (1. шума ДДр; 2. њиве

⁸⁴ Међутим, за први део оронимских синтагми *Бојна глава* и *Бојна чука* З. Павловић наводи да је у питању придев *бојна/бојни* од апелатива *бој* (2009: 90).

⁸⁵ С друге стране, микротопоним *Бојчак* можда се може довести у везу са лексемом *бојацџк* која на простору говора Лужнице фигурира у значењу 'непокретни дрвени део предњег трапа запрежних кола на коме лежи оплен' (Ћирић 2018: 55), где би се, механизмом матафоре, значење које садржи апелатив пренело на изглед локалитета.

Ко), *Врли брег* (1. шума; 2. урвина; 3. вода; 4. пашњаци Ш), *Врли дол* (1. извор Га; 2. пашњаци Га; 3. шума Ли), *Врло огњиште* (шума ДДр).

ВРТЕН: Придевска лексема *вртен*, -а, -о употребљава се у значењу 'бушен, сврдлан' (Стојановић 2010: 114) и саставни је део назива *Вртено круче* (шума Ду).

КРИВ: *Крива бука* (1. шума; 2. извор ДДр), *Крива долина* (1. река Гр; 2. долина МКУ Та; 3. поток Та), *Крива лѣска* (1. некада њиве; 2. сада шума и пашњак ГДу), *Крива падина* (пашњаци Ка), *Крива прџма* (ливаде Ка), *Крива река* (1. њива; 2. ливада ДБ), *Криводол* (долина ГВ), *Кривка* (1. воћњаци; 2. извори Кр), *Криворница* (1. некада воденица; 2. сада шума ВВ), *Кривуља* (1. шума Га ДДр; 2. њиве ГБ), *Кривуље* (шума ДДу Ли МК).

КРСТАТ: У одредбеном делу микротопонима *Крстата провалија* (провалија, око 10 м Ш), *Крстати камен* (1. камен; 2. увала ВВ) и *Крстати лаз* (1. поље; 2. њиве В) налази се придевска лексичка јединица *крстат*, -а, -о у значењу 'који има облик крста, сличан крсту' (РСАНУ 1978: 664).⁸⁶

КУТ(ЛЕС): Придевска лексема *кутлес*, -та, -то употребљава се у значењу 'крушкасто заобљен' (Златковић 2014 I: 401). На заплањском подручју налази се локалитет по називом *Кушњи рид* (1. врх; 2. гребен планински Ка). Претпостављамо да се поменут топоним може довести у везу са значењем придева јер је врх, који се именује, заобљеног облика.

КРШЕН: У одредбеном делу назива *Кршен брес* (њиве Ш) налази се трпни глаголски придев глаголске јединице *крши* у значењу 'ломи, разбија' (Стојановић 2010: 402).

ОКОЛЧЕСТ: Придевском лексемом *околчес*-, -та, -то упућује се на нешто што има 'округласт' облик (Ћирић 2018: 606). Значењем овог придева мотивисани су микротопоними: *Колчеста арница* (шума ГДр), *Око(л)честа падина* / *Околчеста падина* (1. удолина Ка; 2. шума Ка; 3. пашњаци Со), *Околчанка* (шума Кр).

ОШТАР: *Остра глава* (1. брдо ГДр Ће Ча; 2. воћњаци ГДр; 3. ливаде ГДр; 4. њиве ГДр; 5. ораница Ли; 6. шума Ли Ча; 7. део поља Со; 8. пашњаци Ча), *Долњу Остру глава* (1.

⁸⁶ Назив *Крстати дуб* бележи М. Златановић у Врањској котлини. Њиме се именују пашњак и храстова шума, чији храст има крошњу у облику крста (Златановић 1981: 195). Микротопоним *Крстата провалија* забележен је у белопаланачком крају и именује провалију са отвором у облику крста (Ћирић 1997: 163).

На потпуно другом крају српског језичког простора, на територији Жупе Пивске, присутан је назив *Крстати доли*. Поменути микротопоним посматран је као метафора по облику и изгледу јер су у питању „потеси што личи на крст” (Тијанић-Вујовић 2018: 191).

шума; 2. ливаде ГДр), *Остри камен* (1. шума В ГБ; 2. узвишење ВВ; 3. стена, некада куће из римског периода Ш), *Острика* (шума МК),⁸⁷ *Остриковац* (1. некада њиве; 2. сада пошумљено земљиште ГВ), *Острила* (1. борови испод пута Ја; 2. долина Ја; 3. њиве Ће)⁸⁸.

ПРАВ: У одредбеном делу назива *Права падина* (шума Та), као и у основи топонима *Правац* (њиве Ли)⁸⁹ налази се придев *прав*, -а, -о.

ПРЕК: У детерминативном делу ових синтагми јесте придев *прек*, -а, -о са значењем 'који иде равно, правце, без завијутака' (Ћирић 2018: 784): *Прека падина* (шума Та), *Преки пут* (шума Со).

ПРЕКОПАН: *Прекопани пут* (1. шума; 2. пут ДДр).⁹⁰

РАВАН: Значењем придевске лексичке јединице *раван*, -вна, -вно 'који је без избочина, удубљења и узбрдица' (Ћирић 2018: 863) мотивисан је велики број назива који су забележени на испитиваном подручју. То су следећи микротопоними: *Равна* (њиве РД), *Равни камен* (шума В), *Равно буње* (камењар ВВ), *Раво поље* (1. биле њиве; 2. пашњаци; 3. колиба Ја), *Рамно ње* (шума МК), *Равниште* (1. шума Гр; 2. брдо Гр; 3. стаза ка Сувој планини Ш), *Рамниште* (1. шума ДДр ДДу; 2. ливаде ДДр; 3. њиве ДДу Ко Ли МВ Ће), *Рамниште жутајско* (шума МК), *Рамничкиште* (1. њиве; 2. ливаде Со), *Равњак* (утрина ГВ), *Рамњак* (1. шума ГБ; 2. извор НС), *Раварница* (1. речица, извор; 2. поље; 3. свето дрво Гр).

РАПАВ: Придевска лексема *рапав*, -а, -о употребљава се у значењу 'нераван, храпав' (Стојановић 2010: 803) и саставни је део микротопонимског назива *Рапава чука* (1. брдо, 2. шума ГБ).

ТЕСАН: Придевском лексемом *тесан*, -сна, -сно у значењу 'који је мале ширине, узак' (Ћирић 2018: 1020) истакнут је облик локалитета под називом *Тешњи дел* (1. шума; 2. брдо ГБ).

Претпостављамо да је иста мотивација постанка назива присутна и код топонима *Тесацка падина* (1. шума; 2. удолина ГДр).

⁸⁷ Говорећи о топонимима *Облик*, *Острик* и *Оштрик*, З. Павловић (2000: 761) истиче да су у питању елиптичне форме које су настале од придева мушког рода супротног значења (обао и остар) и неког апелатива попут *дел*, *камен*, *врх* и сл.

⁸⁸ Иако је у корену овог микротопонима видљив придев *остар*, географским термином *острила* именује се клизиште, односно тле које клизи у слаповима (Богдановић 2008а: 469).

⁸⁹ „Према првобитном значењу придева *прав* које је очувано у лексеми *правац*” (Павловић 2015: 411).

⁹⁰ На простору Белице забележен је назив *Просећени камен* (Радић 2003: 136). Локалитет са истим називом (*Просећени камен*) присутан је и у микротопонимском систему Сврљига (Богдановић 2005: 158).

ТРЕШТЕН: Микротопоним *Тре̑штено др̑во* (1. некада гумно и појате; 2. сада багрем ГВ)⁹¹ у свом одредбеном делу садржи трпни глаголски придев глаголске лексеме *тре̑шти* која се може употребити у значењу 'производи отегнут продоран и јак звук као кад се нешто с треском руши, пролама се' (Ћирић 2018: 1033). Сматрамо да се на локалитету под овим називом налазило дрво које је преломљено, те да је оно маркирало цео објекат и навело именоватеља да га тако назове.

ТРУСАН: Претпостављамо да је у одредбеном делу микротопонима *Турсен ри̑д^м* (1. брдо; 2. шума Га) придевска лексема *тру̑сан*, *-сна*, *-сно* са значењем 'који се односи на трус, потресан, земљотресни' (РМС 1976: 320), код које је у изговору информатора дошло до метатезе двају гласа.

(УЗ)ДИГНУТ: Микротопонимски назив *Дигна̑та пади̑на* (удилина ДДу) мотивисан је конфигурацијом земљишта на којем се налази.⁹²

ШИЉАТ: *Шиља̑сти ка̑мен* (стена МК), *Ве̑лики шиља̑сти ка̑мен* (стена ВВ), *Ма̑ли шиља̑сти ка̑мен* (стена ВВ), *Шиља̑к* (1. брдо ГВ; 2. камен ГДу; 3. видиковац ГДу), *Шиља̑ци* (стене на Сувој планини Ко). Морфолошки изглед земљишта истакнут је придевском лексемом *ши̑љас* 'који је у виду шиља, шиљат' (Жугић 2014: 56).

У овој семантичкој подгрупи налази се и микротопоним *Заро̑жак* (1. шума; 2. њиве; 3. ливаде Ли) који је настао топонимизацијом истоименог апелатива употребљеног у значењу 'земљиште шиљастог облика, које се као рог увлачи у околно тле' (Богдановић 2008а: 455).

III. 1.2.3. Одсуство растиња / обраслост растињем

БУЈАН: Микротопоними *Бу̑јна гла̑ва* (1. колиба Ја Ча; 2. њиве Ја Ча; 3. шума Ча; 4. поље Ча) и *Бу̑јачица* (1. њива; 2. шума; 3. брдо Ко) мотивисани су придевском лексемом

⁹¹ Исти назив забележен је и на терену Пољанице, где за локалитет *Тре̑штено др̑во* М. Златановић наводи да је на том месту некада било дебело дрво у које су ударали громови (Златановић 1985: 85). Н. Богдановић топониме *Тре̑штено др̑во* и *Тре̑штен ка̑мен* сврстава у називе мотивисане митологемама (Богдановић 2005: 86).

⁹² Уп. глагол *узди̑гне* у значењу 'подигне' на подручју говора Пирота (Златковић 2014 II: 514).

бујан, -јна, -јно у значењу 'који брзо расте, који се нагло развија, обилан, густ (о биљном свету, о коси и сл.)' (РМС I: 298).⁹³

ГО: У микротопонимском систему запањске регије налазе се и називи *Го́ле гарџине* (шума В), *Го́ли де́л* (1. шума; 2. њиве ДДр), *Го́ли ри́д* (1. шума В Ду НС Та; 2. брдо ДДр Ли; 3. њиве Т), *Гола́ш* (1. брдо; 2. некада равница и појата ВВ), *Го́лка* (1. виногради ДП; 2. шума ДП; 3. ливаде ДП; 4. делимично шумовит предео Ча; 5. пропланци Ча), *Гоља́к* (шума Га), *Голужња́к* (1. ливаде; 2. њиве; 3. шума О), *Голу́шњак* (1. њиве; 2. ливаде; 3. извор Ш). Назвања су мотивисана значењем придевске лексеме *го́л*, -а, -о 'слабо обрастао (земљиште, живина, стока)' (Златковић 2014 I: 117).

ГУСТ: Микротопонимске јединице *Гу́ста врта́ча* (шума Со), *Гу́сте кру́шке* (њива ГХ), *Гу́сти меџа́к* (шума ВК) и *Гу́сто бу́чје* (шума ГДу) у свом одредбеном делу синтагматске конструкције садрже придевску лексему *гу́ст*, -а, -о, чије је једно од значења 'потпун, мрачан, непрозиран, дубок (о сенци, тами); који је изразитије или тамније нијансе' (РСАНУ 1965: 773).⁹⁴

КОСМАТ(ИЦА): Микротопонимском систему Запања познати су и називи *Косма́тица* (шума Те), *Косма́ти де́л* (стаза ка Сувој планини Ш) и *Косми́лница* (1. пашњак; 2. камењар ВК). За топониме *Косма́тица* и *Косма́тичка ре́ка* Ј. Динић наводи да су мотивисани апелативом *косматица* 'земљиште под снажним, густим растињем' (Динић 2004: 55).

МАЗАН: Придевска лексема *ма́зан*, -а, -о у значењу 'гладак' (Ћирић 2018: 446) саставни је део назива *Ма́зни ри́д* (1. брдо; 2. њиве ВК). Значењем придевске лексеме указано је на одсуство растиња на брду, те је локалитет у очима именоватеља гладак и мазан. Поменути придевска лексичка јединица може се употребити у значењу 'раван' (Златковић 2014 I: 433), што би указивало на конфигурацију и облик земљишта, тачније да је рид зарављен.

⁹³ Део топонимског система Белице јесте и назив *Бујмир* за који Ј. Радић истиче да се за први део сложенице (*буј-*) може претпоставити значење 'оно што расте у изобиљу' (Радић 2003: 133), подручје са бујном вегетацијом.

⁹⁴ На терену пиротског говора лексема *густа́к* има значење 'честар, густиш', док се придев *густача́к*, -чка, -чко употребљава у значењу 'прилично густ (шума, усеви; јело)' (Златковић 2014 I: 141).

III. 1.3. Називи мотивисани саставом и особинама тла

У овој семантичкој подгрупи налазе се микротопоними чија је мотивација настанка назива условљена саставом тла (*глина, камен, песак, сип* и др.), али и другим својствима, попут боје и квалитета земљишта.

Овакве особине претежно су субјективног карактера, јер представљају визуелно-квалитативна својства реалија у простору. Стога су микротопонимска назвања настала чулним посредством именоватеља.

III. 1.3.1. Микротопоними мотивисани саставом тла

БЛАТО: Топонимизацијом лексеме *бл'ато* 'мочварно земљиште, тресава' настао је истоимени микротопоним *Бл'ато* (1. пашњаци ДДр; 2. њиве Се; 3. ливаде Се).

ВРЉАК је 'врлетно тле где се осипа крупно камење, одрон' (Ћирић 2018: 100). Апелатив је прешао у микротопоним и именује земљиште таквог састава: *Врљ'ак* (1. камењар; 2. пашњаци; 3. пут МК).

ГЛИБ: Лексичка јединица *глиб* означава блатњаво место, дубоко блато (Ћирић 2018: 117). Значењем поменуте лексеме мотивисан је настанак микротопонима *По'глибовац* (ливaде, вода ВК), чиме се реферише на састав самог земљишта на којем се локалитет налази.

ГРАОТ: Апелативом *гра'от* Н. Богдановић упућује на термин *вр'ворица* са значењем 'каменито тле које се осипа' (2008а: 447). Овом врстом тла мотивисана су два назива: *Гра'от* (1. ливаде; 2. шума Га) и *Гра'о пади'на* (шума Ће)^{95 96}.

ГРАМАДА (ГРМАДА): Микротопоним *Грм'ађе* (1. њиве МВ Ш; 2. ливада Ш; 3. воћњаци Ш; 4. гувна Ш) мотивисан је значењем апелатива *грм'ада* 'међе где су гомиле камења; уопште гомила камења (обично скупљена), односно *грам'ада* 'купаста гомила

⁹⁵ Микротопоним *Грао падина* може се тумачити и на другачији начин. Наиме, у говору Лужнице забележена је придевска лексичка јединица *гра'о* са значењем 'сив' (Ћирић 2018: 131), те се назив може довести у везу са визуелним утиском који је на око посматрача и именоватеља оставила шума, тачније да због својих густих крошњи до локалитета допире врло мало сунчеве светлости.

⁹⁶ На простору Сврљига забележени су микротопоними *Гр'авиште* и *Гра'от* (Богдановић 2005: 71). У микротопонимском систему Белице присутан је назив *Гр'от* (Радић 2003: 116)

тешког материјала (камења, шљунка, земље, крша) поред пута, уз ивицу или усред парцеле’ (Златановић 1979: 131; Златковић 2014 I: 127);⁹⁷

КАЛ: Лексема *кал* употребљава се у значењу ’блато, глиб’, као и ’смеса од глине’ (Стојановић 2010: 351). Овим састојком тла мотивисани су су називи: *Цр̀ни ка̀л* (1. шума; 2. брдо ВК), *Ка̀лни до̀л* (1. њиве Кр; 2. део поља Кр; 3. извор; 4. чесма Ча), *Калива̀рница* (1. шума; 2. брдо МК),⁹⁸ *Калѝло* (1. шума Га; 2. пашњак Га М; 3. вода Га; 4. њиве Ка Ће Ш; 5. извор М; 6. ливаде Ш), *За̀пис у Калѝло* (свето дрво Ш).

КАМЕН: *Ка̀мен* је одломљени део стене у облику већих или мањих комада (Ћирић 2018: 359). Поменути састојком тла мотивисан је велики број назива на испитиваном терену, било да се ради о једном камену који је маркирао одређени простор или да је објекат изграђен од камена.

Велики је број микротопонима на подручју Запања који у свом називу садрже апелатив *камен*: *Ба̀бин ка̀мен* (1. шума; 2. њиве Га), *Ба̀рски ка̀мен* (1. шума; 2. камењар МК), *Бѐл ка̀мен* (шума НС), *Бѐли ка̀мен* (1. шума ДДу Ли Ча; 2. део села, махала Гр), *Виљи́н ка̀мен* (1. стена; 2. камен; 3. поток; 4. долина Ко), *Во̀дни ка̀мен* (шума Ду), *Во̀јкин ка̀мен* (1. шума Га ДДу Кр; 2. стена Га Кр; 3. пашњаци према легенди са камена се бацила девојка у реку, бежећи од Турака ДДу; 4. брдо Кр), *Го̀леми ка̀мен* (1. стена Гр; 2. шума ДДр), *Девоја́чки ка̀мен* (стена ГДу Со), *До̀њи ка̀мен* (пашњаци ГХ), *Је́нин ка̀мен* (стена Ће), *Кали́ни(н) ка̀мен* (1. њиве; 2. багрење Ја), *Ка̀рлички ка̀мен* (врх Ча), *Ка̀рлов ка̀мен* (стена, велики камен (две карлице) Ко), *Коваче́в ка̀мен* (1. шума; 2. ливада; 3. утрина ГДу), *Крста́ти ка̀мен* (1. камен; 2. увала ВВ), *Ма̀ли ка̀мен* (1. стена Гр Ко; 2. шума ДДр М; 3. утрина М), *Ма̀рков ка̀мен* (камен у долини (легенда се везује за Марка Краљевића) ДБ), *Нико́лин ка̀мен* (1. шума; 2. стена; 3. део Селичевеце испод врха Ибровица Гр), *О̀стри ка̀мен* (1. шума В ГБ; 2. узвишење ВВ; 3. стена, некада куће из римског периода Ш), *Пи́сани ка̀мен* (1. ливаде; 2. шума Ће), *При́чов ка̀мен* (1. кладанац; 2. викендица за ловце Ја), *Ра̀вни ка̀мен* (шума В), *Руме́ни ка̀мен* (1. утрина; 2. долина са ситним каменом Ш), *Соко́лов ка̀мен* (1. врх на Сувој планини Ја; 2. стена Ће; 3. литица Ће), *Цр̀ни ка̀мен* (1. утрина Ко; 2. шума; 3. врх на Сувој планини Та), *Шиља́сти ка̀мен* (стена МК), *Шипко́в*

⁹⁷ На простору Врањске котлине познат је микротопоним *Грама̀ђе*. М. Златановић наводи да је име добијено од апелатива *грамада* ’гомила кемеова’ (1982: 122). У ономастичком систему Заглавка налази се назив *Грама̀дје* земљиште у облику гомила камења или саме гомиле камења (грамада) (Динић 2004: 50).

⁹⁸ Уп. *ка̀лан*, *-лна*, *-лно* ’каљав, блатњав’ – *Ка̀лно за копа́ње* (Златковић 2014 I: 366)

камен (1. њиве; 2. шума ГДу), Вѐлики шиљасти камен (стена ВВ), Ма̀ли шиљасти камен (стена ВВ), Ка̀мена ба̀ра (1. шума; 2. њиве М), Каменѝтица (трле за овце, појате ВВ), Ка̀меница (1. воденица; 2. баште, мали вртови МКу), Каменѝта ку̀ћа (пећина ВВ),⁹⁹ Каменѝта стрѹга (простор за мужу оваца Ка), Ка̀меново корѝто (шуме Ча).

КРШ: У управном делу синтагме Пејчини кршеви (камењар МК) налази се географски термин кр̑ш са значењем 'стење, шљунак' (Шиц 1994: 44).¹⁰⁰

МРАМОР: Мрамор може бити мермер, али и камен, стена, хрид (РМС 1969: 434). Овим састојком тла мотивисани су називи Мра̀мор (шума ВК), Го̀рњи Мра̀мор (шума ВК) и До̀лњи Мра̀мор (шума ВК).

ПЕПЕО/ПЕПЕЉАВ: Сматрамо да се у одредбеном делу синтагме Пепетљѝва арни́ца налази придев пепеља̀в, -а, -о са значењем 'који је посут пепелом' (Ћирић 2018: 669), чиме се указује на састав самог земљишта.

ПЕСАК: У основи одредбеног дела назива Пескаљѝви пѹт (1. пут ГДр; 2. део поља ГДр; 3. шума ДДр) уочава се лексема пѣсак 'сипкава зрнца тврдых минерала, углавном стена' (Ћирић 2018: 671).

ПРИЛЕП: Микротопоними Прѝлеп (шума Га ДДр) и Гарскѝ прѝлеп (шума Со) могли би бити мотивисани значењем лексеме *lěрь 'глина, иловача, прилепљива маса' (Радић 2003: 126). Као секундарно значење лексичке јединице лѣп у говору пиротског краја помиње се 'блато помешано са плевом којим се облепљују зидови; малтер' (Златковић 2014 I: 410).

С друге стране, мотивација ових назива може се везати и за положај локалитета, односно да су шуме прилепљене уз брдо. П. Скок истиче да је стсл. *lěрь првобитно значио 'ono što је prionulo за nešto' (Скок II: 297).

Позивајући се на претходно тумачење поменутих назива, овде ћемо сврстати и микротопоним Чуљо̀ лѣпче (1. шума, 2. чука ГДу).

СИП: Географски термин сип 'шут, шљунак (који се осипа са брда)' (Шиц 1994: 46) посведочен је као топонимизовани апелатив Сѝп (1. поље ГДу; 2. брдо ДБ Т; 3. њиве Кр; 4. пашњаци Кр НС; 5. шума ГДу Кр Т; 6. место на коме се налази црква Т; 7. некада

⁹⁹ Микротопоним Каменѝти мо̀с М. Букумирић посматра као назив са градивним придевом у одредбеном делу којим се означава структурна особеност (Букумирић 2015: 166).

¹⁰⁰ На подручју говора Пирота фигурира лексема кр̑шак у значењу 'крш, камењар' (Златковић 2014 I: 398).

виногради Т). Сипом, као врстом камена, мотивисани су и називи *Горњи сип* (1. брдо; 2. шума Кр) и *Долњи сип* (шума Кр).

Сличне семантике је и лексема *сипар* 'растресит материјал, настао распадањем стена и нагомилан на подножју брегова и планина' (Ћирић 2018: 943), чије је значење мотивисало настанак микротопонима *Сипар* (1. њиве МКу; 2. виногради МКу; 3. извор МКу; 4. камењар Ш).

СТЕНА: Лексема *стена*, која може означавати велики камен (Видоески 1999: 151), у основи је назива *Голѐма стена* (стена, пут Ш), *Крајска стена* (видиковац ГДу), *Мирчине стѐне* (1. шума; 2. камењар Со) и *Црвѐна стена* (стена Ш).

УГАЉ: Значењем лексеме *џгаљ* 'природно чврсто гориво настало дубоко у земљи распадањем органских, претежно биљних материја, без присуства ваздуха, угљен' (РМС 1971: 405) мотивисни су следећи називи: *Гљарски рид* (шума, некада ћумуране Та); *Ћгљина падина* (1. шума; 2. удолина Га), *Ћгљин дол* (1. шума (од села према Бабичко); 2. брдо ГВ), *Ћгљи рид^м* (1. пашњаци; 2. оришта Га).

УМА: *Ћма* је врста глине тамносиве боје којом се раније прала коса, веш, руке (Златковић 2014 II: 522; Ћирић 2018: 1079).¹⁰¹ Овом посебном врстом глине мотивисано је неколико назива: *Ћмина доли́на* (1. њиве; 2. баште; 3. шљивари (према Мариној Кутини) ГВ), *Ћмиште* (1. њиве ГВ Гр Ли РД Со; 2. баште ГВ; 3. воћњаци (према Мариној Кутини) ГВ; 4. поље (према Гркињи) ГВ део поља Со; 5. свето дрво, крст ГВ; 6. виноград Гр; 7. пашњаци Гр; 8. ливаде Гр Со; 9. багрем Гр; 10. шума Ли РД), *Ћмник* (поље ГДу).

ЧИКЕР: Значењем апелатива *чикѐр* 'окомито стење' (Богдановић 2008а: 487) мотивисани су микротопоними *Чикерѐ* (1. шума; 2. голаћ ГБ), *Прѐви чикѐр* (1. камењар; 2. шума; 3. путања ка врху планине Ће) и *Трећи чикѐр* (1. камењар; 2. путања ка врху планине Ће).¹⁰²

Овом семантичком низу придружићемо и микротопоним *Сталовача* (1. некада баште; 2. сада њиве; 3. извор Ја). Мотив за настанак поменутог географског назива може се крити у лексемама *сталовња́к*, тј. *столовња́к* које се употребљавају у значењу 'камен станац' (Богдановић 2008а: 480).

¹⁰¹ Уп. *Ћмиште* 'место где се ископава ума' (Златковић 2014 II: 524).

¹⁰² Уп. *кичер* 'истурена стена' и истоимениме топониме *Кичер* и *Кичер* у области Рађевине и у горњем Јадру (Петровић-Савић 2013: 49; Петровић-Савић 2017б: 601).

III. 1.3.2. Микротопоними мотивисани другим својствима

Визуелно-квалитативна својства реалија у простору

У овој семантичкој подгрупи најчешће се срећу супстантивизовани придеви, као и синтагме код којих се одредбеним чланом истиче посебна карактеристика земље, брда, воде и сл. (Радић 2003: 130). Карактеристика локалитета може се односити на боју земљишта по којој је понето име, али то може бити и квалитативно својство са изразитом субјективном оценом која се код именоватеља наметнула као доминантна приликом именовања објекта.

III. 1.3.2.1. Боја

Боја је карактеристично својство које обележава локалитете у простору према визуелном критеријуму. То може бити боја земљишта, дрвета, али и боја објекта који се по тој квалификацији издваја у простору у односу на друге објекте. М. Илић сматра да је сваки део земљине површине, састављен од многих реалија различитог облика, у некој колористичкој перспективи, али да постоји разлика у интензитету и перцепцији боја онога што је пред посматрачем и онога што је од њега удаљено (Илић 2016: 841).

Из спектра боја, приликом означавања локалитета, издвајају се следеће: *бела, врана, гарава, модра, црвена и румена и црна*.

БЕО: Мотивисани белом бојом, настали су називи *Бела арница* (шума Ли), *Бела вода* (1. извор Гр; 2. шума Та; 3. чесма Та; 4. кладенац Та), *Бела воденица* (воденица на Врелу ГДу ДБ), *Бела њива* (1. део поља; 2. њиве ВК), *Бела река* (1. део поља; 2. поток; 3. шума; 4. део села, махала ДДу), *Беле боцке* (напуштено земљиште на којем су се некада чувале свиње, на том месту било је и игралиште ДБ), *Бели брег* (1. њиве; 2. шума ГХ), *Бел камен* (шума НС), *Бели камен* (1. шума ДДу Ли Ча; 2. део села, махала Гр), *Бели поток* (1. поток Ће; 2. баште Ће; 3. воћњаци Ча; 4. њиве Ће Ча; 5. некада њиве, сада шума ДП), *Белац* (њиве ВК).

Говорећи о белој боји као лингвистичком и културолошком проблему, М. Ивић истиче да је визуелни утисак пресудан за именовање пашњака, њива, брда и шума, – „нешто посебнија светла боја земљишта или онога што се на њему затекло људима упада у очи” (Ивић 1999:13). Ову констатацију потврђује и материјал са истраживаног терена, где

се у микропонимским јединицама одредницом *бели* указује управо на њиве и шуме, али и на потоке, баште, воћњаке и инфраструктурне објекте, као што су воденице и др.

ВРАН: Придевска лексичка јединица *вра̑н*, -а, -о, са значењем 'црн, који је боје угљена или гара' (РСАНУ 1965: 1) одредбени је део синтагме *Вра̑ња гла̑ва* (1. брдо; 2. шума ГДр). Претпостављамо да се и у диференцијалном делу синтагматског назива *Вр̑ња̀рница* (1. камењар; 2. шума Ка) налази поменути придевски лексеми.¹⁰³ Овај локалитет познат је и под називом *Вр̑ши̑ња ар̑ни̑ца*.

ГАРАВ: Значењем придевске лексичке јединице *га̑рав*, -а, -о 'црнпураст' (Стојановић 2010: 125) мотивисан је настајак микропонимског назива *Гара̑ви̑ње* (1. део поља; 2. шума ГДу).

МОДАР: Три микропонима мотивисана су значењем придевске лексеме *мо̑дар*, -*дра̑*, -*дро̑* 'тамноплав' (Ћирић 2018: 473), а то су *Мо̑др̑е̑вица* (1. багрем; 2. њива НС), *Мо̑дри̑ ви̑р* (1. место поред реке Га; 2. ви̑р га Кр; 3. шума Кр) и *Мо̑др̑о̑ва̑чка па̑ди̑на* (1. шума; 2. њиве; 3. ливаде М).¹⁰⁴

ЦРВЕН: Велики је број микропонимских назива који у свом саставу садрже придевску лексему *цр̑в̑ен*, -а, -о 'црвен, румен' (Златковић 2014 II: 556): *Цр̑в̑ена̑ ба̑ра* (1. извор, ту се чувала стока Ко; 2. њиве Ко НС; 3. багрем ГХ; 4. шума Ко РД Та Ча; 5. појате Ча), *Цр̑в̑ена̑ до̑ли̑на* (њива В ДБ), *Цр̑в̑ена̑ ја̑бу̑ка* (поље МК), *Цр̑в̑ена̑ сте̑на̑* (стена Ш), *Цр̑в̑ени̑ бр̑ег* (1. део села, махала ВК ГБ ДП; 2. брдо ВК; 3. њиве ДДу; 4. баште ДП; 5. шума М Со), *Цр̑в̑ени̑ ме̑ја̑к* (шума Ш), *Цр̑вени̑ца* (1. брдо; 2. гробље; 3. некада њива ДБ; 4. њиве МКу; 5. баште МКу), *Пре̑ко̑ Цр̑в̑ени̑ ме̑ја̑к* (пут за Горњи Душник Ш), *Пу̑т за̑ Цр̑в̑ену̑ ба̑ру* (пут Ча).

РУМЕН: На испитиваном подручју присутан је само један назив који је мотивисан значењем придева *рум̑ен*, -а, -о: *Рум̑ени̑ ка̑мен* (1. утрина; 2. долина са ситним каменом Ш).

ЦРН: С друге стране, забележен је велики број назива који у свом саставу садрже придевску лексему *цр̑н*, -а, -о: *Цр̑на̑ ор̑ни̑ца* (1. њиве ГДу ДДу М; 2. шуме ДДу; 3. воћњаци ДДу; 4. сеоско гробље ДДу; 5. ливаде М), *Цр̑ни̑ ка̑л* (1. шума; 2. брдо ВК), *Цр̑ни̑ ка̑мен* (1.

¹⁰³ Уп. на подручју пиротског говора лексемом *вра̑ња* упућује се на лексему *ва̑њо̑ша* са значењем 'коза са измешаном сивом, црном и белом длаком' (Златковић 2014 I: 77).

¹⁰⁴ Говорећи о бојама којима се именује тле, М. Илић (2016: 841–842) каже да је један од момената који даје колоритну вредност простору управо боја тла и растиње на њему. „Отуда су шуме или ливаде *зелене*, а што су удаљеније или што су загаситије боје *лишћа*, онда и *модре* (Модро бучје), а врхови и долине *црни* – *тамни*.”

утрина Ко; 2. шума; 3. врх на Сувој планини Та), *Цр̀ни кла̀данац* (извор Ка), *Цр̀ни кла̀данци* (кладенац ГДу), *Цр̀но бра̀ниште* (шума ВК), *Цр̀но бу̀чје* (1. некада појате ВВ; 2. ловачка кућица ВВ; 3. шума (букова) ВК Ш; 4. ливаде Ш; 5. пашњаци Ш; 6. врх Ш), *Цр̀но тр̀ње* (1. шума НС; 2. њиве Се), *Цр̀нилиште* (1. некада виноград; 2. сада багрем Гр), *Црноба̀рсково* (њиве Ко), *Црногорица* (1. њиве; 2. ливаде; 3. шума ВК), *Цр̀ње* (шума Та).

III. 1.3.2.2. Квалитативна својства (са изразитом субјективном оценом)

БЛАГ: Придевска лексема *бла̀г*, -а, -о, која се употребљава у значењу 'сладак' (Ћирић 2018: 48), представља одредбени део двочланог назива *Бла̀га кру̀шка* (њиве Га).

БОГАТ: У одредбеном делу двочланог назива *Богата гла̀ва* (шума РД) налази се придев *бо̀гат*, -а, -о који се, у једном од својих значења, односи на нешто што је бујно, снажно и јако (РМС 1967: 232). Управо је овим придевом истакнуто квалитативно својство шуме која је прилично густа и бујна.

БРЉИВ: У одредбеном делу двочланог назива *Брљиве лива̀де* (ливаде ГБ) придевом *брљив*, -а, -о, у значењу 'будаласт, неразуман, сметен' (Ћирић 2018: 65), описују се човекове особине које се преносе и на микротопоним, што није редак случај у топонимији, те се поменуто именовање може посматрати и метафорично.

ГЛАДАН: У микротопонимском систему испитиваног подручја налазе се и називи *Гладан дѐл* (1. брдо; 2. посна земља Ће) и *Гладни́ца* (1. шума; 2. виногради Ду). Придев *гладан* у топонимији означава претежно неплодну и неродну земљу, земљу која је гладна (Михајловић 1970а: 12). За апелатив *гладни́ца* Н. Богдановић говори да је у питању испошћена, неродна неплодна земља, па се географски термин може посматрати и метафорично (Богдановић 2008а: 450).

ГЊИЛ: Елиптични назив *Гњи́ла* (1. њиве; 2. виноград Ш) настао је од придева *гњи́л*, -а, -о којим се означава да је нешто омекшано, труло (Стојановић 2010: 135).¹⁰⁵ Земљиште које се овде налази није доброг квалитета, а тиме је условљен и слаб принос.

ГАРИНА: Један број назива мотивисан је положајем локалитета који су стално изложени сунцу, налазе се на сунчаној страни, те се земљиште брзо суши и не задржава влагу, али и квалитетом тла које је неплодно због пожара или се на том месту десио пожар:

¹⁰⁵ Глаголска лексичка јединица *гњи́лје* на простору Лужнице употребљава се у значењу 'постаје гњио, трули, квари се' (Ћирић 2018: 120). А. Лома наводи да је тешко различити је ли посредни аплатив *глина* или је у питању глаголски придев у женском роду од *гњити* (Лома 2013: 58).

Гарина (1. њиве које се не ору Га; 2. шума Кр; 3. њиве РД),¹⁰⁶ *Гарине* (1. камењар ВК; 2. шума ВК МК; 3. котлина Ко; 4. долина испод борова Ко; 5. багременова шума Ко), *Врла гарина* (брдо ГВ), *Голе гарине* (шума В), *Стојиљкова гарина* (шибље ГБ), *Гариновица* (1. камењар; 2. део планине ВК).

ГОРИ: Сличног значења као и претходно поменути семантички низ издвајају се и микротопоними *Горџеница* (голет МК), *Горетина* (шума Кр),¹⁰⁷ *Горели лџм* (1. вртача; 2. шума ГДу) и *Горело сѐно* (поље ДДу).

ДИВЉИ: У одредбеном делу синтагматског назива *Дивља црџиња* (шума Ли) налази се придев *дивља*, *-вља*, *-вље*, чије је једно од значења 'који није култивисан, који самоникло расте (о биљкама)' (РСАНУ 1966: 268).

МРАЗ: Са изразито наглашеном субјективном оценом именоватеља локалитета сматрамо да је и назив *Мрзгалица* (шума ДДр). Због густине крошњи дрвећа, до овог локалитета слабо допиру сунчеви зраци, па је на том месту веома хладно, односно *мрзлица* 'мраз' (Ћирић 2018: 479).¹⁰⁸

ПЕЧЕ: Мотивисани значењем глаголске јединице *пече се* 'излагати се јаком сунцу' (Златковић 2014 II: 117), настали су називи *Печана долина* (1. удолина; 2. шума Кр) и *Печевница* (1. пашњаци; 2. појате Со). Сам назив указује на чињеницу да су локалитети који се налазе на овом земљишту изложени јаком сунцу, те да је земљиште испошћено и веома суво.

Сличне семантике су и микротопоними *Пажар* (1. шума ДДр; 2. пашњаци ДДр; 3. њиве Ка; 4. долина Ће; 5. вододерина Ће),¹⁰⁹ и *Јалов* (*Јелов*) / *Елов пажар* / (*Јелов пажар*) (1. шума; 2. извор Со). Овом семантичком низу придружује се и микротопонимски назив *Палићевница* (шума Та).

ДОБАР: У одредбеном делу једног броја назива налази се придев *добар*: *Добра вода* (1. извор Га ДДр Со; 2. шума ДДр), *Добра поточина* (1. шума; 2. поток Кр), *Добри дрџен* (1.

¹⁰⁶ За микротопоним *Гарина*, забележен на терену Врањске котлине, М. Златановић даје напомену да је на том месту „била паљевина” (1982: 113).

Топоним *Гарина* Ј. Динић сврстава у семантичко поље *Називи земљишта према квалитету* наводећи да је *гарина* исто што и *гарак*, односно 'плитко земљиште на коме усеви, ако нема довољно кише, пригоре' (Динић 2004: 56).

¹⁰⁷ *Горетина* је исто што и *гарина*, истиче Н. Богдановић (2008а: 450).

¹⁰⁸ Уп. глаголску лексему *мрзне се* 'смрзава се' (Ћирић 2018: 479).

¹⁰⁹ Место које је некада било захваћено пожаром Ј. Динић назива *пажар* и наводи истоимени топоним у Загавку (2004: 55).

баште; 2. њиве; 3. кладенац ГБ), *Добри рид* (1. брдо; 2. пашњаци Га), *Доброглед* (1. шума; 2. брдо М).

Говорећи о топонимима *Добра водица* и *Добро брдо*, А. Лома закључује да се у првом случају именовање првобитно односило на извор бистре воде и пријатног укуса, те се касније пренело и на суседне објекте. Код другог назива придевом се упућује на 'пошумљено' брдо, насупрот голом брду (Лома 2013: 76).

ЗАО: На испитиваном терену забележени су и називи *Зла долина* (1. удолина; 2. шума М), *Злем дол* (1. удолина; 2. шума ВК) и *Зли дол* (1. шума; 2. долина; 3. поток Та).

Оваква именовања локалитета придевом *зао* могу бити мотивисана недостатком обрадивог земљишта или стрмим и кршевитим странама долине, насупрот придеву *добар*, или неким другим својствима која могу евоцирати успомену на неки догађај који се не памти по добру (Лома 2013: 89)

ИЈБЕ: Микротопоним *Рамно ње* (шума МК) у управном делу синтагматског назива садржи лексему *ње* коју доводимо у везу са апелативом *иљавица* у значењу 'земља тешка за обраду (иљава), а неплодна' (Богдановић 2008а: 457).

ЈАЛОВ: Микротопоними *Јалов (Јелов) / Елов пажар / (Ј)елов пажар* (1. шума; 2. извор Со) и *Јарловица* (1. некада ливада ВВ; 2. сада шума ВВ; 3. брдо ВВ; 4. ливаде МК; 5. голина МК) мотивисани су значењем придевске лексеме *јалов, -а, -о* 'који не доноси плод, неплодан' (Ћирић 2018: 342). М. Златановић више истоимених топонима са називом *Јаловарник* квалификује као пашњак где се чувала јалова стока, али и као неплодно земљиште (Златановић 1979: 133).¹¹⁰

ЉУТ: У називу *Љута глава* (1. брдо; 2. пашњаци ВК) придевским делом синтагме упућује се на квалитет земљишта које не погодује усевима јер је недовољно плодно.¹¹¹

МАСТИНА: Квалитативно својство земљишта исказано је и називима *Мастина* (1. извор Гр; 2. стара чесма Гр; 3. део села, махала Гр 4. њиве Ду Ка), *Мастине* (њиве МК) и *Мастине* (1. њиве; 2. шума Ће).¹¹² На квалитет земљишта указано је у самом називу –

¹¹⁰ Уп. *јаловарник* 'паша где се чувала јалова стока; неплодно земљиште' (Златановић 1998а: 154).

¹¹¹ На терену доњег слива Јабланице забележен је назив *Љутина*. Према саопштењу информатора, такво земљиште је „љуто” због своје недовољне плодности и црвенкасте боје. С друге стране, погодно је земљиште које није „љуто”, већ „благо” (Жугић 2014: 58).

¹¹² Локалитет под називом *Мастина* налази се и на југу Србије где су смештене плодне њиве (Златановић 1998а: 224).

земља није испошћена, већ је „масна” и погодна за обрађивање, те су велики приноси које даје.

ПИСКАВАЦ: Овом семантичком низу придружићемо и назив *Пискавица* (део поља МК) у чијој основи је географски термин *пискавац* ’влажно, мочварно тле’, земљиште које је подводно и није плодно (Петровић-Савић 2013: 54; Петровић-Савић 2017б: 601, 606).¹¹³ Сличне семантике је и географски термин *пиштѧл’ина* којим се означава слаб извор на коме вода истиче цурком, као и земљиште испод извора које је увек влажно, подводно да се не може обрађивати (Петровић 1988: 32).

РОДИ: Микротопонимским називом *Родиње* (1. виногради ГБ; 2. пашњаци ГБ Се; 3. њиве МК Се) квалификује се земљиште као веома плодно и родно, и на којем успевају разне културе.¹¹⁴ Забележени су и називи *Горњо Родиње* (шума ГБ) и *Доњо Родиње* (виноград ГБ).

РОСУЉА: На испитиваном терену налазе се и миротопоними *Росуља* (1. њиве В ВВ ВК ГБ Гр ГХ ДДр ДДу Ја Кр МВ МК МКу О Се Со Та Ш; 2. ливаде ВК О Се; 3. део села, махала ВК ДДр; 4. шума ДДр; 5. баште МКу; 6. виногради МКу; 4. поље Та; 8. мочварно земљиште Ће),¹¹⁵ *Горња Росуља* (њиве РД) и *Долња Росуља* (њиве РД). Називи се доводе у везу са квалитетом обрадиве површине јер је у питању врста земље која слабо рађа, односно сува и ретка земља (Златановић 1979: 137).

На терену доњег слива Јабланице микротопонимом *Русуља* именоване су њиве које имају ретку и водопропустљиву земљу која тражи доста влаге (Жугић 2014: 59).

СИРОВ: Микротопоним *Сировѧтњак* (ливаде Ш) мотивисан је значењем придевске лексеме *сиров*, -а, -о ’који је пун влаге, који није сув’ (Тирић 2018: 944), чиме се исказује квалитет земљишта.

¹¹³ На терену горњег Јадра забележен је назив *Пишкавице* (Петровић-Савић 2017б: 601). Ономастикону села Остружањ у Подгорини познат је назив *Пиштаче* којим се именује земљиште са високим подземним водама (Петровић-Савић, Савић 2020: 221).

З. Павловић истиче да је у основи оронима *Пискавац* придев *пискав*, те да је лексема погодна за именовање објеката који се односе на воду: назив за место где вода извире пиштећи (Павловић 2015: 392).

С друге стране, локалитет под именом *Пискавица* забележен је у сливу Грлишке реке, за који аутор наводи да је, према народној етимологији, место добило име по писци ђака које су посекали Турци (Динић 2005: 253).

¹¹⁴ Уп. *родица* ’плодни слој земље’ (Златановић 1998а: 347).

¹¹⁵ Н. Богдановић, с друге стране, микротопониме *Росуља* и *Росуљке* посматра као називе мотивисане фитонимима, односно биљком *Agrostis* (2005: 74).

СЛАН: Неколико локалитета именовано је називом *Сланиште* (1. њиве В ГВ Гр Ду Кр РД Та; 2. шума В Гр; 3. поље ГВ Ду Та; 4. багрем ГВ; 5. некада виногради ГВ; 6. ливаде Гр; 7. поток (ту се дели вода за Нишаву и Мораву) Гр; 8. извор Гр; 9. пашњаци Кр; 10. подводно земљиште Кр). Квалитет земљишта истакнут је придевом *слан*, -а, -о 'који садржи у себи соли, који је засићен сољу (Ћирић 2018: 958).

СМАКНЕ/СМИЦА: Назив *Смакљевина* (клизиште Га) мотивисан је глаголском лексемом *смица*, чије је значење 'смиче нешто са горње површине на доњу' (Ћирић 2018: 967).¹¹⁶ М. Златановић за топоним *См'клотина* наводи да је у питању земљиште које се одронило и које клизи (1979: 138).

СРОВ: Претпостављамо да је назив *Срок* / *Срог* (1. брдо које је одвојено од Чуке, (између Чуке и Срока протиче Венежица); 2. равница на брду ГХ) настао од апелатива *сров* у значењу 'гомила земље, камена; сурвано земљиште и сл.' (Динић 2004: 53).

СТРВИ: Сличне семантике је и назив *Мекотрев* (борова шума Ја), за који претпостављамо да се доводи у везу са саставом тла које је меко, те се земљиште *стрви* 'просипа се, губи се беспотребно' (Ћирић 2018: 997).

СТУДЕН: У одредбеном делу назива *Студено буџје* (шума МК) присутан је придев *студен*, -а, -о 'хладан' (Жутић 2005: 379; Стојановић 2010: 905; Ћирић 2018: 1000). Претежно густа и бујна шума спречава сунчеве зраке и топлоту да допру до дрвећа, па је на овом локалитету веома хладно, односно *студено*.

СУВ: Топоними *Сува планина* (планина ГДу Ја МК Се Со Ш)¹¹⁷ и *Суво дрво* (1. њиве; 2. шума РД) мотивисани су придевском лексемом *сув*, -а, -о, која се налази у одредбеном делу синтагматског назива.

У топонимским синтагмама овај придев, према речима З. Павловић, може имати следећа значења: 1. 'који не садржи влагу, који је без воде; који није мокар; који нема довољно падавина (кише, снега)'; 2. 'који је изгубио извесну количину воде, који је пресушио, који повремено пресушује'; 3. 'који се услед недостатка воде, влаге сасушио, спарушио; који је увенуо или вене (о биљкама)' (Павловић 2016: 243).

¹¹⁶ Уп. глаголе *смјкне* 'тргнувши скине, стргне, уклони', *смјкне се* '1. скине се, стргне се, уклони се', '2. падне, скљока се, стровали се', '3. ходајући спусти се низ косину', који обитавају на подручју говора Лужнице (Ћирић 2018: 964, 965).

¹¹⁷ Једна улица у регистру нишких ходонима носи назив по *Сувој планини* – *Сувопланинска* (Трајковић 2020: 637).

Сува планина се у средњем веку звала *Куновица*, према биљци, тачније дрвету куну (клену). Занимљив је латински назив *Catena mundi* – вериге света (Павловић 2015: 125).

III. 1.4. Називи мотивисани фитонимима

О човековој исконској повезаности са биљним светом сведочи велики број топонима фитонимског порекла. Неретко је биљна врста, која на одређен начин обележава простор, мотивисала настанак имена локалитета. По речима Н. Богдановића, топоними именовани према фитонимима могу вршити информативну, али и историјску функцију која се јавља онда када се име задржи иако је дошло до промене садржаја у природи (искрчи се шума, посече се дрво које се својим изгледом истицало на терену) (Богдановић 2005: 72). Н. Вајс сматра да фитотопоним настаје када фитоним, уз необавезне допуне као што су творбени елементи, преузме функцију топонима, тачније кад се од апелатива који има значење, преузме само израз, те се губи старо значење, а добија се нова функција – функција идентификације насеља у простору (Вајс 1980: 48).

Овде ћемо указати на разлику између термина фитоним и фитонимом мотивисана реч. Н. Богдановић износи закључак да под фитонимима можемо подразумевати било коју лексему „којом се именује нека реалија биљног света (јединка, делови биљке, плод), а под фитонимима мотивисаним речима лексеме које се изводе од фитонима, али њихов денотат више није реалија биљног света, већ неки производ или каква друга реалност у чијем се имену може препознати фитонимска основа” (Богдановић 2004: 5).

Називи мотивисани фитонимима својеврсни су оријентир у природи преко којих су именоваоци разликовали локалитете. На тај начин, одређени објект могуће је носити име које је настало топонимизацијом фитонимског апелатива (*Брѐс*, *Бу̀ка*, *Вр̀бе*, *Дрѐн*, *Тр̀н* и сл.), али и бити именован према особини, величини и изгледу стабла (*Кр̀шен брѐс*, *Голѐма бу̀ка*, *Крива бу̀ка*, *Црно тр̀ње*, и др.). Понекад је назив објекта мотивисан припадношћу фитонима (*Војинова бу̀ка*, *Ђорчински ора̀*, *Гогин џѐр* и др.) или релацијом просторног односа (*Гор̀њи Бу̀чан*, *До̀њи Бу̀чан*, *Гор̀њи дубџ̀*, *До̀љи дубџ̀* и др.).

Микротопониме ове семантичке подгрупе даље ћемо класификовати на појединачне биљке, називе према апелативима за поједине сорте дивљих јабука и крушки и на називе за локалитете покривене шумским растињем или травом.

III. 1.4.1. Појединачне биљке (најчешће дрвеће)

Велики број назива односи се на именовање локалитета према врсти дрвета које је имало широку примену, као огрев, грађа или храна за стоку. Одређена биљка, најчешће

врста дрвета, често је део људског окружења, па се човек послужио њеним именом како би означио и именовао простор (Трајковић 2011а: 352).

БАГРЕМ је дрво са мирисним медоносним цветом *Robinia pseudoacacia* (РМС 1967: 120). У грађи којом располажемо налази се двочлана микротопонимска јединица у којој је наведени фитоним управни део синтагме: *Поп'ов ба'грем* (багрем ГБ).

БАЗ: Лексемом *ба'з* (*ба'з*) 'зова, базга *Sambucus nigra*' (Ћирић 2018: 39) мотивисани су микротопоними: *Ба'зје* (1. ливаде ВК ДДр; 2. пашњаци ВК Кр; 3. шума ДДр Кр; 4. извор ДДр), *Ба'зје* (1. ливаде; 2. пашњаци ВК), *Баз'овица* (шума Ду) и *Баз'ова па'дина* (удолина Ка).¹¹⁸

БОСТАН: Лексичка јединица *бост'ан*, која се односи на заједнички назив за лубенице и диње (Ћирић 2018: 58), мотив је именовања микротопонима *Бост'ан(а) лив'ада* (стена на Сувој планини Ко).

БОЦКА: Фитоним *бо'цка* са значењем 'боца, вишегодишња коровска биљка са тврдим, жилавим листовима који се завршавају оштрим трњем' (Ћирић 2018: 58) саставни је део двочланог назива *Бе'ле бо'цке* (напуштено земљиште на којем су се некада чувале свиње, на том месту било је и игралиште ДБ).

БРЕСТ: У микротопонимском систему истраживаног терена присутни су називи: *Бр'ес* (шума Со), *Бр'ес(т)* (њиве Ли), *Гол'еми бр'ес* (стаза ка Сувој планини Ш), *Кр'шен бр'ес* (њиве Ш), *Бр'есје* (1. центар села Гр; 2. поље МК; 3. ливаде МКу; 4. воденица и земљиште око воденице МКу), *Брестав'ица* (1. њиве; 2. пашњаци Кр), *Брестов'ица* (шуме Ча), *Брестов'ачка доли'на* (1. шума; 2. пашњаци; 3. њиве Кр).

Мотив именовања наведених назива, различитих творбених структура, јесте фитоним *брест* (*брес*), латинског назива *Ulmus campestris* (Ћирић 2018: 62).¹¹⁹

БРШЉАН је зимзелена биљка пузавица (РМС 1967: 291) и у основи је назива *Бриш'љановица* (1. утрина према селу Краставче ГВ; 2. планина Кр; 3. шума Кр).

БУКА: Код великог броја назива, различите творбене структуре, мотив именовања јесте фитоним *бу'ка* 'буква *Fagus silvatica*' (Ћирић 2018: 69). У микротопонимском систему запањске регије то су називи: *Бу'ка* (1. ливаде; 2. извор (водовод); 3. пашњаци Ш), *Бу'ке* (1.

¹¹⁸ Анализирајући топониме са основом *баз-*, Б. Никић констатује да се већина побројаних места налази у брдовитим пределима јер зова обично и расте у планинским пределима, на рубовима шума и осунчаним шумским крчевинама (Никић 2015: 368). Таква слика забележена је и на испитиваном подручју, јер грађа којом располажемо указује да су поменути локалитети забележени у планинским запањским селима.

¹¹⁹ Уп. *брест'ак* 'брестов честар, скупина брестових стабала на једној локацији' (Ћирић 2018: 62)

њиве ВВ О; 2. гробље В; 3. некада баште В; 4. шума Гр О), *Војинова бука* (1. шума; 2. кладенац (одатле су мештани узели воду за село) Ду), *Голѐма бука* (камењар, сипар Ш), *Голѐме буке* (њиве ВВ), *Грљине буке* (шума Со), *Гусина бука* (1. извор ВВ; 2. пашњак Ш), *Записна бука* (1. шума; 2. ориште Га), *Крива бука* (1. шума; 2. извор ДДр), *Код буке* (1. шума; 2. пашњак Со), *Преко Гусину буку* (пут за Велики Вртоп и Мали Крчимир Ш), *Буков влас* (букова шума ГБ), *Букове соје* (1. шума; 2. извор одакле је узета вода за село В), *Букар* (1. њиве ДП Ча; 2. брдо ДП; 3. шума ДП М; 4. ливаде Ча; 5. воћњаци Ча), *Ракин букар* (букова шума Кр), *Бучје* (1. камењар ВВ Ш; 2. шума ГДу ДДр Ли М О Та; 3. воћњаци ДДр Ли; 4. растиње, багрењар Ча; 5. ливаде Ш), *Бумбалово бучје* (шума Ли), *Густо бучје* (шума ГДу), *Малаковско бучје* (1. шума; 2. страна брда Ш), *Равно бучје* (камењар ВВ), *Ракошко бучје* (шума ВК), *Рапино бучје* (шума ГДр), *Студено бучје* (шума МК), *Црно бучје* (1. некада појате ВВ; 2. ловачка кућица ВВ; 3. шума (букова) ВК Ш; 4. ливаде Ш; 5. пашњаци Ш; 6. врх Ш), *Букиче* (шума Ли), *Буковик* (1. чесма; 2. извор; 3. појила за стоку; 4. баште Ја), *Бучика* (шума БК), *Бучар* (шума Ш), *Бучан* (1. поље ГДу Кр; 2. шума ДП; 3. река ДП; 4. бунар ДП; 5. део села, махала ДП; 6. њиве Кр; 7. поток Кр), *Велики бучан* (шума ГДу), *Горњи Бучан* (ливaде ДП), *Доњи Бучан* (ливaде ДП), *Мали бучан* (шума ГДу), *Пут за Бучан* (пут за село Краставче ДП).

ВРБА: Микротопоним *Врбе* (1. поље; 2. њиве Та) мотивисан је истоименим фитонимом *врба* 'дрво које расте поред воде, *Salix*' (Ћирић 2018: 97). Фитоним је прешао из домена означавања у домен именовања и њиме се називају поље и њиве које је ово дрво маркирало и издвојило.

ГЛОГ: Лексемом *глог* 'трновито дрво из породице ружа *Crataegus*' (Ћирић 2018: 117) мотивисани су следећи називи, како једночлани тако и двочлани: *Глог* (шума Га), *Два глога* (пашњак Ће), *Глогова пољана* (њиве Ка), *Гложје* (1. ливаде; 2. пашњаци ВК), *Гложје* (њиве ДДр), *Велико гложје* (њиве ДДр), *Мало гложје* (њиве ДДр).

ГОРУН: Локалитети *Горун* (шума ВК Ће) и *Горуње* (шума Га Гр Ли) именовани су према фитониму *горун* чије је значење 'врста храста лужњака *Quercus robur*' (Ћирић 2018: 126).

ГРАБ/ГАБАР: Лексема *габар* 'врста белогоричког дрвета из породице бреза густе крошње и засуканог дебла, граб *Carpinus*' (Ћирић 2018: 107) саставни је део микротопонимских јединица: *Габар* (1. брдо изнад села ВВ; 2. запуштене њиве и ливаде,

некада појате, сада багрем ВВ; 3. шума Ко МК; 4. ливаде МК; 5. камењар О), *Га̀бер* (1. њива Ли; 2. ливада Ли; 3. шума Со; 4. брдо Со), *Габро̀вер* (1. шума; 2. врх ГДу), *Габро̀(в) рт* (1. шума; 2. врх Ће), *Га̀барје* (1. њиве; 2. ливаде Се), *Габра̀к* (1. шума ГВ ДП Ду; 2. некада три воденице ГВ; 3. некада пашњак ДП).

ГРАНИЦА: Називи *Гранѝца* (1. део поља ВК; 2. њиве РД) и *Грањѝца* (шума ДДу) мотивисани су истоименим фитонимом који представља једну од врста храста, *Quercus conferta* (Ћирић 2018: 130).

ГРМ: У основи три назива налази се фитоним *гр̑м* 'жбун', 'многобројна стабла зељасте биљке (из једног корена)' (Златковић 2014 I 133): *Гр̑м* (1. шума; 2. њиве ВК), *Грмѐње* (багременова шума Ко) и *Грмо̀трн* (део села, махала МКу).

ДРЕН: Фитонимом *др̑н* са значењем 'дрво са жутим цветовима и плодом киселотрпког укуса' (Ћирић 2018: 174) мотивисан је велики број микротопонима, како једночланих, тако и двочланих, попут: *Др̑н* (1. шума Га ГБ; 2. орине Га), *До̀бри др̑н* (1. баште; 2. њиве; 3. кладенац ГБ), *Др̑(е)но̀ва ба̀ра* (1. шума; 2. ливаде ГДу), *Дрено̀ва ба̀ра* (1. некада бара; 2. извор; 3. планиште; 4. шума, некада се ту налазио дрен Гр), *Дрено̀ва падѝна* (1. виногради; 2. воћњаци Ду), *Дрѐње* (1. њиве ВК Гр ГХ МВ РД Се; 2. ливаде ВК; 3. шума ГХ Се), *Дренчѐ* (њива ГХ), *Дрено̀вац* (1. вода; 2. шума ВК), *Дрено̀вик* (1. шума; 2. ливаде; 3. пашњаци; 4. поље; 5. њиве; 6. биле појате Ш), *Преко Дрено̀вик* (пут за Калетинац Ш), *У Дрено̀вик* (запис Ш).

ДУБ је на простору југоисточне Србије стари дебео храст (Богдановић 2008а: 456), мада је овакав општи назив за храст готово потиснут из употребе, док се у микротопонимији често срећу његови деривати (Богдановић 2008б: 17). У нашем микротопонимском материјалу налазе се следећи локалитети названи према овом фитониму: *Дуба̀ц* (1. шума; 2. некада ћелијска утрина ДП), *Дубџ̀ц* (1. њиве Кр; 2. шума М), *Го̀рњи дубџ̀ц* (део поља Кр), *До̀лњи дубџ̀ц* (1. њиве; 2. део поља Кр), *Дуб̑је* (1. поток Гр; 2. шума ГДу Гр; 3. њиве Гр), *Дубра̀ва* (1. поље ВК ГДу ДБ О Та; 2. њиве ВВ ГБ ГДр ДБ МВ МКу Се Та; 3. део села ВВ ГХ ДДр МКу; 4. шума ГДр ГДу ДП М РД Се; 5. ливаде Гр Се; 6. пашњаци Гр Та; 7. багрем Гр; 8. воћњаци ДБ ДДу; 9. виноград Та), *Го̀рња Дубра̀ва* (њиве ГБ), *До̀ња Дубра̀ва* (1. њиве ГБ; 2. виноград Та; 3. воћњак Та), *Кру̀шева дубра̀ва* (њиве ВК), *Липова дубра̀ва* (1. део поља; 2. њиве ВК), *Пут за Дубра̀ву* (пут Та).

ДУД: Називи *Ду̀д* (њиве Т) / *Ду̀д^м* (њиве РД) мотивисани су лексемом *ду̀д* 'листопадно дрво и његов плод, мурва, *Morus*' (Ћирић 2018: 182).

ДУЊА: У основи три назива препознаје се фитоним *ду̀ња* 'дрво и плод воћке из породице јабука, гуња, *Cydonia vulgaris*' (Ћирић 2018: 184): *Ду̀ње* (ливаде МВ), *Ду̀њиште* (део села, махала ГДу) и *Ду̀њевиште* (1. поље; 2. њиве Ће).

ЗАПЕРАК: Фитонимом *за̀перак*, који се употребљава у значењу 'побочни изданак који израста из стабла лозе, кукуруза или парадајза' (Ћирић 2018: 244), мотивисани су називи *Го̀рња за̀перчина* (њиве Кр) и *До̀лња за̀перчина* (1. њиве; 2. шума Кр).

ЗЕЛЕН: У основи назива *Зеленѝка* (1. шума; 2. врх Га) и *Зелен̀ке* (1. баште; 2. њиве Ће) присутан је фитоним *зелен* (*першун*) 'биљка из породице штитарки *Petroselinum hortense*' (Ћирић 2018: 671).¹²⁰

ЈАБЛАН: Два назива мотивисана су фитонимом *ја̀блан* 'високо дрво из породице врба *Populus pyramidalis*' (Ћирић 2018: 339): *Ја̀блан* (1. чесма; 2. извор; 3. њиве Ча) и *Ја̀бланска долѝна* (потоци Ко).

ЈАВОР: Код два назива мотив именована представља фитоним *ја̀вор* 'шумско листопадно дрво *Acer*' (РСАНУ 1973: 492): *Ја̀вор* (1. шума ВК ГДу Ће Ш; 2. ливада ВК; 3. камењар ВК; 4. пашњак ГДу Се Ш; 5. некада њиве Ш; 6. брдо Ш; 7. шикара Ш) и *Јаворѝчје* (1. камењар; 2. шума Ка).

ЈАСЕН: Једночлани и двочлани називи, који припадају анализираном корпусу, мотивисани су и фитонимом *ја̀сен* 'листопадно дрво рода *Fraxinus* које успева претежно у умереним влажним подручјима северне хемисфере' (РСАНУ 1973: 594): *Ја̀сен* (њиве Се), *Го̀рњи ја̀сен* (шума Со), *Ја̀сење* (1. њиве МК НС; 2. ливаде МК; 3. шљивар НС), *Јасења̀к* (шума Та), *Јасѝче* (1. део поља; 2. некада извор Кр), *Јасено̀вка* (1. шума; 2. удолина Кр).

ЈЕЛА: У основи назива *Јела̀ије* (део села Гр) присутан је фитоним *јела* 'црногорично, четинарско дрво *Abies alba*, висине до 40 м, сивкасте коре, хоризонтално распоређених грана, игличастог лишћа и усправних ваљкастих шишарки' (РСАНУ 1973: 718).

¹²⁰ Нешто другачијег фонетског и морфолошког облика, сачувани су следећи микротопоними у белопаланачком крају: *Зеленѝште*, *Зеленѝшти дѐл*, *Зеленчѝца* (Ћирић 2005: 137).

ЈОВА: Назив локалитета *Јовац* (шума Гр) настао је од фитонима *јова* 'листопадно дрво *Alnus*, које расте по влажним местима (обично дуж река и потока)' (РСАНУ 1973: 776).

КАЛИНА: Лексичком јединицом *калина* са значењем 'грмовита биљка из породице маслина са опорим и горким црвеним плодом *Ligustrum vulgare*' (РМС 1967: 635) мотивисан је одредбени део синтагматског назива *Калињи вир* (1. њиве; 2. ливаде Ли).¹²¹

КАЋУН: Фитоним *каћун* 'зељаста биљка љубичастих цветова *Colchicum autumnale*' (Ћирић 2018: 366) препознаје се у називу локалитета *Каћуниште* (шума ГБ).

КОВИЉЕ: У основи микротопонима *Ковиљица* (врх, стена ГДу) препознаје се фитоним *ковиљ* *Stipa pennata* (Динић 2008: 340).¹²²

КУН: Фитонимом *кун* са значењем 'дрво из породице јавора' (Ћирић 2018: 375) мотивисани су следећи називи, било да су једночлани или двочлани микротопоними: *Куње* (1. део села ДП; 2. шума В ДП Та; 3. њиве Кр), *Кунов дол* (1. удолина; 2. поље Со) и *Куњин лаз* (путање (стазе) ВК).

ЛЕСКА: Лексемом *леска* 'шиб и грм из породице бреза чији је плод лешник *Corylus avellana*' (Ћирић 2018: 430) мотивисани су називи великог броја локалитета, попут: *Деволеска* (1. биле њиве; 2. сада багрење, шибље Ја),¹²³ *Крива леска* (1. некада њиве; 2. сада шума и пашњак ГДу), *Лешије* (1. њиве ДДр Ли Та; 2. поље Та), *Лишије / Лешије* (1. шума; 2. поља Со), *Ра'но лешије* (1. извор; 2. ливада; 3. шума ВК), *Станимирово лешије* (шикара Ш), *Шуштерово лешије* (1. шума; 2. њиве М), *Под лешије* (ливаде Та), *Лештар* (1. баште ДБ; 2. шума ДДр МК; 3. пашњаци ДДр; 4. утрина Ко; 5. шума Кр; 6. извор НС), *Римпини лештари* (шума Со).

ЛИПА: Микротопоними *Липар* (1. багрењар Ко; 2. њиве РД; 3. шума РД), *Липје* (шуме, граниче се са атаром села Чагровац МКУ) и *Липова дубрава* (1. део поља; 2. њиве ВК) настали су према фитониму *липа* (*Talia*).

¹²¹ На белопаланачком терену налази се микротопоним *Калиње* (Ћирић 2005: 137). У околини Куршумлије забележен је назив Калињаџ, шума у којој расте нека коровска биљка *калина* (Јашовић 2010: 155).

¹²² Фонетски лик *Ковиљица* присутан је и у белопаланачком крају (Ћирић 2005: 138).

¹²³ Лексичка јединица *диволесковина* забележена је на простору говора Лужнице и означава шипражје дивље леске, дрвну масу дивље леске (Ћирић 2018: 155).

ЉИЉАК: У основи микропонима *Љиљаче* (1. шума Кр Ш; 2. њива Ш; 3. пашњаци Кр) је фитоним *љиљак* 'јоргован *Syringa vulgaris*' (Ћирић 2018: 442).¹²⁴

МАК: Локалитет *Маковиште* (њиве ВК) именован је према фитониму *мак* 'врста цвета са семенкама које се стављају у колаче *Papaver somniferum*' (Ћирић 2018: 448).¹²⁵

ОРА(Х): У основи једног броја назива, како једночланих тако и двочланих, налази се лексема *ора* са значењем 'орех, воћка и плод *Juglans regia*' (Ћирић 2018: 624): *Голѐми ора̀си* (1. њиве; 2. пашњаци Ча), *Ђорчински ора̀* (дрво старо преко 200 година Гр), *Шо̀чини ора̀си* (пут за Селичевицу ГБ), *Ора̀ије* (1. њиве ВК О Ће; 2. стена Гр; 3. шума Гр; 4. некада ораси и ливаде Гр; 5. воћњаци ДДу Ће; 6. пашњаци ДДу; 7. ливаде Ће; 8. извор Ће).

ПАВИТ: У основи одредбеног дела синтагматских назива *Павѝтни до̀л* (багрењар Ча) и *Павѝцки до̀л* присутан је фитоним *павѝт* 'биљка пузавица *Clematis*' (Ћирић 2018: 653).¹²⁶

ПАМУК: Као мотивна реч за именовање микропонима *Помукљивица* / *Помокљивица* (багрем НС) послужила је лексема *паму̀к* (забележена и у фонетском лику *пому̀к*) са значењем 'јужна биљка из породице слезова из чијих се плодова добива памучно влакно *Gossypium*' (Ћирић 2018: 657, 731).

РАКИТА: Мотив именовања микропонима *Ракѝтовац* (1. извор, поток; 2. долине; 3. планиште Ко) је фитоним *ра̀кита* 'врста ниске врбе са црвенкастом кором *Salix caprea*' (РМС V: 398).¹²⁷

РЕПУХ: Фитоним *рѐпух*, у значењу 'трајна зељаста биљка висока до 60 cm, ситних жутих цветова' (Динић 2008: 726), у основи је усамљеног назива *Рѐповиште* (шума ГДу).

ТИСА: Назив *Тѝса* (стена Ш) настао је топонимизацијом истоименог фитонима *тѝса* 'планински четинар, тамноцрвенкасте боје, из пор. четинара, која се употребљава за фине столарске радове и у резбарству *Taxus baccata*' (РМС 1973: 215).

¹²⁴ Назив *Љиљаче* забележен је и у микропонимском систему сврљишког (Богдановић 1981: 162) и белопаланачког краја (Ћирић 2005: 139). Микропониме који у свом саставу имају поменути фитоним налазимо и на терену Понишавља (*Љиљак*, *Гу̀сти љиљак*, *Љиљаче*) (Ћирић 2004: 20). Лексичком систему говора Лужнице припада лексема *љиљаче* у значењу 'врста баштенског цвећа' (Ћирић 2018: 442).

¹²⁵ У микропонимском систему Пољанице налази се назив *Маковиште* (шума у Рожацу) (Златановић 1998б: 94).

¹²⁶ На простору белопаланачког краја присутна је микропонимска јединица *Павѝтна поља̀на* са фитонимом *павѝт* као одредбеним делом синтагме (Ћирић 2005: 139).

С друге стране, синтагма *Павѝцки до̀л* може се тумачити и као назив са антропонимом у одредбеном делу, настао према моделу који се јавља у беличком крају – род са породичним именом *Ма̀тићи* поседује локалитет под називом *Ма̀тицка до̀грађа* (Радић 1998: 286).

¹²⁷ Уп. *ракѝтовица* 'ливада на којој расте ракета' (Златановић 1998а: 338).

ТРЕПЕТЛИКА: Фитоним *трепетли́ка*, са значењем 'дрво чије лишће лако трепеће, трепетлика, јасика *Populus tremula*' (Ћирић 2018: 1032), топонимизацијом је прешао у микротопоним *Трепетли́ке* (њиве М), забележеним у свом множинском облику.

ТРЕШЊА: Називи *Црешња́к* (1. њиве; 2. воћњаци ДДр), *Цреши́ње* (1. шума; 2. пут ВК), *Дивља црешња* (шума Ли) и *Црешњов топ* (зидине ВВ)¹²⁸ мотивисани су дијалекатским обликом фитонима *трешња* > *црешња*, *Prunus avium* (Ћирић 2018: 1117).

ТРН: Један број назива мотивисан је значењем лексеме *трн* 'крут игличаст израштај код биљака који бодје, бодља *Prunus spinosa*' (Ћирић 2018: 1035): *Трн* (1. страна брда; 2. одмаралиште на путу ВК), *Големо трње* (1. њиве ВК РД; 2. ливаде ВК), *Ранчино трње* (шума М), *Црно трње* (1. шума НС; 2. њиве Се), *Трнова арница* (шума Та), *Трнова орница* (1. њиве; 2. појате; 3. шума Кр), *Трнова пади́на* / *Трно-пади́на* (1. њиве; 2. извор; 3. виногради Ко).

ЦЕР: У основи једног броја назива, насталих различитим творбеним моделима, налази се фитоним *цѐр* којим се означава врста храста, *Quercus cerris* (Ћирић 2018: 1112): *Цѐрје* (1. шума; 2. део планине (испод врха Мосор) Ја), *Гогин цѐр* (њиве ВВ), *Церова глава́* (њиве Ка), *Цера́к* (1. шума В ВВ ГДу ДДр Ли; 2. ораница Ли; 3. шикара МК; 4. пашњак МК), *Цери́ка* (1. шума ВК; 2. запис ГХ), *Цери́чје* (шуме Ча), *Церовац* (1. њиве Т; 2. некада пашњаци Т; 3. извор, кладенац НС).

ШЕВАР: Дијалекатска јединица *шавар* у значењу 'трска, рогоз *Phragmites communis*' (Ћирић 2018: 1143) посведочена је код једног броја назива у више пунктова широм говорне зоне: *Шаварна ба́ра* (шума, некада шевар Гр), *Шоварин до́л* (део поља Ли), *Шавари́ште* (1. извор; 2. шума; 3. шевар Ш), *Шовари́ште* (1. шљивар ГХ; 2. багрем ГХ; 3. поток ГХ; 4. бара Ли; 5. ливаде Ли), *Шаврљи́вица* (1. њиве; 2. део земљишта под шумом Т), *Соврљи́вица* (река Ду) / *Шоврљи́вица* (1. њиве; 2. баште; 3. воћњак Ду), *Шоварник* (1. поље ГДу; 2. њиве ДДу; 3. ливаде ДДу; 4. шума ДДу), *Преко Шоварник* (пут ГДу); Ду).¹²⁹

ШИПАК: Мотив именовања микротопонима *Шипи́киница* (шума ГБ) и *Шипко́в ка́мен* (1. њиве; 2. шума ГДу) представља лексичка јединица *шипак*, која означава дивљу ружу и њен плод, шипурак, *Rosa canina* (Ћирић 2018: 1151).

¹²⁸ Придевска лексема *црешњов, -а, -о* има значење 'који је од трешње' односно, 'који се односи на трешњу' (Жугић 2005: 433; Ћирић 2018: 1117).

¹²⁹ На простору говора Понишавља присутни су називи *Шавари́ште*, *Шаварљи́вица* мотивисани фитонимом шевар (Ћирић 2010: 597).

ШУМАН: Значењем фитонима *шуман* 'хризантема; врста баштенског цвећа' (Жугић 2005: 457; Стојановић 2010: 1057), мотивисани су називи: *Шуманова ливада* (1. шума; 2. пашњак Ли), *Шуманов рид* (шума Ће) и *Шуманска ливада* (1. ливаде Ли; 2. њиве Ли; 3. шума Ш).

III. 1.4.2. Називи према апелативима за поједине сорте дивљих јабука и крушки (по укусу, облику, времену зрења плодова)

БРЕКИЊА је 'дрво из фамилије Rosaceae високо до 10 м, плод сличан ситној крушки, с једне стране жут с друге румен, оскоруша' (Динић 2008: 43).¹³⁰ У грађи којом располажемо регистрована су два назива настала топонимизацијом поменутог фитонима: *Брекиња* (1. некада село; 2. сада багрем; 3. кладенац; 4. бунар ДП) и *Брекиње* (1. њиве; 2. део поља Кр).

ПРИСАД: У основи микропонима *Присаде* (1. шума; 2. њиве НС) препознаје се лексема *присад* 'калемљена крушка крупнијих плодова *Pirus communis*' (Ћирић 2018: 823).¹³¹

СИНАЦ: Лексема *синџ* са значењем 'врста летње крушке зелене боје' (Златановић 1998б: 95) саставни је део падежне конструкције микропонима који је мотивисан овим фитонимом: *Њива на синџ* (њива ГХ).¹³²

III. 1.4.3. Називи за локалитете покривене шумским растињем или травом

БАТ: Претпостављамо да се у одредбеном делу назива *Батов дол* (1. долина; 2. шума)¹³³ налази лексичка јединица *бат*, која означава пањ са великим кореновима у земљи (Стојановић 2010: 50).

БРАНИШТЕ: Велики број микропонима као мотив свог именовања има лексему *браниште* са значењем 'шумски забран у приватном поседу, браник' (Ћирић 2018: 59): *Браниште* (њиве РД), *Баљозово браниште* (шума Ко), *Бирдѐнско браниште* (шума Ко),

¹³⁰ „Воћке шарених плодова (поглавито јабуке), нису шарене у оном класичном смислу, бећ двобојне, а међу бојама претеже жућкастозеленкаста и црвена боја” (Јошић 2016: 52).

¹³¹ На терену говора Понишавља забележени су називи *Присади*, *Присаде*, *Присађе*, *Марков присад*, *Соћин присад* (Ћирић 2004: 20; Ћирић 2010: 596).

¹³² Н. Јошић наводи да у природи постоје плодови појединих воћака са сивкастом нијансом, и то претежно крушака. У даљем тексту истиче „то је зеленкаста или зеленкастоплавичаста боја која унеколико „вуче” на боју пепела” и као пример, између осталих, подвалчи и лексему *сирац* (крушка, Алексинац) (Јошић 2016: 49).

¹³³ Друго тумачење односило би се на лексему *бата* 'хип. и дем. од брат, старији брат' (Стојановић 2010: 50).

Влајино браниште (храстова шума Гр), *Големо браниште* (шума ГХ), *Мало браниште* (шума ГХ), *Павлово браниште* (1. камењар; 2. шума; 3. растиње Ча), *Павловско браниште* (шума Ће), *Стојково браниште* (шума ДДр), *Тодорово браниште* (шума ДДр), *Црно браниште* (шума ВК), *Цакљино браниште* (шума Ли), *Шапино браниште* (шума Ли), *У Прчино браниште* (шума ГХ).

ДРВА: У неколико пунктова широм говорне зоне присутни су називи који у свом саставу садрже апелатив *дрво* 'дугогодишња биљка са стаблом и гранама' (Ћирић 2018: 173): *Голема дрва* (1. њиве; 2. воћњаци Ко), *Големо дрво* (1. шума, велики дуб (храст) Га; 2. запис, некада ношене литије око дрвета ГДу; 3. њиве Ду), *Стријељово дрво* (њиве НС), *Суво дрво* (1. њиве; 2. шума РД), *Трештено дрво* (1. некада гумно и појате; 2. сада багрем ГВ), *Големо дрво у Голку* (некада запис (храст) Ча), *Големо дрво у Мали бучан* (свето дрво ГДу).

ДРМАН је 'гора, шума' (Богдановић 2008а: 453). У микротопонимском систему Запања забележен је назив *Дрман* (њиве, ливаде Се), настао топонимизацијом наведеног апелатива.

ЗАБЕЛ: Лексема *забел* употребљава се у значењу 'дрво обележено гуљењем коре' (Лома 2013: 86). Овом лексемом мотивисани су називи *Забел* (1. њиве ВВ Ли МК Со Та; 2. ливаде Ли Со; 3. део села О; 4. шума ВВ Та Ш; 5. поље Та; 6. пашњак Та; 7. брдо Та; 8. врзина Ш) и *Стари забел* (1. биле њиве; 2. сада воћњаци Ча).

КЛАДА је одсечен, одрезан дебео комад дрвета; кратак, дебео балван, трупац; цепаница (РМС 1967: 719). Према овом фитониму именовани су локалитети *Кладови* (шума (од села према Бабичко) ГВ) и *Кладовје* (шума ГВ).¹³⁴

КОРЕН: Лексема *корен* у значењу 'подземни део биљке помоћу кога се она учвршћује и добива хранљиве материје' (Ћирић 2018: 395) део је назива само једног локалитета – *Корењача* (1. њиве према Гацином Хану и Чагровцу Ја; 2. махала, део Гациног Хана ГХ).¹³⁵

¹³⁴ У микротопонимском систему Сврљига налази се назив *Кладје* (Богдановић 2005: 75), док су на терену говора Понишавља забележени микротопоними *Кладје* и *Клађе* (Ћирић 2010: 596).

¹³⁵ Топоним *Корењача* присутан је и у микротопонимском систему говора Понишавља (Ћирић 2010: 596).

Као секундарно значење, лексема *корен* на простору говора Лужнице номинује и појединачну расађену повртарску биљку (Ћирић 2018: 395), па се поменути назив локалитета може посматрати и као део семантичке подгрупе *Микротопоними мотивисани ратарским културама*.

ЛОМАН: За двочлани назив *Горѐли лом* (1. вртача; 2. шума ГДу) сматрамо да се управни део синтагме може довести у везу са апелативом *ломан* у значењу 'трњак, шибљак' (Богдановић 2008а: 463).¹³⁶ Иако Н. Богдановић, описујући земљописну лексику југоисточне Србије, наводи и лексему *лом* 'место у реци где се крију рибе', не можемо је тумачити као мотивацију за настанак наведеног топонима јер су називом *Горѐли лом* именовани шума и вртача.

ЛУБ: У одредбеном делу синтагамтског назива *Лубни дол* (1. њиве; 2. шума Кр) придевска лексема настала је од именице *луб* 'спољашњи омотач дрвета, кора' (РСАНУ 1981: 594).¹³⁷

ЛУГ: Лексема *луг* може се употребити у значењу 'ливаде у низини, поред воде', 'шума поред реке' и 'шума око које је тле без растиња' (Богдановић 2008а: 463). Мотив је именовања двају назива *Луг* (1. њиве; 2. виногради; 3. воћњаци према Доњем Барбешу ГВ) и *Лугни дол* (1. шума; 2. удолина М).¹³⁸

ОТАВА: Два назива *Отава* (ливаде ВК) и *Отаве* (пут за Марину Кутину Гр) мотивисана су значењем апелатива *отава* 'омлађена трава ујесен, трава која се коси под јесен по други пут, каткад и трећи пут', односно 'сено од другог откоса, од друге косидбе (обично је млађе и слађе па се чува за исхрану младунчади)' (Ћирић 2018: 635; Богдановић 2019: 699).

ПАЊ: У основи назива *Пањевије* (1. пландишта; 2. извор (сеоски водовод); 3. утрина; 4. шума Ш) препознајемо лексему *пањ* 'део дрвета који остане на корену кад се стабло претестери, сруши, преломи' (РМС 1971: 323).¹³⁹

ПИРОВИНА: Топонимизацијом апелатива *пировина* у значењу 'врста корова из породице трава' (Ћирић 2018: 679) настао је микротопоним *Пировине* (некада виногради НС), забележен у само једном пункту на терену говора Заплања.

¹³⁶ Са лексемом *лом* као управним делом синтагме фигурира назив *Голѐми лом* у топонимији белопаланачког краја. Овим топонимом именован је пашњак (Ћирић 1997: 68).

¹³⁷ З. Павловић издваја истоимени ороним *Лубни дел* и истиче да је први члан синтагме одређени придевски вид од *луб*- (**lubъ*) *лубов* 'који се односи на луб, који је од луба' (Павловић 2015: 252).

С друге стране, на територији пиротског говора лексема *луб* именује заобљени обод (решета, сита, мерника, калупа) (Златковић 2014 I: 421). Узевши поменуто значење у обзир, микротопоним *Лубни дол* може бити именован и према конфигурацији и облику земљишта, тачније да се на заобљеној страни долине пружају њиве и шума.

¹³⁸ На простору Тимока лексема *луг* употребљава се у значењу 'равно и муљевито земљиште поред Тимока' (Динић 2008: 388).

¹³⁹ Уп. лексему *пања́ча* на територији говора Пирота којом се означава букова или храстова шума која се обнавља из пањева (Златковић 2014 II: 100).

ПРНАР: Претпостављамо да је у основи микропонима *Прна́рика* (1. страна; 2. шума; 3. голет МК) лексема *прна́р*. Ова лексичка јединица употребљава се у значењу 'ситна, кржљава шумица' (Богдановић 2008а: 747).¹⁴⁰

РЕДАК: Топонимизацијом апелатива *редак* у значењу 'ретка шумица, шумарак, најчешће проређен крчењем' (Богдановић 2008а: 476) настао је географски назив *Редак* (1. ливаде ВК; 2. шума ВК ГДу МК; 3. шикара МК). У микропонимском систему Заплања налази се двочлани назив *Прдачки редак* (ливаде, шума, некада и њиве ВК), као и релациони топоним *У редак* (ливаде ВК).

СЕНО: Као управни део двочланог синтагматског назива *Горело сено* (поље ДДу) издваја се апелатив *сено* са значењем 'покошена и осушена трава за сточну храну' (РМС 1973: 737).

СЛАМА: Лексичком јединицом *слама*, са значењем 'осушене стабилке жита које остану после вршидбе' (Ћирић 2018: 957), мотивисана су именовања двају микропонима: *Сламировац* (1. некада виноград, лојза; 2. сада багрем Гр) и *Сламке* (извори ГДр).

ТРАВА: У основи микропонима *Травчина* (1. њиве; 2. извор О) налази се лексема *трава* којом се означава зељаста једногодишња или вишегодишња биљка са танким, шупљим и коленастим стаблом, односно зелени покривач земље од таквих биљака (РМС 1976: 248).¹⁴¹

ЧЕСТА: Лексема *честак* означава честу, густу шуму (Видоески 1999: 172) и мотив је именовања локалитета *Честа* (1. запис; 2. воћњаци; 3. шума; 4. долина Ја) и *Честак* (њиве МКу). Апелатив *честар* у значењу 'густе шуме или каквог другог густог растиња' у говору доњег слива Јабланице није више у употреби, али да је то некада био, сведоче забележени топоними (Жугић 2014: 64).

¹⁴⁰ Лексичка јединица *прна́рика* може бити и шума од храста прнар (Златановић 1998а: 324).

О етимологији географског термина *прнар* пише В. Михајловић (1970б: 170–171) и доводи га у везу са заборављеним значењем глагола *прхати* 'бежати', те се издаци младе шуме *привију*, односно *беже* у *висину* и израстају у будућу шуму.

¹⁴¹ Према речима Р. Цицмил-Реметић, мањи број топонима мотивисан називима *трава* оправдан је чињеницом о важности дрвета као оријентира у свакодневном животу дурмиторских мештана (Цицмил-Реметић 2000: 1373).

Уп. лексичку јединицу *травуљина* 'аугм. и пеј. од трава, травурина' на територији говора Лужнице (Ћирић 2018: 1029).

ШИБА: Лексема *шиба* са значењем 'шума, гај, забран са дрвећем стасалим за греде' (Богдановић 2008а: 486) у основи је одредбеног члана синтагматског назива *Шибовити рид* (шума Ду).¹⁴²

ШУМА: Значењем апелатива *шума* 'тле обрасло дрвећем' (Богдановић 2008а: 487) мотивисани су називи појединих локалитета, који су забележени на испитиваном терену: *Кукина шума* (1. храстова шума; 2. долина Ја), *Неренска шума* (шума МК), *Стара шума* (њиве Т), *Горња Стара шума* (њиве Т), *Доња Стара шума* (њиве Т), *Јанков шумак* (шума Ли).

Микротопоними који у свом двочланом саставу имају апелатив *шума* у одредбеном делу могу садржати антропоним, било лично име или надимак, било породични надимак. На овај начин исказан је власнички и посесивни однос. Са друге стране, локалитети се могу диференцирати и просторном релацијом у односу на конкретни објект, те су мотивисани положајем који заузимају (*Стара шума* – *Горња Стара шума*, *Доња Стара шума*).

ШУМКА: Лексичком јединицом *шумка*, која се употребљава у значењу 'одломљена грана са лишћем; грана са лишћем која се о Божићу пали као бадњак' (Ћирић 2018: 1164), мотивисан је настанак назива *Шумка* (1. шума; 2. камењар Со).

III. 1.5. Називи мотивисани зоонимима

На испитиваном подручју нешто је мањи број микротопонима који су мотивисани зоонимима, с обзиром на то да су, претежно, у питању дивље животиње које је човек у знатној мери избегавао. Зооним се, за разлику од фитонимом мотивисаних назива, не јавља у функцији оријентира, „већ је мотив обично густа распрострањеност одређене животињске врсте по којој је именовање извршено” (Жугић 2014: 65).

Називи домаћих животиња, које су мотивисале именовање многих микротопонима, биће разматрани у оквиру семантичке групе које се везује за организованост живота и рада код човека, тачније, наћи ће се у семантичкој подгрупи назива који су мотивисани сточарством и сточарским производима.

¹⁴² У топонимском систему Белице помињу се називи *Шибовита коша* и *Шибовити поток* (Радић 2003: 145).

ВАШКА: Мотив за именовање топонима *Вашљивац* (1. ливаде; 2. шума ВК) јесте инсект *вашка* 'паразит који живи у косматом делу главе човека, ваш', односно 'биљна ваш' (Ћирић 2018: 79).

ВУК: Велики број назива мотивисан је зоонимом *вук* 'врста сисара месождера из рода паса *Canis lupus*' (Ћирић 2018: 105): *Вуча ливада* (1. шума; 2. ливаде ГДр), *Вучина ливада* (1. шума; 2. ливаде ДДр), *Вучина доли́на* (1. њиве; 2. багрем и ситно растиње; 3. некада сађене јагоде ВВ), *Вучи рид* (шума Ду), *Вучја доли́на* (шума Кр), *Вучја орница* (поље (голо земљиште) НС), *Вучја ру́па* (шума ДП), *Вучје ру́не* (1. долина; 2. шуме; 3. њиве Кр), *Вучетина* (1. њиве ВК РД 2. ливаде ВК; 3. воћњаци РД).

ГАВРАН: Дијалекатским ликом лексеме *гавран*, која на простору говора Запања фигурира у облику *г'арван* (Марковић 2000: 99), мотивисана су три назива, два једночлана и један двочлан: *Г'арван* (1. шума; 2. њиве; 3. виногради; 4. воћњаци Кр), *Г'арван до́л* (1. долина; 2. страна брда ВК), *Г'арваница* (1. шума ГВ; 2. утрина Ш; 3. камењари, сипари Ш).

ГНЕЗДО: Са фонетским обликом *гњездó* (в. Стојановић 2010: 135) забележили смо двочлану синтагму *Орло́во гњездó* (1. стена ВК; 2. страна брда ВК; 3. шума ДДр Со). Микротопонимском систему Запања познато је и именовање *Орло́во гне́здо* (1. њиве; 2. воћњаци Т).

ГРЉА: У основи назива *Грљиште* (шума Со) вероватно се налази зооним *грља* у значењу 'грлица' (Павловић 2009: 230).¹⁴³

ГУШТЕР: У одредбеном делу двеју синтагми налази се зооним *гуштер*: *Гуштрев до́л* (1. брдо; 2. шума В) и *Гуштров грóб* (1. јабукарник; 2. шума В).

ЗЕЦ: Један број назива мотивисан је дијалекатским обликом *зајац* у значењу 'зец' (Стојановић 2010: 242): *Зајац* (1. шума; 2. некада појате ГВ), *Зајча струга* (1. пашњак; 2. планински превој Со), *Зајчи рид^м* (1. шума; 2. ливада М), *Зајча́р* (1. ливаде ВВ; 2. брдо ВВ; 3. пут ка Сувој планини Ш);

ЗМИЈА: Мотив именовања једног броја назива локалитета у пунктовима са терена је лексема *змија* 'врста гмизавца без ногу који се креће пузећи, често отровних зуба' (Ћирић 2018: 281): *Змијо́ва лива́да* (1. ливада на сунчаној страни Ће; 2. камењар; 3. зараван

¹⁴³ Д. Ћупић назив *Грљева / Грљевска шума* доводи у везу са народним називом биљке *Psalliotia campestris* – печурка, гљива, грљак (Ћупић 1980: 371).

изнад Соколовог камена Ча), *Змијарник* (1. виногради; 2. сада шуме Т), *Змијевац* (1. извор (шопа) ВК; 2. ливаде ВК; 3. вода МК; 4. шума МК).

ЈАСТРЕБ: У одредбеном делу назива *Јастребов рид^м* (1. шума; 2. брдо Кр) препознајемо зооним *јастреб* 'птица грабљивица савинута кљуна и дугих оштрих чапорака, канца' (РМС 1967: 569).

ЈЕЛЕН: Зоонимом *јелен* мотивисана су два микротопонима забележена на испитиваном терену: *Јелен* (њиве МК) и *Јеленачки дол* (шума ДП Ча).

КОШУТА: Само један назив у свом саставу садржи зооним *кошута*: *Кошутина арница* (шума ДДу).

ЛИСИЦА: Зооним *лисица* у основи је једночлане микротопонимске јединице *Лисицак* (1. шума; 2. извор Гр), као и у одредбеном делу синтагми *Лисице рупе* (шума М Ће) и *Лисицја падина* (шума Т).

МАЧКА: Називи *Мачи рид* (1. брдо; 2. њиве; 3. пашњаци Кр)¹⁴⁴ и *Мачиште* (њиве Ка) мотивисани су зоонимом *мачка*.

МЕЧКА: Мотив именовања код неколико микротопонима је лексема *мечка* 'женка медведа' (Ћирић 2018: 464): *Мечка* (ливаде Ка), *Мечкина рупа* (рупа у стени ВК), *Мечкина страна* (шума ДДу Со), *Меча рупа* (1. ливаде; 2. поткапина (рупа); 3. провалија; 4. камењари Ш), *Мечи кладанац* (1. извор Га Ја Кр Ће Ча (на око 700 м надморске висине); 2. шума Га Ја; 3. део планине Ја), *Мечје рупе* (поткапине Ће), *Мечит* / *Мичит* (1. брдо; 2. шума ДБ)¹⁴⁵.

ОРАО: Од назива за именовање птице *орао* настали су једночлани топоними *Орловка* (шума Кр) и *Орљак* (1. ливаде ГВ; 2. пашњаци ГВ; 3. подножје планине Гр; 4. шума Гр), као и двочлани микротопоними *Орлова рупа* (рупа у стени ВК Се), *Орлово гнездо* (1. стена ВК; 2. страна брда ВК; 3. шума ДДр Со) и *Орлово гнездо* (1. њиве; 2. воћњаци Т).

¹⁴⁴ Микротопоним *Мача падина* присутан је у микротопонимском систему сврљишког краја (Богдановић 1981: 165).

¹⁴⁵ Претпостављамо да се у корену назива *Мечит* налази придев *мечи*, -а, -о са значењем 'који припада мечки, мечји' (Ћирић 2018: 464). Можда се поменути назив може довести и у везу са географским именом *мечина* којим се означава тле без камена, „меснато”, чиме би се указивало на квалитет земљишта (Богдановић 1982: 289).

ПУЖ: У основи микропонима *Пужевите* (1. њиве; 2. шума Га) препознајемо лексему *пуж* са значењем 'мекушац са роговима и кућицом у коју се увлачи или без ње, из породице *Gastropoda*' (Ћирић 2018: 855).

РИБА: У корену назива *Рибњак* (1. пашњаци; 2. извор; 3. некада њиве Ш) је зооним *риба*. У материјалу са испитиваног терена налази се и ходоним *Рибарска* (улица, пут кроз село Гр).

СОВА: Мотив за именовање локалитета *Совје* (ливада РД) је апелатив *сова*.

СОКО(Л): Као мотив за именовање двају локалитета нашла се лексема *соко*, односно *сокол*: *Соколов камен* (1. врх на Сувој планини Ја; 2. стена Ће; 3. литица Ће) и *Соколица* (1. стена Ка Со Ће; 2. шума Ће).

СТРШЉЕН: Лексема *стриљен* у говору Запања забележена је у фонетском облику *стршељ* (Марковић 2000: 41, 207) и саставни је део назива локалитета *Стршељово дрво* (њиве НС).

ТУР: Лексема *тур* у основи је микропонима *Турџа* (1. оранице; 2. ливаде Ли). Према речима З. Павловић, придев **турђа* потиче од зоонима *тур*, ишчезле животиње чији се траг види у свим ономастичким категоријама (хидронимима, фитонимима, топонимима, антропонимима) (Павловић 2016: 290).

ЧАВКА: Зоонимом *чавка* 'птица из породице врана, одозго црна, одоздо сива' (Ћирић 2018: 1120) мотивисан је двочлани назив *Чавча провалија* (провалија, више од 10 м Ш).

ШТРК: Два су назива за мотив свог именовања имала лексему *штрк*. Овом лексичком јединицом означава се бела рода, *Ciconida* (Ћирић 2018: 1161). У питању су микропоними *Штркова бара* (1. место на којем се налази школа; 2. шума ДП) и *Штрковица* (1. њиве ГХ; 2. виноград ГХ; 3. шума ГХ; 4. турски подрум (турски виноград) ГХ; 5. заселак Ко).¹⁴⁶

Према речима В. Вукадиновића, са сигурношћу можемо тврдити „да су на овим просторима постојале све животињске врсте чија имена читавамо у датој грађи, иако су данас многе нестале” (Вукадиновић 1996а: 10).

¹⁴⁶ Занимљиво је напоменути да се преносом имена са животиње на човека, и то на основу физичке сличности, реализује метафорички назив *штрк* којим се реферише на особу дугих ногу у говорима сврљишког краја (Савић-Грујић 2017: 125).

III. 1.6. Називи мотивисани односом према другим топонимима

Овој семантичкој подгрупи припада велики број назива, а бројност је условљена честим уститњавањем поседа које са собом доноси и потребу да се именује однос једног локалитета према другим локалитетима у његовој околини. Како истиче Р. Жугић, такав однос реализује се предлошко-падежним синтагмама или двочланим (понекад и вишечланим) лексичким јединицама које у свом одредбеном делу имају опозитне придеве *горњи/доњи*, док је идентификациони члан те синтагме апелатив (Жугић 2014: 67). У грађи са испитиваног терена налазе се и микротопоними са придевом *средњи*.

Однос једног локалитета према другом може се реализовати и придевима којима се исказује и временско значење, чиме се упућује на то да ли је на месту старог објекта изграђен нови.

III. 1.6.1. Релациони микротопоними просторног односа (предлошко-падежне синтагме)

Топономастички систем Запања обogaћен је релационим микротопонимима, тачније двочланим синтагмама. Такви називи настали су према неком другом топониму, а одређују однос новог назива према већ постојећем локалитету (Богдановић 2005: 106). Релациони топоними у ствари су предлошко-падежне синтагме, те се њима на дескриптиван начин указује на положај једног објекта у односу на други, који је оријентир.

У анализираној грађи налазе се следећи предлози који са именицом у општем падежу именују локалитете, чији су називи мотивисани просторним односом према већ постојећим топонимима: *код*, *крај*, *на*, *над*, *низ*, *од*, *под*, *преко*, *у*, *уз*. Поменути предлози своје основно значење места уносе у семантику микротопонима у чијем саставу се налазе (Петровић-Савић 2019: 700). Ове микротопониме повезује месно значење, тј. „њима се именују одређени, по правилу мали локалитети” (Марковић 2011: 56).

За све релационе микротопониме заједничко је присуство именице оријентира која је најчешће назив за рељеф, фитоним или хидроним (*било*, *рид*, *дел*, *бука*, *лојзе*, *млака*, *река* и др.) (Петровић-Савић 2019: 703), што наша грађа са терена и потврђује (*Под било*, *Код буке*, *У реку* и др.).

КОД: Предлогом *код* истиче се просторни однос, тачније одређује се место на којем се локалитет налази и његова близина у односу на појам у падежној конструкцији (Стевановић 1991: 303). Овим предлогом исказује се месни однос оријентационог типа (Жугић 2010: 85).

На целом говорном подручју заплањског терена такви су микротопоними: *Код баз'ен* (1. ливаде; 2. река ДДу), *Код бензи'нску* (*п'умпу*) (баште ГХ), *Код бу'ке* (1. шума; 2. пашњак Со), *Код водени'цу* (баште поред реке Кр), *Код поја'ту* (део поља О), *Код Ре'брину* (гробље ГВ), *Код Спо'меник* (1. споменик палим борцима из Другог светског рата В; 2. браниште ГХ).

КРАЈ: Предлогом *крај* означава се место које се налази у непосредној близини онога што се именује управном речју синтагме (Стевановић 1991: 316).

На испитиваном терену забележена је само једна синтагма са поменутим предлогом: *Крај ри'д* (1. утрина; 2. пут ка Сувој планини; 3. страна брда Ш).

НА: Према речима С. Милорадовић (2003: 261), конструкције са предлогом *на* „користе се да ближе одреде место радње”. У микротопонимском систему једног подручја, предлогом *на* конкретизован је просторни однос локалитета и топономастичког апелатива који је његов оријентир (Жугић 2006: 138; Жугић 2014: 69). Како запажа Н. Богдановић (2002: 286), један део именица оријентира чине већ постојећи топоними, претежно посесивног типа (изведени од личног имена преко присвојног придева), поред географских апелатива, фитонима или објеката који доминирају у простору.

У већем броју пунктова са терена бележимо микротопониме: *На Ба'бино* (њива Гр), *На Ба'ру* (колибе ГВ), *На Ва'сино* (њива Гр), *На Во'јино* (њиве ВК), *На Д'ел* (запис ГДу), *На Дими'шково* (њива Гр), *На Дуду'ћково* (њиве О), *На Жи'вково* (њива Гр), *На Здра'вкино* (некада њиве ВК), *На кр'ст* (место где се обележавају сеоске литије (летњи Свети Никола) ГХ), *На Кулаш'ово* (њиве О), *На Милути'ново* (њива Гр), *На ред пл'андиште* (шума ГДр), *На Пе'кино* (њива Гр), *На Пе'шкино* (1. пашњак; 2. шума ДДр), *На пл'очу* (багрем ГХ), *На Ти'ша* *Каса'тино* *гу'мно* (колиба ГХ), *На ту'рско* (њиве О), *На То'сино* (њива Гр).

НАД: Према речима М. Стевановића (1991: 472) синтагмом с предлогом *над* се означава да је нешто, мерено појмом с управим појмом синтагме, више тога појма.

Грађа са заплањског терена познаје само један назив у чијој структури се налази предлог *над*: *Над Мораву* (њиве Ду).¹⁴⁷

НИЗ: Предлошко-падежном конструкцијом са предлогом *низ* означава се кретање, тачније усмереност од горње стране појма према доњој (Стевановић 1991: 404). Такав је микротопоним *Низ Рѣбрину* (пут из планине ВК).

ОД: Према запажању Р. Жугић, основна функција предлога *од* у конструкцији са општим падежом је „аблативна функција узимања, одвајања, удаљавања од неког места, предмета или појма уопште” (Жугић 2010: 79).

У микротопонимском материјалу са терена присутан је само један такав назив: *Од млакѹ* (1. шума; 2. пашњаци ДДр).

ПОД: Предлог *под* у предлошко-падежну конструкцију уноси значење места на супротној страни од онога што се одређује с предлогом *над*, односно локалитет се налази испод појма из управног дела синтагме (Стевановић 1991: 476). Наша грађа потврђује да се микротопонимима са предлогом *под* месно значење остварује предлошко-падежном везом између предлога и именице у општем падежу са инструменталном функцијом (Жугић 2006: 138).

На испитиваном терену присутни су називи: *Пода цркву* (ливаде Те), *Под би́ло* (поље ГДр), *Под гробје* (њиве ГДр), *Под језик* (шума ВВ), *Под лѐије* (ливаде Та), *Под лóјзе* (ливаде ГБ), *Под Осóј* (пашњаци Со), *Под плáндиште* (1. пашњаци; 2. шума ДДр), *Под шкóлу* (њива ГБ), *Пот крајиште* (њиве ГБ), *Пот селó* (1. вода; 2. извор; 3. шљивари НС), *Потпеч* (1. извор; 2. ливада; 3. шума МК).

¹⁴⁷ Место које се означава у предлошко-падежној конструкцији с предлогом *над* не мора бити вертикално изнад појма, већ може бити и на горњој страни од њега, у близини појма и више од њега, истиче М. Стевановић (1991: 473). У говору Параћинског Поморавља забележени су примери где је предлог *над* у падежној вези у функцији оријентационе одредбе места и има значење ’налазити се више од датог појма’ – ливаду ймамо тѹ *нат* Сйсевац (Милорадовић 2003: 233).

ПРЕКО: Како у говору јабланичког краја, тако и у нашој грађи, конструкције са предлогом *преко* и општим падежом могу имати месно значење оријентационог типа (Жугић 2010: 90). Из грађе се експлицитно види да се овом падежном конструкцијом именују путеви који воде од једног локалитета до другог, најчешће од једног села до другог, њему суседног.

Преко Гумниште (пут за Копривницу Ја), *Преко дѐл* (пут ка Чагровцу Ја), *Преко Долину* (пут за Велики Вртоп Ш), *Преко Дренџик* (пут за Калетинац Ш), *Преко Јабуче* (пут ка Чагровцу Ја), *Преко Јовановицу* (пут за Тасковић Гр), *Преко Млаку* (пут за Виландрицу Гр), *Преко Шоварник* (пут ГДу), *Преко Гусину бѹку* (пут за Велики Вртоп и Мали Крчимир Ш), *Преко Црвени меџак* (пут за Горњи Душник Ш).

У: Предлогом у означава се место у унутрашњости или у границама појма с именом у падежној конструкцији, тј. упућује се на то где се нешто налази или врши (Стевановић 1991: 496). Као и у стандардном језику, тако и у народним говорима, примарно значење код оваквих примера са предлогом у јесте месно значење локатива (Жугић 2006: 139).

Грађа са терена доноси микротопонимске јединице: *У Бару* (ливаде Ја), *У Ваду* (запис Ш), *У Главцу* (запис ГДу), *У главу* (извор Ш), *У Гумниште* (запис Ја), *У дѐл* (запис (брест) Ча), *У длагу* (њиве ВК), *У Дренџик* (запис Ш), *У кладанац* (1. извор; 2. врело Ш), *У Колник* (запис Ш), *У крс* (1. њиве ГДу; 2. шума ГДу; 3. пашњаци Со), *У Лојзја* (воћњак ГДу), *У Падину* (1. пут; 2. виногради В), *У поље* (1. њиве; 2. ливаде ГДр), *У редак* (ливаде ВК), *У реку* (баште В), *У Рудину* (запис ГДу), *У Цркву* (запис Ја), *У Длагу њиву* (виноград Ш), *У Прчино браниште* (шума ГХ), *У Љубе Калаварде гумно* (колиба ГХ);

УЗ: Предлогом уз означава се супротан правац кретања – кретање од доњег краја према горњем (Стевановић 1991: 404). Р. Жугић (2006: 139) сматра да се синтагматском конструкцијом *уз + општи падеж* прецизира вид просторног односа новог локалитета према већ постојећем. Микротопонимима забележеним на испитиваном терену именују се путеви који се пружају уз објекте чији се назив налази у управном делу падежне конструкције.

Предлог уз забележен је у само два пункта на целом говорном подручју: *Уз Ребрину* (пут у планину ВК) и *Ус крс* (пут ГХ).

III. 1.6.2. Релациони микротопоними просторног односа од опозитних придева и апелатива

Овој семантичкој подгрупи припадају микротопоними чији је назив мотивисан положајем који заузимају у простору и атару села. Положај именованог објекта исказан је придевским одредбама *горњи*, *доњи/долњи*, *крадњи* и *средњи*. У оваквим именовањима придевске одредбе чине први члан синтагме састављене од придева и апелативне именице (Жугић 2014: 75).

ГОРЊИ: У одредбеном делу великог броја микротопонима налази се придев *гòрњи*, -а, -о са значењем 'који се налази горе, изнад чега, на вишем месту' (Ћирић 2018: 125): *Гòрња ба̀рeтина* (њиве ГБ), *Гòрња Ва̀да* (пашњаци Ш), *Гòрња врàта* (промка Ш), *Гòрња вр̀тача* (планиште Ко), *Гòрња До̀лина* (1. поток; 2. удолина Ш), *Гòрња Дуб̀рава* (њиве ГБ), *Гòрња за̀пeрчина* (њиве Кр), *Гòрња ма̀ла* (део села, махала В ВК ГБ ДДр Ка Кр М О Т), *Гòрња м̀ртвина* (шума Та), *Гòрња Ора̀вица* (1. њиве; 2. шуме; 3. виногради Т), *Гòрња па̀дина* (пашњаци Ка), *Гòрња прòмка* (1. шума; 2. планиште Со), *Гòрња рѐка* (пољопривредно земљиште поред реке Та), *Гòрња Росу̀ља* (њиве РД), *Гòрње ба̀ште* (баште ГВ), *Гòрње Гра̀диште* (извор одакле су мештани села довели воду у село ВВ), *Гòрње Кѝтке* (1. воћњаци; 2. брдо Га), *Гòрње Ла̀зиње* (1. њиве; 2. воћњаци Ко), *Гòрње Нeрeзине* (њиве ГХ), *Гòрње Сла̀тиње* (1. биле њиве; 2. сада браниште ДП), *Гòрњи Бу̀чан* (ливаде ДП), *Гòрњи дуб̀ц* (део поља Кр), *Гòрњи Ду̀лан* (њиве МКу), *Гòрњи жѝг* (шума ГДр), *Гòрњи Зр̀лан* (1. њиве; 2. воћњаци Га), *Гòрњи искру̀так* (део планине Ко), *Гòрњи ја̀сен* (шума Со), *Гòрњи Кр̀с* (ливада ГХ), *Гòрњи Мра̀мор* (шума ВК), *Гòрњи Осòј* (шума Ко), *Гòрњи преòд* (1. шума; 2. пашњак; 3. долина; 4. кладенац Та), *Гòрњи сѝп* (1. брдо; 2. шума Кр), *Гòрњo ба̀ре* (1. ливада; 2. њива ГБ), *Гòрњo гу̀мно* (пашњаци НС), *Гòрњo Лива̀ђе* (1. пашњаци Га; 2. њиве ДДр; 3. шума ДДр), *Гòрњo Манастѝриште* (део села, махала Га), *Гòрњo Родѝње* (шума ГБ), *Гòрњo ит̀рбо* (пашњак Со), *Гòрња Вла̀шка лива̀да* (њиве ГБ), *Гòрња Ста̀ра шу̀ма* (њиве Т), *Гòрњи Дла̀зи поља̀не* (њиве Ча), *Гòрње Јовкино ра̀мниште* (1. брдо; 2. равница на брду; 3. ту се раније чувале овце Ја).

ДОЛЊИ/ДОЊИ: Као и у претходном низу, у одредбеном делу синтагматских конструкција налази се придев *до̀лњи*, -а, -о, употребљен у значењу 'који је доле испод нечег другог' (Динић 2008: 145): *До̀лња врàта* (промка Ш), *До̀лња вр̀тача* (планиште Ко), *До̀лња до̀лина* (удолина Ш), *До̀лња за̀пeрчина* (1. њиве; 2. шума Кр), *До̀лња ма̀ла* (део села

В ДДр Кр М), *До̀лња про̀мка* (шума Со), *До̀лња рѐка* (1. њиве Кр РД; 2. речица РД), *До̀лња Росу̀ља* (њиве РД), *До̀лња рудина* (ливаде Ш), *До̀лње Кѝтке* (1. воћњаци; 2. брдо Га), *До̀лње Ла̀зиње* (1. њиве; 2. воћњаци Ко), *До̀лњи дуба̀ц* (1. њиве; 2. део поља Кр), *До̀лњи жѝг* (шума ГДр), *До̀лњи Зрла̀н* (1. њиве; 2. воћњаци Га), *До̀лњи искру̀так* (део планине Ко), *До̀лњи Мра̀мор* (шума ВК), *До̀лњи Осо̀ј* (шума Ко), *До̀лњи сѝп* (шума Кр), *До̀лњо Лива̀ђе* (1. пашњаци Га; 2. њиве ДДр; 3. ливаде ДДр), *До̀лњо Манастѝриште* (део села, махала Га), *До̀лњо иштр̀бо* (пашњак Со), *До̀љан Круша̀р* (њиве Гр), *До̀ња ба̀ретина* (њиве ГБ), *До̀ња Дубра̀ва* (1. њиве ГБ; 2. виноград Та; 3. воћњак Та), *До̀ња ма̀ла* (део села ВК ГДу О Т Ча), *До̀ња мртвина* (шума Та), *До̀ња ора̀вица* (њиве Т), *До̀ња рѐка* (1. поље; 2. њиве поред реке Та), *До̀ње Градѝште* (римски град ВВ), *До̀ње ло̀же* (шума ГХ), *До̀ње Нерезине* (њиве ГХ), *До̀ње по̀ље* (њива Ш), *До̀ње рѐке* (1. њиве ДБ; 2. ливаде МКу; 3. пашњаци МКу), *До̀ње Сла̀тиње* (1. биле њиве; 2. сада браниште ДП), *До̀њи Бу̀чан* (ливаде ДП), *До̀њи Дел̀* (њиве ГДу), *До̀њи Дула̀н* (њиве МКу), *До̀њи ка̀мен* (пашњаци ГХ), *До̀њи прѐод* (1. шума; 2. пашњак; 3. долина; 4. кладенац Та), *До̀њо ба̀ре* (1. ливада; 2. њива ГБ), *До̀њо Родѝње* (виноград ГБ), *До̀лњи Дла̀зи поља̀не* (њиве Ча), *До̀лњи Ла̀лошов дел̀* (1. њиве; 2. брдо Кр), *До̀лњу Остру гла̀ва* (1. шума; 2. ливаде ГДр), *До̀ња Вла̀шка лива̀да* (њиве ГБ), *До̀ња Ста̀ра шу̀ма* (њиве Т), *До̀њо Јовкино ра̀мниште* (1. брдо; 2. некада се чувале овце Ја).

ЛУЖНИ: У одредбеном делу назива *Јужна Морав̀а* (река Т) налази се придев *ју̀жнѝ*, -а, -о са значењем 'који се односи на југ', односно 'који се налази на југу од чега' (РМС 1967: 609).

КРАДЊИ: Придевском јединицом *кра̀дњи*, -а, -о лексикализује се значење 'крајњи, последњи' (Стојановић 2010: 392). Забележен је само један назив на испитиваном подручју који у одредбеном делу синтагме садржи поменути придев: *Кра̀дње осо̀је* (шума Т).

У овој семантичком низу налазе се и географски називи *Кра̀јиште* (1. шума ГДу Ће; 2. утрина ГДу; 3. пашњаци Ће; 4. њиве Ће), *Пот кра̀јиште* (њиве ГБ) и *Кра̀јска стена̀* (видиковац ГДу), чији се мотив именовања може повезати са претходно наведеним примером.

СРЕДИНА: *Средорѐк* (њиве ВК),¹⁴⁸ *Средорѐче* (њиве Ће), *Средџела / Сред̀ села̀* (среди́на села ВК)¹⁴⁹.

¹⁴⁸ *Средорѐк* је, на терену лужничког говора, простор обухваћен двема рекама на ушћу једне у другу (Ћирић 2018: 984).

¹⁴⁹ Уп. *сред̀село* 'среди́на, центар села' на територији тимочког говора (Динић 2008: 785).

СРЕДЊИ: *Средња мртвина* (шума Та), *Средња Река* (ливаде Се), *Средњи рид* (шума Ду), *Средњи рт* (1. камењар Ка; 2. шума Ка Ће; 3. брдо МК), *Средњо орничје* (1. њиве; 2. пољски путеви МВ), *Средњо поље* (1. њиве; 2. део поља ВК).

III. 1.6.3. Релациони микротопоними темпоралне семантике

Као и код претходно наведених назива, и ови микротопоними по структури су двочлане и вишечлане синтагматске конструкције. У њиховој структури се у одредбеном делу налазе опозитни придеви временске семантике *нов* и *стар*.

НОВ: *Нова ливада* (1. њиве; 2. ливада В) и *Нови пут* (1. пут за Доњи Барбеш НС; 2. пут ка Новом Селу ДБ)

СТАР: *Стара њива* (њива ГХ), *Стара трла* (њива ДБ), *Стара шума* (њиве Т), *Стари ан* (1. њиве; 2. баште; 3. некада механа ДДр), *Стари забел* (1. биле њиве; 2. сада воћњаци Ча), *Стари кладанац* (извор Ду), *Старо гробје* (1. њиве; 2. ливаде; 3. некада гробље М), *Старо гумно* (1. њиве ДДу; 2. воћњаци ДДу МКу), *Старо ливађе* (1. биле ливаде Ја; 2. њива Ја; 3. шума Ја; 4. пашњаци Ја; 5. извор Ја; 6. растиње, лескар Ча), *Старо лојзе* (1. некада виногради ВВ ДБ; 2. сада браниште, багрем ВВ; 3. извор (били виногради) М), *Старо пландиште* (пропланак, пландиште Гр), *Старо село* (1. ливаде ДП; 2. браниште ДП; 3. некада свето дрво, на том месту некада је било село ДП М; 4. кладенац ДП; 5. зборно место ДП; 6. њиве Ду М Та; 7. воћњаци М Та; 8. брдо Та; 9. поље Та), *Горња Стара шума* (њиве Т), *Доња Стара шума* (њиве Т).

Функцију идентификационог члана ових синтагми преузимају апелативи *њива*, *трла*, *шума*, *ан*, *забел*, *гробје*, *гумно*, *ливађе*, *лојзе*, *пландиште*, *село* који упућују на то да је мотивација код оваквих назива везана за промену културе или нестанак, односно запуштеност објекта. На терену Белице, нешто је другачија ситуација географских термина који су у функцији управног члана. Претежно се јављају топономастичке лескеме које именују оно што је подложно промени, па се сусрећу хидроними попут *извор*, *бунар*, *река* „где атрибут *стари* казује да је реч о води која је пресушила или променила ток” (Радић 2003: 137). Р. Жугић, с тим у вези, истиче да је описно значење придева *стар* потиснуто, те

да је семантика приликом именовања локалитета померена и означава 'који је некада био оно што апелатив значи, некадашњи' (Жугић 2014: 77).¹⁵⁰

III. 1.7. Називи мотивисани бројевима

У овој семантичкој подгрупи налазе се називи који немају јасан критеријум мотивисаности, те не припадају ниједној већ наведеној подгрупи. Првенствено, такви су топоними који у свом одредбеном делу садрже основни или редни број, изражавајући какав редослед или поредак.

БРОЈЕВИ: Са основним или редним бројем у одредбеном делу синтагме забележени су следећи микропоними:

а) са основним бројем у одредбеном делу синтагматског назива: *Два̀ глòга* (пашњак Ће), *Два̀ клàданца* (извор Ду), *Двоја̀нка* (њиве НС), *Трѝ ба̀ре* (1. ливаде; 2. извор ВК), *Трѝ иво̀ре* (шума Со), *Трѝ локвè* (сада пашњаци (некада качкаваљџиница) ВК), *Тро̀локва* (бара ВК), *Трѝ пећѝце* (плитке, кратке пећине Со), *Девет иво̀ре* (шума Со);

б) са редним бројем у одредбеном делу синтагматског назива: *Пр̀ви чикèр* (1. камењар; 2. шума; 3. путања ка врху планине Ће), *Дру̀ги чу̀кер* (путања уз брдо Ће), *Трећи чикèр* (1. камењар; 2. путања ка врху планине Ће). С обзиром на то да се ови локалитети налазе у истом селу, јасно је исказан поредак објеката који долазе један за другим.

Необичне конструкције је микропоним *Мла̀ка дру̀га* (1. ливаде В Гр; 2. пашњаци В; 3. шума Гр; 4. њиве Гр), код којег је редни број на другом месту линеарног поретка.

III. 2. Хидронимија

Вода је саставни део живота људи и један од најбитнијих егзистенцијалних елемената у животном циклусу. Окружен водом, човек јој је давао имена и када је за њега представљала зло у виду великих река, али и када је са потока захватао воду за пиће или њоме наводњавао баште.

¹⁵⁰ Када је у питању наша грађа, то потврђују назнаке информатора да је на месту званом *Стàро грòбје* некада било гробље, сада су то њиве, ливаде. На локалитету под називом *Стàро лòзе* уместо винограда сада је присутно браниште и сл.

Као свакодневни пратилац човека, вода је добијала своје име без обзира на то да ли је регистрована у простору у свом природном облику или је човек на њој интервенисао и стварао одређене објекте (Богдановић 2005: 65).

Могу се издвојити два важна фактора приликом именовања вода и водених токова. Један од чинилаца јесте рељеф који својим физичко-географским одликама утиче на мотивисаност назива и представља „скуп фактора анорганске природе” (Жутић 2014: 79). Као други фактор у мотивисању водених површина издвајају се органски чиниоци попут човека, биљног и животињског покривача и сл. (Жутић 2014: 79).

Хидронимским јединицама не само да су именоване водене површине већ и земљиште које се налази уз водени ток. На тај начин назив се метонимијом¹⁵¹ преноси на локалитете смештене поред тока.¹⁵² Таква ситуација присутна је и на простору доњег слива Јабланице. „Запажена је појава да се хидронимима уз именовање вода именују и земљишне површине уз одређени водени ток. Такође, хидронимским апелативима за стајаће воде, као што су бара, вир, језеро именоване су земљишне површине а не хидрографски објекти” (Жутић 2014: 80).¹⁵³

Према речима З. Павловић, издвајају се прави потамоними¹⁵⁴ и они који су настали преко других топонима или антропоојконима, који су по својој структури посесивни. Код правих потамонима важан фактор мотивисања и именовања представљају физичке особине текућих вода (Павловић 1981: 144–145).

Све хидронимске називе сврстали смо у пет семантичких група, а у оквиру појединих издвојиле су се уже подгрупе: *Хидрографски термини у хидронимији, Називи који изражавају различита својства хидронима, Хидронимски називи фитонимског*

¹⁵¹ „Метонимијом у ономастици може се дефинисати појава преношења имена с једног објекта на други у ситуацији када су ти објекти територијално блиски један другоме; преношење властитог имена лица на географски објекат ако је лично име на неки начин повезано са географским објектом” (Павловић 1998: 105).

¹⁵² А. Пецо истиче да је преношење хидронима на топониме стара и честа појава и да се налази како у словенским језицима тако и у несловенским (1976: 85). Аутор у даљем тексту подвлачи четири подврсте топонима: а) хидронимска јединица преноси се на географску област која је већа и пространија од долине уз реку; б) хидроним се преноси на топоним који обухвата целу област поред реке; в) хидроним се преноси на област која захвата један део слива реке и г) хидронимска јединица преноси се на име једног места које се налази на обали реке (Пецо 1976: 81–85).

¹⁵³ Да хидрографски називи често не одражавају реално стање на терену случај је и на територији горњег Јадра, те на „локалитету који носи назив *бара, језеро, млаквa* и сл. данас нема трага тим барама, осим у топонимији” (Петровић-Савић 2022: 202).

¹⁵⁴ *Потамоним* је вид хидронима, односно ’собственное имя любой реки’ (Подольска 1988: 112).

порекла, Хидронимски називи зоонимског порекла, Називи за хидронимске објекте настале човековим радом.

III. 2.1. Хидрографски термини у хидронимији

Хидрографски термини, односно апелативи који означавају воду, део су категорије правих потамонима (Павловић 1981: 145). П. Шимуновић (1981: 193) истиче да су хидронимијске именице као древни изрази за водне објекте веома важне за живот људи, првобитни подаци за проучавање језика и материјалне културе одређене регије. У даљем тексту аутор упућује на чињеницу да разграниченост значења присутна у хидронимским апелативима не зависе толико од географског пејзажа, већ од улоге коју ти водни објекти имају у животу одређене заједнице (Шимуновић 1981: 193).

БАРА: Хидрографским термином *ба̀ра* у значењу 'плитка стајаћа вода' (Ћирић 2018: 35) мотивисан је настанак великог броја микротопонима различитих творбених структура. На испитиваном терену то су следећи називи: *Ба̀ра* (1. шума ГВ МК Ш; 2. њиве ГБ ДП; 3. баште ГВ; 4. брдо ГВ; 5. вододржно земљиште ДБ; 6. стари заветни крст ДБ Ја; 7. део планине, планиште Ко; 8. ливаде Ли МК Ће Ш; 9. пашњаци Ш), *Ба̀ре* (1. ливаде ДБ; 2. чесма Ја; 3. део поља Со), *Баздѐна ба̀ра* (1. ливада; 2. бара; 3. вода Со), *Бра̀нкова ба̀ра* (1. извор; 2. подводно земљиште ВК), *Ву̀јина ба̀ра* (њиве О), *Голѐма ба̀ра* (1. ливаде; 2. извор ВК), *Го̀рњо ба̀ре* (1. ливада; 2. њива ГБ), *До̀њо ба̀ре* (1. ливада; 2. њива ГБ), *Др^(е)но̀ва ба̀ра* (1. шума; 2. ливаде ГДу), *Дрено̀ва ба̀ра* (1. некада бара; 2. извор; 3. планиште; 4. шума, некада се ту налазио дрен Гр), *Ђу̀рина ба̀ра* (њиве Се), *Јовкина ба̀ра* (1. њиве М; 2. шума ДП М; 3. брдо ДП), *Ка̀мена ба̀ра* (1. шума; 2. њиве М), *Ку̀ртина ба̀ра* (1. њиве; 2. ливаде; 3. баште Ли), *Лу̀кина ба̀ра* (1. извор; 2. њиве; 3. ливаде МВ), *Мла̀цина ба̀ра* (1. извор; 2. ливаде М), *Му̀шина ба̀ра* (воћњаци Ја), *О̀стра ба̀ра* (1. извор; 2. бара ВК), *Пѐјина ба̀ра* (1. извор; 2. ливада; 3. њива ГДу), *Пѐјчина ба̀ра* (њиве РД), *Прекадѝшина ба̀ра* (пољопривредно земљиште Та), *Пу̀љева ба̀ра* (њиве РД), *Сла̀на ба̀ра* (1. ливаде; 2. њиве ВК), *Трѝ ба̀ре* (1. ливаде; 2. извор ВК), *Црвѐна ба̀ра* (1. извор, ту се чувала стока Ко; 2. њиве Ко НС; 3. багрем ГХ; 4. шума Ко РД Та Ча; 5. појате Ча), *Шавар̀на ба̀ра* (шума, некада шевар Гр), *Ша(ра)нга̀на ба̀ра* (1. ливаде; 2. барно земљиште ВК), *Штр̀бовачка ба̀ра* (пашњаци Се), *Штрко̀ва ба̀ра* (1. место на којем се налази школа; 2. шума ДП), *На Ба̀ру* (колибе ГВ), *У Ба̀ру* (ливaде Ја), *Ва̀да у Пѐјину ба̀ру* (вада ГДу), *Пу̀т за Црвѐну ба̀ру*

(пут Ча), *Ба̀рски ка̀мен* (1. шума; 2. камењар МК), *Ба̀рје* (1. њиве ВВ ГДу ДДр Ли; 2. место где се налазе бензинска пумпа и школа ВВ; 3. шума ДДр; 4. ливаде Ли),¹⁵⁵ *Ба̀рица* (1. ливаде ВК Ш; 2. долина Ко), *Ба̀рице* (ливаде Ка МК), *Барчу̀га* (1. бара; 2. ориште Га), *Го̀рња ба̀ретина* (њиве ГБ), *До̀ња ба̀ретина* (њиве ГБ).

Називи који у свом саставу поседују хидроним *бара* данас не означавају простор на којем се иста и налази, већ именују пре свега њиве, али и пашњаке, шуме, ливаде и друге локалитете.¹⁵⁶

БАЧКАЛО: Хидроним *ба̀чкало* 'блатњаво место поред извора' Љ. Недељков посматра као хидронимски апелатив који се јавља топонимизиран на простору југоисточне Србије (Недељков 1994: 360–361). Назив *Ба̀чкало* познат је на терену Врањске котлине за који М. Златановић наводи да је земљиште поред извора, кладенца, вира и потока где је много блата и прљаве воде (1979: 130). У грађи са испитиваног терена налази се истоимени микротопоним *Ба̀чкало* (1. шума; 2. вода; 3. два вира (од села према Бабичко) ГБ). У нешто измењеном морфолошком облику присутан је и назив *Бачкоља̀к* (извор, кладанац РД).

ВАДА: Лексичка јединица *ва̀да* означава канал којим се доводи вода од јаза до воденице, или до места под баштама (Ћирић 2018: 73). Овим хидрографским термином мотивисани су називи у једном броју пунктова са испитиваног терена: *Ва̀да* (1. канал кроз који тече вода која снабдева воденицу Ђурин дол ГХ; 2. шума Ш; 3. баште Ш; 4. појате Ш; 5. извор Ш; 6. пут ка Сувој планини Ш; 7. ливаде Ш), *Го̀рња Ва̀да* (пашњаци Ш); *Ка̀меничка ва̀да* (вада МКУ), *Се́лска ва̀да* (вада МКУ), *Шинда̀рска ва̀да* (вада МКУ), *У Ва̀ду* (запис Ш), *Ва̀да у Вре́ло* (вада ГДу), *Ва̀да у Вре́лце* (вада ГДу), *Ва̀да у Пе́јину ба̀ру* (вада ГДу).

ВИР: Хидронимским апелативом *ви́р*, чије је значење 'дубоко место у реци' и 'удубљење у башти са водом за заливање' (Ћирић 2018: 88), мотивисани су једночлани и двочлани називи: *Ви́рови* (1. њива В; 2. део поља ВК; 3. извори ВК; 4. шума ГБ), *Калѝњи ви́р* (1. њиве; 2. ливаде Ли), *Кита̀нов ви́р* (извор за стоку В), *Лазаре́ви ви́рови* (1. шума; 2. извор; 3. бара Га), *Мо̀дри ви́р* (1. место поред реке Га; 2. вир Га Кр; 3. шума Кр), *Стоји́љков ви́р* (1. део села, махала; 2. раскрсница ГБ), *Ви́ровје* (њиве, ливаде Ш).

¹⁵⁵ Љ. Недељков наводи збирни облик *Ба̀рје* као назив дела пиротског поља и махале у Пчињи (Недељков 1994: 360).

¹⁵⁶ Такво стање присутно је и у топонимији Белице. Ј. Радић истиче да су на тим локалитетима, пре регулисања тока реке Мораве, биле баре. У вишим пределима скоро да нема трагова бара, али је зато земљиште мочварно (2003: 124).

ВОДА: Како истиче Љ. Недељков, проучавајући хидронимијске апелативе у топонимијском систему југоисточне Србије, „апелатив вода ’течност која чини реке, језера, мора’ богато је заступљен у микротопонимији на овом терену, најчешће је други члан сложеног микротопонима” (Недељков 1994: 362).¹⁵⁷

Такво стање познато је и у систему микротопонимије Запаља: *Бела вода* (1. извор Гр; 2. шума Та; 3. чесма Та; 4. кладенац Та), *Добра вода* (1. извор Га ДДр Со; 2. шума ДДр), *Водна вртача* (шума Со), *Водни камен* (шума Ду), *Водно било* (шума НС), *Митин воденац* (1. њиве; 2. поток В), *Подводница* (1. њиве ВВ Ш; 2. баште ВВ; 3. ливаде Ће Ш; 4. шума Ш)¹⁵⁸.

ВРЕЛО: У основи назива различитих творбених структура у неколико запаљских пунктова присутан је апелатив *врело* ’јачи извор где вода избија одоздо’ (Богдановић 2008а: 447)¹⁵⁹: *Врело* (1. извор ВК ГДу Ка МК О Со; 2. део села, махала ДДу; 3. њиве Ка; 4. ливаде МК; 5. шума МК; 6. баште О), *Душничко врело* (јако крашко врело (део воде узет за водовод) ГДу), *Честа врела* (извори Ка), *Вада у Врело* (вада ГДу), *Врелце* (1. извор; 2. њиве ГДу), *Мало врелце* (извор ГДу Со), *Вада у Врелце* (вада ГДу).

ВРН: За топониме који у свом саставу садрже корен *џер-* / *џор-* З. Павловић сматра да имају значење воде: „вода која понире, подземне воде, минералне воде, бујичасти токови” (1994б: 441).¹⁶⁰ На целом говорном подручју Запаља присутни су називи *Врни дол* (1. шума ГВ; 2. долина ГВ; 3. пашњак ДП; 4. виноград ДП; 5. некада село ДП) и *Врновица* (1. извор; 2. шума Га).

ГРЛО: Апелатив *грло* у овом крају употребљава се у значењу ’нагло повећање количине воде са доста пене на врелу као предзнак какве несреће’ (Ћирић 2018: 135). Хидронимизацијом овог апелатива настао је назив *Грло* (1. извор; 2. поток Ка).

¹⁵⁷ У хидронимском систему Пивске планине микротопонимима који у својој структури садрже апелатив *вода* упућује се на опште називе за изворе, чесме и уопште на воду која с користи у домаћинству (Цицмил-Реметић, Реметић 2008: 498).

¹⁵⁸ Уп. *Подводница* – ливада поред реке, етимолошки се везује са **pod-vodьnica* (Михајловић 1970б: 169). Микротопоним *Подводница*, забележен у области Куча, доводи се у везу са географским термином *подводница* којим се означава њива која се наводњава (Петровић 1988: 32, 107)

¹⁵⁹ Уп. *врело* ’место где вода ври, тј. извире’ (ПЕРСЈ 2023: 171).

¹⁶⁰ Полазећи од тежишта која је поставио М. Павловић да се значење везује за рударско окно, рударску јаму, минералне воде, З. Павловић анализу помера искључиво на значење ’вода’ поткрепљујући своју тврдњу чињеницом „да се топли извори налазе у близини рударских јама”, те да је помицање тла и ослобађање пролаза води „природан след ствари, последица промена у геолошким слојевима при експлоатацији руда” (Павловић 1994б: 441).

ДОЛИНА: Осим значења 'удолина, дубодолина' лексема *долина* означава и поток, водени ток (Стојановић 2010: 181). Овај хидрографски апелатив у називу је бројних хидрографских објеката са истраженог подручја: *Долина* (1. шума ВВ Кр М Ш; 2. ливаде ГДу М Ће; 3. њиве ВВ РД Ш; 4. поток Ка; 5. удолина Ка Кр; 6. воћњаци Ш; 7. чесма Ш), *Бабина долина* (1. поток; 2. шума ДДу), *Влашка долина* (1. шума; 2. удолина; 3. извори Кр), *Врла долина* (1. поток; 2. шума ДДу), *Врли дол* (1. извор Га; 2. пашњаци Га; 3. шума Ли), *Голема долина* (1. извор Га; 2. шума Га; 3. пашњаци Ће), *Горња Долина* (1. поток; 2. удолина Ш), *Грацка долина* (1. поток; 2. удолина Кр), *Ђурин дол* (1. воденица; 2. кладенац; 3. гумно, колиба; 4. шума ГХ), *Зли дол* (1. шума; 2. долина; 3. поток Та), *Јабланска долина* (потоци Ко), *Јаглички дол* (речица Ча), *Јанкџска долина* (1. шума; 2. одатле узета вода за село Т), *Кални дол* (1. њиве Кр; 2. део поља Кр; 3. извор; 4. чесма Ча), *Крива долина* (1. река Гр; 2. долина МКУ Та; 3. поток Та), *Кутинска долина* (1. поток; 2. долина Та), *Милентина долина* (извор, кладенац НС), *Пешина долина* (река ГБ), *Радински до* (1. шума; 2. извор Гр), *Селска долина* (1. шума ГБ; 2. поток Кр), *Странска долина* (1. поток; 2. долина Та), *Чукарска долина* (поток ГБ), *Долинче* (1. шума; 2. поток Кр), *Долиње* (1. ливаде; 2. њиве; 3. поток Гр).

ИВОРА: Лексичка јединица *ивора*, са значењем 'удубљење у камену у коме се задржава вода' (Ћирић 2018: 289), тачније 'каменица, удубљење у стени на пашњаку где се скупља кишница (око 1 литра) и где пастири пију воде кад немају друге' (Богдановић 2019: 670), садржана је у двочланим називима *Девет иворе* (шума Со) и *Три иворе* (шума Со).

За овај географски термин А. Лома истиче да се јавља у источносрбијанским и западнобугарским говорима, наводећи богате потврде из микротопонимије где се поменути термин примењује (Лома 2006: 229–230).

ИЗВОР: Значењем хидрографског термина *извор* 'место где вода извире из земље' (Богдановић 2008а: 457) мотивисани су називи *Извор* (1. извор Ка; 2. њиве Ка; 3. шума Ка Та; 4. државна шума Ко; 5. утрина Ко; 6. вода Ко Та; 7. некада кладенац Та), *Бајћин извор* (1. извор; 2. ливаде Кр),¹⁶¹ *Синарски извор* (извор МКУ) и *Изворска утрина* (утрина Та).

¹⁶¹ Како истиче Ј. Радић, антропоним у оваквим синтагмама упућује на особу која је одржавала извор, односно на особу на чијем се имању извор налазио. Може се односити и на фамилију која је са извора захватала воду (Радић 2003: 119).

ЈАЗ: Апелативом *jáz* именује се дубља и мирна вода на потоку или реци (Ћирић 2018: 341). Топонимизацијом овог апелатива настао је истоимени микротопоним *Jáz* (1. устава, брана где се вода акумулирала за потребе воденице ГХ; 2. њиве РД).

С обзиром на то да *jezáva* представља земљиште око јаза (Богдановић 2008а: 458), овом семантичком низу придружили смо и микротопониме: *Jezáva* (1. њиве поред Јужне Мораве; 2. баште Т) и *Jezáve* (1. ливаде; 2. баште; 3. њиве МКу).

ЈЕЗЕРО: Хидронимизацијом апалатива *jézero*, који се употребљава у значењу 'шири простор под водом после кише или при отапању снега' (Богдановић 2008а: 458), именују се локалитети: *Jézero* (1. њива В ГБ ДДу Ду; 2. виногради ГБ Ду Т; 3. воћњаци ДДу О Т; 4. део села, махала Кр; 5. шума М Ш) и *Jezérce* (шума Кр).¹⁶²

КОРИТО: Лексема *корито* употребљава се у свом секундарном значењу као 'удубљење којим тече или је текла река' (Ћирић 2018: 395) и мотив је именовања локалитета *Корита* (1. извор ДДр Ка; 2. шума ДДр Ка МК Со; 3. вода Со), *Драговска корита* (1. извор; 2. шума Га) и *Каменово корито* (шуме Ча).¹⁶³

ЛИЈЕ: Позивајући се на речи З. Павловић да је *Ливочка река* именована према ојкониму *Ливоч* грађеним суфиксом *-оч*, а којим се „означава место на коме се на специфичан начин обавља глаголска радња: место на коме је разливена вода; вода која лије; ток који се разлива” (Павловић 1994а: 82), овде смо сврстали и називе *Ливоровац* (поток Кр) и *Ливоров дол* (1. удолина; 2. шума Кр). И код ових назива у корену је глаголска основа **lei-* 'лити, тећи' (Павловић 1994а: 82).

ЛОКВА: Апелатив *локва* 'плиће удубљење испуњено водом (обично на путу)' (Богдановић 2008а: 463) прешао је у хидроним и именује локалитете: *Локва* (1. шума ВК Се; 2. поток Се; 3. њиве Се Та; 4. ливаде Се Ш; 5. баште Та), *Длџа локва* (1. шума; 2. ливаде; 3. пашњаци ВК), *Три локве* (сада пашњаци, некада качкаваљциница ВК) и *Тролоква* (бара ВК).¹⁶⁴

¹⁶² На простору говора Црне Траве лексема *jézero* дефинише се као локва, вириште (Стојановић 2010: 345).

¹⁶³ С друге стране, за топониме који су мотивисани лексемом *корито*, Љ. Ћирић истиче да означавају места на којима су постављена дрвена, камена или бетонска (корита) где се напајала стока (Ћирић 2007: 149).

¹⁶⁴ На простору који обухвата Пивска планина присутан је велики број краткотрајних хидронима који, када пресуше, функционишу као обични микротопоними. Тако се, на пример, називом *Локва* упућује на долине у којима је некад било воде, или их има и данас повремено, услед кише и топљења снега (Џиџмил-Реметић, Реметић 2008: 497).

МЛАКА: Хидрографски термин мла̀ка означава бару, тј. мочвару (Стојановић 2010: 457).¹⁶⁵ Апелативом *смака* именује се влажна земља из које извире вода; млачиште (Видоески 1999: 145). Мотивисани значењем наведених апелатива, издвајају се следећи називи, посведочени у неколико пунктова са испитиваног терена: *Мла̀ка* (1. обрадиво земљиште В ВК ДДр; 2. баште В; 3. део села, махала В; 4. виногради В; 5. свето дрво В; 6. ливаде ДДр; 7. шуме ДДр), *Мла̀ка друга* (1. ливаде В Гр; 2. пашњаци В; 3. шума Гр; 4. њиве Гр), *Заједница Мла̀ка* (1. воћњаци; 2. део села, махала В), *Од млакѹ* (1. шума; 2. пашњаци ДДр), *Преко Мла̀ку* (пут за Виландрицу Гр), *Мла̀чиште* (1. извор; 2. ливаде, 3. воћњаци Га), *Смла̀чиште* (шума (од села према Бабичко) ГВ).

МОРАВА: На испитиваном подручју присутна су два назива у чијем саставу се налази име *Морава*: *Јужна Мора̀ва* (река Т); *Над Мора̀ву* (њиве Ду). Према речима З. Павловић „име Морава, са разним варијантама, у значењу воде, велике воде, воденог терена, познато је не само на нашем језичком подручју већ и у неким другим словенским језицима” (Павловић 1994: 18). Осим претпоставке да се прасловенским апелативом **morava* именује влажна ливада, семантички је убедљивије тумачење да овај прасловенски хидроним означава језеро, мочвару, те да потиче од праие. **mari-* (Лома 2013: 154).¹⁶⁶

Овакве називе, као што је Јужна Морава, А. Шојат сврстава у локацијско-оријентацијску категорију код којих се поменута функција врши путем придева који означавају стране света. На овај начин се у исто време указује и на локацију објекта, али и на оријентацију према њему (Шојат 1981: 202, 203).

ПОТОК: Неколико назива различитих творбених структура мотивисано је значењем апелатива *поток* 'мањи водени ток' и 'долина којом тече поток (стални или који пресушује, тј. *суви* или *куси*) (Богдановић 2008а: 472): *Поток* (1. ливаде; 2. њиве; 3. воћњаци Ш), *Поток* (1. део поља; 2. поток; 3. шума ВК),¹⁶⁷ *Бели поток* (1. поток Ће; 2. баште Ће; 3. воћњаци Ча; 4. њиве Ће Ча; 5. некада њиве, сада шума ДП), *Божидарички*

¹⁶⁵ На територији горњег Јадра забележен је хидрографски апелатив *млакѡа* (*Мла̀кѡа*) у значењу 'бара, локва' (Петровић-Савић 2022: 196).

¹⁶⁶ Д. Ћупић износи запажање да су хидроними *Морава* и *Морача* предсловенска имена у чијој основи се препознаје корен *tar-*, *tor-* и *ter-*, који је преиндоевропског порекла, а „за Мораву се веже и пословењено лат. име *Margus*” (Ћупић 1985: 90).

¹⁶⁷ На простору Лужнице фигурира исто значење лексеме *поток* 'мањи и краћи водени ток' (Ћирић 2018: 761). Значајно је на овом месту напоменути да се хидрографски назив *поток* не мора односити само на текућицу, већ може означавати и земљиште смештено дуж његовог тока. Ова појава забележена је у многим крајевима, а између осталог и на територији горњег Јадра (Петровић-Савић 2017б: 606; Петровић-Савић 2022: 202).

поток (1. поток; 2. удолина Га), *Грно поток* / *Грнопоток* (1. планишта; 2. утрина Ко), *Коларинички поток* (поток Кр), *Привни поток* (шума МКу), *Радановачки поток* (1. шума; 2. поток Со), *Добра поточина* (1. шума; 2. поток Кр).

ПРУД: Топонимизацијом хидрографског термина *пруд*, који се употребљава у значењу 'нанос песка и муља на обалу реке' (Богдановић 2008а: 475), настао је истоимени назив *Пруд* (обрадиво земљиште Т), посведочен у само једном селу са испитиване територије.

РЕКА: Хидрографским термином *река* 'текућа вода уопште', али и 'место дуж воденог тока' (Богдановић 2008а: 476) мотивисан је велики број микропонима на испитиваном подручју. Такви су називи: *Река* (1. њиве ВК ГДр Ду МК О РД Ча; 2. ливаде ВК О Се; 3. поток Се; 4. део села, махала Та; 5. воћњаци Ча), *Барбешка река* (река која настаје од Влашке и Мегуничке реке ДБ Т), *Бела река* (1. део поља; 2. поток; 3. шума; 4. део села, махала ДДу), *Виландричка река* (река на граници са Виландрицом ГБ), *Влашка река* (1. река ГВ ДБ; 2. баште поред реке ГВ), *Вртопска река* (река ВВ), *Гарска река* (поток према селу Гару Кр), *Голема река* (1. река (други назив је Драговска река) ДДр; 2. њива ГХ), *Голиделска река* (већи поток ДДр), *Горња река* (пољопривредно земљиште поред реке Та), *Горњобарбешка река* (река која лети пресушује ДБ), *Гркињска река* (1. река; 2. ливаде; 3. њиве МКу), *Гусина река* (поток ВВ), *Долња река* (1. њиве Кр РД; 2. речица РД), *Доња река* (1. поље; 2. њиве поред реке Та), *Доње реке* (1. њиве ДБ; 2. ливаде МКу; 3. пашњаци МКу), *Драговска река* (1. река; 2. део поља Со), *Душничка река* (река, касније Кутинска река) Га), *Јовановска река* (1. река ГДр Ли; 2. ливаде ГДр Ли; 3. њиве ГДр Ли), *Копривничка река* (река ГХ), *Крива река* (1. њива; 2. ливада ДБ), *Крстина река* (1. поток; 2. шума М), *Кутинска река* (1. поток Ли; 2. река, други назив за Душничку реку Га ГХ Кр МКу), *Љута река* (1. речица; 2. шума Га), *Мала река* (поток који протиче кроз село ДДр), *Мала Река* (ливaде Се), *Мале реке* (њива ГХ), *Мастинска река* (река Гр), *Мегуничка река* (река ГВ ДБ), *Овомалска река* (речица ВК), *Семачка река* (1. речица; 2. њиве; 3. ливаде МВ), *Сопотничка река* (1. ливаде; 2. тополе ГДу; 3. већи поток Со; 4. део поља Со), *Средња Река* (ливaде Се), *Тамњомалска река* (речица, поток ВК), *Теларска река* (река МКу), *Чагровачка река* (поток Ча), *Шебечка река* (1. њиве ВВ ГДр; 2. ливаде ВВ; 3. багрем ВВ; 4. речица ГДр Ш), *У реку* (баште В), *Мос на Влашку реку* (мост ГВ), *Рекиче* (ливaде, њиве ВК).

САСТАВЦИ: Местом где се састају потоци, путеви или долине мотивисан је назив *Саста̀нци* (1. распутина ДДр; 2. састав вода ДДр; 3. збириште чобана, за Ђурђевдан плетени венци ДДр; 4. састају се три потока Кр; 5. шума Та).¹⁶⁸

СОПОТ: *Сопот* је, како наводи П. Скок, чест топоним за изворе у свим словенским језицима (Скок 1973: 306). Н. Богдановић помиње лексему *шо̀пот* у значењу 'извор чија вода пада' (често: извор из стене)' (2008а: 487). На територији Запања присутан је микропоним *Со̀пот* (врело Со).

СТРУМА: У микропонимском називу *Струмџи* (1. удолина; 2. шума Га) налази се хидрографски термин основе *струм-* којим се означава поток, рукавац реке (Фасмер 1987: 783).¹⁶⁹

ШОБОРКА: Значењем апелатива *шобо̀рка* 'ижлебљено дебло или камен којим се одводи вода од кладенца до корита за напајање стоке' (Ћирић 2018: 1156) мотивисан је настанак назива *Шобо̀рка* (1. извор В ВВ ГВ МК; 2. чесма на којој вода никада не пресушује ВВ)¹⁷⁰ и *Шобо̀рка Цу̀поњина* (извор МК).

ШОПА: Апелатив *шо̀па* са значењем 'ижлебљено дебло или камен којим се одводи вода од кладенца до корита за напајање стоке' (Ћирић 2018: 1156) прешао је у топоним и именује неколико локалитета истоименог назива *Шо̀па* (1. ливаде ВК ГБ; 2. удолина ВК ГДу; 3. извор ГДр ГДу Ли; 4. шума ГБ Ли РД; 5. њиве ГДр РД).

Топониме попут *Шо̀па*, *Шо̀пот*, *Шобо̀рка* и сл. Љ. Недељков посматра као називе од основе *сopot*, али другачијег фонетизма и класификује их као топониме ономатопејског порекла (Недељков 1994: 370).

III. 2.2. Називи који изражавају различита својства хидронима

Када су у питању називи класификовани према различитим својствима хидронима, напоменућемо да је највећи број локалитета именован синтагмама код којих је хидронимски апелатив управни члан, док је одредбени члан синтагме придев који детерминише одређено својство објекта (Жугић 2014: 83). Овакви називи настали су на

¹⁶⁸ „За образување на хидронимски термин што означувале спој на води се користела и девербалната именка састав, којашто била мотивирана од глаголот саставити” (Агрировски 1982: 281).

¹⁶⁹ В. одредницу *струмень* у *Этимологический словарь русского языка* (Фасмер 1987: 783).

¹⁷⁰ Н. Богдановић доноси фонетски лик *шо̀пур* чијим значењем упућује на значење лексеме *шопот* (2008: 487). На простору Белице забележени су топоними нешто другачије фонетске варијанте са апелативом *чубура* у основи: *Чубура чесма*, *Чубурак* (Радић 2003: 122).

основу визуелног утиска, као и на основу субјективне оцене именоватеља. Имена овог типа представљају синтагматске потамониме, те се у функцији правих потамонима могу јавити квалификативи који ближе одређују величину, облик, боју и сл. (Павловић 1981: 145).

Појава придева у хидронимији представља резултат самосталног вредновања именичког дела хидронимског назива по оним карактеристикама којим се текућица у свести именоватеља издваја од неке друге територијално блиске текућице. Такве синтагме углавном се односе на имена мањих водних површина (потока и мањих река), а ретко су имена великих река (Шојат 1981: 199). Опис текућице постигнут је посредством придева који описују боју текућице, релативну величину и дубину текућице, карактеристике корита реке, релативну брзину текућице, укус, бистрину, топлину, одсуство или преобилност воде у текућици, геолошки састав терена и сл. (Шојат 1981: 201–202).

III. 2.2.1. Хидронимски називи мотивисани детерминантама према визуелном утиску

III. 2.2.1.1. Хидронимски називи мотивисани димензијама

Хидронимски називи мотивисани демензијом представљају синтагме које чине придевска одредба и хидронимски апелатив. Придевском одредбом, као првим делом синтагматске структуре, описује се димензија, односно величина локалитета. У синтагматској структури, на месту одредбеног члана, јављају је опозитни придеви *голем* и *мали*. Осим што именују изворе и реке, ови називи преносе се и на околне локалитете, попут њиве, пашњака или шуме.

У једном броју пунктова са испитиваног терена присутни су називи од опозитних придева *голем/мали* у одредбеном делу синтагматских конструкција.

ГОЛЕМ: *Голѐма ба̀ра* (1. ливаде; 2. извор ВК), *Голѐма долѝна* (1. извор Га; 2. шума Га; 3. пашњаци Ће), *Голѐма рѐка* (1. река (други назив је Драговска река) ДДр; 2. њива ГХ);

МАЛИ: *Ма̀ла рѐка* (поток који протиче кроз село ДДр), *Ма̀ло врѐлце* (извор ГДу Со).

III. 2.2.1.2. Хидронимски називи мотивисани обликом и изгледом

Хидронимске називе мотивисане обликом и изгледом чине синтагме са придевском одредбом која описује облик и изглед хидронимског апелатива који је управни део синтагматске структуре. На испитиваном подручју забележени су микротопоними код којих се придевима *врли*, *крив* и *оштар* истиче својство воденог тока, али се често назив преноси и на њиве, пашњаке и шуме који се простиру поред воденог тока.

ВРЛ: *Врла доли́на* (1. поток; 2. шума ДДу), *Врли до́л* (1. извор Га; 2. пашњаци Га; 3. шума Ли).

КРИВ: *Крива доли́на* (1. река Гр; 2. долина МКу Та; 3. поток Та), *Крива ре́ка* (1. њива; 2. ливада ДБ).

ОШТАР: *Остра ба́ра* (1. извор; 2. бара ВК).

III. 2.2.1.3. Хидронимски називи просторног односа мотивисани положајем и односом према другим хидронимима и топонимима

Хидронимски називи просторног односа мотивисани су односом и положајем једног објекта према већ постојећем локалитету. На основу расположиве грађе, просторни однос може бити означен а) опозитним придевима *горњи* и *доњи*, као и придевом *средњи*, б) просторним односом оријентације према другим микротопонимима и в) просторним односом оријентације према другим ојконимима.

а) ГОРЊИ: *Горња ба́ретина* (њиве ГБ), *Горња Ва́да* (пашњаци Ш), *Горња Доли́на* (1. поток; 2. удолина Ш), *Горња ре́ка* (пољопривредно земљиште поред реке Та), *Горњо ба́ре* (1. ливада; 2. њива ГБ);

ДОЛЊИ/ДОЊИ: *Дољња ре́ка* (1. њиве Кр РД; 2. речица РД), *Доња ба́ретина* (њиве ГБ), *Доња ре́ка* (1. поље; 2. њиве поред реке Та), *Доње ре́ке* (1. њиве ДБ; 2. ливаде МКу; 3. пашњаци МКу), *Доњо ба́ре* (1. ливада; 2. њива ГБ);

СРЕДЊИ: *Средња Ре́ка* (ливаде Се).

б) просторни однос оријентације према постојећим микротопонимима: *Блѐтошевачка ре́ка* (поток ДДр), *Бо̀жидарички пото́к* (1. поток; 2. удолина Га), *Голидѐлска ре́ка* (већи поток ДДр), *Колáринички пото́к* (поток Кр), *Мастинска ре́ка* (река Гр), *Ме́гуничка ре́ка* (река ГВ ДБ), *Овома́лска ре́ка* (речица ВК), *Радáновачки пото́к* (1.

шума; 2. поток Со), *Сипарски извор* (извор МКу), *Тамњомалска река* (речица, поток ВК), *Чукарска долина* (поток ГБ), *Шиндарска вада* (вада МКу).

в) просторни однос оријентације према другим ојконимима: *Барбешка река* (река која настаје од Влашке и Мегуничке реке, улива се у Јужну Мораву ДБ Т), ¹⁷¹ *Виландричка река* (река на граници са Виландрицом ГБ), *Влашка река* (1. река ГВ ДБ; 2. баште поред реке ГВ), *Вртонска река* (река, некада 19 воденица на тој реци ВВ), *Гарска река* (поток према селу Гаре Кр), *Горњобарбешка река* (река која лети пресушује ДБ), *Гркињска река* (1. река; 2. ливаде; 3. њиве МКу), *Драговска река* (1. река; 2. део поља Со), *Душничка река* (река (касније Кутинска река) Га), *Душничко врело* (јако крашко врело (део воде узет за водовод) ГДу), *Јаглички дол* (речица Ча), *Копривничка река* (река која настаје спајањем потока Ракитовац, Провалија, Виљин камен, Скачивода и Превалац ГХ), *Кутинска река* (1. поток Ли; 2. река, други назив за Душничку реку Га ГХ Кр МКу), *Семачка река* (1. речица; 2. њиве; 3. ливаде МВ), *Сопотничка река* (1. ливаде; 2. тополе ГДу; 3. већи поток Со; 4. део поља Со), *Чагровачка река* (поток Ча), *Шебечка река* (1. њиве ВВ ГДр; 2. ливаде ВВ; 3. багрем ВВ; 4. речица ГДр Ш), *Штрбовачка бара* (пашњаци Се).

Хидронимским називима који су настали од ојконима (придев изведен суфиксом -ски) и хидронимског апелатива не исказује се посесивни однос, већ оријентациони однос почетка воденог тока (*Виландричка река*, *Драговска река*, *Копривничка река* и др.).

С друге стране, хидронимским називима мотвисаним просторним односом оријетације према другим микротопонимима исказан је посесивни однос „јер они заиста припадају локалитету према коме су именовани” (Жугић 2014: 86). У издвојеној грађи такви су називи попут *Овомалска река*, *Сипарски извор*, *Тамњомалска река*, *Чукарска долина* и др.

Иако не припада ниједном од поменутих семантичких низова, просторно је условљен и назив *Честа врела* (извори Ка). Одредбеним делом двочлане синтагме исказује се густина распоређености врела на конкретном локалитету, о чему сведочи и значење

¹⁷¹ За *Барбешку реку* З. Павловић наводи да је назив мотивисан румунским личним именом, али да није познат антропоним *Барбеш*, већ су сачувани ојконими *Горњи* и *Доњи Барбеш*. Суфиксацијом је формиран хидроним од ојконима (Павловић 1985: 111; Павловић 1990: 73).

придева *чѐст*, *чѐста*, *чѐсто* 'који се састоји од много делова распоређених густо један уз другог, густ, збијен' (РМС 1976: 863).¹⁷²

III. 2.2.1.4. Хидронимски називи мотивисани бојом

Хидронимски називи мотивисани бојом по структури су двочлане синтагме код којих је одредбени део придев (*бео*, *модар*, *црвен* и *црн*), а управни члан синтагме хидронимски апелатив (*бара*, *вир*, *кладанац*, *река*).

БЕО: *Бѐла рѐка* (1. део поља; 2. поток; 3. шума; 4. део села, махала ДДу). Придев *бео*, који је саставни део назива, јавља се у значењу које има придев *бистар* 'прозиран', 'незамућен', 'чист'. Овим придевом исказује се квалитет воде (Ивић 1999: 13, 15), односно поменути поток окарактерисан је као чист и бистар.

МОДАР: *Модри вѝр* (1. место поред реке Га; 2. вир Га Кр; 3. шума Кр).

ЦРВЕН: *Црвѐна бѐра* (1. извор, ту се чувала стока Ко; 2. њиве Ко НС; 3. багрем ГХ; 4. шума Ко РД Та Ча; 5. појате Ча). Црвена боја вероватно потиче од црвене боје земље.

ЦРН: *Цр̀ни кла̀данац* (извор Ка), *Цр̀ни кла̀данци* (кладенац ГДу).

III. 2.2.2. Хидронимски називи мотивисани својствима посредством других чула

Хидронимски називи који су мотивисани посредством других чула (мириса, слуха, додира, укуса) настали су према субјективној процени именоватеља. Поједини називи могу бити и метафоре, попут микротопонима *Лекови́то кла̀данче* и *Љу́та рѐка*.

МИРИС: *Баздѐна бѐра* (1. ливада; 2. бара; 3. вода Со);

Смрдѐн (1. ливаде ВК МК; 2. шума ГБ ГДр Ду Кр; 3. извор ГДр; 4. вода Кр; 5. њиве МК),¹⁷³ *Смрдѐли кла̀данац* (њиве Ли).

СЛУХ: *Ка̀павац* (1. шума; 2. извори Ће),¹⁷⁴ *Ка̀повац* (1. њива ДБ; 2. воћњаци ДБ Кр; 3. виногради Кр);

Клокотѐн (извор Ће);

¹⁷² Уп. *Чѐсте кру̀шке* и *Чѐсти ка̀мен* на територији централног Косова (Букумирић 2015: 166).

¹⁷³ На простору Пивске планине забележени су микротопоними *Смрдѐн* и *Смрдѐши* које Р. Цицил-Реметић сврстава у метафоре по квалитету (2010: 100).

¹⁷⁴ На терену Куча присутан је назив *Ка̀павице* којима се именује стена са које стално капље вода (Петровић 1988: 73). Дајући осврт на географску терминологију Куча, Д. Петровић (1988: 29) бележи термин *ка̀павица* за означавање пећине са чијег стропа стално капље вода, као и за кућу која прокишњава.

Ропот (1. извор; 2. шума ВК). Према тумачењу З. Павловић у питању је ономатопејско име потока у форми апелатива *ропот* 'штропот, бука, лупа, шум' (Павловић 1994: 114);

Скачи́вода (1. поток; 2. њиве Ко).

На простору територије Запаља регистрован је микротопоним *Чуљо́ лѣпче* (1. шума; 2. чука ГДу) који се може тумачити преко значења одредбеног дела синтагме, односно придева *чуљ*, *-а*, *-о* 'који нема увета или чије је уво повређено' (Богдановић 2023: 617).

ДОДИР: *Ледена́ц* (извор Га);

Лекови́то кла́данче (кладенац ДБ Т);

Су́во кла́данче (кладенац ДБ);

Студена́ц (извор В), *Студени́ло* (1. извор, кладанац; 2. утрина Ко);

Топли́к (1. део Дела ГХ; 2. извор ГХ; 3. њиве Се). За лексему *топли́к* налазимо објашњење да је у питању извор топле воде (Стојановић 2010: 927).

УКУС: *Љу́та ре́ка* (1. речица; 2. шума Га), *Сла́на ба́ра* (1. ливаде; 2. њиве ВК).

III. 2.3. Хидронимски називи фитонимског порекла

Хидронимски називи мотивисани фитонимском лексемом по структури могу бити а) топонимизовани фитоними, б) изведенице са фитонимом у основи, као и в) синтагме код којих је одредбена компонента изведена од фитонима или је г) управни члан синтагме фитонимског порекла.

Овим називима именују се извори, кладенци и потоци, али и земљиште које је смештено близу самог хидронима:

а) *Ива́* (извор ВК);¹⁷⁵

Шева́р (1. извор Га Ће; 2. бара Га; 3. брда Ће);

б) *Базак* (извор, одатле узета вода за село В);

Сука́р (извор МК). Претпостављамо да је овај хидроним настао од лексеме *сука́р* која означава тле обрасло зуквом (Ћирић 2018: 288), односно вододржно место где расте трава *су́ка* (Златановић 1979: 131);

¹⁷⁵ Код Н. Богдановића налазимо лексеме *ива́к* и *ива́р* са значењем 'ивова шума' (2008: 456).

Церовац (1. њиве Т; 2. некада пашњаци Т; 3. извор, кладенац НС);
Шовариште (1. шљивар ГХ; 2. багрем ГХ; 3. поток ГХ; 4. бара Ли; 5. ливаде Ли);
в) *Јабланска долина* (потоци Ко);
г) *Болин букар* (извор Гр).

III. 2.4. Хидронимски називи зоонимског порекла

Хидронимски називи зоонимског порекла по структури су а) једночлани називи и б) двочлане синтагме код којих одредбени део садржи зооним у основи, док је управни део синтагме хидронимски апелатив (*кладанац*). Осим што именују хидрониме, ови називи односе се и на околне локалитете који су смештени поред воде. Појава преношења примарног хидронимског назива на објекте у његовој близини честа је појава у ономастици (Жугић 2014: 89).

а) *Змијевац* (1. извор (шопа) ВК; 2. ливаде ВК; 3. вода МК; 4. шума МК);

б) *Козји кладанац* (1. извор; 2. шума; 3. пашњак Ка), *Мечи кладанац* (1. извор Га Ја Кр Ће Ча (на око 700 м надморске висине); 2. шума Га Ја; 3. део планине Ја), *Сврачи кладанац* (1. извор; 2. место где расте габар; 3. камењар Ча).

III. 2.5. Називи за хидронимске објекте настале човековим радом

У овој семантичкој подгрупи налазе се микротопоними именовани хидронимским апелативима који се доводе у везу са човековом делатношћу. Један део назива настао је топонимизацијом апелатива (*Дулан*) или додавањем суфикса на хидронимски термин (*Бунариште*). Друга група назива синтагматског је порекла код којих се као веома чест одредбени члан јавља присвојни придев. На тај начин истакнуто је својство посесивности (*Балчин бунар*, *Живински бунар*, *Бучански кладанци*, *Јовин кладанац*, *Тодоров кладанац*, *Солтирова чешма* и др.). Одредбени део синтагме може бити и придев просторне и оријентационе семантике (*Горњи Дулан*) или придев којим се истиче какво својство (*Смредли кладанац*, *Суво кладанче*). На испитиваном подручју забележене су и предлошко-падежне конструкције (*У кладанац*, *Бунар у Пољану*), као и синтагма од две именице *Дуланче кладанче*.

БУНАР: Велики број именовања објеката извршен је према хидронимском апелативу *бунар*: *Балчин бунар* (1. њиве; 2. колибе, штале ГХ), *Бранков бунар* (1. бунар; 2.

ливаде ВК), *Бркачки бунар* (1. бунар; 2. део поља Кр), *Бучкарски бунар* (бунар Та), *Ванин бунар* (бунар В), *Гутин бунар* (бунар В), *Живински бунар* (бунар ГХ), *Илински бунар* (бунар Та), *Крљин бунар* (бунар В), *Лакин бунар* (бунар В), *Митин бунар* (бунар В), *Римски бунар* (део брда Кр), *Сопотнички бунар* (1. пашњаци; 2. шума Со), *Ћосин бунар* (1. њиве; 2. колибе; 3. бунар ГХ), *Чаџкин бунар* (бунар ГХ), *Бунар у Пољану* (бунар ГДу), *Бунариште* (багремова шума ГВ).

ДУЛАН: Значењем хидронимског апелатива *дулан* 'кладенац ограђен и покривен плочама; на једној страни је отвор за хватање воде (Богдановић 2008а: 453)¹⁷⁶ мотивисан су је један број хидронимских назива присутних у пунктовима са истраживаног подручја: *Дулан* (1. њиве В Ја МКу; 2. баште В; 3. пашњаци В; 4. део села, махала Га; 5. долина ГВ; 6. шљивар ДП; 7. виноград ДП; 8. поток ГБ; 9. шума Ја; 10. извор Ја; 11. кладенац Ли МКу; 12. део Сипара МКу), *Горњи Дулан* (њиве МКу), *Доњи Дулан* (њиве МКу), *Дуланче* (1. њиве; 2. извор; 3. ливаде ГДу), *Дуланче кладанче* (кладенац ГДу).

КЛАДЕНАЦ: Лексема *кладанац* у значењу 'мањи извор где вода избија из дубине земље, кладенац' (Ћирић 2018: 371) мотив је за именовања великог броја локалитета широм истраживане територије: *Кладанац* (1. извор МК Ш; 2. поток Ш; 3. спомен-чесма Ш; 4. гувно Ш), *Кладанци* (појате Се), *Ајдучки кладанац* (1. пашњаци ВК Га; 2. извор ВК ГДр Кр РД; 3. кладенац Ли; 4. шума Га ГДр Кр Ли; 5. ориште Га), *Баба-Недељин кладанац* (извор, кладенац РД), *Босиљкин кладанац* (извор ВВ), *Бучански кладанци* (1. извор; 2. виногради; 3. баште; 4. воћњаци; 5. пашњаци Ко), *Врњнски кладанац* (извор Ка), *Гмитров кладанац* (извор ДДр), *Грацки кладанац* (извор Кр), *Два кладанца* (извор Ду), *Деспотов кладанац* (1. извор; 2. кладенац Га), *Живчин кладанац* (кладенац који је пресушио ГВ), *Илин кладанац* (извор Со), *Јовин кладанац* (1. извор; 2. утрина ВК), *Јовкин кладанац* (кладенац Ја), *Јорданов кладанац* (извор Кр), *Јорков кладанац* (1. извор; 2. део поља ГДр), *Качарев кладанац* (одакле су мештани увели воду за село ДБ), *Козји кладанац* (1. извор; 2. шума; 3. пашњак Ка), *Крстински кладанац* (1. извор; 2. њиве; 3. шума М), *Лепошњарски кладанац* (1. извор; 2. шума ДДр), *Мечи кладанац* (1. извор Га Ја Кр Те Ча (на око 700 м надморске висине); 2. шума Га Ја; 3. део планине Ја), *Павлов кладанац* (извор Ја), *Рајчи кладанац* (брдо на улазу у село Ја), *Сврачи кладанац* (1. извор; 2. место где расте габар; 3.

¹⁷⁶ На простору југоисточне Србије, како истиче Љ. Недељков (1994: 363), „хидронимска основа *дул-* са значењем 'отвор извора'” забележена је у облику *Дуло*, али и са суфиксом *-ан*: *Дулан*, као и *-иште*: *Дуловиште*. М. Златановић (1979: 132) сматра да је *Дулан* чест хидроним на југу Србије.

камењар Ча), *Селски кладанац* (извор Со), *Симићиски кладанац* (1. извор; 2. део поља ГДр), *Смаилов кладанац* (извор ДДр), *Смрдели кладанац* (њиве Ли), *Ставрин кладанац* (кладенац Ду), *Стари кладанац* (извор Ду), *Тодоров кладанац* (шума Ли), *Цигански кладанац* (извор ВВ), *Црни кладанац* (извор Ка), *Црни кладанци* (кладенац ГДу), *Чочин кладанац* (кладенац ГДу), *Шиљков кладанац* (кладенац МКу), *Шуштеров кладанац* (1. извор; 2. шума М), *У кладанац* (1. извор; 2. врело Ш), *Кладанац у Бучан* (кладенац ДП), *Кладанац у Селиште* (кладенац ДП), *Кладанац у Голи рид* (кладенац В), *Кладанац на Стару њиву* (кладенац ГХ), *Кладаначка страна* (шума МК), *Кладанче* (кладенац ВВ), *Дакино кладанче* (1. извор; 2. њиве Кр), *Дуланче кладанче* (кладенац ГДу), *Лековићо кладанче* (кладенац ДБ Т), *Миладиново кладанче* (кладенац В), *Нозино кладанче* (кладенац ГВ), *Пиздино кладанче* (1. извор; 2. шума Кр), *Стојаново кладанче* (кладенац В), *Суво кладанче* (кладенац ДБ), *Ћатино кладанче* (1. извор, кладенац; 2. браниште Гр), *Кладанче код Кованици* (кладенац ГДу), *Кладанчина* (део села, махала ВВ).

КОРУБА: Хидронимски апелатив *коруба* 'ижлебљено дебло којим се одводи вода од кладенца до корита за напајење стоке' (Ћирић 2018: 396) прешао је путем топонимизације у хидроним *Корубе* (1. шума; 2. вода; 3. два кладенца Та).

САВАК: Хидронимизацијом апелатива *савак* 'даска којом се преусмерава вода да не иде на воденичну буку када се обавља оправка или чишћење' (Златковић 2014 II: 364) настао је истоименим хидроним *Савак* (поток Та).

СТУБАЛ: Називи *Стубал* (1. њиве Ка; 2. извор Ка О; 3. вододерина Со; 4. пашњаци Со; 5. шума Со) и *Стублина* (1. ливаде ГВ; 2. базен за воду ГВ; 3. чесма, вода Ко; 4. извор Ли М; 5. борова шума Ко; 6. њиве Ли) мотивисани су апелативима *стубла* 'озидани кладенац' и *стублина* 'извор, чесма; шупље дрво постави се где је извор, па се из њега захвата вода' (Богдановић 2008а: 481).

ЧЕСМА: Према хидронимском апелативу *чешма*, којим се дефинише озидани извор из кога вода истиче на цев, чесма (Динић 2008: 890), именовани су објекти: *Чесма* (извор Ду Ко), *Чешма / Чешма* (1. извор Га Ће; 2. чесма Га ГВ Ш), *Солтирова чешма* (чесма ДП), *Циганска чесма* (чесма Ја), *Чешмиће* (извор Ду), *Чешмиште* (1. њиве; 2. ливаде МК).

Лексема *чесма* балкански је турцизам персијског порекла (Скок 1971: 313).

III. 3. Човек – живот и рад

Велики број микропонима мотивисан је лексемама које упућују на делатност и живот човека на селу. Поља која је обрађивао, ливаде и пашњаци куда је изводио стоку на испашу, ратарски и сточарски производи које је сам у свом домаћинству производио, али и култна места за која је од давнина везан, попут записа, заветних крстова и цркава, створили су посебан систем микропонимских назива.

Семантичка група *Човек – живот и рад* подељена је у седам подгрупа: *Микропоними мотивисани друштвеним животом*, *Микропоними мотивисани пољопривредним културама и начином коришћења тла*, *Микропоними мотивисани ратарством и сточарством*, *Микропоними мотивисани пчеларством*, *Микропоними који означавају пољопривредне објекте и производе*, *Микропоними који означавају путеве и прелазе* и *Микропоними мотивисани духовним животом*. У оквиру поменутих подгрупа грађа са испитиваног подручја разврстана у још уже семантичке низове. На тај начин детаљно је сагледана човекова делатност која је уско повезана са објектима и локалитетима у оквиру сеоског атара.

III. 3.1. Микропоними мотивисани друштвеним животом

III. 3.1.1. Микропоними мотивисани старим објектима и остацима људских насеља

АВЛИЈА: Лексичком јединицом *авлија*, која се употребљава у значењу 'простор око куће' (Ћирић 2018: 18), мотивисан је настанак само једног микропонима на терену: *Авличе* (махала ДБ). Лексема *авлија* грчког је порекла која је у српски језик дошла посредством турског (Шкаљић 1966: 106).

(Х)АН: Лексема *ан* употребљава се у значењу 'хан, крчма на путу' (Стојановић 2010: 32) и саставни је део двочланих микропонимских назива *Стари ан* (1. њиве; 2. баште; 3. некада механа ДДр) и *Лички ханови* (део села, махала Ли). Лексема је персијског порекла и у језички фонд српског језика дошла је посредством турског (Шкаљић 1966: 309).

ВОДЕНИЦА: Велики број објеката у свом називу садржи лексему *воденица* 'млин са воденом погонском снагом' (Ћирић 2018: 92). За апелатив *воденица* Н. Богдановић

истиче да у сврљишком крају представља честу ознаку терена где је сама воденица (Богдановић 2008а: 447). Такво стање забележено је и на испитиваном терену у заплањском крају. Када се у одредбеном делу назива налази антропоним, тада се указује на порекло власника воденице.

Нашем материјалу са целог заплањског говорног подручја познати су следећи називи са поменутиим апелативом у свом именовању: *Анђелковска воденица* (воденица на Врелу ГДу), *Бела воденица* (воденица на Врелу ГДу ДБ), *Бранковска воденица* (воденица ДБ), *Велкова воденица* (воденица ГДр Ш), *Виљачка воденица* (воденица Ш), *Виљина воденица* (воденица Ш), *Голубовска воденица* (воденица ГДу), *Драговска воденица* (воденица Ш), *Дубравска воденица* (воденица ГДу), *Дугопољска воденица* (воденица ГДу), *Белачка воденица* (воденица Та), *Живина воденица* (воденица ГХ МКУ Та), *Жожанова воденица* (воденица Ш), *Илинска воденица* (1. воденица; 2. њиве; 3. ливаде О), *Ицинска воденица* (воденица ДБ), *Јанковска воденица* (једина воденица која и сада ради ГДу), *Кечкина воденица* (воденица ГДу), *Личка воденица* (воденица која припада власницима из Личја ГДу), *Мандалска воденица* (воденица ГДу), *Маркова воденица* (1. воденица; 2. њиве; 3. ливаде Кр), *Миладинова воденица* (воденица ДБ), *Миљковачка воденица* (воденица ГДу), *Миндина воденица* (воденица ГДу), *Михајловска воденица* (воденица ГДу), *Новаселска воденица* (воденица ДБ), *Перина воденица* (1. воденица; 2. њиве ДДу), *Пећарска воденица* (воденица ГДу), *Пикљашка воденица* (воденица Ш), *Пицијска воденица* (воденица Ча), *Самарџићска воденица* (воденица ГДу), *Селска воденица* (воденица МКУ), *Сојкарска воденица* (воденица ДБ), *Станчина воденица* (воденица ГДу), *Стојанчина воденица* (1. део поља; 2. воденица ГДр), *Стојичина воденица* (1. део поља; 2. воденица ГДр), *Тричкова воденица* (воденица Ш), *Турска воденица* (1. воденица; 2. мали вртови МКУ), *Ћелијска воденица* (воденица, власници из села Ћелије ГДу), *Циганска воденица* (воденица ГХ), *Цоцина воденица* (воденица, од ње остао само темељ МКУ), *Чагрџачка воденица* (воденица, од ње остао само темељ МКУ), *Чалаковска воденица* (воденица ГД), *Чубрачка воденица* (воденица Ча), *Шајина воденица* (воденица Ш), *Шебечка воденица* (1. воденица; 2. део поља ГДр), *Шиптарска воденица* (воденица ДБ), *Код воденицу* (баште поред реке Кр), *Дикино водениче* (воденица поточара Гр), *Жутино водениче* (воденица поточара Гр), *Лазино водениче* (воденица ГВ), *Стојаново водениче* (воденица поточара Гр), *Воденичиште* (извор, кладанац Гр).

ГРАД: Микротопоними *Градац* (1. брдо; 2. остаци римског насеља Та), *Градџ* (1. брдо; 2. развалине града Ли), *Градџиште* (1. њива ВВ; 2. извор ВВ; 3. некада римски град ВВ ДБ Кр; 4. брдо ДБ; 5. шума Кр Та) и *Грдиште* (1. град у време Турака; 2. сада шума НС) у основи имају лексему *град*, која сведочи да су на тим местима била римска утврђења, а данас се могу видети остаци тих насеља.

За топониме попут *Градџиште* А. Лома подвлачи да потичу од прасловенског **gordišče* 'место где је некада било утврђење, развалине тврђаве' (Лома 2013: 67).

На испитиваном терену забележен је велики број микротопонима у чијој именској структури се налази поменути апелатив *град*: *Велико градџиште* (њиве ДДр), *Големо Градџиште* (1. њиве; 2. ливаде ВК), *Горње Градџиште* (извор одакле су мештани села довели воду у село ВВ), *Доње Градџиште* (римски град ВВ), *Грацка врвина* (пут ка Нишу Гр), *Грацка долина* (1. поток; 2. удолина Кр), *Грацка падина* (1. шума; 2. пашњаци Кр), *Грацка страна* (камењар О), *Грацки кладанац* (извор испод Градишта Кр), *Грачка страна* (1. брдо; 2. страна Ка).

ГРЕДА: Са лексемом *гред* 'брвно; греда' (Златковић 2014 I: 131) и антропонимом у одредбеном делу синтагматског назива забележен је микротопоним *Јоцине греде* (шума Ду).

КАЛЕ: Два назива мотивисана су лексемом *кал* 'утврђење, обично на неком узвишењу' (Динић 2008: 320), и то *Кале* (место у селу где расте здравац Ко) и *Кал* (1. брдо Кр; 2. остаци зидина неке грађевине Кр М Ће; 3. шума Ће).

КАРАВАН: Лексема турског порекла *караван*, са значењем 'поворка обично робом натоварених дева, камила, коња, кола, људи и сл. (првенствено у пустињским и степским крајевима' (РМС 1967: 663) одредбени је део синтагматског назива *Каравански пут* (пут кроз село Гр).

КОЛИБА: Велики број назива забележених на терену испитиваног подручја мотивисан је лексемом *колиба* 'зграда на бачији где спавају пастири', 'кућица у винограду' (Ћирић 2018: 387). Такви су називи: *Колибе* (пашњаци Се), *Ајдучке колибе* (1. шума; 2. утрина од села према Бабичко; 3. место где извире Влашка река ГВ), *Бербатовска колиба* (колиба, појата В), *Бомбашова колиба* (колиба, појате Гр), *Бравинска колиба* (колиба, појате Гр), *Динина колиба* (1. њива; 2. некада колиба В), *Костадинова колиба* (колиба Та), *Миладинова колиба* (колиба Ко), *Миљина колиба* (колиба Ко), *Палаврина колиба* (колиба

Ко), *Па̀рцина колѝба* (колиба Ко), *Тѐркина колѝба* (колиба Ко), *Лѝброво колѝбје* (1. њиве; 2. баште; 3. виногради ВК), *Зо̀јкино колѝпче* (1. део Дела; 2. некада виноград Гр), *Ка̀рдошово колѝпче* (колиба, појате Гр), *Ра̀нчино колѝпче* (колиба Гр), *Сте́ваново колѝпче* (1. виноград; 2. колиба Гр), *Колѝбиште* (1. појате; 2. багрем Ча).

Ј. Влајић-Поповић (2009: 388) истиче да је лексичка јединица *колиба* старовековни, општесловенски (али не обавезно и прасловенски) грецизам, који се још од претписемног доба до данас очувао у књижевном језику.

КОНАК: Топонимизацијом апелатива *кона̀к* 'преноћиште' (Ћирић 2018: 391) настао је истоимени микротопоним *Кона̀к* (црквено двориште Гр). Лексема *конак* потиче од турског глагола *konmak* који се употребљава у значењу 'odsjesti, biti gost' (Škaljić 1969: 414).

КОЧИ: Са глаголском лексемом као мотивном забележен је назив *Ко̀чалиште* (шума Та). Позивајући се на објашњење једног од информатора да су се на том месту некада кочиле запреге, претпостављамо да је у основи ове микротопонимске јединице глагол *кочи(ти)*.

МАЛА: Велики број назива означава делове села и засеоке који име носе према фамилији која се ту настанила. Ови микротопоними мотивисани су лексичком јединицом *мала̀* у значењу 'део села од скупа породичних кућа обично исте фамилије, махала' (Ћирић 2018: 448): *Мала̀* (1. поље; 2. њиве Та), *Банинска̀ мала̀* (део села, махала РД), *Бранчачка̀ мала̀* (део села, махала РД), *Ветанска̀ мала̀* (махала ДБ), *Врча̀рска маха̀ла* (махала НС), *Го̀рња мала̀* (део села, махала В ВК ГБ ДДр Ка Кр М О Т), *Гр̀чка маха̀ла* (део села Ча), *До̀љња мала̀* (део села В ДДр Кр М), *До̀ња мала̀* (део села ВК ГДу О Т Ча), *Ђо̀кинска маха̀ла* (махала НС), *Ђо̀рђинска маха̀ла* (махала НС), *Ивковска̀ мала̀* (део села, махала РД), *Кеждрачка̀ мала̀* (део села, махала РД), *Кењинска̀ мала̀* (део села, махала Ка), *Ке́чкина мала̀* (део села ГДу), *Малиши́анска мала̀* (део села, махала Ка), *Ма̀ндалска мала̀* (део села ГДу), *Марја́новска маха̀ла* (део села, махала Ча), *Ми́шинска маха̀ла* (део села, махала Ча), *Мла́цинска мала̀* (део села, махала РД), *Мотови́јска маха̀ла* (махала НС), *Нерка́шка мала̀* (део села, махала Ш), *Пе́јачка маха̀ла* (део села, махала Ча), *Пе́тковска мала̀* (део села, махала М), *Петро́вска маха̀ла* (део села, махала НС), *Ра́јкова мала̀* (део села, махала ГДр), *Рове́лска мала̀* (део села, махала РД), *Са́винска маха̀ла* (део села, махала НС), *Седла́рска мала̀* (махала ДБ), *Симо́новска маха̀ла* (део села Ча), *Ста́њинска мала̀* (део села, махала

ДБ), *Стѣпановска малà* (део села, махала ГДр), *Стојачка малà* (део села, махала Ш), *Ђукачка малà* (део села, махала РД), *Циганска малà* (део села, махала ГДу), *Шакарска малà* (део села, махала ГДу).

Лексичка јединица *махала* је турцизам арапског порекла који означава део града или села, градску четврт, заселак, али и улицу и сокак (Škaljić 1969: 439–440).

ОБРТ: Лексемом *обрт* 'окрет; заокрет' (Златковић 2014 II: 16) мотивисан је само један микротопоним у нашем материјалу, и то *Вештегàрски обрт* (ширина, слободан простор Кр).

ОГЊИШТЕ: Значењем лексичке јединице *огњиште* 'место у кући где се ложила ватра и припремала храна' (Ћирић 2018: 583) мотивисан је настанак микротопонима *Врло огњиште* (шума ДДр).

ПАДА/ПАДАЛИШТЕ: Микротопоним *Падалиште* (1. некада њиве; 2. ливаде Ко) посматраћемо као део ове семантичке подгрупе. Такве микротопониме – *Падалиште* и *Падолиште* – налазимо и на простору доњег слива Јабланице. Р. Жугић истиче да је то место на коме се догађала радња исказана основним глаголским морфемом (2014: 93, 155). Зато се ови називи могу довести у везу са глаголом *падати* (на конак, преноћиште) (Михајловић 1970б: 168), што потврђује и Ј. Динић наводећи да је *падалиште* 'место на које падну Цигани да логорују' (Динић 2004: 64). У нашој грађи забележен је и двочлани назив *Ајдучко падалиште* (стена ГДу).¹⁷⁷

СЕЛО: Апелативом *село* мотивисан је велики број назива забележених на испитиваном подручју: *Село* (1. део села, махала В Ка МКУ РД; 2. средина села Га; 3. стари део села ДДу), *Душаново село* (део села В), *Стàро сèло* (1. ливаде ДП; 2. браниште ДП; 3. некада свето дрво, на том месту некада је било село ДП М; 4. кладенац ДП; 5. зборно место ДП; 6. њиве Ду М Та; 7. воћњаци М Та; 8. брдо Та; 9. поље Та), *Пот село* (1. вода; 2. извор; 3. шљивари НС), *Средџела / Среџ селà* (средина села ВК), *Селска ва̀да* (вада МКУ), *Селска долѝна* (1. шума ГБ; 2. поток Кр), *Селска лива̀да* (ливаде ВК), *Селска у̀трина* (утрина Ча), *Селски кла̀данац* (извор Со), *Селска воденѝца* (воденица МКУ), *Селске ба̀ште* (баште, вртови МКУ), *Селски мо̀ст* (мост МКУ), *Селиште* (1. заједничка сеоска имовина, место где се окупљају мештани ВВ; 2. њиве ВК Га ГХ ДДр Ду Ли М О РД Т Та Ш; 3.

¹⁷⁷ Можда називи *Падалиште* и *Ајдучко падалиште* могу бити мотивисани и географским термином *подоље* (*подолица*) 'padina brda, dolina dno doline' (Шиц 1994: 50).

остаји насеља ВК ГДр ДДр Ли О НС РД Со Ча; 4. воћњаци Га ГДр; 5. део села, махала Гр; 6. баште ДП Ко НС Ш; 7. ливаде ДП Т Ча Ш; 8. бунари Ко Т; 9. утрина М; 10. црква РД; 11. део поља Со Та; 12. виногради Т; 13. шума Та; 14. гробље Ш), *Кладанац у Селиште* (кладенац ДП).

Значење лексеме *селиште* 'прва или претходна локација села' (Ћирић 2018: 937) потврђују информације са терена да су на тим местима била заснивана села која су касније премештана.

Као посебан топоним издвојићемо назив *Селичевица* (планина Гр).¹⁷⁸ Овај ороним З. Павловић доводи у везу са кореном *сел* – из *селити* (*се*) (Павловић 2016: 181). Као и у апелативу *селиште* 'место које су прво досељеници населили, место, земљиште на коме се налазило или се налази првобитно насеље' (Павловић 2016: 181), тако и у микротопониму *Селичевица* препознајемо лексему *село* за коју П. Скок истиче да потиче од глагола *селити* (*се*). „Glagol seliti (se) znači pokrete koji se moraju izvršiti da dođe do onoga što znači *selo*” (Скок 1973: 219). У даљем тексту П. Скок закључује да је касније ова лексема постала назив за одређено сеоско насеље (Скок 1973: 219). Лексема *село*, која је потиснула старосрпску лексему *вѣсь*, наслања се испрва на глаголски корен **sed-* и то у значењу 'седачки', као место везаног живљења, а касније се од поменутог корена граде глаголи и глаголске именице попут *селити* (*се*), *сеоба* итд. (Лома 2003: 2).

СОА: У управном делу синтагме *Букове соје* (1. шума; 2. извор одакле је узета вода за село В) налази се лексема *соа/соја* са значењима 'ракљаста мотка, соха' и 'дугачка дебља мотка пободена у земљу око које се дене стог сена' (Ћирић 2018: 971; Златковић 2014 II: 427).

ЧАРШИЈА: У управном делу синтагаматског назива *Слепа чаршија* (1. поље; 2. шума; 3. ориште ГДу) налази се лексичка јединица *чаршија* са значењем 'пословни део града, трговачка четврт' (Ћирић 2018: 1122). Лексема *чаршија* представља турцизам перисијског порекла (Шкаљић 1966: 165).

¹⁷⁸ Ороним *Селичевица* нашао се као мотивациони елемент у нишким ходонимима, те једна улица носи назив по овој планини (Трајковић 2020: 637).

ШИНДАРКА: Топонимизацијом апелатива *шиндарка* у значењу 'зграда начињена од шиндри' (Динић 2008: 910)¹⁷⁹ настао је микротопоним *Шиндарка* (1. ливаде; 2. воденица према Гаџином Хану; 3. земљиште око воденице МКу).

ШКОЛА: Њива која је смештена испод школе носи назив према овом апелативу *Под школу* (њива ГБ).

III. 3.1.2. Микротопоними мотивисани управном влашћу

ПАРАСПУР: Значењем које препознајемо у апелативу *параспур* 'земља која је накада давана на наполицу' (Стојановић 2010: 631) мотивисан је настанак микротопонима *Распурите* (њиве Га). Поменута лексема представља балкански грецизам и употребљава се у значењима 'спahинска њива коју су seljaci u vrijeme turske vlade morali obrađivati', 'aginska њива, коју је agin momak obrađivao aginom stokom i aginim sjemenom, i odbivao od ње celokupan приход', 'tako se zvala i zemlja коју је otac ustupio pojedinim sinovima i ženi' (Скок 1972: 607). Ова лексема данас може означавати неплодно земљиште (Златановић 1998а: 282).

III. 3.1.3. Микротопоними мотивисани здањима одбрамбеног карактера

ЗБЕГ: Лексемом *збег* са значењем 'место или крај где се више њих склонило од какве опасности' (РМС 1967: 261) мотивисана су два микротопонима: *Збег* (1. део планине Ко; 2. шума М) и *Збежите* (њиве МКу).¹⁸⁰

Назив *Бежениште* (1. ливаде; 2. извор Ко) мотивисан је на сличан начин као и претходна два навдена микротопонима.¹⁸¹

ЗИД: Са лексемом *зид* у основи, чије је значење 'усправни део зграде који преграђује њен унутрашњи простор' (Тирић 2018: 279), мотивисан је назив *Президник* / *Призидник* (1. шума; 2. камењар; 3. ливаде; 4. брдо; 5. камен; 6. стена; 7. зидине Ш).¹⁸²

¹⁷⁹ *Шинда* је даска за преграђивање пресека у амбарима, за постављање таваница у кућама или за изградњу кућних зидова, шиндра (Динић 2008: 910). *Шиндара* означава дачшару, зграду начињену од шиндри (Кожељац 2014: 637).

¹⁸⁰ Микротопоним *Збеговиште* познат је и у микротопонимији других регија, на пример у Рађевини (Петровић-Савић 2013: 66).

¹⁸¹ Микротопоним *Бежениште* забележен је и у другим областима, на пример на подручју села Куновица код Ниша. В. Вукадиновић доноси легенду о настанку овог назива, позивајући се на исказе мештана, да су се на том месту склањали људи (1994: 268).

КУЛА: Топонимизацијом апелатива *кула* настао је истоимени микротопоним који потиче из домена војне терминологије: *Кула* (1. стена Ка; 2. камењар Ка О; 2. остаци насеља О; 3. део поља О).

Лексема *кула* потиче из арапског језика, а у наше крајеве дошла је посредством турског. Означава утврђење у тврђави, камену зграду која уместо прозора има пушкарнице подешене за одбрану од навале тако и вишеспратну камену зграду и торањ (Шкаљић 1966: 423).

НИШАН: У управном делу синтагаматског назива *Ба̀ли ниша̀н* (ливаде Ш) препознаје се лексема *ниша̀н*. Ова лексичка јединица означава мету у коју се гађа из пушке приликом уласка сватова у младину авлију (Ћирић 2018: 563).¹⁸³

СТРАЖА: Лексемом *стра̀жа* мотивисани су називи *Стра̀жишта* (1. ливаде МК; 2. голина МК; 3. камењари Ш), *Стра̀ишта* (ливаде ВВ), *Вѐлико стра̀жиште* (1. некада ливаде; 2. сада шума ВВ) и *Ма̀ло стра̀жиште* (1. биле ливаде; 2. сада шума ВВ).¹⁸⁴

ТОП: Значењем апелатива *то̀п* 'врста артиљерског оруђа' (Ћирић 2018: 1027) мотивисан је назив *Црешињо̀в то̀п* (зидине ВВ).

III. 3.1.4. Микротопоними мотивисани облицима земљишне својине

ЗАДРУГА: Само један микротопоним који се среће на испитиваном подручју у свом двочланом називу садржи и лексему *за̀друга* у значењу 'породична заједница са већим бројем чланова повезаних блиским крвним сродством' (Ћирић 2018: 219).¹⁸⁵ *За̀дружни во̀ћњак* (воћњак Та).

ЗАЈЕДНИЦА: Лексема *за̀једница* означава потес где многа домаћинства имају своју парцелу; заједнички потес за више домаћинства (Златановић 1979: 132). Значењем овог апелатива мотивисани су микротопоними: *За̀једница* (1. њиве В Та; 2. ливаде В Ш; 3. мост В; 4. шума МК), *За̀једница Мла̀ка* (1. воћњаци; 2. део села В), *За̀једничко* (шума Ча); *За̀једничке лива̀де* (ливаде Ш).

¹⁸² Сличне семантике, присутни су следећи називи посведочени на терену Пивске планине: *Прѣзида* (од камена озидани прогон између Милош дола и Сланобитника) и *Прѣзиде* (остаци града Херцег Стјепана и зидине на пашњаку) (Џиџмил-Реметић 2010: 120).

¹⁸³ Микротопоним *Ниша̀н* присутан је у топонимском систему белопаланачког краја (Ћирић 1997: 264).

¹⁸⁴ Назив *Стра̀жа* део је микротопонимског система сврљишког краја и њиме се именује место на планинској коси где је некада била граница између Србије и Турске, а на том подручју се налазе и зидине карауле (Богдановић 2005: 85).

¹⁸⁵ Лексичка јединица *за̀друга* може бити употребљена и у свом другом значењу 'продавница' (Стојановић 2010: 237), 'сеоска продавница' (Ћирић 2018: 219).

Претпостављамо да је у одредбеном делу синтагматских назива *Голѐма заједина* (шума Га) и *Мала заједина* (шума Га) управо дијалекатска и фонетска варијанта лексеме *заједница*.

III. 3.1.5. Микротопоними мотивисани утврђивањем граница имања

ЖИГ: Сматрамо да су називи *Горњи жиџ* (шума ГДр) и *Долњи жиџ* (шума ГДр) мотивисани потребом човека да обележи, „жигоше”, подручје до којег се простира шума која може бити у његовом власништву. Лексема *жиџ*, која је управни део двочлане синтагме, може означавати нараву са рељефним натписом или каквим ликом који се отискује на папир, робу или животињу; сам тај отисак (Ћирић 2018: 199).

ЗНАК: Као једно од многобројних значења лексеме *знак* у Речнику САНУ наводи се и ’гранична ознака, међаш’ (РСНУ 1971: 119). У материјалу којим располажемо присутан је само један микротопоним настао топонимизацијом овог апелатива: *Знак* (шума ГДр). С обзиром на то да се њиме именује објекат под шумом, назив се може довести у везу са поменутом лексемом.

МЕЂА: Значењем апелатива *међа* ’камен или други сигуран знак који одређује границе неког имања, међник’, односно ’гранична линија, гранични појас између два имања, или сесокних атара’ (Стојановић 2010: 448; Ћирић 2018: 464) мотивисани су називи: *Густи меџак* (шума ВК), *Петричков меџак* (њиве В),¹⁸⁶ *Црвени меџак* (шума Ш), *Преко Црвени меџак* (пут за Горњи Душник Ш), *Међаче* (шума ГБ), *Међни дол* (долина Та), *Међина* (1. шума Га Ли; 2. оришта Га).

ЦАРИНА: Топонимизацијом лексеме *царина* ’финансијска установа за наплату такси при прелазу из једног финансијског подручја у друго’ (Динић 2004: 60) настали су називи *Царина* (њиве Се) и *Царине* (њиве МК Т).¹⁸⁷

ЦЕНТАР: Микротопоним *Центар* (1. центар села; 2. запис) настао је топонимизацијом истоимене лексеме.

¹⁸⁶ Географски назив *меџак* М. Златановић објашњава као ширу међу обраслу трњем или другим растињем (Златановић 1979: 134). Лексема *меџак* на подручју говора Лужнице означава природну међу (Ћирић 2018: 464).

¹⁸⁷ Истоимени микротопоним присутан је и у топонимском систему Заглавка (Динић 2004: 60), као и на подручју слива Грлишке реке (Динић 2005: 271).

С друге стране, назив се може довести у везу са географским термином *царина* у значењу ’потес, терен’, за које Шиц истиче да се своди на рум. *árină* ’земљиште’ (Шиц 1994: 68).

III. 3.1.6. Микротопоними мотивисани називима из осталих сфера цивилизацијских појмова

ПАРА: Лексема *пара*, којим се на призренско-тимочком терену означава новац уопште (Јовановић 2004: 527; Динић 2008: 557; Стојановић 2010: 630; Ћирић 2018: 659), одредбени је део назива *Златкове паре* (шума ГВ) и *Копане паре* шума (Ка).

III. 3.2. Микротопоними мотивисани пољопривредним културама и начином коришћења тла

III. 3.2.1. Микротопоними настали од пољопривредних термина

БАШТА: Топонимизацијом апелатива *башта*, чије је значење 'врт са поврћем' (Богдановић 2008а: 441), настао је само један микротопоним на испитиваном подручју: *Ба́ча* (воћњаци О). У осталим називима са терена поменути апелатив саставни је део синтагми, и то у функцији управног члана: *Ва́нине ба́че* (1. некада баште; 2. сада шума; 3. извор одакле је узета вода за село В), *Го́рње ба́ште* (баште ГВ), *Димти́ријске ба́че* (1. биле баште; 2. ливада; 3. багрем НС), *Душа́нове ба́че* (1. извор; 2. појата), *Ла́зарева ба́ча* (1. некада баште; 2. сада запуштено земљиште НС), *Се́лске ба́ште* (баште, вртови МКУ).

БУЗАЛАК: Лексичка јединица *бузалак* (*бузалџ*) може означавати пашњак, утрину и место где расте ситна и густа трава, али и део њиве који се не оре јер је вододржан, а обрастао травом (Златановић 1979: 130).¹⁸⁸ На терену Заплања забележен је један микротопоним настао топонимизацијом овог апелатива: *Бузала́к* / *Бузелџ* (1. били пашњаци В; 2. њиве В ГБ; 3. део поља Со).

ГРАДИНА: Апелативом *градина* у значењу 'башта, повртњак ван авлије' (Ћирић 2018: 129) мотивисана су три назива: *Гради́на* (баште Та), *Гради́ниште* (шума Та) и *Гради́нке* (пашњак Со).

С обзиром на то да се поменути називи доводе у везу са глаголом *гради*, овом семантичком низу придружили смо и микротопоним *Пре́града* (пашњаци Ка), чији је назив мотивисан управо чином ограђивања простора.

¹⁸⁸ На простору Лужнице срећемо лексему *бузалак* са значењем 'запуштена имовина, имовина без власника' (Ћирић 2018: 68). У говору јабланичког краја иста лексема означава бујну ливадску траву (Жугић 2005: 29). Т. Трајковић микротопониме *Бузалак* и *Бузалџ* сврстава у семантичку подгрупу *Сточарске површине* (2011а: 356). Лексема *бозалак* означава и ливаду са тврдом травом тешком за испашу (Богдановић 2019: 652).

ЛЕДИНА: Само један микротопоним настао је топонимизацијом апелатива *ледина* са значењем 'запуштена, необрађена земља' (Ћирић 2018: 428): *Ледине* (утрина ВВ).¹⁸⁹

ЛИВАДА: Велики број микротопонима забележених на територији Запања настао је према апелативу *ливада* или у свом двочланом саставу садржи поменути географски термин: *Ливада* (шума Та), *Бандине ливаде* (ливаде Ка), *Богденова ливада* (ливада, пашњак ГДу Ће), *Бостан(а) ливада* (стена на Сувој планини Ко), *Бранкова ливада* (ливаде ВК), *Брљиве ливаде* (ливаде ГБ), *Видојина ливада* (ливада ВВ), *Влашка ливада* (1. ливада В; 2. њиве ГБ), *Вуча ливада* (1. шума; 2. ливаде ГДр), *Вучина ливада* (1. ливаде; 2. шума ДДр), *Голема ливада* (1. њиве; 2. ливаде Ли), *Димитријина ливада* (1. ливаде; 2. шума ДДр), *Бађине ливаде* (ливаде ВК), *Заједничке ливаде* (ливаде Ш), *Змијова ливада* (1. ливада на сунчаној страни Ће; 2. камењар; 3. зараван изнад Соколовог камена Ча), *Мала ливада* (храстова шума Ча), *Маркова ливада* (њиве Ће), *Милијине ливаде* (1. шума; 2. пашњак ГХ), *Нова ливада* (1. њиве; 2. ливада В), *Нозине ливаде* (ливаде ГВ), *Пашагине ливаде* (1. ливаде; 2. део Дела; 3. бунар; 4. некада виноград Гр), *Петровске ливаде* (1. ливаде; 2. пашњаци према Горњем Барбешу ГВ), *Попова ливада* (ливада ДБ), *Селска ливада* (ливаде ВК), *Стеванове ливаде* (1. ливаде; 2. извор Кр), *Шуманова ливада* (1. шума; 2. пашњак Ли), *Шуманска ливада* (1. ливаде Ли; 2. њиве Ли; 3. шума Ш), *Горња Влашка ливада* (њиве ГБ), *Доња Влашка ливада* (њиве ГБ), *Ливада у падину* (ливада ГХ), *Ливацка долина* (ливаде Га), *Ливачки рид^m* (1. брдо; 2. шума Га), *Ливатке* (пашњак Со), *Ливаче* (1. ливада; 2. шума Ће).

Један број назива са испитиваног подручја мотивисан је и лексемом у фонетском облику *ливађе* којом се лексикализује значење 'шире пространство под ливадама' (Ћирић 2018: 432): *Ливађе* (1. ливаде ВК ГДр Ко; 2. пашњаци Га МК; 3. њиве ГБ; 4. шума ГДр; 5. баште Гр Ко; 6. бунари Гр; 7. извор за чесму која се налази на Мاستини; 8. свето дрво Гр; 9. голина МК), *Гарско ливађе* (1. њиве; 2. шума ДДр), *Горњо Ливађе* (1. пашњаци Га; 2. њиве ДДр; 3. шума ДДр), *Долњо Ливађе* (1. пашњаци Га; 2. њиве ДДр; 3. ливаде ДДр), *Старо ливађе* (1. биле ливаде Ја; 2. њива Ја; 3. шума Ја; 4. пашњаци Ја; 4. извор Ја; 5. растиње, лескар Ча).

Апелатив *ливада* балкански је грецизам и припада такозваним средњовековним (византијским) грецизмима који су најбројнији и најпродуктивнији у даљем развоју српског лексичког фонда (Влајић-Поповић 2009: 389). Иако грчког порекла, лексема

¹⁸⁹ Уп. *ледина* 'запущенное необработанное поле' (Толстој 1969: 138).

ливада снажно се задржала у српском језику, да се доживљава као своја, сматра Т. Трајковић 2011в: 280).

ЊИВА: Апелатив *њива* употребљава се у значењу 'већи комад земље који се обрађује' (Ћирић 2018: 567). Као самостални назив, настао топонимизацијом апелатива, на испитиваном подручју није забележен.¹⁹⁰ На истраживаном терену присутан је велики број двочланих и вишечланих микротопонимских јединица које у свом саставу као управни члан синтагме имају географски термин *њива*: *Агина њива* (некада њиве, сада обрасло ситним растињем Ча), *Бела њива* (1. део поља; 2. њиве ВК), *Голѐма њива* (воћњак ГХ), *Гринчарска њива* (њива В), *Денска њива* / *Дењска њива* (1. њива В ГБ; 2. браниште В ГБ), *Дивкова њива* (шума НС), *Динине њиве* (шума Ду), *Дла̀га њива* (1. њиве; 2. виногради Ш), *Дла̀га њива* (њиве Со), *Дла̀ге њиве* (поље МК), *Дра̀жина њива* (њива ГБ), *Дрковѐ њиве* (њиве Т), *Ђурине њиве* (њиве О), *Јѐкина њива* (њива ГБ), *Кѐтине њиве* (њиве ГХ), *Лазина њива* (њива В), *Новкова њива* (1. брдо ДБ; 2. шума НС), *Стара њива* (њива ГХ), *Ђосине њиве* (њиве ГХ), *Цветановске њиве* (1. њиве; 2. ливаде Кр), *У Дла̀гу њиву* (виноград Ш), *Њива на ба̀бино* (њива ГХ), *Њива на доли́ну* (њива ГХ), *Њива на ри́д* (њива ГХ), *Њива на сина́ц* (њива ГХ), *Њива на Гу̀сте кру̀шке* (њива ГХ), *Декићево њивче* (њива Гр).

ОБРАТ: Значењем лексеме *обрат* 'део њиве где се окрећу волови да би се орала друга бразда' (Златановић 1998а: 260) мотивисан је микротопоним *Браћевица* (1. ливаде; 2. шума Ка).

ПРЕКОП: Топонимизацијом апелатива *прекоп*, којим се лексикализује значење 'део баште између две стазе где се сади паприка' (Ћирић 2018: 786), настао је микротопоним *Преко̀п* (1. њива ВВ; 2. воћњаци ВВ; 3. некада воденице ВВ; 4. врх брда ДДр; 5. зидине насеља ДДр).

САД: Микротопоним *Са̀дови* (њиве Ду) у својој основи садржи апелатив *сад*. Овај термин употребљава се у значењу 'земљиште засађено биљкама; врт, воћњак, виноград' (Павловић 2016: 169).¹⁹¹

СИНОР: Сматрамо да је у основи топонима *Симоравац* (1. вода; 2. пашњаци; 3. некада баште, њиве, сада шибље и тополе Ја) пољопривредни термин *синор* са значењем

¹⁹⁰ С друге стране, топонимизовани апелатив *Њива* забележен је у многим селима у области Рађевине (Петровић-Савић 2013: 61).

¹⁹¹ Уп. географски термин *садовина* 'земља што не пропушта вода' (Видоески 1999: 138), као и микротопониме *Присадња* и *Присађе* забележене на територији Заглавка (Динић 2004: 55).

’место под међама; место на граници економског (обрадивог) дела атара и оног „изнад села” под пашњацима’ (Богдановић 2008а: 478), односно ’потес неодређене површине’ (Златановић 1998а: 365).

ТРАП: Лексема *trāp* нешто је ширег семантичког спектра, те издвајамо следећа значења: ’1. део баште у коме је засађена једна врста поврћа; 2. јама у земљи у којој се чува воће или поврће од измрзавања; 3. заравњени врх брда’ (Ћирић 2018: 1030). Топонимизацијом наведеног апелатива настао је микропоним *Trāp* (њиве РД). У микропонимском систему испитиваног подручја налазе се и двочлани називи *Ђу́рин trāp* (багремова шума Ко) и *Ла́лин trāp* (виноград ГБ), код којих је поменути апелатив управни део двочлане синтагме.

УТРИНА: Апелативом *у́трина* у значењу ’сеоско земљиште које служи за испашу стоке; напуштено, необрађено земљиште’ (Ћирић 2018: 1098) мотивисани су називи *У́трина* (некада утрина, сада задружни воћњак РД), *Изво́рска у́трина* (утрина Т) и *Се́лска у́трина* (утрина Ча).

ЧИВЛИК: Микропоним *Чови́к* (1. велики извор; 2. ливаде; 3. њиве; 4. воћњаци Ча) може бити мотивисан значењем лексеме *чи́влик* ’врста феудалног поседа у турско доба, који господар обрађује сам или уз помоћ чивчија’ (Динић 2008: 591). Поменута лексема је турског порекла (Шкаљић 1966: 174).

С друге стране, поменути назив могао би бити и од турског *ћувик* ’мање узвишење, брдашце’ (Богдановић 2008а: 483). Овај турцизам персијског је порекла (Скок 1971: 368; Шкаљић 1966: 202).

III. 3.2.2. Микропоними мотивисани објектима пољопривредне намене

ГУМНО: Велики број назива мотивисан је апелативом *гу́мно* којим се именује место где се врше жито (Ћирић 2018: 140).¹⁹² У материјалу са терена потврђени су следећи микропоними: *Гу́мно* (1. шљивар; 2. појате ГХ), *Аленчино гу́мно* (појата ГВ), *Бајкино гу́мно* (гумно ГДу), *Велково гу́мно* (пашњак ГХ), *Горњо гу́мно* (пашњаци НС), *Грмотрнско гу́мно* (гумно МКу), *Донино гу́мно* (гумно ГДу), *Дубравско гу́мно* (гумно МКу), *Ђу́ринска гу́мна* (њиве ГБ), *Живинска гу́мна* (део Дела ГХ), *Јанковска гу́мна* (гумно ГВ), *Јовино*

¹⁹² Р. Стојановић на територији Црне Траве бележи лексему *гувник* са значењем ’гумно, место где је некада било гумно’ (2010: 152).

гумно (гумно ГДу), *Калавардино гумно* (ливаде ГХ), *Кетина гумна* (1. шљивар; 2. гумна ГХ), *Китаново гумно* (гумно В), *Кованџијска гумна* (гумна и појате ГХ), *Костадиново гумно* (гумно ГДу), *Марковска гумна* (њиве Кр), *Матинско гумно* (пут за Селичевицу ГВ), *Мисина гумна* (појате ГВ), *Мишинска гумна* (гумна ГХ), *Николинска гумна* (гумно МКу), *Нозина гумна* (гумна код цркве ГВ), *Пешина гумна* (појате ГВ), *Попово гумно* (1. њиве ВК; 2. ливаде ВК; 3. шума Ли), *Сонино гумно* (гумно ГДу), *Станимирова гумна* (појате ГВ), *Станчијска гумна* (њиве, од села према Бабичко ГВ), *Старо гумно* (1. њиве ДДу; 2. воћњаци ДДу МКу), *Тасинско гумно* (гумно ГВ), *Трајково гумно* (гумно ГДу), *Турско гумно* (1. башта ГВ; 2. некада гумно где су људи давали порез Турцима Гр; 3. данас Задружни дом и Дом културе, гробље, споменик Палим борцима из Другог светског рата, игралиште Гр), *Теранско гумно* (гумно МКу), *Ћосина гумна* (гумна ГХ), *Чавкина гумна* (гумна ГХ), *На Тиша Касапино гумно* (колиба ГХ), *У Љубе Калаварде гумно* (колиба ГХ), *Гумниште* (1. ливаде ВК; 2. виногради Ја; 3. део села, махала Ја; 4. сада пашњак (некада обављана вршидба) Ка МК; 5. њиве Ја Ко Ће; 6. воћњаци Ко; 7. шума Ко), *Кукурџишкино гумниште* Со (некада гумно), *Лишкови гумниште* (некада гумно Со), *Миленково гумниште* (некада гумно Со), *Преко Гумниште* (пут за Копривницу Ја), *У Гумниште* (запис Ја).

ПОДРУМ: Према значењу апелатива *пòдрум* 'просторија испод приземља зграде која служи за спремање и чување животних намирница, особито вина, горива, за ложионицу централног грејања и сл.' (РМС 1971: 578) настао је микротопоним *Подрумџиште* (њиве ДДр).

III. 3.2.3. Микротопоними мотивисани стварањем нових обрадивих површина и унапређењем квалитета тла

АРНИЦА/ОРНИЦА: Велики број назива са испитиваног терена мотивисан је значењем апелатива *арниџа/орниџа* 'необрађена њива, пуста пољана, пропланак у шуми' (Ћирић 2018: 26, 627):¹⁹³ *Арниџа* (шума Со), *Арниџе* (1. утрина; 2. некада пашњак Гр), *Бела арниџа* (шума Ли), *Богденова арниџа* (шума Со), *Голѐма арниџа* (1. шума ГДу Ли; 2. њиве ГДу; 3. утрина Ли), *Гркова арниџа* (пашњак МК), *Кòлава арниџа* (шума ГДр), *Кòлчеста*

¹⁹³ Домаћа изведеница од грецизма *арнисати* 'оставити' која је укрштена са слов. *орница* 'обрадива земља' (ЕРСЈ 2003: 210). Н. Богдановић истиче следеће „Због очигледне сличности са ор(а)ница и појаве прелаза о > а у неакцентованом слогу, веже се за оранице, оралије, иако неки топоними показују да такво тле никада није могло бити орано, те је ближе значење које овај термин везује за арне = гр. јагње на пашњацима који поред *јагњила* (...) имају и *арнич(ј)а*” (Богдановић 2008: 497).

арни́ца (шума ГДр), *Левѐнска арни́ца* (1. шума; 2. извор Гр), *Лепошња́рска арни́ца* (1. ливаде; 2. њиве; 3. шума ДДр), *Ма́ла арни́ца* (1. њиве; 2. ливаде МК), *Пе́јкина арни́ца* (њиве Ли), *Пепетљѝва арни́ца* (1. утрина; 2. вода Ко), *Пе́стина арни́ца* (1. шума; 2. некада појате Ш), *Ра́ткова арни́ца* (шума Ли), *Трнѝва арни́ца* (шума Та), *Ши́рока арни́ца* (1. пољопривредно земљиште; 2. воћњак Та), *Ши́року арни́ца* (пашњаци М), *Бајко́варница* (1. ливаде; 2. шљивари; 3. кладенац према селу Краставче ГВ), *Дла́го^арница* (њиве Ће), *Дла́горница* (њиве ГБ), *Калива́рница* (1. шума; 2. брдо МК), *Крѝворница* (1. некада воденица; 2. сада шума ВВ), *Пероко́рница / Перока́рница* (1. пашњаци; 2. појате Ће); *Арни́чје* (њиве Ка)¹⁹⁴.

Бележимо и називе са облицима *орине*, *орница* и *оравица* и њиховим изведеницама: *Орни́ца* (њиве НС), *Ву́чја орни́ца* (поље НС), *Голѐма орни́ца* (њиве НС), *Кошѝтина орни́ца* (шума ДДу), *Трнѝва орни́ца* (1. њиве; 2. појате; 3. шума Кр), *Црнѝ орни́ца* (1. њиве ГДу ДДу М; 2. шуме ДДу; 3. воћњаци ДДу; 4. сеоско гробље ДДу; 5. ливаде М), *Ора́вица / Ора̀овица* (1. њиве НС Т; 2. шума Т; 3. виноград Т), *Ве́лика Ора́вица* (некада виногради Т), *Го́рња Ора́вица* (1. њиве; 2. шуме; 3. виногради Т), *До́ња Ора́вица* (њиве Т), *Ма́ла Ора́вица* (некада виногради Т), *О́рина* (део села, махала Та), *Ма́ле о́рине* (њиве ГХ), *Пу́т за О́рину* (пут ка махали О́рина Та), *За́пис у О́рину* (запис Та), *Орни́чје / Орни́че* (1. њива ДП Ча; 2. воћњак Ча), *Сре́дњо орни́чје* (1. њиве; 2. пољски путеви МВ), *Ора́чина* (1. њиве; 2. воћњаци МК), *Орни́чке* (1. шума В Ча; 2. раскрсница Ча), *Паву́њива оришѝта́* (1. њиве; 2. ливаде Га), *Цигѝјско оришѝте* (шума Ли).

У само једном пункту забележен је микротопоним *Кача́рске нео́ренице* (пуста земља НС).

ГНОЈ: У основи микротопонима *Гноѝи́ште* (1. шума, 2. пашњаци НС) препознајемо лексему *гној* којом се означава ђубриво (Стојановић 2010: 135).

ДЕРЕ: Именовања локалитета *Дерја́ница* (њива ВВ) и *Деру́ља* (њиве Ли) мотивисани су једним од значења глаголске лексеме *де́рати* и то 'раздирати, разривати; парати' (РСАНУ 1966: 219). Називом се упућује на земљиште које је изровано, па се сада на њему налазе обрадиве површине.

¹⁹⁴ На подручју Лужнице апелатив *арни́чје* има значење 'запуштене, закоровљене њиве у једном потесу' (Ћирић 2018: 26). Слична семантика посведочена је и на простору Црне Траве, где се *арни́чје* дефинише као некадашња ораница, ливада, пашњак (Стојановић 2010: 36). Материјал којим располажемо доноси нам и називе са фонетском алтернацијом а : о, па бележимо микротопониме *Арни́чје* и *Орни́чје*.

ЗРЕЈЕ: Мотивисани значењем глагола *зреје* 'постаје зрео, сазрева' (Ћирић 2018: 283), именовани су локалитети *Зрлан* (1. њиве; 2. воћњаци Га), као и *Горњи Зрлан* (1. њиве; 2. воћњаци Га) и *Долњи Зрлан* (1. њиве; 2. воћњаци Га).

ИСКРУТАК: Претпостављамо да је апелатив *искрутак*, чијим значењем су мотивисани називи *Горњи искрутак* (део планине Ко) и *Долњи искрутак* (део планине Ко), настао од глагола *искрути*. Ова глаголска лексема употребљава се у значењу 'ишчупа из корена' (Ћирић 2018: 320), те закључујемо да је таквим поступком створена нова (обрадива) површина.

КОПА: Навешћемо два значења глагола *копа* која су могла мотивисати настанак микропонима *Копане земље* (пут за планину В) и *Копане паре* (шума Ка) и то 'уклањајући земљу прави удубљење у њој' и 'ситни земљу мотиком уклањајући притом коров, прашу кукуруз' (Ћирић 2018: 393).

Начином припреме земљишта, као код већ поменутих топонима, мотивисан је и назив *Окоп* (1. место где се налази Осојница; 2. поток према селу Горње Власе МКу).¹⁹⁵

ЛАЗ: Апелативом *лаз* у значењу 'просек, крчевина, искрчено место; њива у шуми' (Шиц 1994: 73) мотивисан је један број микропонима у већем броју пунктова са терена. Р. Жугић сматра да је апелатив *лаз* данас потиснут из савремене лексике, те да се уместо њега употребљава лексема *крч, крчевина* (Жугић 2014: 99).

Лаз (1. некада појате, сада гумна Гр; 2. њиве Ду Ја Т; 3. појате Ја; 4. извор Ја; 5. раскрсница путева Се; 6. утрина Ш), *Лазови* (1. путеви; 2. део планине ВК), *Драгосај лаз* (шуме Ча), *Крстати лаз* (1. поље; 2. њиве В), *Куњин лаз* (путање (стазе) ВК), *Мали лаз* (1. њиве; 2. ливаде; 3. шума Се), *Митровкси лаз* (шума Ча), *Степанов лаз* (1. некада ораница; 2. сада шума Ча), *Шуљанов лаз* (пут ка Сувој планини Ш), *Лазине* (1. ливаде ВК Ја Со; 2. пашњаци Ја Ш; 3. шума Ко Ча Ш; 4. њиве Ко Со; 5. некада обрадива површина Ја Ча Ш; 6. пут Со; 7. извор Ш; 8. некада ливаде Ш; 9. некада појате Ш), *Горње Лазине* (1. њиве; 2. воћњаци Ко), *Долње Лазине* (1. њиве; 2. воћњаци Ко), *Прдачко лазине* (њиве, ливаде, шума ВК).

НЕРЕЗИНА: Апелатив *нерезина* употребљава се у значењу 'неузорано земљиште; њива која дуго није орана' (Богдановић 2008а: 467), али и 'напуштено земљиште где су

¹⁹⁵ Значења ових назива могу се поредити са називом *Копане паре* забележеним на подручју Сокобањске котлине за који В. Вукадиновић наводи да је у питању место на којем су лаковерни тражили благо (Вукадиновић 1990: 378).

некад били виногради (Динић 2008: 480).¹⁹⁶ У микропонимском систему испитиваног подручја присутни су називи: *Нерџина* (1. виногради ВК Га; 2. њиве ВК Кр Се; 3. поље ГДу МК; 4. део села, махала Ја; 5. шума М Се; 6. ливаде Се), *Нерџине* (1. њиве ГХ НС; 2. задружни виноград ГХ), *Горње Нерџине* (њиве ГХ), *Доње Нерџине* (њиве ГХ), *Запис у Нерџину* (свето дрво ГХ).

ОБЛОЖИНА: Апелатив *обложина*, којим се именује непоорана ораница, остављена да „одлежи”, односно неузорана њива, парлог (Богдановић 2008а: 468; Ћирић 2018: 574), топонимизацијом је прешао у микропонимске називе: *Обложине* / *Обложине* (1. њиве Ја; 2. шума Ко; 3. пашњаци Ко; 4. некавалитетна земља, али се обрађивала, сада коров и растиње Ча).¹⁹⁷

На истраживаном подручју забележена је и трочлана синтагма *Запис у Обложине* (запис Ко).

И микропоним *Облеговица* (1. њиве; 2. запис; 3. два бунара ДП) може бити мотивисан истим апелативом. Н. Богдановић (2008а: 468) сматра да је географски термин *облог* исто што и *обложина*.

(ПО)НОВ: Процесом стварања нових обрадивих површина мотивисани су и називи *Понов*^к (њиве РД) и *Поновје* (1. њиве; 2. ливада ВК). В. Михајловић помиње географски термин *понов*, којим се означава искрчена земља (у Кучима у Црној Гори) и њиме упућује на други географски термин – *новина*, од *нов* + *ина* (Михајловић 1970б: 165, 169).

СЕЧ(ОВ)ИНА: Лексичка јединица *сечина* може означавати простор где је сечена шума па сада расте ниско растиње (Богдановић 2019: 718). Ј. Радић лексеме *сечина* и *крчевина* посматра као синониме, тачније као ’простор са кога је посечена шума’ (Радић 2003: 148).¹⁹⁸ У микропонимији Заплања налазе се следећи називи: *Сечовина* (1. шума; 2. кладенац; 3. извор НС), *Сечијски до* (1. клисура; 2. долина ГВ), *Сечина чука* (1. утрина; 2. шума ГВ).

¹⁹⁶ Н. Богдановић за облик *нерџине* рlt истиче да је то запуштен виноград, шипражје (Богдановић 2008а: 467).

¹⁹⁷ Нешто је шири спектар значења лексеме *обложина* на простору тимочке дијалекатске области: ’1. напуштена њива зарасла у коров, купињак и трњак; 2. њива која ће дуже времена бити под одмором прве године; 3. њива под одмором од 10 до 20 година’ (Динић 2008: 491). В. и лексему *обложинчина* којом се на простору тимочке регије именује пространа њива зарасла у коров (Кожељац 2014: 333).

¹⁹⁸ Слично тумачење доноси и З. Павловић сматрајући да „постоји већи број изведених имена за села или земљу од основе *сек-*, *сеч-*” (Павловић 1976: 217).

ТРСИ: У микропонимском систему испитиване области три микропонима мотивисано је глаголом *тр̑си* у значењу 'крчи крампом или мотиком коров и шибље' (Ћирић 2018: 1039): *Тр̑с* (1. њиве ВК ГХ Та; 2. извор ВК; 3. ливаде ВК),¹⁹⁹ *Тр̑ст* (земљиште на којем су данас бензинска станица и фабрика ГХ), *Три̑евина* (1. њиве В ВК ГБ ГХ Ш; 2. шума В ГХ Ш; 3. ливаде ВК; 4. воћњаци ВК).²⁰⁰

Иако усамљен пример, микропоним *Три̑евина* указује на човекову вековну потребу да створи нове обрадиве површине и побољша квалитет земљишта како би имао квалитетнији принос (Жугић 2014: 99), а себи и својој породици омогућио бољу и лакшу егзистенцију.

Топонимизацијом истоименог апелатива *тр̑бежина* са значењем 'земљиште са кога је искрчена шума и створена обрадива површина, крчевина' (Динић 2008: 819) настао је назив *Требе̑жина* (1. шума ГДу Ш; 2. пашњаци Ш; 3. пут за Овсињинац Ш).²⁰¹

III. 3.3. Микропоними мотивисани ратарством и сточарством

III. 3.3.1. Микропоними мотивисани ратарством

III. 3.3.1.1. Микропоними мотивисани ратарским културама

ГРА: У основи назива *Гр̑ишиште* (1. некада њива и виногради; 2. шума; 3. брдо ДБ) препознајемо ратарски апелатив *гр̑а* са значењем 'биљка из породице махунарки чија се зрна употребљавају у људској исхрани *Pisum sativum*' (Ћирић 2018: 128).

ЈЕЧАМ: Назив *Ј̑чмиште* (1. шума Га; 2. њиве Га; 4. голаш ГДр; 5. камењар ГДр) мотивисан је апелативом *ј̑ч̑ам* 'једногодишња житарица', 'врста жита *Hordeum sativum*' (Жугић 2005: 85; Ћирић 2018: 351).

КЛЕТ: Микропоним *Клат̑иште* / *Клет̑иште* (ливаде сенокоше ВК) настао је према апелативу *кл̑ет* у значењу 'дрвена зградаца, спремиште за жито' (Стојановић 2010: 369).

¹⁹⁹ Н. Богдановић за лексему *тр̑с* наводи следећа значења: '1. тршћак; 2. оно што је отршено (в. тр̑ша)' (2008а: 483). На простору говора Црне Траве забележено је значење 'оно што се отрси, жбуње, трње' (Стојановић 2010: 936).

²⁰⁰ Микропоним *Три̑евина* посведочен је и на територији Сврљига (Богдановић 2005: 90), као и на територији доњег слива Јабланице (Жугић 2014: 100). Н. Богдановић овај назив посматра у оквиру одељка о микропонимима у чијој основи стоје глаголи, било као мотивна реч, али и као основа речи код које је творбеним поступком, односно додавањем суфикса, настао топоним (Богдановић 2005: 89).

²⁰¹ Ј. Динић, дајући објашњење лексеме *тр̑бежина*, упућује на секундарно значење лексичке јединице *тр̑ша* 'обрадиво земљиште створено крчењем шуме' (Динић 2008: 827).

КОНОПЉА: У основи назива *Конопљиште* (1. воћњак ГХ; 2. њиве Ка Кр) налази се фитоним *конопља* *Cannabis sativa*. Сама лексема *конопљиште* означава њиву на којој се гајила конопља (Ћирић 2018: 392).

КРОМПИР: Три назива са испитиваног подручја у свом саставу садрже апелатив *кромпир*, тачније лексеми *кромпирште* која се употребљава у значењу 'земљиште на коме је био узгајан, или се узгаја компир / кромпир' (Жугић 2005: 162; Ћирић 2018: 390): *Пупоњино кромпирште* (поље где се раније сadio кромпир Гр), *Тодорово кромпирште* (поље где се некада сadio кромпир Гр) и *Цилипско кромпирште* (поље где се некада сadio кромпир Гр).

ЛЕЋА: Називи *Лећевиште* (шума Ду), *Лећиште* (њиве Кр), *Леће* (1. ливада; 2. извор МК) и *Личевиште* (пашњаци Ће) мотивисани су ратарским апелативом *лећа* (*лећа*) са значењем 'махунаста биљка са хранљивим семењем *Ervum lens*' (Ћирић 2018: 431).²⁰² Са фонетском варијантом *лече* присутан је двочлани синтагматски спој *Дебело леће* (1. шума; 2. њиве; 3. ливаде МК).

ПАСУЉ: У основи назива *Пасуљиште* (њиве ДДр) налази се ратарски апелатив *пасуљ* 'врста биљке чији је зрнасти плод употребљив као људска храна *Phaseolus*' (Ћирић 2018: 662).

ПЕСКА: Уколико претпоставимо да се у одредбеном делу двочланог микропонима *Пестина арњица* (1. шума; 2. некада појате Ш) не налази антропоним, онда је назив мотивисан значењем лексеме *песка* 'количина пожњевљеног жита која стане у наручје' (Ћирић 2018: 671).²⁰³

ПРОСО: Један назив, који се јавља у неколико пунктова, мотивисан је фитонимом *просо* 'једногодишња гајена биљка из фам. Агаеае метличастих класића *Panicum miliaceum*' (Динић 2008: 688): *Просиште* (1. њиве Кр М; 2. виногради Кр; 3. некада њиве Ча; 4. сада багрем Ча; 5. извор НС).

РАСАД: У микропонимском називу *Расадишник* (поље МКу) уочава се лексема *расад* у значењу 'младе биљке (обично поврће) које служе за пресађивање' (Ћирић 2018: 881). Лексема *расад* означава и леју засађену расадом (Ћирић 2018: 881).

²⁰² У фонетској варијанти *Лечовиште* забележен је микропоним на простору говора Понишавља (Ћирић 2010: 596).

²⁰³ На територији говора Пирота фигурирају лексеме *песка*, *пестница* и *пешичица* са значењем 'прегршт, руковат пожњевене стрине' и 'више руковети пожњевене стрине на уређеној гомили' (Златковић 2014 II: 114, 118).

ТИКВА: Апелатив *тиква* 'бундева Cucurbita pepo' (Ћирић 2018: 1022) у основи је микротопонима *Тикваши* (њива ГХ).

ТОПИЛО: Топонимизацијом апелатива *топило*, који има значење 'вир крај реке за потапање лана и конопље' (Стојановић 2010: 927), 'место на реци погодно за потапање конопље' (Жугић 2005: 391; Ћирић 2018: 1027), настао је назив *Топила* (1. некада се ту топила конопља; 2. сада пашњак; 3. борови; 4. долина Ја).

ТУТУН: Микротопоним *Тутуниште* (шума ВК) мотивисан је значењем лексеме *тутун* 'дуван' (Ћирић 2018: 1046).²⁰⁴

III. 3.3.1.2. Микротопоними мотивисани виноградарством

ВИНО: Значењем лексеме *вино* 'алкохолно пиће добивено врењем грожђаног сока' (Ћирић 2018: 88) мотивисани су називи *Винско* (некада виногради Ли) и *Винско коло* (шума, шикара ДДр).

ВИНОГРАД: Лексема *виноград* 'земљиште засађено виновом лозом' (Ћирић 2018: 88) саставни је део неколико назива, и то: *Горчин виноград* (виноград В), *Душанови виногради* (виноград В), *Калавардини виногради* (виногради ГХ), *Стеванов виноград* (1. некада виноград; 2. сада шума Гр), *Виноградиште* (1. ледина, некада виногради; 2. извор, кладенац ГДу).

ВИЊАГА: У основи микротопонима *Вињајсје* (1. ливада Ја; 2. воћњаци (шљивари) Ја; 3. шума М) препознајемо апелатив *вињага* са значењем 'разграната винова лоза поред куће, или око куће' (Ћирић 2018: 88).

ЛОЈЗЕ: Апелативом *лојзе* 'виноград', 'земљиште засађено виновом лозом' (Стојановић 2010: 426; Ћирић 2018: 436) мотивисано је неколико назива потврђених у пунктовима са терена: *Лојза* (виногради МКу), *Лојзе* (некада постојали виногради Га), *Дицино лојзе* (виногради Т), *Доње лојзе* (шума ГХ), *Мало лојзе* (1. виноград; 2. браниште; 3. на том месту су били пашњаци ГХ), *Старо лојзе* (1. некада виногради ВВ ДБ; 2. сада браниште, багрем ВВ; 3. извор (били виногради) М), *Турско лојзе* (1. поље; 2. њиве Та), *Под лојзе* (ливаде ГБ), *Запис у Лојза* (запис МКу), *Лојзиште* (1. виногради ГДу; 2. поље ГДу; 3. шума М; 4. пашњаци (раније били виногради) М), *Лојзја* (1. њиве ГДр; 2. шума

²⁰⁴ Називе који у свом саставу садрже фитоним *тутун* налазимо на другим подручјима, попут Понишавља – *Тутуниште* и *Тутуница* (Ћирић 2004: 22).

ДДр; 3. некада виногради ДДр) / *Лојзја* (1. виногради; 2. воћњаци; 3. шума ДДу), *У Лојзја* (воћњак ГДу).

ТАМЊАНКА: Назив *Тамњаница* (1. њива; 2. воћњаци ДБ) мотивисан је лексемом *тамњанка* у значењу 'врста винове лозе са ситним, црним, миришљавим бобицама, тамњаника; плод ове винове лозе' (Жугић 2005: 384).

III. 3.3.1.3. Микротопоними мотивисани воћарством

ВОЋЊАК: Апелатив *воћњак* у значењу 'парцела засађена воћем, али родним дрветима (а не, рецимо, малином, купиним и сл.)' (Богдановић 2008а: 447) саставни је део двочланог назива *Зајдружни воћњак* (воћњак Та).

ЈАБУКА: Апелативом *јабука* у значењу 'врста воћке из породице ружа са много подврста *Pirus malus*, *Malus pumila*' (Ћирић 2018: 339) мотивисани су следећи називи: *Цвѣткова јабука* (шума В),²⁰⁵ *Црвена јабука* (поље МК), *Јабуковик* (шума Ли), *Јабуче* (1. њиве; 2. ливаде; 3. пашњаци Ча), *Јабучје* (1. пут за Чагровац Ја; 2. потоци Ко), *Преко Јабуче* (пут ка Чагровцу Ја).²⁰⁶

ЈАГОДА: У основи микротопонима *Јагодарка* (1. њиве; 2. баште; 3. воћњаци ДБ) је апелатив *јагода*.

КРУШКА: На испитиваном терену нешто је више назива који су мотивисани апелативом *крушка* 'листопадна дрвенаста биљка из породице ружа са јестивим плодовима истог имена *Pirus comtinus*' (Ћирић 2018: 412): *Блага крушка* (њиве Га), *Густе крушке* (њива, део Дела ГХ), *Ђорина крушка* (1. њиве; 2. шуме Т), *Ојлине крушке* (1. ливаде; 2. шума ВК), *Њива на Густе крушке* (њива ГХ), *Кручице* (1. пландиште; 2. утрина Ко), *Вртено круче* (шума Ду), *Крушар* (пут за Доњи Барбеш Гр), *Дољан Крушар* (њиве Гр), *Крушијар* (1. њиве Ли; 2. шума МК), *Крушарје* (њиве ДДу), *Крушије* (1. ливаде ВВ Со; 2. воћњак ВВ Ко; 3. шума ВВ Ка Со; 4. њиве ГДу Со Ће), *Крушевица* (1. њиве Гр МКУ; 2. ливаде Гр), *Крушева дубрава* (њиве ВК), *Крушов дел* (1. део села; 2. багремар В).

²⁰⁵ „Када је фитоним центар двочланог микротопонима, он се чешће јавља без суфикса, као чист апелатив” (Бошњакловић 2000: 24).

²⁰⁶ „У воћарству код Срба **јабука** (*Malus pumila*) заузима централно мјесто. Калемљењем питомих јабука на подлогу дивље јабуке (*Malus comtinis*), јабуке су се код нас шириле и множиле, тако да је данас познато неколико стотина врста или варијетета питомих јабука и оне се, у ширем смислу, могу сматрати јабукама аутохтонога поријекла” (Јошић 2016: 12).

ШЉИВА: Микротопоними *Шљивар* (воћњаци Ће) и *Шљивари* (воћњаци Га) именују воћњаке засађене *шљивама*, 'воћком из породице ружа *Prunus domestica*' (Жугић 2005: 362).²⁰⁷

Као и на територији доњег слива Јабланице (Жугић 2014: 103), мали број назива мотивисаних воћарством говори о томе да је у прошлости ова грана ратарства била слабије развијена и на подручју Запаља.

III. 3.3.2. Микротопоними мотивисани сточарством

О томе колико је сточарство било значајно за становнике запаљских села, сведоче многобројни локалитети који су свој назив добили према овој делатности. Један број забележених назива мотивисан је лексемама којима се именују пастирски објекти, пастирска станишта, домаће животиње и сл.

Микротопоними сточарске провенијенције упућују на повезаност сточарења и опстанка човека на селу. Њихова бројност сведочи о томе да су се становници запаљских села подно Суве планине претежно бавили сточарством. Међутим, све је мање сведока некадашњег пастирског живота, те су подаци о њему очувани управо кроз називе локалитета који су мотивисани апелативима из домена сточарске културе. Сада се тек понеки пастир може срести у селима која су најближа Сувој планини, са стадом оваца које броји много мање грла него што би се очекивало с обзиром на климатске услове који су веома погодни за ову привредну грану.

БАЧИЈА: Апелативом *бачија* са значењима 'велико стадо оваца од више власника које се заједно истерују на испашу, могу да имају плаћеног овчара – бача, или се чувају од самих власника по утврђеном редоследу', односно 'сточарско насеље у планини где борави бачија, ту се овце музу, и млеко прерађује у сир или качкавал' (Ћирић 2018: 37) мотивисани су називи:²⁰⁸ *Бачвиште* (1. шума; 2. њива; 3. орна ГХ), *Бачевиште* (1. шума

²⁰⁷ Н. Јошић истиче да је шљива код Срба најраспрострањенија воћка јер успева како у равници и брдовитом терену тако и на великој висини (Јошић 2016: 13).

²⁰⁸ Напоменућемо и лексему *бач*, карпатско-севернобалкански пастирски термин нејасног порекла, са значењем 'старешина пастирског стана' (ЕРСЈ 2006: 268–269), која може бити мотивна реч за настанак горе наведених микротопонима. Ј. Вуковић сматра да апелатив *бачија*, самим тим и топоним, није туђег порекла, већ словенског – настала од лексеме *bъděti*, тј. од *bъdьсь* 'онај који бди', што је и прикладно за пастира (Вуковић 1976: 33). Код П. Скока (1971: 85) у питању је балканска реч која је преко румунских пастира прешла преко Карпата.

ВВ Га; 2. некада бачије за овце ВВ; 3. пашњаци Га; 4. вода Га; 5. њиве Ду Се; 6. извор Ја; 7. планиште Ја), *Гр'чко баче'виште* (пашњаци Со), *Бачи'ште* (1. шума; 2. пашњаци В);²⁰⁹

М. Павловић истиче да се за означавање локалитета лактарије, односно пасторалне факторије, користи лексема *бачија* као микротопоним, поред његове и даље присутне апелативне вредности (Павловић 1967: 115). Међутим, подаци са терена сведоче о томе да се ова лексема у апелативној функцији ретко када јавља, али да се задржала као мотивна реч назива у микротопонимском систему.

БРОЈАЊЕ СТОКЕ: Микротопонимом *Броја'чка* (1. гора; 2. ливаде ВК) именована је површина на којој се бројала стока док је на испашаи.²¹⁰

ВЛАС: Лексичка јединица *влас* 'најквалитетнија вуна, власна вуна', односно 'ситна кучина која су остала на гребенцу после вађења повесма, која се извлаче са два прста' (Динић 2008: 74), саставни је део синтагматског именовања *Бук'ов влас* (букова шума ГБ).

ГОВЕДО: Лексема *говодо* упућује на опште име за бика, вола, краву и теле (Динић 2008: 104; Ћирић 2018: 121). Један број микротопонима садржи у свом саставу лексичку јединицу *говедарник* у значењу 'обор где говеда пландују' (Ћирић 2018: 121): *Гове'ђо чел'о* (ливаде Ће), *Говедар'ник* (1. гора ВК; 2. ливаде ВК; 3. пашњаци ГДу Ка МК; 4. шума (у удолини затварана стока) Ка; 5. њиве МК; 6. ледина Ш; 7. простор ограђен камењем Ш),²¹¹ *Ми'љков говедар'ник* (1. ливада; 2. шума ДДр), *Н'овков говедар'ник* (1. шума; 2. њиве ДДр), *Говедар'ска врв'ина* (шуме Ко), *Говедар'ски п'ут* (1. шума; 2. пашњаци Со), *Говедар'ница* (шума ГДр).

ЕГАЛ: Лексема *егал* на простору говора Лужнице означава покретни обор на њиви после жетве у коме ноће овце да би се земља нађубрила, трло (Ћирић 2018: 190). Претпостављамо да је микротопоним *Јегали'ште* (шуме Ко) мотивисан значењем поменутог сточарског термина.

²⁰⁹ Лексеме *баче'виште* и *бачи'ште* својим значењем упућују на 'место на коме је бачијала стока', тј. 'место где је била бачија' (Стојановић 2010: 52; Ћирић 2018: 38).

²¹⁰ Са основом *број-* забележен је нешто већи број назива у белопаланачком крају којима су именовани пашњак са теснацем погодним за бројање оваца, као и сужења између стена погодна за бројање стоке која кроз њих пролази, попут *Броја'чка*, *Бројеница*, *Бројилица*, *Бројилница* (Ћирић 1997: 160; Ћирић 2007: 147). Микротопоним *Броја'чка* познат је на територији Буцака (Динић 2017: 176).

²¹¹ Микротопониме попут *Говедар'ник*, *Козар'ник*, *Коњар'ник*, *Свињар'ник* В. Вукадиновић посматра у оквиру посебне семантичке групе где истиче да су топоними изведени „од назива животиња према њиховом станишту или некој другој карактеристици”. „У тренутку настајања оваквих топонима мотивисаност је била јака и јасна. Касније је та веза ослабила, али се и данас понегде одржала, па тако, Јазбиње, Змијарник, Орловац означавају места где животиње и сада могу да живе” (Вукадиновић 1996а: 10).

ЖДРЕБЕ: Лексичком јединицом *ждребица* у значењу 'женско ждребе старо до једне године' (Ћирић 2018: 195),²¹² мотивисани су називи *Ждребица* (1. ливаде ВК МК; 2. њиве ВК; 3. шума МК), *Велика ждребица* (1. ливада; 2. шума ВК) и *Мала ждребица* (1. ливаде; 2. шума ВК).

ЈАГЊИЛО: Топонимизацијом пастирског термина *јагњило* у значењу 'место где су били торови где су се овце јагњиле' (Стојановић 2010: 341) настао је микротопоним *Јагњило* (њиве Ка Се).

КОБИЛА: Назив *Кобилина доли́на* (багрем ГХ) такође је зоонимског порекла. У одредбеном делу двочлане синтагме јесте лексема *коби́ла*, којом се именује женка коња (Богдановић 2019: 677).

КОЗА: Зоонимом *коза́* 'домаћа животиња, преживар са равном длаком и брадом, која даје млеко *Sagra hircus*' (Динић 2008: 341) мотивисан је настанак једног броја микротопонима: *Ко́зја грби́на* (1. брдо; 2. шума Кр), *Ко́зја пади́на* (1. сипар Ка; 2. шикара Ка; 3. камењар Ка; 4. шума Та), *Ко́зји кла́данац* (1. извор; 2. шума; 3. пашњак Ка), *Ко́зјак* (1. њиве; 2. ливаде; 3. пашњак Кр), *Ко́зјачица* (поток Кр).

Творбена структура три топонима упућује на локалитете на којима су се чувале, или се и даље чувају козе и може означавати стају за козе (Богдановић 2019: 678): *Коза́ра* (1. камењар; 2. равно узвишење Ка), *Ма́ла коза́ра* (1. трина; 2. камењар Ка) и *Коза́рник* (1. шуме; 2. воћњаци В).

КОЊ: У основи три назива налази се зооним *коњ* 'домаћа животиња за јахање и вучу *Equus caballus*' (Динић 2008: 349): *Коњска* (шума ВК МК), *Велика Коњска* (пашњаци Се) и *Ма́ла Коњска* (пашњаци Се).

Микротопоним *Коња́рник* (1. њиве В; 2. ливаде В Гб; 3. шума ГДу ДДр 4. пашњаци ДДр (простор ограђен каменом) Ка) изведен је од основног апелатива преко *nomina agentis* *коња́р*, где је додавањем суфикса *-ник* добијена лексема са значењем 'место у планини погодно за коњску испашу' (Ћирић 2018: 392).

КОЧИНА: Топонимизацијом сточарског апелатива *ко́чина* у значењу 'стаја за свиње, или део зграде намењен свињама; свињац' (Богдановић 2019: 681) настао је микротопоним *Ко́чина* (извор ГДр).

²¹² Н. Богдановић лексемом *ждребица* упућује на лексему *омица* која означава женку коња до првог млађења (2019: 698)

КОШАРА: Лексемом *коша́ра* са значењима 'стаја за стоку чији су зидови од оплетеног прућа и облепљени блатом' (Ћирић 2018: 399), као и 'део појате у којем ноћевају овце' (Златковић 2014 I: 389) мотивисан је настанак једночланог топонима *Коша́риште* (шума М), али и настанак двочланог синтагамтског споја *Попове́ коша́ре* (ливаде ВК).²¹³

МАГАРЕ: У основи назива *Магари́ца* (свето дрво НС) препознајемо лексичку јединицу *мага́ре* 'домаћа животиња из породице коња *Equus asinus*' (Ћирић 2018: 445).

МАНДРА: Претпостављамо да је микротопоним *Ма́ндара* (1. пашњак Ка; 2. шума Со) мотивисан лексемом *ма́ндра* са значењима 'сточарско станиште, где се и млеко прерађује' и 'место где се лети на пашњацима чувају овце и прави качкаваљ и сир, бачија' (Богдановић 2008: 464).²¹⁴

ОВЦА: Микротопоним *Овча́рник* (1. овчарник код Живинска гумна ГХ; 2. ливаде Ду) мотивисан је лексемом *овца* која творбеним поступком преко лексеме *овча́р* као *potina agentis* прелази у лексему *овча́рник* са значењем *potina loci*, односно означава појату за овце (Богдановић 2019: 696).

ПЛАНДИШТЕ: Лексемом *пла́ндиште/пла́дниште*, употребљеном у значењу 'сеновито место на коме пландује стока за великих врућина', односно 'ограђен простор у хладу дрвећа, место на којем стока лети пландује (одмара се за време летњих подневних врућина)' (Стојановић 2010: 648; Богдановић 2019: 703), мотивисани су називи: *Пла́ндиште* (1. њиве Ду; 2. вода НС; 3. башта НС; 4. багрем НС; 5. пашњаци ВК, ту се налази велико дрво које је карактеристично за село, али није запис ДП ДДр Кр МК; 6. пут ВК; 7. шума ГДр Кр МК), *Жи́вино пла́ндиште* (1. камењар; 2. сипови Ш), *Ста́ро пла́ндиште* (пропланак, планиште Гр), *Под пла́ндиште* (1. пашњаци; 2. шума ДДр), *На ре́д пла́ндиште*.

ПОЈАТА: Сточарским апелативом *поја́та*, којим се лексикализује значење 'сточарско станиште изван насељеног места, састоји се од колибе за пастира, стаје за овце

²¹³ Изучавајући простор и просторије у пастирству на територији југоисточне Србије, А. Савић-Грујић и Ј. Бојовић износе закључак да је лексема *коша́ра* најчешће употребљена при означавању „примитивног склоништа на пашњаку где борави стадо за време кише или летњих врућина” (Савић-Грујић, Бојовић 2022: 229).

²¹⁴ Као примарно значење лексеме *ма́ндра* М. Златановић наводи 'летње сточарско насеље на планини' (1998а: 221). У говору југа Србије присутна је и лексема *манда́ра*, али са значењем 'жена скитница' (Златановић 1998а: 221) за коју сматрамо да не може бити мотив именовања пашњака и шуме у селу Сопотница.

и настрешнице, послона, где се хране овце' (Ћирић 2018: 718), мотивисан је велики број назива.

На терену су забележени микротопоними: *Андрејина појата* (1. појата ГДр; 2. пашњаци ГДр; 3. њиве О; 4. ливаде О), *Бранчина појата* (појата Ш), *Бусињске појате* (појата В), *Бучкарска појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Велкова појата* (1. пашњак; 2. шума Со), *Видојина појата* (појата Та), *Грмотрнска појата* (појата МКу), *Даркова појата* (шума Ду), *Дебеле појате* (појате ДП), *Дилина појата* (појата Ча), *Динина појата* (појата В), *Драгомирова појата* (појата ДП), *Ђокинска појата* (појата НС), *Ђорђијина појата* (појата Та), *Илинска појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Јанковска појата* (1. појата; 2. ливада ГДу), *(Ј)еленкова појата* (1. извор В; 2. појата В Та), *Јерска појата* (појате Ја), *Јорданова појата* (појата Ча), *Котларске појате* (појате ГВ), *Марковске појате* (појате Гр), *Мечкарска појата* (појате Ја), *Митићевска појата* (појата НС), *Мотовијска појата* (некада појата НС), *Накина појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Несторове појате* (појате В), *Пекина појата* (појата испод планине ГДу), *Перина појата* (појата Та), *Петровска појата* (појата НС), *Пешине појате* (некада појате ДП), *Пишљачка појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Попачке појате* (1. шума; 2. пашњаци Кр), *Ракина појата* (појата Ча), *Симонове појате* (појате Гр), *Станимирове појате* (појате ГВ), *Станкова појата* (шума ДДр), *Станковске појате* (појате Ко), *Талавчина појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Талкина појата* (појата Ш), *Тимчина појата* (појата Та), *Тодорова појата* (појата Ча), *Тутина појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Ђеранска појата* (појата МКу), *Цветкова појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Џекићева појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Џицијска појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Чокотска појата* (појате Ја), *Чочина појата* (шума ГДу), *Целачка појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Шоњина појата* (1. шума; 2. њиве; 3. ливаде О), *Код појату* (део поља О), *Појатиште* (шума, некада појате Со), *Златково појатиште* (шума ГВ).

ПОЈИШТЕ: Апелатив *појиште*,²¹⁵ употребљен у значењу 'место на којем овце пију воду (појило), али и крај око њега' (Богдановић 2019: 706), прешао је у микротопоним и именује локалитет под баштама и шумом *Појиште* (1. баште ГБ; 2. шума М).

²¹⁵ На простору говора Лужнице фигурира и лексема *појило* 'место где се стока поји, појиште' (Ћирић 2018: 719). Нешто ширег семантичког потенцијала 'коруба на кладенцу, дрвено корито где се поји стока'

ПРОМКА: Сточарским термином *про̀мка*, у значењу 'узани отвор, узани пролаз у огради или плоту' и 'сужени део обора кроз који се нагоне овце једна по једна да се помузу' (Ћирић 2018: 839), мотивисан је један број назива са терена: *Про̀мка* (1. камењар; 2. сипар на планинској страни Ће), *Про̀мке* (1. страна брда ВК; 2. увале на страни брда ВК; 3. свето дрво (цер) ГВ; 4. део села, махала ГВ; 5. падина одакле се свлачи сено Ш), *Вр̀ла про̀мка* (1. пут са ког се свлачи сено; 2. сипари Ш), *Го̀рња про̀мка* (1. шума; 2. планиште Со), *До̀лња про̀мка* (шума Со), *Кр̀ива про̀мка* (ливаде Ка), *Ши́ро̀ка про̀мка* (пролаз, ту се терале овце ВВ).

СВИЊА: Мотивисани зоонимом *свиња́* 'домаћа животиња из реда папкара Sus, која се гаји због масти, меса, длаке и коже' (Ћирић 2018: 929), на терену су посведочени називи: *Свиња̀рник* (1. део села, махала ГДу; 2. планиште Гр; 3. њиве Ли; 4. шума Ли; 5. утрина Ш), *Свиња̀рница* (њиве ДДр), *Свиња̀рац / Свиња̀рац* (виногради Ко).

Овом мотивном низу припада и микротопоним *Шипе́рница* (шума Ли Ш) за који сматрамо да је настао топонимизацијом апелатива *шипаре́* у значењу 'млади вепар' (Стојановић 2010: 1045), односно 'прасе од шест месеци' (Богдановић 2019: 736).²¹⁶

СУРУТКА: Топонимизацијом лексеме *сѹрутка́* 'накисела течност која се издваја из млека после сирења' (РМС 1976: 101), а која је из домена сточарских производа, настао је назив *Си́рутка* (1. извор; 2. шума Гр).

С обзиром на то да се поменути називом именује извор који је киселог укуса, овај микротопоним може се сврстати и у семантичку подгрупу *Хидронимски називи мотивисани својствима посредством других чула*.

СОЛИЛО: Апелативом *соли́ло* у значењу 'место где се стоци даје со' (Ћирић 2018: 973), који је топонимизацијом прешао у микротопоним, именоване су њиве и воћњаци на којима су некад била солила: *Соли́ла* (њиве МК) и *Соли́ло* (воћњаци Га).

СТРУГА: Лексичком јединицом *струга́*,²¹⁷ којом се лексикализује значење 'пролаз кроз који се пропуштају овце приликом муже' (Ћирић 2018: 999), мотивисан је настанак неколико микротопонима: *За́јча стру́га* (1. пашњак; 2. планински превој Со), *Камени́та*

(Стојановић 2010: 677) пристуна је ова лексема и на простору говора Црне Траве, и то у фонетском лику *по̀ило/по́јило*.

²¹⁶ „У рашчлањивању периода живота ове сточне врсте, за разлику од других врста стоке претходно осматраних, постоји само један диференцијални знак – до 6 месеци старости, с тим што се прикупљени називи диференцирају према узрасту са прецизирањем пола” (Милорадовић, Савић 2024: 89).

²¹⁷ Балкански пастирски термин који се из румунског језика преко Карпата проширио и на друге језике (Скок 1973: 348).

струга (простор за мужу оваца Ка), *Стругалница* (део поља ВК), *Стружина* (1. камењар; 1. шума ВК), *Стружиште* (1. пашњаци; 2. утрина Ка), *Балчино стружиште* (1. ливаде ВК; 2. пашњаци ВК; 3. шума МК; 4. камењар МК).

Н. Богдановић конкретизује значење лексема *стружина* и *стружиште* истичући да је у питању место где је некада била струга (2008: 481).²¹⁸

ТЕЛЕ: Два су назива мотивисана сточарским апелативом *телѐ* 'младунче говеда' (Богдановић 2019: 724), један настао топонимизацијом поменутог апелатива, док је у другом називу апелативом представљен идентификациони члан двочлане синтагме: *Телѐ* (шума) и *Мало телѐ* (шума Кр).

ТРЛА: Апелативом *трла*²¹⁹ у значењу 'покретни обор на њиви после жетве у коме ноће овце да би се земља нађубрила, трло' (Ћирић 2018: 1035) мотивисани су следећи микропоними: *Та́рла* (1. шума; 2. њиве ДДр), *Голѐма та́рла* (шума ДДр), *Ма́ла та́рла* (шума ДДр), *Ба́рчина трла́* (ливаде, некада постојали обори за овце ВК), *Бујерска трла́* (ливаде ВК), *Душа́нова трла́* (пашњаци и обори за овце ВК), *Пејчина трла́* (ливаде ВК), *Ста́нојина трла́* (пашњаци ВК), *Ста́ра трла́* (њива ДБ), *Стојади́нова трла́* (пашњаци ВК), *Чо́мови трла́* (пашњаци ВК), *Трли́на* (1. воћњаци ДДу; 2. виногради ДДу; 3. њиве РД), *Трли́не* (1. шума; 2. ливаде МК), *Лилкино трли́ште* (1. део Драшковца; 2. поље; 3. шума Гр), *Пунцино трли́ште* (њиве Ду).

ШИЉЕЖЕ: Један број микропонима у свом називу садржи лексему *шиље́же* 'јагње старо годину дана' (Ћирић 2018: 1150).²²⁰ Овом лексичком јединицом мотивисан је настанак апелатива *шиљега́р* 'пастир који чува шиљежад' (Ћирић 2018: 1150) и *шиљега́рник* 'стаја или део стаје намењен јагањцима' (Стојановић 2010: 1044).

На истраживаном подручју посведочени су микропоними: *Шиљега́рник* (шума В ДДр Та), *Ве́лики шиљега́рник* (1. брдо; 2. шума ГВ), *Ма́ли шиљега́рник* (1. брдо; 2. шума ГВ), *Пу́т за Шиљега́рник* (пут ГВ Та), *Шљега́рник* (ливаде Ш), *Шљега́риште* (1. шума; 2. ливаде Ће).

²¹⁸ За лексему *стружиште*, осим наведеног, спомиње се и значење 'отворено место, обично узвишење, изложено оштрим ветровима (кошави)' (Богдановић 2008а: 481). На простору говора Лужнице фигуративно значење глагола *стру́же* је 'дува јак ветар' (Ћирић 2018: 999).

²¹⁹ Лексичка јединица *трла́* и варијанте *трло́* и *трла́к* широм југоисточне Србије употребљавају се да, између осталог, означе привремено овчарско станиште на пашњаку које се формира током лета (Савић-Грујић, Бојовић 2022: 229).

²²⁰ На простору призренско-тимочких говора забележен је велики број истокоренских назива у неколико морфофонетских варијанти, којима се именује бравче на прелазу из прве у другу годину, попут *шиље́же*, *шиле́же*, *шиље́г*, *шиље́ган*, *шиљега́р*, *шиљега́рка*, *шиље́зина* и др. (Милорадовић, Савић 2024: 81).

III. 3.4. Микротопоними мотивисани пчеларством

КОВАНЛУК: Топонимизацијом лексеме *кованлук* са значењем 'пчелињак' (Динић 2008: 340) настао је истоимени микротопоним *Кованлук* (1. ливада ГХ; 2. браниште Ко) на заплањском терену.

ОСИЊАЧА: У одредбеном делу назива *Осињачка падина* (1. шума; 2. камењар Ка) препознајемо лексему *осињача* са значењем 'осињак, осине гнездо' (РСАНУ 2010: 332). Као мотивне лексеме могу се узети и именица *осињак* 'легло оса' и придев *осињ*, -а, -о 'који припада осам, осји' (Стојановић 2010: 603).

ТРМКА: Значењем апелатива *трмка* 'кошница исплетена од прућа и омазана блатом, или чешће балегом' (Ћирић 2018: 1035) мотивисан је само један микротопоним на целом говорном подручју испитиване регије, а то је назив *Трмчиште* (део села, махала ВВ).

III. 3.5. Микротопоними који означавају привредне објекте и производе

ЖЕЖНИЦА: Лексема *жежница* означава примитивну пећ у којој се до средине 20. века правио ћумур (Стојановић 2010: 215).²²¹ У микротопонимији Заплања забележен је један назив настао топонимизацијом наведеног апелатива, а то је *Жежнице* (воћњаци НС).

КРЕЧАНА: Лексичком јединицом *кречана* мотивисан је управни део синтагматског назива *Соћина кречана* (кречана МКУ). Поменути апелативом може се означавати јама за гашење креча, али и пећ у којој се пали креч, вапненица (РМС 1969: 57–58).

МАЈДЕН: Апелатив *мајден* у значењу 'каменолом, рудник' (Ћирић 2018: 447) део је двочланог назива *Сулкин мајден* (камењар РД). Поменута лексема потиче из арапског језика и у српски језик дошла је посредством турског (Шкаљић 1966: 443).

ЋЕРАНА: Апелатив *ћерана* може бити ћерамицијница, црепана (Стојановић 2010: 946), али и ужарска радионица (Жугић 2005: 403). Његовом топонимизацијом настао је

²²¹ На простору говора Лужнице посведочена је лексема *жежничкиште* са значењем 'место где се некада правио ћумур', док се лексема *жежница* употребљава у значењу 'несносна врућина' (Ћирић 2018: 196). Међутим, микротопонимском систему Врањске котлине познат је назив *Жежница* мотивисан истоименим географским термином у значењу 'земљиште у припеку' („спрема слунце“, „жеже слунце“) (Златановић 1979: 132; Златановић 1981: 197), као и назив *Жијжница* којим су именовани долина и припек (Златановић 1985: 87). Самим тим, микротопоним са нашег терена може бити и део семантичке групе *Микротопоними мотивисани другим својствима*.

На територији коју обухвата Жупа Пивска фигурира назив *Жежница*, за који се наводи да је метафора по квалитету и доводи се у везу са синтагмом *жежен рад* „тежак рад од кога се много знојиш, па мораш бити и пажљив“ (Тијанић-Вујовић 2018: 194).

назив *Ћеранà* (део села, махала МКу).²²² Ова лексема је у српски језички фонд дошла из турског језика (Шкаљић 1966: 190).

ЋЕРЕМИЦИНИЦА: Топонимизацијом лексеме *ћеремиџиница* у значењу 'зграда у којој се израђују и досушују ћерамиде и печене цигле, црепана' (Златковић 2014 II: 497) настао је истоимени микротопоним *Ћиримиџиница* (део поља Со). У основи овог назива налази се лексема *ћеремида* у значењу 'старински цреп за покривање кућа' (Ћирић 2018: 1048) која је грчког порекла (Шкаљић 1966: 190).

ЦРЕПАНА: Значењем лексичке јединице *црепàна* 'радионица где се пече цреп' (Ћирић 2018: 1116) мотивисан је настанак истоименог микротопонима *Црепàна* (поље ДДу). У основи назива *Црепњиште* (1. њиве; 2. воћњаци Га) и *Црепуљàрка* (њиве НС) налази се апелатив *цреп* 'пљосната танка опека којом се покривају зграде' (Ћирић 2018: 1116).²²³

ШТЕТИНА: У двочланом називу *Николина штетина* као идентификациони члан синтагме јавља се лексема *штетина* у значењу 'место где се прави дрвени угaљ' (Златковић 2014 II: 594).

III. 3.6. Микротопоними који означавају путеве и прелазе

БРОД: Према апелативу *брòд* у значењу 'прелаз преко реке, газ' (Златковић 2014 I: 67)²²⁴ настао је микротопоним *Брòд* (1. део поља ВК; 2. њиве ВК ГДр ДДр (поред реке) Ли О; 3. ливаде Ли) и синтагматска јединица *Или' ин брòд* (њиве поред реке Кр). Поменута лексема више није у апелативној служби, већ се очувала само у топономастичким системима (Богдановић 2008: 443).

ВРВИНА: Лексемом *врвина*, чије је значење 'путања, стаза' (Ћирић 2018: 97), мотивисани су двочлани микротопоними *Говедàрска врвина* (шуме Ко), *Грацкà врвина* (пут ка Нишу Гр) и *Милошева врвина* (стаза, путања Га).

ДРУМ: Топонимизацијом лексеме *друм* 'планинска коса', 'пут који спаја већа насеља' (Стојановић 2010: 197; Ћирић 2018: 180) настао је микротопоним *Друм* (1. део

²²² А. Шкаљић за лексему *ćerhana* наводи следећа значења: '1. zanatlijska radionica, osobito mutarčijska radionica; tvornica; 2. javna kuća, u kojoj se provodi blud' (Шкаљић 1966: 190).

²²³ Микротопоним *Црепуљàрка* може бити и *nomina metaphorica* јер је *црепуља* земљана посуда у облику поклопца која служи за печење хлеба, круха, црепња (РМС VI: 817).

²²⁴ Од прасловенског **brodъ* 'плићак у реци куда се прелази', од глагола **brestì, brьdъ* 'газити кроз воду' (Јома 2013: 38).

поља ВК; 2. њиве ВК РД Ш; 3. део села и центар села Т; 4. шуме Ча; 5. пут РД; 6. свето дрво Ш).

КОЛОВОЗ: Назив *Коловџ* (пут за Спасовицу В), присутан у само једном селу са терена, мотивисан је истоименим апелативом.

МОСТ/ЋУПРИЈА: Неколико назива настало је према апелативима *мо̑с(т)* и *ћуприја*.

Са апелативом *мост* у свом саставу бележимо микропониме: *Голѣми мо̑с(т)* (мост Ча), *Грмо̑трнски мо̑ст* (мост МКу), *Осџнички мо̑с(т)* (мост МКу), *Посла̑ников мо̑с* (мост који је саградио посланик из села ДП), *Сѣлски мо̑ст* (мост МКу), *Сто̑летов мо̑с(т)* (мост Та), *Мо̑с на Вла̑шку ре̑ку* (мост ГВ), *Мо̑с(т) за Ми̑линци* (мост ка махали Милинци Та), *Мо̑с(т) у Ста̑нци* (мост Се).

На терену који смо истраживали забележили смо само један назив са апелативом *ћуприја* и то *Вѣлкова ћуприја* (мост Ча).

ПЕШАК/ПЕШАЧИ: Микропоним *Пе̑шѣчки ри̑д* (локалитет под шумом) мотивисан је глаголском лексемом *пе̑шѣчи* у значењу 'хода, иде пешке' (Ћирић 2018: 675). Назив овог локалитета може се довести у везу са непостојањем пута за запрежна кола и волове, односно да се туда ишло једино пешке.²²⁵

ПРЕВОД: На територији говора Лужнице забележена је лексема *преџ* у значењу 'место погодно да се прегази поток, или прође између двеју стена, плићак, пролаз' (Ћирић 2018: 793).²²⁶ Наведеним апелативом мотивисани су називи: *Пре̑вод* (1. вода ГБ; 2. шума ГБ; 3. поток ГБ; 4. њиве Ду), *Го̑рњи пре̑од* (1. шума; 2. пашњак; 3. долина; 4. кладенац Та) и *До̑њи пре̑од* (1. шума; 2. пашњак; 3. долина; 4. кладенац Та).

ПРЕДЕЛ: Апелатив *предел* употребљава се у значењу 'граница' (Лома 2013: 177), те је његовом топонимизацијом настао назив *Пре̑дел* (њиве РД). Поменућемо и микропоним *Пре̑валац* (1. багрењари Ко; 2. поток Ко; 3. долина Ко; 4. део Милкиног дела МКу; 5. воћњаци МКу; 6. шума Ча) који доводимо у везу са називом *Пределац*.²²⁷

²²⁵ Мање је вероватно да би се поменути микропоним могао повезати са значењем лексеме *пе̑шѣк*, који фигурира у говору Црне Траве, а то је 'врста пасуља који расте без притке' (Стојановић 2010: 642).

²²⁶ Са сличном семантиком 'прелаз, пролаз' поменута лексема присутна је и у црнотравском говору (Стојановић 2010: 733). Географски термин *преџ* помиње и Н. Богдановић (1982: 286) у значењу 'место на којем се вода прелази'

²²⁷ Истоимени микропоним забележен је и на подручју Сокобањске котлине и именује поље и брдо (Вукадиновић 1990: 371).

Према тумачењу А. Ломе, у питању је прасл. **predělъсь* 'развође, вододелница, превој', што представља помен *agentis* на -ъсь глагола **preděliti* (Лома 2013: 176).

3. Павловић спомиње ороним *Превалац*, који повезује са апелативом *превала* у зачењу 'најниже место у слемени планине којим води пут из једне долине у другу, превој, седло' (Павловић 2015: 413).

ПРЕСЛАП: Микротопоними *Преслап* (1. пашњаци ВК Та; 2. њиве ВК МК; 3. страна брда ВК; 4. орине (раније њиве) Га; 5. шума ГВ МК Та; 6. ливаде МК; 7. пут МК) и *Преслеп* (део планине Ко) настали су према истоименом апелативу у значењу 'пролаз између два брда (узвишења); земљиште између два брда (узвишења); благо улегнуће између два брда (узвишења)', 'превој, седло' (Златановић 1979: 136; Богдановић 1982: 291).²²⁸

ПРЕЧИНА: Значењем лексеме *пречи́на* 'преки пут, пречица' (Ћирић 2018: 808) мотивисан је назив *Пречки пѹт* (стаза Ка).

ПРОГОН: Топонимизацијом апелатива *прогѡн* у значењу 'стаза или путељак између њива, узан пролаз, где стадо пролази кад иде на пашу' (Богдановић 2019: 711) настао је микротопоним *Прогѡн* (1. њиве ГХ РД Та; 2. пут РД; 3. шума Ка РД; 4. пашњаци Ка), забележен у неколико пунктова на терену.

ПРОЛАЗ: Двочлани називи *Дивица́нов про́лаз* (стена на Сувој планини Ко) и *Широ́ки про́лез* (1. део планине; 2. пролаз Ко) својим управним чланом синтагме упућују на лексему *прола́з*, а којом се именује пролаз за стоку у пољу између њива и ливада (Златковић 2014 II: 304).

Претпостављамо да је и назив *Прелај́зе* (1. стазе; 2. шума ГДу) део овог мотивационог низа, тачније да се овим микротопонимом именује стаза којом је стока пролазила.

ПУТ: Апелативом *пут* именовани су локални путеви који воде од једног села до другог или до неког значајнијег локалитета. Често су то махале и засеоци по којима пут и носи име, тачније где се у одредбеном делу налази придев изведен од назива локалитета до којег пут води (Радић 2003: 165). *Бра́вински пѹт* (пут, прилаз махали Бравињци Гр), *Бресја́нски пѹт* (пут МКу), *Вла́шки пѹт* (1. пут према Барбешу ГВ; 2. пут за Горње Власе

²²⁸ Ј. Шиц (1994: 38) лексему *преслап* дефинише као 'преседлина, брдски венац'. Истоимени топоним присутан је и на подручју слива Грлишке реке (Динић 2005: 257).

Гр), *Га̀рски пѹт* (1. пут; 2. шума Га), *Говедарски пѹт* (1. шума; 2. пашњаци Со), *Гркињски пѹт* (пут ка селу Гркиња Та), *Делски пѹт* (пут за село Краставче ДП), *Драговски пѹт* (пут за махалу Драговци Ја), *Дугопољски пѹт* (пут ка селу Дуга Пољана Ча), *Дулански пѹт* (пут према махали Дулан Га), *Ђорчински пѹт* (пут, прилаз махали Ђорчинци Гр), *Живковски пѹт* (пут, прилаз махали Живковци Гр), *Јаглички пѹт* (пут ка селу Јагличје Ча), *Јамски пѹт* (пут за махалу Јама МКу), *Калетински пѹт* (пут за Суву планину Ш), *Калимански пѹт* (пут ВВ), *Каравански пѹт* (пут кроз село (од Мастине до Драшковца) Гр), *Краставачки пѹт* (пут ка селу Краставче ДП), *Латински пѹт* (1. пут Ка Ш; 2. део поља Ка), *Манастирски пѹт* (пут према махали Манастириште Га), *Милојин пѹт* (шума Со), *Миљковачки пѹт* (пут ка селу Миљковац ГДу ДП), *Нови пѹт* (пут за Доњи Барбеш НС; пут ка Новом Селу ДБ), *Оструглавски пѹт* (1. пут; 2. шума; 3. брдо ГДр), *Пескаљиви пѹт* (1. пут ГДр; 2. део поља ГДр; 3. шума ДДр), *Пешински пѹт* (пут за махалу Пешинци МКу), *Прѣки пѹт* (шума Со), *Прекопани пѹт* (1. шума; 2. пут ДДр), *Прѣчки пѹт* (стаза Ка), *Промкарски пѹт* (пут према махали Промке ГВ), *Стаљеви путѣви* (1. шума; 2. пашњаци Га), *Странски пѹт* (пут према махали Страње Га), *Ђелијски пѹт* (пут ка селу Ђелије ГДу ДП Ча), *Ђосински пѹт* (пут, прилаз махали Ђосинци Гр), *Цањински пѹт* (пут, прилаз махали Цањинци Гр), *Цокин пѹт* (стазе Ш), *Црквени пѹт* (пут према Горњем Барбешу ДБ), *Чагровачки пѹт* (пут ка селу Чагровац ДП), *Шебечки пѹт* (пут ВВ Ш), *Шиндарски пѹт* (пѹт МКу), *Пут за Албанију* (пут ка махали Албанија Та), *Пут за Бабичко* (пут НС), *Пут за Бучан* (пут за село Краставче ДП), *Пут за Дубраву* (пут Та), *Пут за Орину* (пут ка махали Орина Та), *Пут за Црквиште* (пут ГВ), *Пут за Чагровац* (пут ка селу Чагровац Ја), *Пут за Шиљегарник* (пут ГВ Та), *Пут преко Кримчиште* (пут ГДу), *Пут преко Осојницу* (пут за Марину Кутину ГВ), *Пут ус Пропор* (пут ГД), *Пут за горње Јагличје* (пут ка Јагличју Ко), *Пут за Гркињску реку* (пут МКу), *Пут за доње Јагличје* (пут ка Јагличју Ко), *Пут за Црвену бару* (пут Ча), *Прампутак* (1. део села, махала; 2. поток ГБ).²²⁹

РАСКРСНИЦА: Апелатив *раскрсје* у значењу 'раскрсница путева, и терен око ње' (Ћирић 2018: 885) топонимизацијом је прешао у микротопоним и као такав често се среће у атарима многих села. Осим места где се укрштају путеви и реке, назив упућује и на локалитете под њивама, ливадама, пашњацима, шумама: *Раскрсје* (1. ливаде ВК; 2. њиве

²²⁹ Предлошко-падежна конструкција *Спрома-село* присутна је у микротопонимском систему белопаланачког краја (Ћирић 1997: 203).

ВК Ли; 3. путеви ВК Га; 4. шума Га; 5. укрштају се путеви (пет путева) Ка; 6. пашњаци Кр; 7. воћњаци Кр; 8. виногради Кр; 9. воденица МКу; 10. место где се Гркињска река улива у Кутинску реку МКу; 11. део села, махала РД).

СКОК: Значењем лексеме *скок* 'мањи водопад на потоку' (Богдановић 2008а: 479) мотивисан је микротопоним *Ско̀к*. Н. Богдановић истоимену топономастичку јединицу сврстава у одељак о комуникацији и саобраћајним објектима, те се и наш назив нашао у овом делу семантичке класификације (Богдановић 2005: 83), иако би се могао посматрати и као топономастичка метафора.

СТАНЦИ: Лексемом *ста̀нци* Н. Богдановић упућује на лексичку јединицу *ста̀нце* која има значење 'место где се састају речице, потоци или путеви' (Богдановић 2008а: 480). У грађи са испитиваног подручја налази се микротопоним настао топонимизацијом наведеног апелатива *Ста̀нци* (1. шума В Се; 2. пашњаци Се).

III. 3.7. Микротопоними мотивисани духовним животом

У микротопонимском систему заплањских села један број назива мотивисан је духовним животом човека у коме се огледа његов однос према религији.

Као и на простору доњег слива Јабланице, грађа којом располажемо показује да су понеки микротопоними мотивисани „спојем паганских и хришћанских елемената, што упућује на чињеницу да су именоватељи локалитета схватили религију као синкретизам паганског и хришћанског” (Жугић 2014: 108).

БОГ: Апелативом *бо̀г* мотивисан је микротопоним *Бо̀говица* (1. ловачка кућица ВВ; 2. ливаде ВВ; 3. шума Ш; 4. извор Ш; 5. пут ка Сувој планини Ш; 6. планишта Ш; 7. брдо Ш).

БОЖИЋ: Једним од најзначајнијих хришћанских празника, *Божјић*, мотивисан је настанак микротопонима *Божјићевица* (1. шума Се; 2. њиве МВ Се; 3. ливаде Се). Мотив за настанак поменутог назива може се огледати и у личном имену *Божјић*. Ово име изведено је од основе *Бож(а)* и наставка *-ић* (Грковић 1977: 40).

ВАМПИР: У одредбеном делу синтагме *Вампирòв до̀л* (њива МКу) налази се лексема *ва̀мпир* 'мртвац у којег уђе „неки ђаволски дух” и устаје из гроба огрнут белим покровом' (Кулишић и др. 1998: 73).

ВРАГ: Претпостављамо да је у основи назива *Враголија* / *Врголија* (1. њиве ВК Ли РД; 2. шума РД) лексема *враг* која је обично назив за смиреног ђавола, ђавола који није нарочито зао (Кулишић и др. 1998: 109).

ВРАЧ: Не можемо са сигурношћу утврдити да је назив *Врачка падиња* (1. камењар; 2. шума Ка) мотивисан значењем лексеме *врачка* 'врачара која лечи магијским радњама и која погађа судбину', односно 'врачара која упражњава црну магију' (Златковић 2014 I: 90, 91). Претпостављамо да је од лексеме *врачка* изведен придев који је путем гласовних промена забележен у облику *врачка*, о чему сведочи место акцента.

ГРОБ: Велики број микротопонима присутних на територији Запања мотивисан је апелативом *гроб*: *Грњб* (1. врх на Сувој планини ГДу Ка; 2. превој Ка), *Бабин грњб* (1. стена на Сувој планини Ко; 2. шума Се), *Гуштров грњб* (1. јабукарник; 2. шума В), *Девојаџки грњб* (удовина између Соколовог камена и Трема, планински превој Ја ГДу Со Ча),²³⁰ *Дѡдин грњб* (1. виногради; 2. некада гробље према Горњем Барбешу; 3. шума ГВ), *Раџин грњб* (шума Кр), *Цѡнин грњб* (њива ГХ), *Циганско грѡпче* (гробље НС), *Гробарско* (шума ДДу), *Грѡбиште* (сеоско гробље ВК).

За топониме који у свом саставу садрже лексему *гроб*, Ј. Радић (2003: 172) објашњава да су углавном мотивисани усамљеним хумкама, које су пропраћене каквом легендом о смрти онога чије је име у одредбеном делу назива

ГРОБЈЕ: Дијалектизам *гробје* бележи се у многим запањским селима, како у једночланом тако и у двочланом облику: *Грѡбје* (1. гробље Га ГДр ГДу ДДу МК О Се; 2. њиве ГДр), *Латинско грѡбје* (1. део поља; 2. остаци гробља МК), *Старо грѡбје* (1. њиве; 2. ливаде; 3. некада гробље М), *Турско грѡбље* (1. ливаде; 2. њиве Се), *Под грѡбје* (њиве ГДр).

ЗАПИС: Апелативом *запис* 'култно место са освећеним дрветом, или каменим стубом, или крстом код којег се држе молитве о заветним данима' (Кулишић и др. 1998: 189) мотивисан је велики број назива: *Запис* (шума Га Ли Ће), *Бѡкин запис* (1. багрем; 2. ораси НС), *Запис код цркву* (запис, свето дрво Ја), *Запис у Алугу* (запис МКу), *Запис у Калило* (свето дрво Ш), *Запис у Ковачевицу* (запис МКу), *Запис у Лојза* (запис МКу), *Запис у Милинци* (запис Та), *Запис у Нерѡзину* (свето дрво ГХ), *Запис у Облѡжиње* (запис Ко), *Запис у Орину* (запис Та), *Запис у Под* (запис Та), *Запис у Стрѡње* (запис Ко), *Запис у*

²³⁰ Ж. Ћупић указује на посебно емотиван став људи према локалитетима на којима су погинуле или убијене девојке и невесте (Ћупић 1997/98: 106).

Големо дрво (запис Ко), Запис у Милкин дел (запис МКУ), Запис у Привни поток (запис МКУ), Записна бука (1. шума; 2. ориште Га).

Поштовање шума и појединачног дрвећа спада међу најстарије манифестације култа словенских народа. Дрво, као првобитни заштитник од разних природних непогода, временом је добијало магијска својства, те је из сфере профаног прелазило у сферу сакралног (Раденковић 1987: 191). Колико је запис важан део духовног живота човека, истиче В. Чајкановић, указујући на то да када се носе литије, обилази се око записа три пута, обнови се крст и на том месту се обедује. Запис је „табуиран и неприкосновен: на њ се не сме пети, нити се с њега дирати плодови” (Чајкановић 1985: 317).

Овом семантичком низу придружили смо и микротопоним *Писани камен* (1. ливаде; 2. шума Ће).

ИГРА: У основи назива *Игриште* (1. пашњаци; 2. део планине Ко) препознајемо лексему *игра*.²³¹

КРС(Т): Велики број назива посведочених на терену Запања за мотив свог именовања има лексему *крс(т)* која се може односити и на запис, заветни крст у атару (Ћирић 2018: 410), као и на место где је укопан крст у славу неког свеца, углавном поред неког дрвета (Богдановић 1982: 287). Такви су микротопоними: *Крс* (1. воћњаци ВВ Гр; 2. ливаде ВВ; 3. запис Га Ће; 4. шума ГВ ГДу; 5. плантажа Гр; 6. њиве ДДу МВ РД Ће; 7. ливаде ДДу; 8. место у селу одакле крећу литије Ко МВ РД Ш; 9. извор Со; 10. камењар Со), *Горњи Крс* (ливада ГХ); *На крст* (место где се обележавају сеоске литије ГХ), *У крс* (1. њиве ГДу; 2. шума ГДу; 3. пашњаци Со), *Ус крс* (пут ГХ), *Крс у Ковачевицу* (крст одакле крећу литије МКУ), *Крс у Милкин дел* (крст поред кога пролазе литије МКУ).

МАНАСТИР: Називи *Манастириште* (1. остаци цркве ВК; 2. део села, махала Га; 3. шуме Кр МКУ; 4. пашњак Кр Ш; 5. њиве (некада постојао манастир) Кр; 6. ливаде Ш; 7. појате Ш), *Горњо Манастириште* (део села, махала Га), *Долњо Манастириште* (део села, махала Га) и *Манастирски пут* (пут према махали Манастириште Га) мотивисани су значењем лексеме *манастир* ’хришћанско светилиште које је преузело улогу коју су имала

²³¹ На простору Црне Траве лексема *игриште* лексикализује значење ’место где се, по предању, виле играју’ (Стојановић 2010: 294). У беличком крају забележен је назив *Вилино кдло*. За овај топоним везују се легенде да су се на том месту играле виле. „Веровање да *вилине кола* представљају зачарана места у која се не сме улазити, посебно ноћу, потпомогло је да се ови облици одрже у топонимији” (Радић 2003: 177).

света места и где су, у прошлости, наши преци, као и други народи, одржавали своје прехришћанске култове' (Кулишић и др. 1998: 297).

МИРО: Топонимизацијом лексеме *миро*²³² 'освештено, заветовано дрво у пољу, око којег обилазе литије' (Богдановић 2008: 465) настао је микротопоним *Миро*¹ (1. део поља; 2. запис, дрво око којег су ношене литије МК).

ПАНТЕЛЕЈ: Са именом светитеља²³² у свом називу бележимо микротопонимску јединицу *Пантелѐ* (1. брдо; 2. виноград Та). Према речима А. Ломе, хришћански топоними су „сва географска назвања са календарским именом у основи, без обзира да ли је дати објекат назван непосредно по светитељу, или по човеку његова имена” (Лома 1990: 7).

СПОМЕНИК: Само једна предлошко-падежна јединица посведочена на испитиваној територији у свом саставу садржи лексему *споменик*: *Код Споменик* (1. споменик палим борцима из Другог светског рата В; 2. браниште ГХ).

ТЕМИЈА: Топонимизацијом апелатива *темија*, који се употребљава у значењу 'проклетство бачено на некога; бол; терет' (Златковић 2014 II: 475), настао је истоимени микротопоним *Темџа* (1. њиве; 2. ливада; 3. шума Се).²³³ Лексема *темија* потиче од лексеме *анатема*, која је баклакнска реч црквеног порела, како наводи Скок (1971: 40).

ЦРКВА: Микротопоними који садрже апелатив *црква*, као и њене изведенице, јављају се у скоро свим запаљским селима: *Црква* (1. воћњак; 2. велики бор В), *Црквѐни пут* (пут према Горњем Барбешу (сада главни пут) ДБ), *Пода цркву* (ливаде Ће), *У Цркву* (запис Ја), *Запис код цркву* (запис, свето дрво Ја), *Црквиште* (1. место где је некада била црква В ВК ГБ ГХ ДБ ДП Ка Ко Кр РД Та; 2. њиве ВК Та; 3. ливаде Ду Кр; 4. брдо ГВ Ду; 5. шума В (багрем) ГБ (букова, храстова, борова) ГВ НС; 6. гробље ДП; 7. извор ГБ; 8. викендице ГБ; 9. поље Та; 10. виноград Та), *Пут за Црквиште* (пут ГВ), *Црквиште на Рудину* (некада црква МКу), *Црквѐнина* (поље ВК), *Црквине* (1. шума; 2. ливаде; 3. остаци цркве Кр), *Црквењак* (1. њиве; 2. некада црква ГДр), *Црквѐна* (1. шуме; 2. ливаде МК), *Црквѐнски рт* (брдо МК).

²³² За обележавање имена светитеља користи се термин *хагионим* (*hagionym* – name of a saint, Ономастички термини 2010: 3), али се у радовима, по угледу на руске лингвисте, може срести и термин *агиоантропоним*. „Агиоантропонимы образуют апеллятивно-антропонимические комплексы наименований святых разной структуры” (Бугајова 2015: 54). *Хагиониме* М. Шћепановић, говорећи о ономастичким категоријама у српској ономастичкој терминологији, сврстава у **агопономастичке категорије** (Шћепановић 1997б: 67–68).

²³³ Истоимени назив присутан је и на сврљишком терену (Богдановић 2005: 86).

III. 4. Микротопоними антропонимског порекла

У овој семантичкој групи налазе се називи који у свом саставу садрже антропоним. Тип антропонима који учествује у стварању микротопонима може бити лично име (скраћено лично име, хипокористик), надимак (лични надимак, породични надимак), презиме, звање, положај занимање, етник.

III. 4.1. Микротопоними мотивисани мушким личним именом (скраћеним личним именом, хипокористиком)

Запажа се да је веома чешће именовање локалитета према именима мушких особа, што је условљено екстралингвистичким факторима, пре свега, приматом мушкарца у патријархално устројеној породичној заједници (Жугић 2016: 96). Осим пуног личног имена,²³⁴ присутан је и велики број скраћених имена и хипокористика.

Најчешћи начин именовања локалитета са антропонимом у свом називу јесте „стварање композита у поретку: лично име у облику адјектива + апелатив“, где први део синтагме диференцира појам, а други га идентификује (Богдановић 1980: 42).²³⁵ Локалитети могу бити именовани и осамостаљеним антропонимом у функцији топонима, док се апелатив подразумева (Богдановић 1980: 44), као што је, на пример, микротопоним *Јанково* (равниште (равнице) Ја).²³⁶ Још један вид именовања путем антропонима може бити топоним обликован антропонимском основом и суфиксима *-овац* и *-овица* (Богдановић 1980: 44, 45): *Драшковац* (1. река; 2. кладанац који је пресушио; 3. извор; 4. поље Гр), *Јованковица* (1. шума; 2. њиве; 3. некада пашњаци и баште В).²³⁷

На терену заплањског говора забележен је велики број назива који су мотивисани мушким личним именом. Посматраћемо их заједно, а само поједине, где сматрамо да је то потребно, коментарисати, односно дати објашњење о самом антропониму.

²³⁴ „Пуно лично име има форму којом се одређено лице именује непосредно по рођењу. То је лични, индивидуални језички знак по коме се новорођено лице диференцира од осталих чланова породичне и људске заједнице” (Жугић 2016: 97).

²³⁵ П. Ивић и М. Грковић наводе да су најстарији топоними антропонимијског порекла били „по правилу синтагме које су означавале однос припадања. То припадање не треба увек схватити као својину, оно може значити и близину нечијег станишта” (Ивић, Грковић 1980: 95).

²³⁶ Подразумева се да је изостављени апелатив именица средњег рода попут *поље*, *имање* и сл.

²³⁷ Деривати са суфиксом *-овац* најчешће именују изворе и кладенце, док се називи са суфиксом *-овица* односе на долине и шире обрадиве површине (Богдановић 1980: 44, 45), што наша грађа са терена и потврђује.

Ајтина пади́на (шума Ли), *Аленчино гу̀мно* (појата ГВ), *Андрејина поја́та* (1. појата ГДр; 2. пашњаци ГДр; 3. њиве О; 4. ливаде О), *Бај(а)ница* (1. река; 2. њиве ДДр), *Бајина столи́ца* (1. део планине; 2. стена ВК),²³⁸ *Бајкино гу̀мно* (гумно ГДу), *Бајковарница* (1. ливаде; 2. шљивари; 3. кладенац према селу Краставче ГВ),²³⁹ *Бајћин извор* (1. извор; 2. ливаде Кр), *Ба́ли ниши́н* (ливаде Ш),²⁴⁰ *Ба́лчин бунáр* (1. њиве; 2. колибе, штале ГХ), *Ба́лчино стру́жиште* (1. ливаде ВК; 2. пашњаци ВК; 3. шума МК; 4. камењар МК), *Ба́ндине лива́де* (ливаде Ка), *Ба́рчина трла́* (ливаде, некада постојали обори за овце ВК), *Басáрка* (1. ливаде; 2. шума Ш),²⁴¹ *Белешéвица* (шуме Ча), *Белише́в дeл* (1. шума; 2. воћњаци ДДу),²⁴² *Бeлчино* (1. део поља; 2. њиве ВК), *Бе́рина пади́на* (1. виногради; 2. сада је један део насељен ГХ), *Бо́гденова арни́ца* (шума Со), *Бо́гденова лива́да* (ливада, пашњак ГДу Те), *Божари́ште* (чесма Ко), *Бо́ждревац* (1. ливаде ВК МК); 2. вода МК), *Бо́жидарица* (њиве Га), *Бо́њи ри́д^м* (1. шума; 2. брдо Га),²⁴³ *Бра́нкова ба́ра* (1. извор; 2. подводно земљиште ВК), *Бра́нкова лива́да* (ливаде ВК), *Бра́нков бунáр* (1. бунар; 2. ливаде ВК), *Бра́нчина поја́та* (појата Ш), *Братáница* (шума МК),²⁴⁴ *Бре́нчино* (шума Ли), *Бу́нов до́л* (1. удолина; 2. шума; 3. њиве; 4. ливаде О),²⁴⁵ *Бу́рчина пади́на* (поље ГДу), *Буђавица / Буђевица* (1. шума Ли Се; 2. ливаде Ли Се; 3. њиве МВ Ли Се),²⁴⁶ *Бу́чина пади́на* (удолина ВК), *Ва́сина доли́на* (1. удолине; 2. њиве; 3. шума М), *Ве́лика Воји́ница* (1. поље; 2. њиве

²³⁸ За називе попут *Бајин дел*, *Бајин дол*, *Бајино брдо* З. Павловић истиче да оронимску синтагму чине придев од антропонима *Баја* и апелатив (*дел*, *дол*, *брдо* и сл.) (Павловић 2009: 61).

²³⁹ Претпостављамо да је у питању сложеница настала од синтагме *Бајкова арница* > *Бајковарница*.

²⁴⁰ Ороним *Бали камен* код Бујановца З. Павловић тумачи преко турског антропонима *Balı* (Павловић 2009: 63), те претпостављамо да је и у придевском делу синтагме *Ба́ли ниши́н* поменути антропоним.

С друге стране, придев *баљав* 'који је црне главе са белом пегом на челу' настао је од трачке пастирске речи **balios* и доводи се у везу са називима *Баљин јаз*, *Баљина воденица* забележених у сливу Грлишке реке (Динић 2005: 187).

²⁴¹ Позивамо се на објашњење З. Павловић да су хидроними *Басара*, односно *Басарски дол* у вези са личним именом *Басара*, те да су онима настали од влашке антропонимске основе *Basar-* (Павловић 1994а: 26; Павловић 2009: 67).

²⁴² Село на југу Србије *Белишево* настало је од имена *Белиш* (Златановић 1998а: 35).

²⁴³ З. Павловић за ороним *Боњача* истиче да је од мушког личног имена *Бона* изведено „двочлано топографско име **Боња гора*, *земља* и сл., које је својењем на једночлани оним дало *Боњача*” (Павловић 2009: 92).

²⁴⁴ Микротопонимски назив *Братаница* присутан је и на простру источне Србије. „Од м. ли. и. *Братан* преко његовог придева из топ. синтагме **Братанъ до* и сл., именичким суф. *-ица* формиран је ороним” (Павловић 2009: 99).

²⁴⁵ Антропоним *Бун* може потицати од личног имена *Бунислав*, а може бити и од рум. *bun* у значењу 'добар', сматра М. Грковић (1977: 48).

²⁴⁶ *Бућа* је настало до *Будимир*, *Будислав* и сл. (Грковић 1977: 48). Наведени микротопоними можда могу бити мотивисани и придевском лексемом *бу́чав*, *-а*, *-о* 'неочешљн, разбарушен, чупав' (Ћирић 2018: 72), где се, путем матафоре, указује на квалитативно својство земљишта које је пуно густог растиња. У говору Јабланице присутна је лексема *бућ* са значењем 'бујна, разбарушена коса' (Жугић 2005: 31).

Та), *Велики Миљатовац* (шума Та), *Велкова воденица* (воденица ГДр Ш), *Велкова појата* (1. пашњак; 2. шума Со), *Велкова ћуприја* (мост Ча), *Велково гумно* (пашњак ГХ), *Венежица* (река ГХ Ча),²⁴⁷ *Видојина ливада* (ливада ВВ), *Видојина појата* (појата Та), *Виљина воденица* (воденица Ш), *Виљин камен* (1. стена; 2. камен; 3. поток; 4. долина Ко), *Вићкова падина* (1. шума ГДу Со; 2. ливаде ГДу), *Влајин брег* (део села Гр), *Влајино браниште* (храстова шума Гр), *Влајкова чука* (брдо Та), *Војак* (1. шума; 2. њиве; 3. ливаде ВК),²⁴⁸ *Војинова бука* (1. шума; 2. кладенац (одатле су мештани узели воду за село) Ду), *Вујина бара* (њиве О),²⁴⁹ *Вучкова чука* (1. ловачка кућица; 2. брдо ВВ), *Вучков рид* (шума Кр), *Гмитров кладанац* (извор ДДр), *Голема Душманица* (1. шума; 2. камењар ВК), *Горчин виноград* (виноград В), *Гутин бунар* (бунар В), *Дајчевац* (њиве, ливаде ВК),²⁵⁰ *Дакино кладанче* (1. извор; 2. њиве Кр), *Дамњини до* (шума ГБ), *Данчалица* (1. њиве; 2. ливаде Се), *Данчин дол* (1. удолина; 2. њиве Со), *Даркова појата* (шума Ду), *Деванова падина* (багрем НС), *Дивкова њива* (шума НС), *Дилина појата* (појата Ча), *Димитријина ливада* (1. ливаде; 2. шума ДДр), *Динина колиба* (1. њива; 2. некада колиба В),²⁵¹ *Динина појата* (појата В), *Динине њиве* (шума Ду), *Дицино лојзе* (виногради Т), *Докман* (1. шума; 2. камењар ВК),²⁵² *Драгилнац* (њиве МК), *Драгомирова појата* (појата ДП), *Драгоњи рт* (ливаде ВК),²⁵³ *Драгосај лаз* (шуме Ча), *Драгошница* (1. река, дотиче из Драговља; 2. њиве ДДу), *Драгуша* (1. поток; 2. долина Та),²⁵⁴ *Драјжина њива* (њива ГБ), *Драјзино* (резервоар за воду В), *Драшковац* (1. река; 2. кладанац који је пресушио; 3. извор; 4. поље Гр), *Дришин дел* (1. шума ВК МК; 2. голет МК; 3. њиве МК), *Дркове њиве* (њиве Т), *Душанова трла* (пашњаци

²⁴⁷ З. Павловић (1994: 37) спомиње текућицу *Венежића поток* (десна притока Кутинске реке) истучући следеће: „Данас се међу патронимима и топонимима не налази облик *Венежић*. У РЈА је записано м. име *Венг* из XII в. и презиме *Венежић*”.

²⁴⁸ Антропоним је изведен од корена *вој-* + *-ак* (Грковић 1977: 56).

²⁴⁹ У одредбеном делу овог назива налази се хипокористик у чијој је основи зооним *вук*. У српском ономастикону значајан део заузимају лична имена мотивисана називима животиња. У мотивној улози препознају се имена птица и дивљих животиња. „У антропониме мотивисане зоонима из мотивног семантичког садржаја преноси се семантичка компонента са значењем особине животиње (компоненте које се односе на физички изглед животиње и њену ћуд), али и оне особине за које верујемо да их одређена животиња поседује” (Штасни 2014: 250).

²⁵⁰ В. Дајче, изведено од *Дај(а)* + *-че* (Грковић 1977: 72).

²⁵¹ Према речима Р. Жугић, *Дина* је скраћено име од имена попут *Костадин*, *Миладин*, *Стојадин* и сл. (Жугић 2016: 102).

²⁵² Име *Докман* изведено је од *Док(а)* + *ман*, као што су имена *Вукман*, *Радман* и сл. (Грковић 1977: 79).

²⁵³ Лично име *Драгоња* изведено је од корена *Драг* + *-оња* (Грковић 1977: 82).

²⁵⁴ Хидронимски назив мотивисан је мушким личним именом *Драгуш* које се спомиње још у споменицима из 13. и 14. века (Павловић 1994а: 55).

У области Гњилана забележен је хидроним *Добруша*. Назив вероватно потиче од синтагматског споја *добра вода*, јер је река служила за наводњавање њива (Цветановић 1988: 520).

и обори за овце ВК), *Душа̀нове ба̀че* (1. извор; 2. појата В), *Душа̀нови вино̀гради* (виноград В), *Душа̀ново село̀* (део села, махала), *Ду̀шмановица* (1. шума; 2. ливаде; 3. њиве Гр),²⁵⁵ *Ба̀ђине лива̀де* (ливаде ВК), *Бо̀лин бука̀р* (извор Гр), *Борџи́јина поја̀та* (појата Та), *Бо̀рина пади́на* (њиве Ће), *Бо̀рина кру́шка* (1. њиве; 2. шуме Т), *Бу̀рђевица* (1. шума; 2. багрем; 3. некада њиве ГБ), *Бу̀рина ба̀ра* (њиве Се), *Бу̀рина доли́на* (1. њиве; 2. поље Со), *Бу̀рин до̀л* (1. воденица; 2. кладенац; 3. гумно, колиба; 4. шума ГХ), *Бу̀рине њи́ве* (њиве О), *Бу̀рин тра̀п* (багременова шума Ко), *Жи́вина водени́ца* (воденица ГХ МКУ Та), *Жи́вино пла̀ндиште* (1. камењар; 2. сипови Ш), *Жи́вков ри́д^м* (шума Га), *Жи́вчин кла̀данац* (кладенац који је пресушио ГВ), *Жожа̀нова водени́ца* (воденица Ш), *Зла̀ткове па̀ре* (шума према Доњем Барбешу ГВ), *Зла̀тково поја̀тиште* (шума ГВ), *Ибро̀вица* (1. врх на Селичевици, ту се налази репетитор В Гр; 2. пашњак Гр; 3. ливаде Гр; 4. сада излетиште Гр), *Или́ ин бро̀д* (њиве поред реке Кр), *Или́н кла̀данац* (извор Со), *Ја̀нково* (равниште (равнице) Ја), *Ја̀нков чукѐр* (1. камен; 2. стена Ће), *Ја̀нков шума̀к* (шума Ли), *Ја̀њочу̀ка / Ја̀јна чу̀ка / Ја̀јина чу̀ка* (1. шума ГДр Со; 2. њиве Со),²⁵⁶ *Је́кина њи́ва* (њива ГБ), *(Ј)еленкова поја̀та* (1. извор В; 2. појата В Та), *Јеленковица* (1. ливаде; 2. забрани ВК), *Јова̀нковица* (1. шума; 2. њиве; 3. некада пашњаци и баште В), *Јова̀нов дѐл* (1. брдо Ја; 2. њиве РД; 2. шума Ја РД), *Јова̀нчово* (1. део планине; 2. шума Ко), *Јо̀вина пади́на* (1. удолина; 2. шума Га), *Јо̀вина чу̀ка* (њиве Ш), *Јо̀вин кла̀данац* (1. извор; 2. утрина ВК), *Јо̀вино гу̀мно* (гумно ГДу), *Јорданова поја̀та* (појата Ча), *Јорда̀новица* (њиве ГБ), *Јорданов кла̀данац* (извор Кр), *Јорков кла̀данац* (1. извор; 2. део поља ГДр), *Јо̀цине грѐде* (шума Ду), *Ки́рин крш* (камењар Ш), *Кита̀нов ви́р* (извор за стоку В), *Ко̀на пади́на* (1. њиве; 2. ливаде ВК), *Костади́нова коли́ба* (колиба Та), *Костади́ново гу̀мно* (гумно ГДу), *Ко̀цин ри́д* (1. узвишење (брдашце); 2. били виногради ДБ), *Крсти́на ре́ка* (1. поток; 2. шума М), *Ла́зарева ба́ча* (1. некада баште; 2. сада запуштено земљиште НС), *Ла́зарев ви́рови* (1. шума; 2. извор; 3. бара Га), *Ла́заров дѐл* (1. њиве; 2. ливаде; 3. шума О), *Ла́зина њи́ва* (њива В), *Ла́зино водени́че* (воденица ГВ), *Ла́кин*

²⁵⁵ Име *Душман* изведено је од истог корена који се налази и у имену *Душан*, а са наставком -ман као *Вукман*, *Милман* и сл. (Грковић 1977: 86). Називи могу бити мотивисани и лексемом *душман* са значењем 'зао, пакостан човек, непријатељ' (Стојановић 2010: 204), односно *душманин* у значењу 'непријатељ, крвник' (Стојановић 2010: 204; Ћирић 2018: 186).

²⁵⁶ Наведене фонетске варијанте упућују на хипокористик *Јаја* од имена *Јандрија* (варијанта имена *Андрија*) (Грковић 1977: 102, 103). В. и ороним *Јајинац* о коме говори З. Павловић (2009: 313), и класификује га у ред назива изведених из имена типа *Јајо*.

С обзиром на то да се поменути микротопонимом реферише на чуку, односно локалитете који се налазе на брду, можда се овај назив може довести у везу са изгледом јајета, те да долази до метафоричног преношења значења према облику.

бунар (бунар В), Лалашов дѐл / Лалашов дѐл (њиве Кр), Лелешев дѐл (шуме ДП Ча), Лалин трап (виноград ГБ), Ланчин дѐл (удолина Ли), Латков дѐл (1. шума; 2. пашњаци М), Лукина бѐра (1. извор; 2. њиве; 3. ливаде МВ), Маино (1. њиве; 2. ливаде Се), Мала Војиница (некада пољопривредно земљиште, сада запуштено земљиште Та), Мали Миљатовац (шума Та), Мала Душманица (1. шума; 2. камењар ВК), Малавица (1. њиве; 2. ливаде ДДр),²⁵⁷ Манчиница (1. извор; 2. шума; 3. ливаде ВК), Маркичева доли́на (удолина ВК), Маркичево (1. ливаде; 2. њиве ВК), Маркова водени́ца (1. воденица; 2. њиве; 3. ливаде Кр), Маркова лива́да (њиве Ће), Маркова падина (шума ГДр ДДр), Марков ка́мен (камен у долини, легенда се везује за Марка Краљевића ДБ),²⁵⁸ Марково котлѐ (1. шума; 2. извор (према предању Марко Краљевић скочио са Суве планине; где је доскочио, остало удубљење из којег извире вода) Га), Марков ри́д (1. шума; 2. ливаде Се), Машиште (стена Ка),²⁵⁹ Мегуница (1. шума ГВ ДБ; 2. брдо ДБ),²⁶⁰ Мејин дѐл (удолина Ли), Миладинова водени́ца (воденица ДБ), Миладинова коли́ба (колиба Ко), Миладиново кла́данац (кладенац В), Милѐнково гу́мниште (некада гумно Со), Милѐнтина доли́на (извор, кладенац НС), Мили́во (пашњаци НС), Милију́на коли́ба (колиба Ко), Милију́не лива́де (1. шума; 2. пашњак ГХ), Милију́но (њиве Ко), Милићово стра́ње (1. извори; 2. страна брда Кр), Милоју́но (виногради Ко), Милоју́н пу́т (шума Со), Милоли́ца (њиве ВК), Милошева вр́вина (стаза, путања Га), Милоше́вка (1. биле ливаде; 2. сада багремар ДБ), Милчи́ново (њиве, ливаде ВК), Миљатовац (1. браниште ГХ Ко; 2. извор Ко), Миљков говеда́рник (1. ливада; 2. шума ДДр), Миндина водени́ца (воденица ГДу), Мирчеви́ца (део села, махала, део Гаџиног Хана ГХ), Мирчине стѐне (1. шума; 2. камењар Со), Мисина гу́мна (појате ГВ), Мисин ри́д (некада гумна ГВ), Митин бунар (бунар В), Митин водена́ц (1. њиве; 2. поток В), Митичино (1. некада утрина; 2. некада воћњаци; 3. некада виноград; 4. сада задруга Гр), Мишина доли́на (њиве МВ), Мишина падина (шума ДДр), Млаџина бѐра (1. извор; 2.

²⁵⁷ Не можемо са сигурношћу тврдити да је, слично као код назива *Малче соје*, у основи поменутог микротопонима мушко име на -љсљ: *Маљсљ* са посесивним суфиксом -јљ (Павловић 2015: 281).

²⁵⁸ Ж. Ћупић наводи да је „у вековном ропству под Турцима, српски народ, борећи се за опстанак, и световни и духовни, морао имати, или створити, свог хероја, вертикалу које ће се држати” (Ћупић 1997/98: 105). Зашто је то Марко Краљевић, а не, на пример Милош Обилић, истиче да је пресудило Марково порекло – у питању је краљевић (Ћупић 1997/98: 105).

²⁵⁹ Сматрамо да је у основи назива мушко име *Маша*. З. Павловић за ороним *Машинац* наводи да је настао од мушког имена Маша преко синтагме **Машин брег* до именичког једночланог оронима *Машинац* (Павловић 2015: 295).

²⁶⁰ Код М. Грковић налазимо мушко име *Мега* (1977: 129).

ливаде М), *Мо́сор* (врх на Сувој планини Ја Ко),²⁶¹ *Му́тулица* (1. ливаде; 2. шума ВК),²⁶² *На́кина поја́та* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Нако́вац* (1. извор, чесма; 2. баште; 3. колиба; 4. њиве Ко),²⁶³ *Не́сторове поја́те* (појате В), *Ни́колина штети́на* (браниште В), *Нико́лин ка́мен* (1. шума; 2. стена; 3. део Селичевице испод врха *Їбровица* Гр), *Но́вкова њи́ва* (1. брдо ДБ; 2. шума НС), *Но́вков говеда́рник* (1. шума; 2. њиве ДДр), *Но́зина гумна́* (гумна код цркве ГВ), *Но́зине лива́де* (ливаде ГВ), *Но́зино кла́данче* (кладенац ГВ), *О́јлине кру́шке* (1. ливаде; 2. шума ВК), *Па́влов кла́данац* (извор Ја), *Па́влово* (шума Со), *Па́влово бра́ниште* (1. камењар; 2. шума; 3. растиње Ча), *Паву́ново* (шума ГДр), *Паву́њива оришта́* (1. њиве; 2. ливаде Га),²⁶⁴ *Пе́јина ба́ра* (1. извор; 2. ливада; 3. њива ГДу), *Пе́јкина арни́ца* (њиве Ли), *Пе́јчина ба́ра* (њиве РД), *Пе́јчина трла́* (ливаде ВК), *Пе́јчини крше́ви* (камењар МК), *Пе́кина поја́та* (појата испод планине ГДу), *Пе́рина водени́ца* (1. воденица; 2. њиве ДДу), *Пе́рина поја́та* (појата Та), *Петри́чков међа́к* (њиве В), *Пе́тровац* (1. извор; 2. баште; 3. шума Ко), *Пе́тров де́л* (њиве Ће), *Печи́на пади́на* (удолина Ће), *Печи́но рамни́ште* (1. шума; 2. зараван Ће), *Пе́шина гумна́* (појате ГВ), *Пе́шина доли́на* (река ГБ), *Пе́шина пади́на* (шума ВК), *Пе́шине поја́те* (некада појате ДП), *Плаву́ни до́л* (1. шума; 2. некада се ту садио кромпир В), *При́бинов де́л* (некада њиве и виногради Ча), *Пр́чино* (њива ГХ), *Пу́јна пади́на* (1. падина; 2. ливаде Ко),²⁶⁵ *Рада́новац* (1. шума; 2. вода Со), *Радоше́вац* (извор Ја), *Ра́"но леши́је* (1. извор; 2. ливада; 3. шума ВК), *Ра́јац* (1. ливаде Ко; 2. извор Ко; 3. почетак Суве планине (расед између младе веначне и старе громадне планине) Ча),²⁶⁶ *Ра́јкиница* (1. извор; 2. шума; 3. воћњак; 4. чесма Ча), *Ра́јкова ма́ла* (део села, махала ГДр), *Ра́јкова столи́ца* (1. пут ка Сувој планини; 2. одмаралиште Ш), *Ра́јков де́л* (1. брдо; 2. шума ГДр), *Ра́јчевица* (1. део села, махала; 2. воћњаци Ће), *Ра́јчев вр́* (борова шума Ш), *Ра́јчи кла́данац* (брдо на улазу у село Ја), *Ра́кина поја́та* (појата Ча),

²⁶¹ З. Павловић ороним *Мосор* доводи у везу са румунским антропонимом *Mosor* (Павловић 2015: 319)

²⁶² У основи је влашки антропоним *Mutul* (Павловић 2015: 327).

²⁶³ Хипокористик *Нака* потиче од имена *Најдан* или *Настас* (Грковић 1977: 143). Микротопоним *Наков трап* запележен је на простору Сврљига (Богдановић 2005: 95).

²⁶⁴ Можда се у одредбеном делу синтагматског назива налази и фотоним *пауља* (*Pheleum pratense*). На територији горњег Јадра забележени су називи *Па́вуља* и *Пауља* настали топонимизацијом поменутог фитонима којим се именује ниско шумско растиње (Петровић-Савић 2017б: 603).

С друге стране, назив *Павуновска пади́на* забележен је у ономастичком систему Тимока где се наводи да је место названо по неком Павуну (тј. Пауну) (Кожељац 1990: 115).

²⁶⁵ Хипокористик од *Путислав*, *Путник* (Грковић 1977: 162). Исп. *Пујин дел* и *Пујин чукар* код З. Павловић (2015: 428).

²⁶⁶ З. Павловић сматра да је назив постао од антропонимске синтагме попут **Рајин дуб, до, брдо* и сл. (Павловић 2016: 125).

Ракин букар (букова шума Кр), *Ракин гроб* (шума Кр), *Ракин рид* (некада појате ГВ), *Ракош* (1. зараван ВК МК; 2. пашњаци ВК МК; 3. извор ВК МК),²⁶⁷ *Раљевица* (1. њиве; 2. воћњаци Гр), *Ранчина стр^ана* (1. ливаде; 2. њиве Ли), *Ранчино колипче* (колиба Гр), *Ранчино трње* (шума М), *Рапино бучје* (шума ГДр), *Раткова арница* (шума Ли), *Рачин дел* (шума Ли), *Раџина* (1. ливаде; 2. некада појате; 3. пашњак; 4. шума Ш),²⁶⁸ *Рашина бара* (1. шума, браниште; 2. вода, извор Ко), *Рашина падина* (1. воћњаци; 2. баште; 3. њиве О), *Рашикино* (1. некада њиве; 2. сада запуштено Ја), *Рубавица* (1. шума; 2. камењар ВК),²⁶⁹ *Савина провалија* (провалија Ш), *Светолино* (њива ГХ), *Семерово коло* (1. ливаде; 2. пашњаци; 3. врх на Сувој планини Ш), *Сибинов рид^м* (шума М), *Симонове појате* (појате Гр), *Смилов / Смаилов кладанац* (извор ДДр), *Солтирова чешма* (чесма ДП), *Соћина кречана* (кречана МКУ), *Спасина долина* (1. њиве; 2. ливаде Со), *Спасовица* (1. шума; 2. шљивари; 3. пашњак; 4. појата В), *Србовница / Србомница* (1. ливаде; 2. виногради ВВ), *Ставрин кладанац* (кладенац Ду), *Станимирова гумна* (појате ГВ), *Станимирове појате* (појате ГВ), *Станимирово лешије* (шикара Ш), *Станисова вртача* (шума Со), *Станкова појата* (шума ДДр), *Станковица* (шума Ду), *Станојина трла* (пашњаци ВК), *Станчина воденица* (воденица ГДу), *Станчин прибој* (1. шума; 2. појате Со), *Стеванов виноград* (1. некада виноград; 2. сада шума Гр), *Стеванове ливаде* (1. ливаде; 2. извор Кр), *Стеваново* (1. некада њива; 2. сада багрем ГХ), *Стеваново колипче* (1. виноград; 2. колиба Гр), *Степановица* (1. њиве; 2. шуме ка Гркињи МКУ), *Степанов лаз* (1. некада ораница; 2. сада шума Ча), *Стојчина долина* (део Крушевице Гр), *Стојадина трла* (пашњаци ВК), *Стојаново водениче* (воденица поточара Гр), *Стојаново кладанче* (кладенац В), *Стојаново страње* (1. извор; 2. страна брда Га), *Стојанчина воденица* (1. део поља; 2. воденица ГДр), *Стојиљкова гарина* (шибље ГБ), *Стојиљков вѝр* (1. део села, махала; 2. раскрсница ГБ), *Стојичина воденица* (1. део поља; 2. воденица ГДр), *Стојково браниште* (шума ДДр), *Столетов мос(т)* (мост Та), *Сулкин мајден* (камењар РД), *Тивча пољана* (1. ливаде; 2. њиве ВК), *Тимчина појата* (појата Та), *Тодорова појата* (појата Ча), *Тодоровац* (1. извор; 2. њиве; 3. баште; 4. виногради; 5. шума Ко), *Тодоров кладанац* (шума Ли), *Тодорово*

²⁶⁷ З. Павловић (2016: 128) истиче да је ороним настао „према мушком имену Ракош (од Ракосав) у значењу Ракошев врх”.

²⁶⁸ М. Грковић спомиње хипокористик *Раца* који је настао од имена типа *Радомир*, *Радослав* и сл. (Грковић 1977: 172).

²⁶⁹ За ороним *Рубовица* З. Павловић наводи два тумачења, више се приклањајући првом, да је назив настао од антропонима **Руб* – **Рубова долина*, *ливада* и сл. Као другу могућност, настанак назива доводи у везу са апелативом *руб* ’ивица, крај’ (Павловић 2016: 157).

бра̀ниште (шума ДДр), *То̀дорово кро̀мпѝриште* (поље где се некада садио кромпир Гр), *Тра̀јково гу̀мно* (гумно ГДу), *Трѝчкова воденѝца* (воденица Ш), *То̀сина гу̀мна* (гумна ГХ), *То̀син буна̀р* (1. њиве; 2. колибе; 3. бунар ГХ), *То̀сине њиве* (њиве ГХ), *То̀сино* (1. њиве; 2. остаци насеља ДДр), *Цвѐткова јабука* (шума В), *Цвѐткова падѝна* (шума Ча), *Цвѐткова поја̀та* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Ча̀јна падѝна* (1. шума; 2. ливаде ДП),²⁷⁰ *Шѐрбинце* (1. део поља ВК; 2. ливаде ВК; 3. извор ВК; њиве Ли, Ш),²⁷¹ *Шукѐ̀ја* (1. некада задружни виноград; 2. сада њиве према Доњем Барбешу ГБ)²⁷².

У овој семантичкој подгрупи налазе се и предлошко-падежне синтагме у којима је један од чланова двочланих и вишечланих синтагми антропоним или адјектив личног имена: *Ва̀да у Пѐјину ба̀ру* (вада ГДу), *На Ва̀сино* (њива Гр), *На Во̀јино* (њива ВК), *На Димѝшково* (њива Гр), *На Дуду̀ћково* (њиве О), *На Жѝвково* (њива Гр), *На Кулашо̀во* (њиве О), *На Милутѝново* (њива Гр), *На Пѐкино* (њива Гр), *На Пѐшкино* (1. пашњак; 2. шума ДДр), *На Тѝша Каса̀пино гу̀мно* (колиба ГХ), *На То̀сино* (њива Гр), *Преко Јова̀новицу* (пут за Тасковић Гр), *У Љу̀бе Калава̀рде гу̀мно* (колиба ГХ), *У Пр̀чино бра̀ниште* (шума ГХ).

III. 4.2. Микротопоними мотивисани личним или породичним надимком

Када су у питању породични надимци, у литератури наилазимо и на термин секундарна презимена, односно секундарна патронимија. Породични надимци, тј. секундарна презимена, „за разлику од правих, административних презимена, имају и другачију мотивацију настанка и другачије творбене обрасце. По свом постанку она у себи чувају индивидуални став даваоца надимка према носиоцу. Због тога је у овим презименима чест апелатив као носилац одређене карактерне, физичке или друге особине” (Шћепановић 1997а: 29). Љ. Ћирић истиче да у белопаланачком крају секундарна презимена служе искључиво за комуникацију међу мештанима одређеног села (Ћирић

²⁷⁰ *Чајо* је хипокотистик од неког сложеног имена са основом *чај*, попут *Милочај*, *Радочај* и сл. (Грковић 1977: 208).

²⁷¹ Ороним *Шербатовац* З. Павловић изводи из антропонимске синтагме **Шербатово брдо* и доводи у везу са личним именима румунског порекла (Павловић 2018: 164). Уп. и *шербетка* ’врста слатке јабуке’ и *Шераб* од тур. *şarap* ’вино’ – део Враћа на којем су некада били чувени виногради (Златановић 1998а: 475).

²⁷² Према мишљењу З. Павловић (2018: 179), одредбени део оронима *Шукино брдо* везује се за антропоним *Шуко*, попут презимена *Шукић*, *Шуковић*.

1994: 255).²⁷³ Таква ситуација потврђена је и на терену Запања где породични надимци функционишу у међусобној локалој комуникацији.

Код оваквих назива локалитети могу бити именовани адјективом од имена рода фамилије и суфикса *-ски*, *-ска* (Богдановић 1980: 43), попут *Бучка̀рска поја̀та* (појате и остаци некадашњих колиба Та). Као и код личних имена, могућ је начин образовања микротопонима адјективом са значењем рода, тј. фамилије (Богдановић 1980: 44), као у примеру *Ра̀доњинско* (1. њиве; 2. шума Се). Једну групу топонима чине називи „истоветни са називима родова који су насељавањем (или расељавањем из центра, из *збиришта* села) образовали засеоке (Богдановић 1980: 45), као што је микротопоним *Биља̀рци* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Грозда̀нци* (део села, махала Се), *Бурацѝ* (део села, махала Се) и др.

Микротопониме ове семантичке подгрупе поделићемо, ради боље прегледности, на називе који су мотивисани личним надимком и на називе који су мотивисани породичним надимком. У порекло надимка нећемо овом приликом залазити. С тим у вези, Р. Жугић истиче да је могућа потешкоћа и дилема у оквиру класификације према секундарном презимену јер оно често може бити мотивисано етником или месном припадношћу (Жугић 2014: 111), као и занимањем и звањем.

III. 4.2.1. Називи мотивисани личним надимком

Баљо̀зово бра̀ниште (шума Ко), *Блѐтошевац* (1. шума; 2. пашњаци ДДр),²⁷⁴ *Бомба̀шова колѝба* (колиба, појате Гр), *Бум̀балово бу̀чје* (шума Ли), *Го̀лчино* (њиве ГДр), *Гр̀бовци* (шума МК), *Гр̀љине бу̀ке* (шума Со), *Гр̀љино* (шума Со), *Гу̀сина бу̀ка* (1. извор ВВ; 2. пашњак Ш), *Гу̀сина рѐка* (поток ВВ), *Дивица̀нов про̀лаз* (стена на Сувој планини Ко), *Зо̀јкино колѝпче* (1. део Дела; 2. некада виноград Гр), *Су̀кино* (1. шљивар; 2. багрем ГХ), *Ка̀лчина долѝна* (1. забран, шума; 2. удолина; 3. њиве; 4. ливаде ВК), *Ка̀рдошово колѝпче* (колиба, појате Гр), *Ко̀јчин до̀л* (1. шуме; 2. обрадиво земљиште ВВ), *Кр̀љин бунар̀* (бунар

²⁷³ Љ. Ћирић семантичку базу секундарне патронимије дели у седам семантичких подгрупа: 1. Породични надимци са личним именима у основи; 2. Породични надимци са хипокористиком у основи; 3. Породични надимци са личним надимком у основи; 4. Породични надимци са презименом у основи; 5. Породични надимци – етници; 6. Породични надимци са ознаком професије или повременог занимања у основи и 7. Породични надимци са диркама у основи (Ћирић 1994: 256–259).

²⁷⁴ Не налазимо потврду за поменути антропоним код М. Грковић (1977), али смо се одлучили да микротопоним *Блѐтошевац* посматрамо као назив који је изведен из личног надимка (или имена) због суфикса *-ош*, као и због придевског морфема *-ов*.

В), *Кукина падина* (воћњак Ја), *Кукина шума* (1. храстова шума; 2. долина Ја), *Кукине падине* (1. воћњаци; 2. њиве Ча), *Кукурџишкино* (шума Со), *Кукурџишкино гумниште* (некада гумно Со), *Либрово колибје* (1. њиве; 2. баште; 3. виногради ВК), *Мушина бара* (воћњаци Ја), *Пиргино* (браниште Се), *Пицијска воденица* (воденица Ча), *Причов камен* (1. кладанац; 2. викендица за ловце Ја), *Пуљева бара* (њиве РД), *Пупоњино кромпирниште* (поље где се раније садио кромпир Гр), *Пупунцин рог* (шума Ка), *Талавчина појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Талкина појата* (појата Ш), *Таркино* (њиве Се), *Теркина колиба* (колиба Ко), *Ћутино* (шума ДДр), *Цацерав дел* (брдо одакле су кретале литије ДП), *Цупково брдо* (шума НС), *Чорина падина* (1. њиве; 2. ливаде ВК), *Чочина појата* (шума ГДу), *Чочин кладанац* (кладенац ГДу), *Цакљино браниште* (шума Ли), *Цигино* (стена на Сувој планини Ко), *Шапино браниште* (шума Ли), *Ша(ра)нгџа бара* (1. ливаде; 2. барно земљиште ВК), *Шиљков кладанац* (кладенац МКУ), *Шоборка Цупоњина* (извор МК), *Шоња падина* (1. ливаде; 2. шума; 3. трла ВК), *Шоњина појата* (1. шума; 2. њиве; 3. ливаде О), *Шотино* (њива ГХ), *Шочини ораси* (пут за Селичевицу ГБ), *Шукина долина* (шума Ча), *Шуљанов лаз* (пут ка Сувој планини Ш), *Шуљина падина* (удолина Со), *Шуштеров кладанац* (1. извор; 2. шума М), *Шуштерово лешије* (1. шума; 2. њиве М), *Преко Гусину буку* (пут за Велики Вртоп и Мали Крчимир Ш).

III. 4.2.2. Називи мотивисани породичним надимком

Анђелковска воденица (воденица на Врелу ГДу), *Бабарадинци* (део села, махала ГБ), *Балаџи* (део села, махала О), *Бандаџи* (део села, махала Ш), *Банинска мала* (део села, махала РД), *Барјарци* (део села, махала), *Башињачко* (њиве ГБ), *Белкинци* (део села, махала МКУ), *Биљарци* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Бирдџенско браниште* (шума Ко), *Богдановци / Богдановска махала* (део села Ча), *Бравинска колиба* (колиба, појате Гр), *Бравински пут* (пут, прилаз махали Бравињци Гр), *Бравињски брег* (део села Гр), *Бравињци* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Бранковска воденица* (воденица ДБ), *Бранчак мала* (део села, махала РД), *Бркачки бунар* (1. бунар; 2. део поља Кр), *Буковци* (део села, махала Ја), *Бусињске појате* (појата В), *Бусовци* (део села, махала М), *Бучанци* (део села, махала Кр), *Бучкарска појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Бучкарски бунар* (бунар Та), *Величковци / Величковце* (део села, махала ВВ), *Велкови* (део села, махала Со), *Ветанци / Ветанска мала* (део села, махала ДБ, доселили се

из села Вета), *Вештегџарски обрт* (ширина, слободан простор Кр), *Виљаци* (део села, махала Ш), *Виљачка воденица* (воденица Ш), *Влајини* (махала ГВ), *Врањанци* (део села, махала О), *Врѣнски кладанац* (извор Ка), *Врчарска махала* (махала НС), *Голубовска воденица* (воденица ГДу), *Грнчарска њива* (њива В), *Гроздановска гумна* (гумно МКУ), *Грозданци* (део села, махала Се), *Грци / Грчка махала* (део села, махала Ча), *Грчко бачевите* (пашњаци Со), *Денска њива / Дењска њива* (1. њива В ГБ; 2. браниште В ГБ), *Димитријске баче* (1. биле баште; 2. ливада; 3. багрем НС), *Драговци* (део села, махала Ја), *Дрењци* (део села, махала М), *Дубравци* (део села, махала ГБ), *Дупановци* (део села, махала Ча), *Белачка воденица* (воденица Та), *Бипкови* (део села, махала ГВ), *Бокинска махала* (део села, махала НС), *Бокинска појата* (појата НС), *Борђинска махала* (део села, махала НС), *Борчински ора* (дрво старо преко 200 година Гр), *Борчински пут* (пут, прилаз махали Борчинци Гр), *Борчинци* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Бураци* (део села, махала Се), *Буринска гумна* (њиве ГБ), *Буринци* (део села, махала ГБ), *Живинска гумна* (део Дела ГХ), *Живински бунар* (бунар ГХ), *Живковски пут* (пут, прилаз махали Живковци Гр), *Живковци* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Жутајци* (део села, махала МК), *Жутини* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Жутино водениче* (воденица поточара Гр), *Завезаљско* (1. воћњаци; 2. виногради Ко), *Запѣрчино* (шуме Ча), *Запис у Милинци* (запис Та), *Зланска пољана* (пашњаци Ка), *Зукаци / Сукаци* (део села, махала ВВ), *Ивковска мала* (део села, махала РД), *Ивковци* (део села, махала ГБ), *Илинска воденица* (1. воденица; 2. њиве; 3. ливаде О), *Илинска појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Илински бунар* (бунар Та), *Ицинска воденица* (воденица ДБ), *Јанковска воденица* (једина воденица која и сада ради ГДу), *Јанковска гумна* (гумно ГВ), *Јанковска појата* (1. појата; 2. ливада ГДу), *Јанкулска долина* (1. шума; 2. одатле узета вода за село Т), *Јерска појата* (појате Ја), *Јовановска река* (1. река ГДр Ли; 2. ливаде ГДр Ли; 3. њиве ГДр Ли), *Јузунце / Узунце* (део села, махала ВВ), *Калавардини виногради* (виногради ГХ), *Калавардино гумно* (ливаде ГХ), *Качарев кладанац* (кладанац одакле су мештани увели воду за село ДБ), *Качарске неоренице* (пуста земља НС), *Кеждрачка мала* (део села, махала РД), *Кењинска мала* (део села, махала Ка), *Кетина гумна* (1. шљивар; 2. гумна ГХ), *Кетина падина* (шљивар ГХ), *Кетине њиве* (њиве ГХ), *Кечкина воденица* (воденица ГДу), *Кечкина мала / Кечкини* (део села ГДу), *Китанови* (фамилија Ш), *Китаново гумно* (гумно В), *Кланчинци* (махала ГБ), *Клаињаровци* (део села, махала О),

Кованџијска гѹмна (гумна и појате ГХ), *Кованџиџи* (део села, махала ГДу), *Ковачевџи* (део села, махала МКу), *Кокаџи* (део села, махала Се), *Коларска падиџна* (шума Гр), *Котинџи* (део села, махала ГБ), *Крајчевџи* (део села, махала ВВ), *Крстински кладанаџ* (1. извор; 2. њиве; 3. шума М), *Крушџарџи* (њиве Ко), *Куртаџи* (део села, махала ВВ), *Куртина бара* (1. њиве; 2. ливаде; 3. баште Ли), *Левенска арниџа* (1. шума; 2. извор Гр), *Лепошњарска арниџа* (1. ливаде; 2. њиве; 3. шума ДДр), *Лепошњарски кладанаџ* (1. извор; 2. шума ДДр), *Лишкови гѹмниште* (некада гумно Со), *Луканџи* (део села, махала), *Малишанска мала* / *Малишине* (део села, махала Ка), *Мандалска водениџа* (водениџа ГДу), *Мандалска мала* (део села, махала ГДу), *Маринкови* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Маринковџи* (део села, махала Се), *Маринџи* (део села, махала Ш), *Марјановска махала* (део села, махала Ча), *Марковска гѹмна* (њиве Кр), *Марковске појате* (појате Гр), *Марковџи* (део села, махала ВВ Гр), *Матинско гѹмно* (пут за Селичевицу ГБ), *Матинџи* (део села, махала ГБ), *Меџаџи* (део села, махала Се), *Мечкарска појата* (појате Ја), *Мијајловско* (1. баште; 2. њиве Та), *Мијатовџи* (део села, махала М), *Милинџи* (део села, махала Та), *Милошовџи* (део села, махала О), *Мириџи* (део села, махала ГБ), *Митићевска појата* (појата НС), *Митровкси лаж* (шума Ча), *Михајловска водениџа* (водениџа ГДу), *Мишинска гѹмна* (гумна ГХ), *Мишинџи* / *Мишинска махала* (део села, махала Ча), *Млаџинска мала* (део села, махала РД), *Млаџинџи* (део села, махала М), *Момировџи* (део села, махала ГВ), *Моравско* (шума Ча), *Мотовџијска махала* (махала НС), *Мотовџијска појата* (некада појата НС), *Неркашка мала* (део села, махала Ш), *Николинска гѹмна* (гумно МКу), *Николинџи* (део села, махала МКу), *Николовџи* (део села, махала О), *Орловџи* (део села, махала Ш), *Павловско браниште* (шума Ће), *Палаврџина колиба* (колиба Ко), *Парагљџи* (део села, махала О), *Парџина колиба* (колиба Ко), *Пеџаџи* / *Пејачка махала* (део села, махала Ча), *Пејџаџи* (део села, махала Се), *Перинџи* (део села, махала ВВ), *Петковска мала* (део села, махала М), *Петковска плоча* (шума МК), *Петровска махала* (део села, махала НС), *Петровска појата* (појата НС), *Петровске ливаде* (1. ливаде; 2. пашњаци према Горњем Барбешу ГВ), *Петровџи* / *Петровићи* (део села, махала ГВ), *Пећарска водениџа* (водениџа ГДу), *Пешини* (део села, махала Со), *Пешински пѹт* (пут за махалу Пешинџи МКу), *Пешинџи* (део села, махала МКу), *Пикљаџи* (део села, махала Ш), *Пикљашка водениџа* (водениџа Ш), *Пикљашка провалија* (провалија, 2–3 м Ш), *Пиљаковиџа* (1. шума; 2. шикара МК), *Пишљаџи* (део села, махала Та), *Пишљаџка појата*

(појате и остаци некадашњих колиба Та), *Подбиљци* (поље ГДр), *Подлуканци* (њиве Се), *Попачке појате* (1. шума; 2. пашњаци Кр), *Поповци* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Прековрелци* (део села, махала ГДу), *Прибранци* (1. ливаде; 2. камењар Ш), *Пунџаџи* (део села, махала Се), *Пунџино* (1. њиве; 2. ливаде Се), *Пунџино трлиште* (њиве Ду), *Радински до* (1. шума; 2. извор Гр), *Радички дел* (виноград ГБ), *Радованци* (део села, махала М), *Радонинско* (1. њиве; 2. шума Се), *Ражички дел* (1. пут; 2. багрем; 3. виногради ГБ), *Ракинци* (део села, махала Ја), *Рамниште жутајско* (шума МК), *Римпини* (део села, махала Со), *Римпини леишари* (шума Со), *Римпино* (шума Со), *Ровелска мала* (део села, махала РД), *Савинска махала* (део села, махала НС), *Самарџије* (део села, махала Ш), *Самарџиска воденица* (воденица ГДу), *Седларци / Седларска мала* (део селамахала ДБ), *Секирчани* (1. њиве; 2. баште; 3. шљивари према Мариној Кутини; 4. део села, махала према Мариној Кутини ГВ), *Симоновци / Симоновска махала* (део села, махала Ча), *Сојкарска воденица* (воденица ДБ), *Станковске појате* (појате Ко), *Станчијска гумна* (њиве од села према Бабичко ГВ), *Станчијски рид* (гумно, појате ГВ), *Станнинска мала / Станнинци* (део села, махала ДБ), *Стевановци* (махала ГВ), *Степановска мала* (део села, махала ГДр), *Стојаџи / Стојачка мала* (део села, махала Ш), *Стојковци* (део села, махала Ш), *Танајечки рид / Танајешки рид* (1. шума; 2. вода В), *Тасинско гумно* (гумно ГБ), *Теденци* (део села, махала Д), *Тодоровци* (део села, махала Ча), *Томинска долина* (1. река; 2. шума ГБ), *Томинци* (део села, махала ГБ), *Тутина појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Теларска река* (река МКу), *Тосински пут* (пут, прилаз махали Тосинци Гр), *Тосинци* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Тукачка мала* (део села, махала РД), *Цањински пут* (пут, прилаз махали Цањинци Гр), *Цањинци* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Цветановске њиве* (1. њиве; 2. ливаде Кр), *Цекинци* (део села, махала ДБ), *Цицијска појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Црвењаци* (део села, махала Се), *Црнска долина* (долина Та), *Чавкина гумна* (гумна ГХ), *Чавкин бунар* (бунар ГХ), *Чалаковска воденица* (воденица ГДу), *Чалаковска долина* (поље ГДу), *Чвоканови* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Чокојска појата* (појате Ја), *Чомови трла* (пашњаци ВК), *Чубрачка воденица* (воденица Ча), *Чуљковци* (део села, махала О), *Целачка појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та), *Ценамније* (део села, махала Ја), *Цигорско ориште* (шума Ли), *Цилипско кромпирите* (поље где се некада

садио кромпир Гр), *Шајина воденица* (воденица Ш), *Шајини* (део села, махала Ш),²⁷⁵ *Шакарци* / *Шакарска мала* (део села, махала ГДу), *Шарково поље* (њиве ГДу), *Шебанови* (део села, махала Ш), *Шокаци* (део села, махала ВВ), *Шопци* (део села, махала ГБ), *Шуљанци* (део села, махала Ш), *Шушњарско* (1. пашњаци; 2. шума; 3. њиве Се).

III. 4.3. Микротопоними мотивисани презименом

У материјалу којим располажемо није забележен велики број назива који су мотивисани презименом, за разлику од микротопонима мотивисаних називима којима се именују фамилије. Ипак, и њихов невелики удео доприноси разноврсности семантичке анализе забележених топонима.

Микротопонимске јединице мотивисане презименом претежно реферишу на засеоке и махале који су добили назив према породичном презимену. У два пункта са терена оваквим микротопонимом именује се и њива, односно појата са остацима колиба: *Декићево њивче* (њива Гр), *Миленковићи* (део села, махала ГВ), *Миленовићи* (део села, махала Ча), *Петровићи* (део села, махала ГВ), *Радовановићи* (део села, махала М), *Станчићи* (део села, махала Со), *Стевановићи* (део села, махала ГВ), *Цекићева појата* (појате и остаци некадашњих колиба Та).

У поменутој семантичкој подгрупи налази се и микротопоним *Шереметовац* (1. њиве; 2. ливаде (сада напуштене) ВК) за који претпостављамо да је мотивисан турцизмом персијског порекла *Šeremet* 'презиме' (Шкаљић 1966: 586).²⁷⁶ С друге стране, на подручју говора Лужнице лексема *шеремет* означава нешто што је необично, напрастито, чудно, што изазива подсмех (Ћирић 2018: 1148).

III. 4.4. Микротопоними мотивисани звањем, положајем, занимањем

АГА: На терену је присутан микротопоним *Агина њива* (некада њиве, сада обрасло ситним растињем Ча). Назив је мотивисан лексемом *ага* у значењу 'газда, добростојећи грађанин; господар, првак, велепоседник' (Шкаљић 1966: 72).

²⁷⁵ Породични надимак *Шаини* забележен је и у околини Липљана. М. Букумирић истиче да је овај породични надимак настао од несрпског имена (Букумирић 2011: 179). Р. Жугић за локалитет *Шаинова ливада* сматра да је у одредбеном делу назива муслиманско мушко име *Шаин* (Жугић 2016: 101).

²⁷⁶ У хидронимском систему Лима налази се река под именом *Шереметовица*, а чији је назив настао од личног имена *Шеремет* (Ћупић 1981а: 42).

АЦИЈА: *Ациница* (1. две махале; 2. воћњаци; 3. поље; 4. њиве ГВ). Мотив за настанак поменутог микропонима је дијалекатски облик лексеме *хаџија* 'онај који је извршио хаџ, тј. код муслимана који је посетио свету зграду Кабу у Меки, а код хришћана који је ишао на поклоњење Христову гробу у Јерусалиму' (Шкаљић 1966: 296).

АЈДУК: *Ајдучка алога* (1. зараван; 2. удолина на Сувој планини; 3. шума ВВ), *Ајдучка валога* (1. њиве; 2. удолина МК), *Ајдучке колибе* (1. шума; 2. утрина од села према Бабишко; 3. место где извире Влашка река ГВ), *Ајдучки кладанац* (1. пашњаци ВК Га; 2. извор ВК ГДр Кр РД; 3. кладенац Ли; 4. шума Га ГДр Кр Ли; 5. ориште Га), *Ајдучко падалиште* (стена ГДу). Називи су мотивисани лексемом *ајдук* 'хајдук', 'непоштен човек, лопов' (Стојановић 2010: 25). Лексичка јединица *хајдук* балкански је турцизам мађарског порекла (Скок 1971: 649).

БУЈЕР: У истраживаној области присутан је и назив *Бујерска трла* (ливаде ВК). У основи одредбеног дела синтагме препознајемо лексему *бујер* која се употребљава у значењу 'богаташ, парајлија, земљопоседник' (Ћирић 2018: 69). Исто значење 'газда, богаташ' фигурира и на простору села Каменице код Ниша (Јовановић 2004: 352) као и у јабланичком грају (Жугић 2005: 29).

ГРНЧАР: У микропонимском систему Запања налази се назив *Грнчаревица* (њиве Гр). Лексемом *грнчар* 'мајстор који прави грнчарију' (Ћирић 2018: 136) мотивисан је наведени микропоним присутан у само једном пункту са истраженог терена.²⁷⁷

ДЕСПОТ: *Деспотов кладанац* (1. извор; 2. кладанац Га). У одредбеном делу назива налази се лексема *деспот*.

ЗЛАТАР: *Златаровица* (1. њиве; 2. пашњаци М). У основи микропонима присутна је лексема *златар* 'занатлија који израђује предмете од злата и сребра или позлађује оне који су од другог метала' (РМС 1967: 309).

КАЛИМАН: На подручју Запања присутан је и назив *Калиман* (1. део села; 2. њиве, обрадиво земљиште ВВ). Лексема *калиман* употребљава се у значењу 'угледна личност, првак; поглавар' и турског је порекла (РСАНУ 1975: 123).

КОВАЧ: Микропонимском систему истраживане области припадају и називи *Ковачевац* (1. њиве Га; 2. шума Га; 3. стаза ка Сувој планини Ш), *Ковачевица* (њиве, део

²⁷⁷ Говорећи о хронологији настанка топономастичких слојева, М. Могуш издваја као четврти топономастички слој називе који се јављају у доба касног феудализма. Такви топоними мотивисани су називима за занате и занимања (Могуш 1980: 222).

Сипара МКу), *Ковачи́ца* (њива ГХ), *Коваче́в до́л* (шума Ли), *Коваче́в ка́мен* (1. шума; 2. ливада; 3. утрина ГДу) и *Запи́с у Коваче́вицу* (запис МКу). Микротопоними су мотивисани лексемом *ковач* 'занатлија који кује и обрађује железо' (Ћирић 2018: 381).

ПАША: *Паша́гине лива́де* (1. ливаде; 2. део Дела; 3. бунар; 4. некада виноград Гр). У основи одредбеног дела синтагме је сложеница настала од лексеме *паша* 'титула високих достојанственика и војних лица осим у духовној хијерархији, ранг генерала' (Шкаљић 1966: 511) и лексеме *ага* у значењу 'газда, добростојећи грађанин; господар, првак, велепоседник' (Шкаљић 1966: 72).

ПОП: У микротопонимском систему Запаља бележимо и именовања: *Попо́ва глава́* (1. шума МК Се; 2. њиве Се; 3. пашњаци Се), *Попо́ва лива́да* (ливада ДБ), *Попо́ва ру́на* (1. шума; 2. камењар Со), *Попо́в ба́грем* (багрем ГБ), *Попо́в до́л* (1. поток ГБ; 2. воћњак ГБ; 3. ливаде ГБ; 3. шума ГБ; 4. њиве Ли; 5. удолина Ли; 6. поље Со), *Попо́ве коша́ре* (ливаде ВК), *Попо́во гу́мно* (1. њиве ВК; 2. ливаде ВК; 3. шума Ли), *Попо́ву чу́ка* (1. шума; 2. брдо МКу).

Овом семантичком низу сматрамо да припада и назив *Попрачи́на* (њиве МК), у чијој је основи, вероватно, лексема *поп* и антропоним *Рача*.

Наведени називи у свом саставу садрже лексему *поп* употребљену у значењу 'православни свештеник, онај који у цркви обавља верске обреде' (Ћирић 2018: 738).

ПОСЛАНИК: *Посла́ников мо́с* (мост који је саградио посланик из села ДП). Назив је мотивисан лексемом *посланик*.

СИМИЦИЈА: *Симици́ски кла́данац* (1. извор; 2. део поља ГДр). Као мотив за настанак овог микротопонима послужила је лексема *симиција* у значењу 'пекар који пече симите' (Шкаљић 1966: 565).

ТЕРЗИЈА: *Терзи́ска ру́на* (1. шума ВК; 2. ливаде ВК; 3. крашка вртача Ка). Назив је мотивисан значењем лексеме *терзија* 'старински кројач који је ручно шио одело од чохе' (Ћирић 2018: 1020).

ТОВАРИ: *Това́рник* (1. њиве Ду, некада њиве ГБ; 2. шума ГБ).²⁷⁸ У основи назива је истоимена лексема *товарник*, која је настала од глагола *това́ри* у значењу 'стваља, слаже оно што треба да се као товар пренесе или превезе' (Ћирић 2018: 1025).

²⁷⁸ 3. Павловић такође спомиње микротопоним *Товарник* настао од истоименог апелатива у значењу 'онај који товари, који обавља утовар терета' (Павловић 2016: 265).

ЋАТА: *Ћа̀тино кла̀данче* (1. извор, кладенац; 2. браниште Гр). Назив је мотивисан лексемом *ћа̀та* у значењу 'писар' (Ћирић 2018: 1047). У питању је турцизам арапског порекла (Шкаљић 1966: 185).

III. 4.5. Микротопоними мотивисани етником

Поједини локалитети на запаљском подручју могу бити мотивисани и именима за житеље одређених градова или земаља, односно етницима.

ГРК: *Гркова арни́ца* (пашњак МК), *Грков до́л* (део поља Со).

ЛАТИЊАНИН: *Лати́нски пу́т* (1. пут Ка Ш; 2. део поља Ка), *Лати́нско гробље* (1. део поља; 2. остаци гробља МК).²⁷⁹

РИМЉАНИН: *Ри́мски буна́р* (део брда (бунар затрпан) Кр).

ТУРЧИН: *Ту́рска водени́ца* (1. воденица; 2. мали вртови МКу), *Ту́рско гробље* (1. ливаде; 2. њиве Се), *Ту́рско гу́мно* (1. башта ГВ; 2. некада гумно где су људи давали порез Турцима Гр; 3. данас Задружни дом и Дом културе, гробље, споменик Палим борцима из Другог светског рата, игралиште Гр), *Ту́рско ло́јзе* (1. поље; 2. њиве Та), *На ту́рско* (њиве О).

ЦИГАНИН: *Ци́ганке* (1. шума; 2. њива; 3. ливаде МК), *Ци́ганска водени́ца* (воденица ГХ), *Ци́ганска ма́ла* (део села, махала ГДу), *Ци́ганска че́сма* (чесма Ја), *Ци́гански кла̀данац* (извор ВВ), *Ци́ганско гробље* (гробље НС).

ШИПТАР: *Шипта́рска водени́ца* (воденица ДБ).

III. 4.6. Микротопоними мотивисани женским именима (скраћеним именима, хипокористицима)

На испитиваном подручју није забележен велики број назива који су мотивисани женским именима. С обзиром на патријархално уређење заједнице, где је жена, пре свега, била везана за огњиште и свој дом, такво стање је и очекивано – да називи локалитета само понекад понесу име по жени која је на неки начин обележила одређени микротопоним.

²⁷⁹ За микротопониме попут *Романџи вр*, *Латинска кула*, *Латинска лавица* Ј. Динић (2005: 189) истиче да везују слив Грлишке реке за римско доба.

Неретко је локалитет обележила трагична судбина жене, која је на том месту и настрадала, па је цео објекат понео име по њој. Такве инфомације обично су митолошке провенијенције, те се не могу са сигурношћу потврдити као истините.

Баба Марино (чесма, вода Ко), *Баба-Недељин кладанац* (извор, кладанац РД), *Баба-Стојино* (шума Со), *Бѣкин запис* (1. багрем; 2. ораси НС), *Бисини* (назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр), *Босиљкин кладанац* (извор ВВ), *Ванин бунар* (бунар В), *Ванине баче* (1. некада баште; 2. сада шума; 3. извор одакле је узета вода за село В), *Војкин камен* (1. шума Га ДДу Кр; 2. стена Га Кр; 3. пашњаци према легенди са камена се бацила девојка у реку, бежећи од Турака ДДу; 4. брдо Кр), *Гогин цѐр* (њиве ВВ), *Горње Јовкино рамниште* (1. брдо; 2. равница на брду; 3. ту се раније чувале овце Ја), *Дикино водениче* (воденица поточара Гр), *Дилина појата* (појата Ча), *Донино гумно* (гумно ГДу), *Доњо Јовкино рамниште* (1. брдо; 2. некада се на том месту чувале овце Ја), *Душкина падина* (1. удолина; 2. воћњаци; 3. пашњаци Ча), *Жажино* (шума Ли), *Жељкин рид* (багрем НС), *Запис у Милкин дѐл* (запис МКу), *Јелкин дол* (њиве Ли), *Јенин камен* (стена Ће), *Јовкина бара* (1. њиве М; 2. шума ДП М; 3. брдо ДП), *Јовкин кладанац* (кладанац Ја), *Јовкино рамниште* (зараван према селу Јагличје Ча), *Калини(н) камен* (1. њиве; 2. багрење Ја), *Лилкино трлиште* (1. део Драшковца; 2. поље; 3. шума Гр), *Марина ћелија* (извор Га), *Марина шиба* (1. шума; 2. пашњак Ка), *Маричин дол* (шуме Ча), *Милкин дѐл* (1. поља; 2. њиве; 3. воћњаци МКу), *Милкин рид* (гробље В), *Сонино гумно* (гумно ГДу), *Цветине рупе* (1. ливаде; 2. вртаче; 3. камењар МК), *Цокин пѹт* (стазе Ш), *Цонин гроб* (њива ГХ), *Цоцина воденица* (воденица, од ње остао само темељ МКу).

Овде ћемо поменути и назив *Јерка* (њиве ГХ)²⁸⁰ јер сматрамо да је у питању женско име *Јерка* изведено од *Јер(а)* + *ка* (Грковић 1977: 105).

У анализираном корпусу налази се и елиптична предлошко-падежна конструкција *На Здравкино* (некада њиве ВК).

III. 4.7. Микротопоними мотивисани сродственим терминима

Невелик број микротопонима са терена који смо овом приликом истраживали номинован је према терминима који означавају сродствене односе, попут *баба*, *деда*, *брат*, *рођак* и сл.²⁸¹

²⁸⁰ 3. Павловић (2009: 326) помиње ороним *Јерновица* код Књажевца, мотивисан личним именом *Јера*, *Јере*.

Када су у питању локалитети који садрже лексему *баба* у свом називу, потребно је напоменути да разноврсност значења овог појма, пренету и на топонимију, „треба тражити у трајању и преношењу кроз различите епохе у којима је сам појам доживљавао семантичко гранање, укључујући и нека секундарна значења” (Раденковић 1987: 188). У великом броју случајева, баба може имати култно или митско значење женског божанства доњег света, које је требало умилоствити, сматра Р. Раденковић. Данас таква места не морају бити култна и света, али су у тим називима похрањене ознаке заборављеног женског божанства (Раденковић 1987: 188).

БАБА: *Баба и деда* (стена Се), *Баба Марино* (чесма, вода Ко), *Баба-Недељин кладанац* (извор, кладенац РД), *Баба-Стојино* (шума Со), *Бабина гузица* (1. стена; 2. део планине Ко), *Бабина долиња* (1. поток; 2. шума ДДу), *Бабина падиња* (1. удолина; 2. шума ВК), *Бабин гроб* (1. стена на Сувој планини Ко; 2. шума Се), *Бабин дол* (1. њиве; 2. шуме Со), *Бабини краци* (1. шума; 2. ливаде Со), *Бабин камен* (1. шума; 2. њиве Га), *Бабичко* (1. њиве ВК РД; 2. шума ВК; 3. воћњаци РД), *Мучибаба* (1. брдо; 2. виногради; 3. некада биле њиве Т), *Ћучибаба* (1. шљивар, воћњак; 2. извор; 3. два кладенца МКу), *На Бабино* (њива Гр), *Њива на бабино* (њива ГХ), *Пут за Бабичко*.²⁸²

БРАТ: *Братојница* (1. шума; 2. њиве; 3. воћњаци ДДу),²⁸³ *Братњова чука* (шума Кр).

ДАДА: *Дадина глава* (1. шума; 2. део Сипара; 3. воћњаци; 4. засад борова МКу).

ДЕВОЈКА: *Девојачки гроб* (удолина између Соколовог камена и Трема, планински превој Ја ГДу Со Ча), *Девојачки камен* (стена ГДу Со Ће).

ДЕДА: *Дедин гроб* (1. виногради; 2. некада гробље према Горњем Барбешу; 3. шума ГВ), *Дедине* (њива ГХ).

РОЂА: *Рођин брег* (део села Гр).

²⁸¹ Такав је случај и у микротопонимији прешевског краја где код неких топонима људи нису именовани личним именом, већ према узрасту или сродству. С обзиром на то да се такво именовање односи на одређену особу, Т. Трајковић истиче да се може тумачити и као надимак (2011б: 83).

²⁸² З. Павловић сматра да су деривати са лексемом *баба* у основи врло чести као називи места и земљишта, и то не само на српском терену већ и у другим словенским земљама (Павловић 1994а: 23). Између осталих навођења, за лексему *баба* се у ПЕРСЈ (2023: 15) наводи да је митологизована *Баба* нашла одраз и у топонимији у називу више планина.

²⁸³ Микротопоним *Братојин дол* забележен је у области Буцака (Динић 2017: 142).

ЧИКА: *Чикопејно* (шума ВК). Претпостављамо да је овај микротопоним настао од елиптичне синтагме са детерминатором *Чика Пејино*, где је идентификациони члан могао бити апелатив *имање*.

III. 5. Географски називи настали од других топонима

Микротопонимске јединице које се налазе у овој семантичкој групи по постанку су секундарног порекла. Подељене су у три подгрупе – микротопоними настали од ојконима, називи од других микротопонима и називи настали од хоронима. Н. Богдановић, помињући топониме образоване од других топонима, констатује да је у микротопонимском систему Сврљига мали број таквих типова образовања, и подвлачи следеће категорије: а) према селу у чијем су атару; б) према селу из којег је власник имања; в) према селу из ког долази текућица; г) према релацији; д) према величини (Богдановић 2005: 100–101).

III. 5.1. Називи од ојконима

Како истиче Р. Жугић „називима насталим према ојконимима именују се локалитети који се налазе или у атару села којим је нови назив мотивисан, или у граничном појасу” (Жугић 2014: 140).²⁸⁴ Овакви називи млађег су постанка с обзиром на то да су настали одређивањем старијих и познатијих назива, тврди Љ. Тирић (1997: 323).

У систему грађе којом располажемо претежно се издвајају локални путеви који воде из једног села у друго, али то може бити и воденица чије се порекло власника, тачније село из ког власник потиче, огледа у називу. Неретко, називи настали од других ојконима означавају и локалитете попут ливаде или падине које се граниче са суседним селом или једним својим делом припадају том селу.

²⁸⁴ Т. Трајковић (2021а: 63), бавећи се ходонимијом града Ниша, групу ходонима који садрже у себи име неког насељеног места дели у две подгрупе, и то у зависности од тога о каквом типу насеља је реч. Стога се издавја подгрупа назива са астионимом у свом саставу (име града) и група назива са комонимом (име села).

О *ојкониму*, *астииониму* и *комониму* в. више код Н. В. Подољске и М. Шћепаковића (Подољска 1988: 39, 66, 93; Шћепаковић 2003: 15).

Ба̀бичка го̀ра (планина Га ДБ ДДр),²⁸⁵ *Ба̀рбешки ри́д* (1. њиве; 2. шума В), *Берба̀товска коли́ба* (колиба, појата В), *Вла̀шка доли́на* (1. шума; 2. удолина; 3. извори Кр), *Вла̀шка лива̀да* (1. ливада В; 2. њиве ГБ), *Вла̀шка пади́на* (1. шума; 2. удолина Га), *Вла̀шки ну̀т* (1. пут према Барбешу ГВ; 2. пут за Горње Власе Гр), *Га̀рски при́леп* (шума Со), *Га̀рски ну̀т* (1. пут; 2. шума Га), *Га̀рско лива̀ђе* (1. њиве; 2. шума ДДр), *Го̀рња Вла̀шка лива̀да* (њиве ГБ), *Грки́њска страна̀* (потес Гр), *Грки́њски ну̀т* (пут ка селу Гркиња Та), *До̀ња Вла̀шка лива̀да* (њиве ГБ), *Дра̀говска водени́ца* (воденица Ш), *Дра̀говска кори́та* (1. извор; 2. шума Га), *Дра̀говски ну̀т* (пут за махалу Драговици Ја), *Дра̀говско* (1. виногради Ко; 2. њиве Ли), *Дугопо̀љска водени́ца* (воденица ГДу), *Дугопо̀љски ну̀т* (пут ка селу Дуга Пољана Ча), *Јагли́чки ну̀т* (пут ка селу Јагличје Ча), *Јегли́чки до̀* (воденица Ја), *Калети́нски ну̀т* (пут за Суву планину Ш), *Крастава́чки ну̀т* (пут ка селу Краставче ДП), *Кутинска долина* (1. поток; 2. долина Та),²⁸⁶ *Кути́нско* (1. поље; 2. њиве Та), *Ли́чка водени́ца* (воденица која припада власницима из Личја ГДу), *Ли́чки ха̀нови* (део села, махала Ли), *Миљкова́чка водени́ца* (воденица ГДу), *Миљкова́чки ну̀т* (пут ка селу Миљковац ГДу ДП), *Новасе́лска водени́ца* (воденица ДБ), *Сопотни́чки буна̀р* (1. пашњаци; 2. шума Со), *Сопотни́чки пе́ћ* (поткапина Со), *Ћели́ска водени́ца* (воденица, власници из села Ћелије ГДу), *Ћели́јски ну̀т* (пут ка селу Ћелије ГДу ДП Ча), *Чагровачка водени́ца* (воденица, од ње остао само темељ МКу), *Чагровачки ну̀т* (пут ка селу Чагровац ДП), *Шебечка́ водени́ца* (1. воденица; 2. део поља ГДр), *Шебечка́ ру́па* (са тог места доведена вода за село Овсињинац), *Шебечки́ ну̀т* (пут ВВ Ш), *Мо̀с на Вла̀шку ре́ку* (мост ГВ).

III. 5.2. Називи од других микротопонима

За разлику од претходно наведених микротопонима, у овој семантичкој подгрупи нашли су се називи чијим се придевским делом синтагме означава повезаност објекта и другог микротопонима. На тај начин може се указати на припадност именованог локалитета (*Ћеранска појата* и *Ћеранско гумно* налазе се у саставу махале *Ћерана*), али и на однос просторне оријентације (Жугић 2014: 143), где, на пример, *Шиндарски ну̀т* води до локалитета под називом *Шиндарка*.

²⁸⁵ Порекло назива оронима *Ба̀бичка гора* З. Павловић (2009. 59) доводи у везу са ојконмом *Ба̀бичко*, тј. назив планине настао је од ојконима *Ба̀бичко* из *Ба̀бичко село.

²⁸⁶ Према речима З. Павловић име села *Кутина* узето је као име реке. Ојконим потиче од прасловенске речи **kotъ* са значењем 'кут, угао, забачени, скучени део', удубљење (Павловић 1994а: 78).

Бресја̀нски пѹт (пут МКу), *Бу̀чански кла̀даници* (1. извор; 2. виногради; 3. баште; 4. воћњаци; 5. пашњаци Ко), *Грмо̀трнска поја̀та* (појата МКу), *Грмо̀трнски мо̀ст* (мост МКу), *Грмо̀трнско гу̀мно* (гумно МКу), *Дѐлски пѹт* (пут за село Краставче ДП), *Дубра̀вска воденѝца* (воденица ГДу), *Дубра̀вско гу̀мно* (гумно МКу), *Дула̀нски пѹт* (пут према махали Дулан Га), *Ја̀мска долѝна* (долина МКу), *Ја̀мски пѹт* (пут за махалу Јама МКу), *Калима̀нски пѹт* (пут ВВ), *Ка̀меничка ва̀да* (вада МКу), *Нерѐнска шу̀ма* (шума МК), *Осо̀јнички мо̀с(т)* (мост МКу), *Острѝлски до̀л* (1. удолина; 2. шума М), *Остругла̀вски пѹт* (1. пут; 2. шума; 3. брдо ГДр), *Промка̀рски пѹт* (пут према махали Промке ГВ), *Ра̀кошки вѝс* (планински врх МК), *Ра̀кошко бу̀чје* (шума ВК), *Сечѐвинска долѝна* (долина НС), *Струма̀чка долѝна* (1. шума; 2. удолина Га), *Ђера̀нска поја̀та* (појата МКу), *Ђера̀нско гу̀мно* (гумно МКу), *Шинда̀рски пѹт* (пут МКу).

III. 5.3. Називи настали од хоронима

Ономастичким термином *хороним* означава се име области, тј. властито име одређене територије, округа или региона, што може бити и име државе као веће административне јединице (Подољска 1988: 145; Шћепановић 2003: 15).

Према речима Т. Трајковић (2021а: 62) „хороними у нишким ходонимима јављају се као имена простора из ближе или шире нишке околине, из осталих делова Србије, из бивших југословенских република, а има и примера даљих крајева”.

У материјалу којим располажемо забележена су само два микротопонима који су хоронимске мотивације: *Алба̀нија* (махала Та)²⁸⁷ и *Пут за Алба̀нију* (пут ка махали Албанија Та).

III. 6. Микротопоними недовољно јасне мотивисаности

Називи који припадају овој семантичкој групи непознате су семантике и мотивације, стога нису могли бити разматрани у оквиру претходно наведених група и подгрупа. Настанак оваквих имена локалитета може се објаснити само на нивоу претпоставке, али без потврда из дијалекатских и етимолошких речника.

²⁸⁷ Истоимени микротопоним забележен је у микротопонимском систему балоаланачког краја и именује такође део села (Ћирић 1997: 67). И у области Рађевине сачуван је назив *Алба̀нија*, који М. Петровић-Савић (2013: 71, 122) посматра као метафору по облику и конфигурацији терена јер се на том локалитету налазе њиве и шуме које су веома неприступачне.

За називе *БретѠњица* (1. поље; 2. шума ДДу) и *Латоториште* (1. извор ВК; 2. ливаде ВК; 3. шума МК) не можемо поуздано утврдити семантичко порекло, али можемо претпоставити да су на именовање ових објеката утицали екстралингвистички фактори или да је дошло до фонетског изобличавања назива од стране информатора и то услед неразговорног изговора или неких других субјективних чинилаца.

Можда се у везу са узвиком *леле*, којим се изражавају најразличитија осећања у распону од тешке туге и беса до врхунског задовољства и усхићења (Ћирић 2018: 429), може довести микротопоним *ЛелѠјош* (њиве МВ).²⁸⁸ Немамо потврду са терена да ли је мотивација за овакво именовање неки догађај који је довео до одређених осећања похрањених у сећању именоватеља.

Нејасне мотивације је и микротопоним *Нарђе / НаѠрђе* (1. извор ГДр; 2. шума ДДр; 3. ливаде ДДр). Претпостављамо да је у питању префиксално-суфиксална твореница у чијој структури се налази префикс *на-*, али остаје неразрешен други део поменутог назива (*-рђе, -Ѡрђе*).²⁸⁹

Микротопоним *ЖдавиѠна* (речица, извори ВК), који помиње и Ј. Цвијић, није семантички прозиран, те изостаје јасна мотивисаност настанка самог назива.

Своје место у претходо разматраним семантичким групама и подгрупама нису нашли ни микротопоними *ПрѠнска стрѠна* (шума ГБ), *ПрекадиѠшина бѠра* (пољопривредно земљиште Та),²⁹⁰ *ПриѠни пѠток* (шума МКу),²⁹¹ *МаглиѠчко риђе* (ситна шума, жбуњак Со).

²⁸⁸ На простору Качера забележен је микротопоним *ЛѠлек* којим се именује брдо (Јаћимовић, Петровић 2003: 52).

²⁸⁹ У области Буцака присутан је назив *НарѠје* (Динић 2017: 110).

²⁹⁰ Уп. глаголску лексему *прекади*, којом се у говору лужничког краја лексикализује значење 'окади кадионицом са свих страна' (Ћирић 2018: 784). Поменути глагол могао би бити мотив за именовање објекта, али суфикс у одредбеном делу назива више упућује на антропонимско порекло. Уп. и хипокористик *ДиѠа* од имена *Димитрије* или *Дионсије* (Грковић 1977: 76).

²⁹¹ Можда би овај назив могао бити у вези са лексемом *приѠј* којом се именује омча од кожне траке помоћу које се спаја јарам с плугом приликом орања (Кожељац 2014: 442; Ћирић 2018: 812).

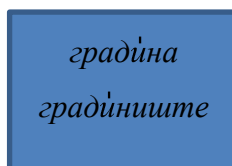
IV. МАКРО И МИКРО СИСТЕМИ У ТОПОНИМИЈИ

Уколико се посматра целокупна географска терминологија српског језика, како у целини тако и у појединим регијама, могуће је издвојити уже лексичке системе. Према запажању Н. Богдановића (2008а: 500), с обзиром на то да опште постоји и опстаје на вишем нивоу апстрактног мишљења, у говору егзистира оно што је посебно, тачније микросистем.

И у географској терминологији могуће је уочити микросистеме, па и на конкретном простору – овога пута у микротопонимском систему заплањске територије. Оваква лексичка дисперзија праћена је односом хипонимије, који се образује између географских термина.

Хипонимија је релација инклузије и један је од основних лексичких односа у језику. Однос инклузије заснива се на вези између надређеног појма и подређених појмова. Лексеме које су подређене у односу на надређени појам међусобно су равноправне (Драгићевић 2007: 290, 291).

Лексичком јединицом *градина* именује се врт или башта, односно ограда простор за садњу поврћа. Место где су некада биле баште, тј. градине назива се *градиниште*. Између ова два термина, према речима Н. Богдановића, могу бити смештени деминутивни и аугменатативни облици.

У микротопонимском систему испитиваног подручја егзистирају оба облика који су из домена означавања прешли у домен именовања објеката. Забележени су топоними *Градина* и *Градиниште*. Ова два општа термина чине макросистем, који се, даље, може разлучити на микросистем. Деминутивни облик *Градинке* саставни је део микротопонимског система Заплања. Аугменатативни облик, међутим, није забележен. Разлог томе може лежати у сазнању да се погрдним именом неће именовати објекат који благодетно приноси храну једном домаћинству.

	<i>Гради́на</i>	
деминитвни облик <i>Гради́нке</i>		аугментативни облик /
	<i>Гради́ниште</i>	

На овакав начин може се представити и однос између макросистема система *ба̀ра* и микросистема *ба̀рица* и *барчу̀га*. Лексемом *ба̀ра* именује се мочварно и вододржно земљиште (правих бара као стајаћих вода нема на територији Запаља). *Ба̀рица* је мање мочварно земљиште, док је *барчу̀га* бара, али и блатиште. На испитиваном терену егзистирају микротопоними *Ба̀ра*, *Ба̀рица/Ба̀рице* и *Барчу̀га*.

	<i>Ба̀ра</i>	
деминутивни облик <i>Ба̀рица/Ба̀рице</i>		аугментативни облик <i>Барчу̀га</i>

На поменут начин приказаћемо и географске термине *ру̀на* и *ру̀пче* који су, попут претходно наведених, прешли из домена означавања у домен именовања обејката на терену. Аугментативни облик није забележен на територији коју смо истраживали овом приликом.

	<i>Ру̀на</i>	
деминутивни облик <i>Ру̀пче</i>		аугментативни облик /

V. СТРУКТУРАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА МИКРОТОПОНИМА

Познато је да творба речи призренско-тимочких говора није до сада монографски описана. С друге стране, постоји велики број посебних радова који се баве проблемима творбе на овом географском подручју (Савић-Грујић 2017: 172).²⁹² Такво стање забележено је и у многим микротопонимским системима, где се у великом броју радова, уз детаљану семантичку класификацију, описује и структура топонимских назива.

У оквиру једног броја студија, које су посвећене топонимима прикупљених на призренско-тимочком говорном подручју, структурно-творбеном аспекту микротопонимских назива методолошки се приступило раздвајањем истих на једночлане, двочлане и вишечлане микротопониме. У оквиру једночланих топонима, називи су класификовани према суфиксима, а тамо где се јављају у творби, и према префиксима. Двочлани и вишечлани називи анализирани су у односу на чланове синтагми, тачније сагледани су преко управних и одредбених делова синтагматских конструкција.

У студији *Микротопонимија Сврљига* Н. Богдановића (2005) на творбене modele указано је приликом издвајања назива мотивисаних фитонимима и антропонимима, како би се скренула пажња на „тематску повезаност неких топонима и наставака за њихово образовање” (Богдановић 2005: 102). У посебном одељку *Структура и творба* једночлани називи поређани су према азбучном реду последњег суфикса. Надаље, двочлани микротопоними сведени су на типове синтагми, и то на синтагме од управне речи и њене одредбе, као и на предлошко-падежне синтагме (Богдановић 2005: 106–112).

У студији Т. Трајковић (2011а) структурално су систематизовани микротопоними прешевског краја. У оквиру једночланих назива, образовање топонима „извршено је додавањем суфикса на одређену основу” (Трајковић 2011а: 369). Самим тим, издвојени су суфикси у топонимијској творби, суфикси у апелативима који су топонимизирани, суфикси у поимениченим присвојним придевима, суфикси у деминутивним апелативима, који су топонимизирани и суфикси у аугменатативним апелативима, који су

²⁹² О важности дијалекатске творбе говори М. Илић. Упоредјујући дијалекатску творбу са стандарднојезичком, примећује неколико релација: 1. продуктивни творбени модели у стандарду не значе да су продуктивни и у дијалекту; 2. творбени модели невелике продуктивности, с друге стране, могу бити веома продуктивни у дијалекту; 3. дијалекти могу развити аутохтоне modele творбе који су непознати у стандардном идиому (Илић 2012: 54).

топонимизирани (Трајковић 2011а: 369–370). Двочлани топоними сагледани су из два аспекта – синтагме од управне речи и њене одредбе и предлошко-падежне синтагме.

Микротопонимски систем доњег слива Јабланице детаљно је описан у истоименој студији. Како истиче Р. Жугић (2014: 147), „у поглављу које се бави семантичком класификацијом и анализом микротопонима, уочава се велики број назива којима су именовани објекти”. Стога су ти називи сагледани и из угла структуралне класификације. Том приликом, издвојили су се безафиксални творбени модел, односно топонимизација апелатива, афиксални творбени модел, у оквиру којег су уочени суфиксални творбени тип и префиксално-суфиксални творбени тип, и сложени микротопоними.

Сложени микротопоними представљају најпродуктивнији тип, па се у оквиру овог типа помињу једночлане топономастичке сложенице, као и двочлане и вишечлане топономастичке синтагме, које су и најбројније на поменутом подручју (Жугић 2014: 178).

Велики број микротопонимских назива, који су забележени на подручју Запаља, већ разматраних у оквиру семантичке класификације, погодан је да се осветли и са творбеног аспекта. На самом почетку уочавамо да се, осим назива насталих топонимизацијом апелативне лексике, издвајају и називи настали од основе и топономастичких суфикса, као и имена локалитета настала слагањем. Један део микротопонима чине топономастичке синтагме у виду апелативне основе и атрибутивног додатка. Такве синтагме могу бити двочлане, трочлане, четворочлане и петочлане.

Према запажању Р. Жугић (2014: 147) „различити творбени модели који се уочавају у структури микротопонима, условљени су потребом именоватеља да ограниченим бројем лексема и творбених елемената надену посебна имена свим оним објектима и локалитетима које желе именовати”. Оваквим образовањима створен је велики број микротопонимских назива чиме се корисницима омогућује да идентификују и разликују објекте који су им од егзистенцијалног значаја (Жугић 2014: 147). Управо употребом различитих творбених модела неће доћи до понављања назива у оквиру једног села или одређене регије, те се међу мештанима неће створити забуна. Како истиче П. Шимуновић, житељи одређене регије не би могли сваком географском локалитету наденути посебан назив. „Zato je nazivima koji se ponavljaju, a nalaze se s obzirom na objekat koji označuju u susjedstvu, trebalo dodati razlikovne elemente. Na taj način ograničenim brojem

leksema i tvorbenih elemenata moguće je tvoriti neograničen broj naziva” (Шимуновић 1972: 239–240).

Увидом у материјал са испитиваног терена којим располажемо, уочено је да се сви микротопонимски називи могу разврстати на следеће творбене моделе, а у оквиру њих на уже подмоделе:

1. Безафиксални творбени модел (топонимизација апелатива)

2. Афиксални творбени модел

2.1. Суфикални творбени тип

2.2. Префиксални творбени тип

2.3. Префиксално-суфиксални творбени тип

3. Сложени микротопоними

3.1. Топономастичке сложенце

3.2. Двочлане и вишечлане топономастичке синтагме

V. 1. Безафиксални творбени модел – називи настали топонимизацијом апелатива

Према речима Р. Жугић, топонимизација се темељи на лексичко-семантичком преобликовању већ постојећих јединица, односно топономастичких апелатива. „Полазиште у формирању топономастичког творбеног типа представља идентична фонетска структура апелативне и топономастичке јединице” (Жугић 2014: 148).

Називи настали топонимизацијом апелатива представљају најелементарнији начин творбе (Шимуновић 1972: 241) и својом структуром једнаки су *nomina appellativa* (Жугић 2014: 148). А. В. Суперанска истиче да се структура топономастичких апелатива може приказати формулом *основа + нулти афикс* (Суперанска 1973: 92). Велики број једночланих топономастичких јединица „сведочи о дугој, континуираној стабилизацији једног локалног ономастикона” сматра Р. Цицмил-Реметић (2000: 1375). Према мишљењу Ј. Радић (2003: 179) самосталну топономастичку функцију углавном остварују примарни географски термини или метафоре.

Када је у питању подела топономастичких апелатива, могу се издвојити две значајне скупине назива: 1. подгрупа географских и пољопривредних термина у топонимији; 2. подгрупа такозваних топономастичких метафора (Шимуновић 1972: 242; Жуђић 2014: 149). Поред поменутих подгрупа, у материјалу којим располажемо уочене су и подгрупе безафиксалних назива који су мотивисани апелативима фитонимске и зоонимске семантике. Забележени су и називи настали топонимизацијом антропонима, те смо и њих посебно издвојили.

1.1. Микротопониме настале топонимизацијом географских, хидрографских и пољопривредних термина посматраћемо заједно. На испитиваном подручју запажен је велики удео назива који су настали топонимизацијом апелатива, и то: *Алога*,²⁹³ *Алуга*, *Бара*, *Баре*, *Бача*, *Било*, *Блато*, *Брод*, *Вада*, *Вирови*, *Врело*, *Глава*, *Граот*, *Грло*, *Гроб*, *Гумно*, *Дел*, *Друм*, *Извор*, *Забел*, *Јаз*, *Јама*, *Језеро*, *Кале*, *Корита*, *Корубе*, *Крс*, *Кула*, *Кука*, *Куке*, *Лаз*, *Ливада*, *Литице*, *Лице*, *Локва*, *Луг*, *Лука*, *Луке*, *Мала*, *Мандара*, *Миро*, *Млака*, *Мрамор*, *Окука*, *Окуке*, *Осој*,²⁹⁴ *Осоје*, *Отава*, *Отаве*, *Перивој*, *Пећ*, *Печ*, *Плоча*, *Под*, *Пољана*, *Поље*, *Поток*, *Промка*, *Промке*, *Пруд*, *Река*, *Рид/Рид^м*, *Рије*, *Рт*, *Рупа*, *Рупе*, *Село*, *Сип*, *Сопот*, *Срок/Срог*, *Страна*,²⁹⁵ *Стране*, *Тарла*, *Тепе*, *Трап*, *Тумба*, *Тумбас*, *Тумбе*, *Чука*, *Чуке*, *Шона*.

Мотивацијска ознака топонима који су настали од географских термина своди се на дескрипцију – шта је и какав је објекат, сматра А. Шојат (1982: 354).

Топонимизацијом апелатива ван географских, хидрографских и пољопривредних термина творени су називи *Колибе*, *Конак*, *Центар*, *Црква*, *Чесма*, *Чешма*, *Ширина*, *Ширине*.

Топонимизацијом апелатива настали су и називи *Врови*, *Жљебове*, *Кладови*, *Лазови*, *Садови*, *Шилци*, који су забележени у својим множинским облицима. А. Шојат сматра да је велики број топонима у множинском облику присутан на терену како би се топоними што јасније разликовали од географских термина. Даље истиче да је то „specifičan način toponimizacije termina, u kojem plural ne označuje mnoštvo podjednakih zemljišnih objekata,

²⁹³ Према речима З. Павловић, у питању је стари општесловенски суфикс који се данас не среће у творби речи, а у испитиваном материјалу јавља се као апелатив *алоба* (Павловић 1994: 162).

²⁹⁴ Г. Јашовић микротопониме *Осоја* и *Осоје* посматра као називе који су настали префиксалном творбом (Јашовић 2007: 84).

²⁹⁵ Ј. Радић истиче да „топономастичку функцију самостално најређе остварују географски и пољопривредни термини који су најприсутнији у апелативној употреби, и код којих се реално и топономастичко значење подрудају”, попут *Брдо*, *Брег*, *Страна* и сл. (Радић 2003: 180).

nego se pluralnim morfemom toponim udaljuje od termina i osigurava preciznije identifikiranje” (Шојат 1982: 354).

1.2. Топономастичке метафоре

Грађа којом располажемо не доноси велики број топономастичких метафора, али је њихов удео у целокупном топонимском систему веома значајан. Такви су назви: *Бандѐр*, *Боја*, *Венац*, *Вришњик*, *Знак*, *Китка*, *Китке*, *Коло/Коло*, *Комин*, *Лула*, *Лупач*, *Парамун*, *Пропор*, *Ржѐњ*, *Роџ*, *Савак*, *Сирутка*, *Скок*, *Трѐм*, *Ћунац*.

У називу *Тутулина*, који је метафоричног постања, може се уочити суфикс – *ина*. Међутим, с обзиром на то да се основа не може посматрати засебно у односу на афиксални део топонима, одлучили смо се да поменути микротопоним сврстамо у горепоменути низ.

1.3. Посебно ћемо издвојити безафиксалне називе мотивисане апелативима фитонимске и зоонимске семантике за које Р. Жугић истиче да „подједнако успешно обављају функцију именовања локалитета попут осталих подгрупа, *nomina topographica* и *nomina metaphorica*, јер по истом принципу, након преласка у властита имена локалитета, у складу са ономастичком функцијом, потпуно потискују првобитни лексичко-семантички садржај претходних апелатива” (Жугић 2014: 150). Такви су следећи микротопоними забележени на територији Запања:

а) фитонимска семантика: *Брѐс*, *Брѐс(т)*, *Бука*, *Буке*, *Врбе*, *Габар*, *Габер*, *Глог*, *Горун*, *Грм*, *Дрѐн*, *Дуд*, *Дуње*, *Ива*, *Јаблан*, *Јавор*, *Јасен*, *Лече*, *Тиса*, *Трн*, *Трс*, *Трст*, *Црѐшње*, *Чѐста*.

Топонимизацијом фитонима настао је и микротопоним *Деволеска*, иако се у његовој структури примећује слагање придева *дивљи* и фитонима *леска* (*лесковина*).

б) зоонимска семантика: *Гарван*, *Зајац*, *Јѐлен*, *Мѐчка*, *Телѐ*.

Према речима Д. Ћупића, мотивисаност оваквих назива не досеже до особине локалитета „која га у нечему изједначава са одговарајућим живим бићем, већ је у питању теже објашњива метафоричност” (Ћупић 1981б: 181).

1.4. На овом месту, с обзиром на то да је у питању апелативна творба, навешћемо апелативе који су то постали у дотопономастичком периоду, али су у њиховој структури

видљиви афикси, пре свега а) суфикси, али су присутне и б) префиксално-суфиксалне творенице):

а) *Же́жнице*, *Ледени́ца*, *Стуба́л*, *Чикере́*, *Чука́р*, *Чукле́*;

б) *За́једница*, *За́пис*, *Про́пас*³, *Пре́града*, *Престо́ље*.

1.5. Топонимизацијом антропонима, поступком којим није настао велики број микротопонима, творени су називи *До́кман*, *Јерка*, *Мо́сор*, *Пантелё*, *Ра́кош*, *Ценамни́је*, *Шукё́ја*.²⁹⁶

1.6. Топонимизацијом је настао и усамљени микротопоним *Алба́нија*, који је хоронимске мотивације.

1.7. Ономатопејског је порекла назив *Ро́пот*, па ћемо и овај микротопоним посматрати у оквиру назива насталих топонимизацијом апелатива.

Висок проценат једночланих топонимизованих апелатива, било домаћег или страног порекла, сведочи о континуираној и стабилној постојаности ономастикона. Према речима Р. Цицмил-Реметић, скоро да нема географског термина који не може бити топонимизован, а чак и тамо где се обично реализује као двочлана синтагма (Цицмил-Реметић 2003: 342). На пример, уз самосталну једночлану потврду (*Дёл*), апелатив *дел* среће се и у многим синтагматским образовањима, попут *Голёми дёл*, *Го́ли дёл*, *Косма́ти дёл*, *Ку́си дёл* и сл. Наспрам једночланог назива *Рид*, долази велики број синтагми које садрже апелативну именицу *рид* у свом другом делу: *Ба́рбешки рид*, *Гља́рски рид*, *Голёми рид*, *Дебе́ли рид*, *Ма́зни рид*, *Ма́ли рид* и др.

²⁹⁶ У микротопонимском систему села Сиљевице у Левчу забележен је случај топонимизовања личног имена: *Мусли́ја* (Обрадовић 2017: 81).

V. 2. Афиксални творбени модел

V. 2.1. Суфиксални творбени тип²⁹⁷

Када су у питању топономастичке изведенице, потребно је напоменути да такви називи великим делом своје порекло вуку од преобликованих придевско-именичких топономастичких синтагми које су творбеним средствима сведене на изведене топониме (Радић 2003: 181). Такво стање присутно је још у словенској топонимији где су основни вид ознаке биле „двочлане атрибутивне синтагме (АС), састављене од топографског термина и придева или падешке допуне који га ближе одређују” (Лома 2013: 243). Двочлане синтагме даље су тежиле свођењу на једну реч – универбизацији. Универбизација се вршила на два начина – одбацивањем апелативног члана уз чување атрибутивног, што представља асуфиксалну универбизацију, или додавањем суфикса, тачније суфиксалном универбизацијом (Лома 2013: 243).²⁹⁸

Према запажању М. Обрадовић у групи једночланих изведених географских назива честа су имена изведена суфиксима фреквентним у именослову географских термина. Овакав регистар обogaћен је и афиксима који носе неку семантичку нијансу – деминутивност, аугментативност и сл. (Обрадовић 2017: 80).

V. 2.1.1. Именички суфикси у микропонимији

Поред једночланих неизведених микропонима, у грађи се налазе и називи који су изведени суфиксима уобичајеним и код именовања географских термина (Цицмил-Реметић 2003: 342).

Суфикс -е

Како запажа В. Јовановић (2010: 80), у дијалекатским речницима јужне и југоисточне Србије присутан је велики број деминутива са суфиксом -е, како код именица које су мушког рода тако и код именица у женском роду. Примарна функција овог деминутивног суфикса је да се њиме означи млада животиња и младунче, али је

²⁹⁷ Поредак суфикса дат је према азбучном реду последњег сугласника (в. Трајковић 2011а: 369).

²⁹⁸ О универбизацији у српском језику в. више код Б. Ћорића (2008). Између осталог, Б. Ћорић истиче да би краћа форма, са становишта језичке економије, требало да има предност у односу на синтаксичку конструкцију, мада та предност није довољна с обзиром на то се краћи називи ретко могу наћи изван разговорног и професионалног говора. Универбизовани називи често су вишезначни, док су синтагме једнозначне и лакше за употребу у свим сферама комуникације (Ћорић 2008: 164).

временом овај суфикс у неким говорима проширио деминутивну функцију и на именице којима се реферише на предмете (Јовановић 2010: 81).

У анализираном корпусу посведочен је микротопоним *Ковчежé*.

Суфикс -ава

Суфикс *-ава* незнатне је продуктивности на испитиваном терену. Помоћу овог суфикса изведени су називи *Дубра̀ва*, *Језа̀ва*, *Језа̀ве*. Да се суфикс среће у хидронимима и топонимима, потврђује М. Стевановић, наводећи називе *Морава*, *Ресава*, *Тамнава*, *дубрава* и сл. (Стевановић 1986: 456).

Суфикс -ија

Именички суфикс *-ија* не остварује велику продуктивност у микротопонимском систему запаљске регије. Забележена су само три назива, и то *Провалија*, *Темија* и *Турија*. Код првог назива суфикс се додаје на глаголску основу (Клајн 2003: 82). Други назив највероватније потиче од именичке лексеме *анатема*. У основи трећег назива налази се зооним.

Суфикс -олија

Суфиксом *-олија*, сложеном варијантом суфика *-ија*, изведен је назив *Враголија*/*Врголија*. За овај суфикс П. Скок истиче да је сложен од *-ол* и *-лија*, грчког је порекла и слабо продуктиван. Апстрахован је од изведенице на *-ија* *ђаволија* и одатле пренет на именице типа *враголија* од *враг* (Скок 1972: 553).

Суфикс -је

Суфикс *-је*, када се дода на именичку основу, најчешће има збирно значење, а то се, претежно, односи на називе предмета из природе, из биљног света, као и из света пољопривреде (Клајн 2003: 129).

На испитиваном терену забележен је велики број микротопонима са суфиксом *-је*: *Арни́чје*, *Ба̀зје*, *Бџ̀је*, *Ба̀рје*, *Бре́киња*, *Бре́киње*, *Бре́сје*, *Бу́чје*, *Вало́жје*, *Виња́жје*, *Ви́ровје*, *Га́барје*, *Гари́ње*, *Гло́жје*, *Гло́жје*, *Гору́ње*, *Грма́ђе*, *Грме́ње*, *Гро́бје*, *Доли́ње*, *Дре́ње*, *Дуб́је*, *Јабуч́је*, *Јавори́чје*, *Јазби́ње*, *Јам́је*, *Јасе́ње*, *Јела́ије*, *Кла́довје*, *Круша́рје*, *Кру́ије*, *Ку́ње*,

Ла̀зиње, Лѐшје, Лива̀ђе, Ли́пје, Ли́шје, Ло̀жза́, Ло̀жзе, Ло̀жза́, Масти́ње, Мр̀твиње, Мрча́је, Ора̀шје, Орни́че, Пањеви́је, Понòвје, Ри́ђе, Роди́ње, Сла́тиње, Со̀вје, Стра́ње, Цери́чје, Цер̀је, Црње́, Чука̀рје.

У наведеним називима овај суфикс додат је топономастичким апелативима, те заједно с њима означава, пре свега, колективност, а после тога сам локалитет. Стога, овакви називи припадају групи суфиксираних топономастичких апелатива са структуром *О + с* (Шимуновић 1972: 253; Жугић 2014: 166).

Суфикс *-је* присутан је и код префиксално-суфиксалних твореница попут *За̀пање, Прела̀јзе, Раскр̀сје*. Овим топонимима исказан је просторни однос, чију семантику одређује префикс.

Суфикс -ак (-јак)

Суфиксом *-ак (-јак)* творени су микротопоними од именских и придевских основа.

На испитиваном терену често се овај суфикс додаје на фитонимску основу: *База́к, Габра́к, Јасења́к, Цера́к, Црешиња́к, Честа́к*. На овај начин именују се локалитети на којима се налази оно што је у основи назива – фитоним *баз, цер, црешња* и сл. Према речима Р. Жугић (2014: 164) деминутивна функција потиснута је у корист ономастичке, те се овим називима изражава колективно значење.

У функцији поименичавања придева забележен је суфикс *-ак (-јак)* код једног броја микротопонимских јединица: *Врља́к, Голужња́к/Голу́шњак, Гоља́к, Понòва́к, Равња́к, Рамња́к, Сироватња́к, Црквења́к, Шиља́к*. Овим називима именују се локалитети који поседују особину изражену придевском основом. Код поменутог микротопонима *Равња́к*, иако настао поименичавањем придева *равни*, присутан је аналошки утицај именица изведених суфиксом *-ак* од придева који се завршавају на палатални сугласник на именице у чијој је придевској основи непалатални сугласник (Стевановић 1986: 478).

Микротопоними *Ко̀зјак, О́рљак* и *Ри́бњак* настали су поименичавањем придева са завршетком *-ји, -љи* и *-њи*.

Као деминутивни наставак, суфикс *-ак* налази се у називима *Бачкоља́к, Заво̀јак, Лиси́чак, Печа́к, Прља́к, Реда́к*. У поменутих микротопонимима присутна је и пејоративна нијанса значења (Стевановић 1986: 474).

Суфикс *-ак* присутан је и у апелативном облику *Осрѐтак*.²⁹⁹ Поменути суфиксом творен је и назив *Бузал'ак/Бузел'ак* (Трајковић 2011а: 369). Топонимизацијом апелатива, код кога је видан наставак *-ак*, настао је и микротопоним *Буи'ак*. Иако апелатив, у овом творбеном низу налази се и назив *Ваљ'ак*, са приметним наставком *-ак*.

Са глаголом у основи на истраживаном географском подручју забележен је микротопоним *Пузел'ак*.

Сматрамо да је и микротопоним *Бој'чак* настао додавањем суфикса *-чак* на апелативну основу *бој*, о чему је био речи у одељку о семантичкој анализи назива.

Суфикс *-ак* додат је и на антропонимску основу, те је настао микротопоним *Вој'ак*.

Суфикс -ка

Суфикс *-ка* један је од најважнијих именичких суфикса у словенским језицима, мада у српском има ужу употребу него у источним и западним словенским језицима (Клајн 2003: 131).³⁰⁰ Када је у питању дијалекатска употреба суфикса *-ка*, Р. Жугић сматра да за разлику од стања у стандардном српском језику, овај суфикс остварује „високу продуктивност у творби именичких деривата који женску особу маркирају експресивним, пејоративним квалификативом. Бројчано стање именичких деривата са суфиксом *-ка* потврђује да је он најфреквентнији суфикс у семантичкој групи именичких експресива – пејоратива за женска лица” (Жугић 2009: 83).

Стање на терену показује да се суфикс *-ка*, осим у моционој као примарној функцији, јавља и у другим функцијама.

Суфикс *-ка* може се додавати на именску основу која је изведена суфиксом *-ар*. На овај начин граде се називи по обрасцу (*О + с*) + *с*: *Јагод'арка*, *Кол'арка*, *Црепуљ'арка*, *Шинд'арка*.

Поменути суфикс додаје се на основу која је изведена суфиксом *-ач*: *Број'ачка*.

²⁹⁹ За именицу *осредак* З. Павловић истиче да је изведена од предлошко-падежне синтагме деминутивним суфиксом *-ак*, те као топоапелатив она обавља функцију хидронима у хидронимском систему слива Лужне Мораве (Павловић 1994: 163).

³⁰⁰ „Он је још у далекој прошлости имао моцион карактер. Тај је његов карактер, дакле, општесловенског порекла” (Стевановић 1986: 479). У суседним говорима сврљишког краја суфикс *-ка* је најзаступљенији моциони суфикс (А. Савић-Грујић 2017: 182).

Када су у питању деминутивне именице, суфиксом *-ка* није творен велики број лексема у српском књижевном језику, али стање у говорима југоисточне Србије потврђује да је поменути суфикс најпродуктивнији за грађење деминутивних именица женског рода, сматра Јовановић (2010: 62).

На испитиваном терену забележен је и назив *Шоборка* код којег се на основу додаје суфикс *-ка*. Са наставком *-ка* су и микротопоними *Бучка*, *Зеленке* и *Шумка*.

Суфиксом *-ка* изводе се и називи код којих је присутно деминутивно значење: *Градинке*, *Јамке*, *Ливатке*, *Орничке*, *Сламке*³⁰¹. На тај начин успоставља се разлика са називима попут *Градина*, *Ливада*, *Орница*.

Суфикс *-ка* може се додати и на основу придевског порекла. Директно од придева настали су називи *Голка* и *Кривка*³⁰² код којих се поменути суфиксом поименичава описни придев и тиме упућује на изглед и конфигурацију тла. Овом творбеном низу придружен је и назив *Околчанка*. Сматрамо да је и микротопонимски назив *Двојанка* део поменутог творбеног низа.

Наведени суфикс са придевима на *-ов* твори називе: *Јасеновка*, *Оброшовка*, *Орловка*. И овде је суфикс *-ка* у функцији поименичавања придева који се завршавају наставком *-ов*.

Суфикс *-ка* остварује извесну продуктивност и код назива који су антропонимског порекла: *Басарка*, *Милошевка*, *Циганке*.

Суфикс -ика

Суфикс *-ика* није забележен у великом броју микротопонимских јединица, те га проналазимо у следећим називима: *Бучика*, *Зеленика*, *Острика*, *Прнарика*, *Трепетљике*, *Церика*. За поменути суфикс И. Клајн (2003: 88) истиче да се значења речи које су њиме изведене крећу, углавном, у сфери биљних назива, што материјал са испитиваног подручја и потврђује.

Суфикс -(н)ик

Овај суфикс „служи за поименичење придева у мушком роду, особито за називе шума по врстама дрвећа” (Лома 2013: 254). Придев који је у основи ових назива јесте придев настао од *nomina agentis*. Поименичавањем, које потом следи, настали су *nomina*

³⁰¹ За именице попут *капка*, *сламка*, *травка* М. Стевановић истиче да овакве именице нису прави деминутиви, већ „примери именица које значе јединку издвојену из колектива, из збира и веће количине онога што означава основна реч” (Стевановић 1986: 480).

³⁰² Да је суфикс *-ка* у називу *Кривка* употребљен у функцији поименичавања придева, потврду налазимо и код Ј. Радић (2003: 183).

loci који се односе на оно што је у основи назива, док „придесвко -н-, као саставни елемент суфикса -ник, уноси у ове називе посесивно значење” (Жугић 2014; 166).

П. Шимуновић подвлачи следеће функције суфикса -ик, -ник, -овик и -овник: универбизација (*Travnik*), посесивизација (*Dragonjik*), идентификација земљишта (са остацима садржаја који је исказан именичком основом) (*Ribnik*) (Шимуновић 2009: 269).

У нашој грађи присутни су микротопоними са поменутиим суфиксом: *Буковик*, *Говедарник*,³⁰³ *Дреновик*, *Змијарник*, *Јабуковик*, *Козарник*, *Колник*, *Коњарник*, *Овчарник*, *Плоченик*, *Расадник*, *Свињарник*, *Товарник*, *Топлик*, *Ћмник*, *Шилегарник*, *Шљегарник*, *Шоварник*.

Називи *Буковик*, *Дреновик*, *Јабуковик*, творени овим суфиксом, добијени су према особинама земљишта које је погодно за успевање одређене биљне врсте, као и по томе што се на том земљишту у прошлости гајила дата биљка и сл. (Ћупић 1981б: 177).

Поменућемо и микротопоним *Президник/Призидник* који је настао, првенствено, префиксално-суфиксалним творбеним обрасцем.

Суфикс -ло

Према речима И. Клајна (2003: 149), суфикс -ло је агентивни суфикс и долази само на глаголске основе. Изведенице од именица и придева он сврстава под суфиксе -ало и -ило. У даљем тексту аутор истиче да је са значењем места мањи број речи, углавном старијих и из сеоске средине, попут *појило*, *солило* и сл. (Клајн 2003: 151).

Суфиксом -ло творени су микротопонимски називи за које се може претпоставити дотопономастичко значење места на коме се врши радња глагола који је у основи, сматра Ј. Радић (2003: 194). За лексеме са наставком -ило З. Павловић говори да као такве потврђују да се на том месту нешто обавља и наводи примере *солило* и *појило* (Павловић 1996: 135).

³⁰³ Именице попут *говедарник*, *голубарник*, *кокошарник* Д. Павлица посматра као именице *nomina loci* творене суфиксом -арник, као подврстом суфика -ик. Овакве именице означавају просторију, простор уопште где се налази оно што је означено у основном делу изведенице (Павлица 2006: 89),

Грађа којом располажемо доноси нам следеће микротопониме изведене поменути³⁰⁴м суфиксом: *Ба'чкало, Ви'кало, Др'стило, Ја'гњило, Кали'ло, Кл'епало, Оди'јало, Пачив'ало/Почив'ало, Соли'ла, Соли'ло, Студени'ло, Топи'ла, Точи'ла, Точи'ло, Ту'мбало*.

Од придевске основе изведен је микротопоним *Остри'ла*, а зебалежен је у свом множинском облику.

Микротопоним *Би'ло* је, према речима Р. Жутић (2014: 170), *noten topographicum* који се налази у ономастичкој служби.

Суфикс -лук

Забележен је само један назив изведен суфиксом -лук:³⁰⁵ *Кованлу'к*. За именицу *кованлук* (пчеларство) М. Стевановић наводи да има значење које је у служби именовања занимања онога што значи реч у основи изведенице (Стевановић 1986: 492). П. Радић, говорећи о семантичким категоријама суфикса -лук, истиче да се, поред најбројнијих изведеница апстрактног значења, јављају и изведенице које значе место, тј. ужи или шири простор, где сврстава и именицу *кованлук* (Радић 2001: 68, 173).

Уколико се микротопоним *Чови'к* не посматра као апелатив, већ се доводи у везу са првобитним обликом *чивлик*, уочава се фонетски облик суфикса -лук.

Суфикс -уља

На испитиваном подручју мали је број назива који су творени суфиксом -уља: *Деру'ља, Криву'ља, Криву'ље*.

Овај суфикс додат је на придевску основу, којом се описује конфигурација и облик земљишта (*крив*), као и на глаголску основу којом се објашњава процес настанка земљишта (*одере се*)³⁰⁶.

Аугментативно значење суфикса присутно је у називу *Росу'ља* (Павловић 1994: 163).³⁰⁷

³⁰⁴ Д. Ћупић (1981б: 182) сматра да овакав назив, настао додавањем поменутог суфикса, не мора да буде место где су се јагњиле овце, већ да је то место где се јагањцима даје храна изоловано од оваца.

³⁰⁵ „Именице са наставком -лук, који води порекло од неколика различита наставка из турског језика (-lik, -liq и -luk, -luq), у српскохрватском су доста бројне, иако постепено ишчежавају из употребе, и све се више осећају застарелим” (Стевановић 1986: 491).

³⁰⁶ Уп. *одере* ’огули кожу са закланог бртва’ (Ћирић 2018: 592).

³⁰⁷ У говору јабланичког краја суфикс -уља искључиво се везује за пејоративне основе. У грађи са поменутог терена нема потврда да се суфикс може везати за основе другачијег значења, попут *шару'ља, сиву'ља* и др. У

Суфикс -ан

На испитиваном подручју суфиксом *-ан* изведени су микротопоними: *Бучан*, *Витан*, *Вишан*, *Дрман*, *Дулан*, *Зрлан*, *Калиман*, *Кекељан*, *Клокотан*, *Смрдан*, *Српијан*. Суфикс *-ан* се, према речима И. Клајна (2003: 38), додаје углавном именичким основама, затим придевским, а веома ретко глаголским. У творби микротопонима посматраног подручја извесно је да се поменути суфикс додаје на именичку основу (*Дулан*), придевску (*Витан*), али и на глаголску (*Клокотан*).

Са наставком *-ан* су и називи *Тупан* и *Чекан*, који представљају топономастичке метафоре.

Суфикс -ана

Суфикс *-ана* није суфикс словенског порекла, већ потиче од персијско-турског *hane*. Овим суфиксом означавају се просторије или зграде, а посебно је продуктиван у означавању места за производњу (Клајн 2003: 39).

У микротопонимском систему Запаља присутан је назив *Црепана* који је изведен поменутим суфиксом, као и микротопонимски назив *Ђерана*.

Сматрамо да је суфикс *-ана* присутан и у творби назива *Длибочана*, чиме се поименичавањем придева указује на конфигурацију и димензионисаност земљишта.

Суфикс -ина

Једна од најосновнијих функција суфикса *-ина* јесте аугментативна. Међутим, велики је број микротопонима који су, првенствено, топонимизирани апелативи са завршетком *-ина* (Шимуновић 1972: 251). Овакви топоними настали су у такозваном дотопономастичком периоду, те се посматрају као безафиксални називи (*основа* + *нулти суфикс*) (Жугић 2014: 161). Такве су следеће топономастичке јединице у области Запаља: *Длибине*, *Долина*, *Јазбина*, *Јазбине*, *Котлина*, *Кочина*, *Ледине*, *Нерезина*, *Нерезине*, *Орина*,

том смислу, овакви пејоративи, творени формантом *-уља*, имају виши степен пејоративности него деривати са суфиксима *-ка*, *-ла*, *-ица* на територији јабланичког говора (Жугић 2009: 99).

*Осòвине, Падìна, Падìне, Пирòвине, Рудина, Требèжина, (У)сòвине, Утрина, Цàрина,*³⁰⁸
*Цàрине.*³⁰⁹

Својство аугментативности присутно је у називима: *Вучетина, Главчина,*³¹⁰
Кладанчина, Међина, Орачина, Рòвине, Стружина, Стубли́на, Тра́вчина. Топоним *Ровина, Ровине* може значити и 'велики ров', сматра А. Лома, „али постоји и у значењима 'изрована земља', односно у мн. 'комад тла, са кога пастири упролеће разгрну (изрове) снег, па тамо изјаве овце': ту је деривација од *ровити* очигледна, тим пре што у истом значењу долази несумњиви девербатив *ровило*, мн. *ровила*” (Лома 1997: 5). За микротопониме *Рупчина* и *Кладанчина* Р. Жугић наводи да могу бити изведени самосталним суфиксом *-чина*, али и да постоји могућност секундарне деривације, при чему се суфикс *-ина* додаје на деминутивни суфикс *-че*. У том случају долази до „семантичког превођења деминутивног у аугментативни назив” (Жугић 2014: 162).

Својство аугментативности изгубило се код назива *Слàтина*, те лексема функционише као географски термин; основна реч се и не чува у српском језику, већ само у руском (Лома 1997: 5).

Код назива *Трли́на, Трли́не* суфиксом *-ина* упућује се на локалитете на којима се некада налазило оно што је у основи назива (*трла*) (Жугић 2014: 162). Овом творбеном низу припадају и називи *Горèтина, Гарìна* и *Црквине*.

Суфикс *-ина*, када се дода на придевску основу, добија функцију поименичавања придева: *Мастìна, Мастìне, Мртвина*. Овакви називи изражавају својство које сам придев означава – земљиште је масно, али и мртво и слабо родно. Придевској основи додат је суфикс *-ина* и у називу *Црквèнина*.

Наведени суфикс може се додати и на глаголску основу: *Градìна, Сечòвина, Смакљèвина, Тришèвина*. Ови називи грађени су по творбеном моделу *О + (с + с)*.

Суфиксом *-ина* изведен је и микротопоним *Рèбрина*. Поменути суфикс присутан је и у термину *Чалòвина* који се доводи у везу са апелативом *чело*.

³⁰⁸ А. Лома (1997: 4) за веома чест топоним *Царина* истиче да би било потребно размотрити, и то у сваком појединачном случају, да ли се он може поистоветити са апелативом *царина*, или је у питању рум. *țărîna* 'њива, пашњак' у вези са лат. *terra* > рум. *țară*.

³⁰⁹ Према речима Ј. Радић „већи број изведеница са овим суфиксом развио је посебна значења у оквиру географске терминологије, па такве термине, присутне често и на ширем словенском простору, не можемо у топонимији посматрати као изведенице” (Радић 2003: 184).

³¹⁰ Ј. Радић сматра да праву аугментативно-пејоративну вредност имају само изведенице творене суфиксима *-чина* (*Грапчина*), *-етина* (*Њиветина*) и *-итина* (*Градинитина*) (Радић 2003: 184).

Поменућемо још два микротопонима забележена на испитиваном подручју за које А. Лома (1997: 7) подвлачи да су по пореклу придевски апстракти из прасловенског доба, а то су *Планина*, *Рудина*.³¹¹

Суфикс *-ина* препознаје се и у микротопониму *Ждавина*, чију мотивацију настанка назива не можемо са сигурношћу утврдити.

Суфикс -иње

У материјалу којим располажемо забележен је само један микротопоним у чијој је структури видљив суфикс *-иње*: *Гаравиње*.³¹²

Суфикс -ар

На испитиваном подручју суфикс *-ар* најчешће се додаје на именичке основе, а забележени су и називи настали од глаголске основе. Са придевом у својој основи присутан је само један микротопоним.

Према речима Р. Жутић (2014: 165), суфикс *-ар* се у творби микротопонима везује са фитонимске основе и гради називе именујући земљиште на којем се налази она биљка која је у основи назива: *Букар*, *Бучар*, *Сикар*, *Крушар*, *Крушијар*, *Леиштар*, *Липар*, *Шевар*, *Шљивар*, *Шљивари*. Овакав начин именовања локалитета чест је у ономастици (Радић 2003; Богдановић 2005; Трајковић 2011а), за разлику од стања забележеног у стандардном језику, при чему И. Клајн наводи да су из имена биљака изведени „понеки називи насада односно шумица: *багремар*, *јабучар*, *шљивар*, *лескар* (ље) или са јотовањем *леиштар* (ље)” (Клајн 2003: 46).

Суфиксом *-ар*, који је додат на апелативну основу, творен је и микротопоним *Носар*.

Иако топонимизовани апелатив, поменућемо и назив настао од географског термина *Синар*. За овакве називе (*Плочар*, *Чукар* и др.) Р. Жутић закључује да се њима означавају *potina loci*, те да именују локалитете који се налазе на ономе што је садржано у основном делу назива (Жутић 2014: 165).

³¹¹ Ј. Радић истиче да географски термини са наставком *-ина* подразумевају како неодређено место у простору тако и вишедимензионално простирање без појмљивих граница – *долина*, *дубина*, *планина*, *рудина* и сл. (Радић 2015: 39)

³¹² Уп. микротопоним *Лојзиња* са суфиксом *-иња* у микротопонимском систему прешевског краја (Трајковић 2011а: 370).

Микротопоними *Пажар* и *Пржар* настали су додавањем суфикса *-ар* на глаголску основу.

Претпостављамо да је микротопоним *Зајчар* настао од придева *зајчи*, чије је значење 'зечији' (Ћирић 2018: 225).

Суфикс -ара

Суфиксом *-ара* творе се изведенице којима се најчешће означава место или просторија, стаје или кућице за животиње (Клајн 2003: 48). Са значењем *potina loci*, у материјалу којим располажемо, присутан је само један назив – *Козара*.

Суфикс -ура

Суфикс *-ура* слабе је продуктивности, те је на испитиваном терену забележен само назив *Клисѹра*. Овај назив у ствари је топономастички апелатив који је поступком топонимизације добио топономастичу функцију (Жугић 2014: 168).

Суфикс -ић

Суфиксом *-ић* указује се на деминутивно својство: *Јанчић*, *Рид^мић*/*Ритић*. Основна функција овог суфикса јесте, пре свега, деминутивна, и то је најважнији и најпродуктивнији деминутивни суфикс у мушком роду (Клајн 2003: 108, Јовановић 2010: 37).

Осим поменутог значења, широку примену овог суфикса налазимо у грађењу презимена. Према мишљењу које износи М. Шћепановић (1997а: 23) „основни и најраспрострањенији тип српских презимена формиран је на бази патронима који су се завршавали суфиксом *-ић*”.³¹³ Топониме са суфиксом *-ић* у множини Р. Маројевић посматра као називе који су настали „транспозицијом породичног или племенског имена у име територије на којој то братство или племе живи” (Маројевић 1996: 5).

У испитиваном материјалу забележено је неколико назива творених поменутим суфиксом, а којима се именују махале и делови села: *Милѣнковићи*, *Милѣновићи*, *Петровићи*, *Радовановићи*, *Станчићи*, *Стевановићи*.

³¹³ М. Шћепановић истиче да су патроними првобитно означавали непосредне наследнике. Касније је ова антропонимска категорија коришћена за означавање потомства и то је секундарно значење оваквих патронима (Шћепановић 1997а: 23). О мушким патронимима на *-ић* в. више код Р. Маројевића (1996).

Суфикс -ац

Према речима В. Лубаша формант -ац један је од најпродуктивнијих суфикса у апелативној врсти, како у прошлости тако и данас (Лубаш 2002: 57).

Суфикс -ац често се јавља у функцији поименичавања придева, са творбеним обрасцем $O + (c + c)$, као код назива: *Бел'ац*, *Бл'етошевац*, *Б'ождревац*, *Ваиш'и'вац*, *Вит'ановац*, *Греб'ановац*, *Г'убавац*, *Г'ушевац*, *Да'јчевац*, *Дра'шковац*, *Дрен'овац*, *Дуг'ановац*, *Змиј'евац*, *Ковач'евац*, *Леден'ац*, *Лив'оровац*, *Миљ'атовац*, *Нак'овац*, *Остри'ковац*, *П'етровац*, *Рад'ановац*, *Радош'евац*, *Раки'товац*, *Сим'оравац*, *Сла'мировац*, *Тод'оровац*, *Цер'овац*, *Шерем'етовац*.³¹⁴

Топонимизацијом истоименог апелатива настао је назив *Пра'вац*, у чијој структури се налази придев *прав*.

Како запажа В. Лубаш, називи придевског порекла на -ов са суфиксом -ац најчешће потичу од имена дрвећа и растиња, затим животиња и инсеката, а ретко и од понеког топографског термина (Лубаш 2002: 61). Још једна велика скупина јесу и називи који потичу од присвојних придева насталих од властитих имена и имена титула и професија (Лубаш 2002: 62).

Називи *Ка'павац* и *Ка'повац* у својој основи имају глагол *капати*. Од глаголске основе настао је и микротопоним *Пре'валац*, који би се могао тумачити и као апелатив с обзиром на то да вероватно потиче од прасловенског **preděľьсь*, о чему је већ било речи.

Поменути суфикс творени су и називи *Град'ац*, *Град'ац*, *Дуб'ац*, *Дуб'ац*, *Јо'вац*, *Ра'јац*, *Сви'њирац*/*Сви'њерац*. Код назива *Град'ац* и *Град'ац* сачувано је деминутивно значење суфикса (Радић 2003: 183).

На испитиваном подручју забележен је и микротопоним *Вит'анац*, за који се може претпоставити да је настао од придева на који је додат суфикс -ац. Овом творбеном моделу припадају и називи *Дебел'ац* и *Студен'ац*. За овакве називе В. Лубаш истиче да су то „она имена која су у тренутку настанка означавала неку особину терена на коме је подигнута одређена насебина” (Лубаш 2002: 58).

³¹⁴ И на терену Рађевине суфиксом -ац творени су бројни називи објеката изведени од личних имена и надимака. У великом броју случајева таквим називима именовани су хидроними, а ако је у корену речи зооним или фитоним, тада се означава место на којем нешто постоји (Петровић-Савић 2013: 90; Петровић-Савић 2017а: 577)

Од антропонимске основе у грађи којом располажемо забележен је само микротопоним *Драгићнац*. Претпостављамо да овом творбеном моделу припада и назив *Шербинце* < *Шербинац*.³¹⁵

Топонимизацијом апелатива настао је микротопоним *Клаџанац*, као и његов множински облик *Клаџанци*.

Суфикс *-ац* реализује се и у множинском облику (*-ци*), па је у микротопонимском систему Заплања присутан и назив *Станци*. Будући да се овим топонимом именују шума и пашњаци, а не део села, односно махале, том приликом одлучили смо се да назив *Станци* не посматрамо као део творбеног низа микротопонима изведених суфиксом *-ци*, о чему ће касније бити више речено.

Поменути суфиксом, тачније његовом фонетском варијантом *-џ*, настао је назив *Струмџ*.

Суфикс -ица

Суфикс *-ица* један је од најпродуктивнијих суфикса у српском језику. Овај општесловенски формант веома је важан у грађењу топонима и хидронима (Павловић 1994: 158).

Као две главне, али не и једине функције наведеног суфикса, И. Клајн наводи деминутивну и моциону (Клајн 2003: 115).³¹⁶ В. Лубаш, поред моционе и деминутивне функције суфикса *-ица* од именичких основа, наводи и функцију супстантивизације придева од придевских основа (Лубаш 1966: 110).

Говорећи о суфиксима *-ина* и *-ица* као опозитима у географској терминологији и топонимији, Ј. Радић истиче да формације са суфиксом *-ица* углавном представљају ентитете „који се из простора издвајају као (1) оно што се протеже у једној димензији (линија, коридор), или се (2) издваја као део уоквирен лако уочљивим (или лако појмљивим) границама” (Радић 2015: 45).

³¹⁵ Ј. Марковић закључује да имена многих заплањских села у народном говору имају облике *Овсињинце*, *Калетинце*, *Чагровце*, где је присутан наставак *-це* (Марковић 2000: 213, 214).

³¹⁶ Иако је суфикс *-ица* најчешћи моциони суфикс у књижевном српском језику, о чему сведоче бројни наводи у литератури (Бошковић 1936: 9; Бошковић 1966: 59; Клајн 2003: 116 и др.), на територији сврљишког краја његова продуктивност у моционој функцији није велика, те је потврђен у извденицама са значењем женских бића према мушким корелативним именицама, сматра А. Савић-Грујић (2017: 181). И у говору јабланичког краја суфикс *-ица* није продуктиван у оним семантичким категоријама у којима се јавља у стандардном српском језику (Жугић 2009: 92).

Према речима Р. Жугић (2014: 159), суфикс *-ица* може имати три основне функције у микротопонимији јабланичког терена: „функција деривације именица као назива географских објеката што се остварује супстантивизацијом придева; функција деминуције, при чему настају називи који именују објекте мањих димензија; топономастичка функција диференцијације међу називима који имају исти лексички морфем”.

Називи код којих се у основи налазе придеви, настали су супстантивизацијом помоћу суфикса *-ица* и то на два начина – додавањем суфикса до пуног придевског облика или помоћу такозване дезинтегралне деривације, где се суфикс додаје на именичку основу из које је избачен придевски суфикс (Лубаш 2002: 108, 116).

Поименичавањем придева поменутим суфиксом настали су називи: *Горѐженица*, *Гр̀давица*, *Длагоњѝца*, *Длагунѝца*, *Кѝлавица*, *Мртвѝца*, *Каменѝтица*, *Косма̀тица*, *Црвенѝца*. Овим називима упућује се на својство земљишта које је изражено значењем придева у основи на коју је додат суфикс *-ица*. Стога, и назив *Бу̀јачица* можемо сврстати у поменути творбени низ.

Од зоонимске основе настао је назив *Ко̀зјачица*.

Суфикс *-ица* додаје се и на присвојне придеве на *-ов* и *-ев* који су изведени од назива биљака и животиња. Такви су микротопоними: *Базо̀вица*, *Бреставѝца*/*Брестовѝца*, *Бришља̀новица*, *Кру̀шевица*; *Штр̀ковица*. Код оваквих назива творбеним обрасцем *О + (с + с)* изражава се припадност онемо што представља основу самог назива (Жугић 2014: 160). Са наставком *-љив*³¹⁷ у придевском делу изведенице грађен је микротопоним *Помукљѝвица*/*Помокљѝвица*.

Овом творбеном низу припада и назив *Гарѝновица* у чијој основи се не налази фитоним, као и микротопоними *Врновѝца*, *Јарловица*, *Лукарѐвица*, *Модрѐвица*, *Палићѐвица*, *Писка̀вица*, *Покло̀пчевица*, *Селѝчевица*, *Тѐпавица*, *Шаврљѝвица*, *Соврљѝвица*/*Шоврљѝвица*.

Поименичавањем некадашњих придева на *ьн*, настали су микротопоними *Брато̀јница*, *Ваља̀ница*, *Гладнѝца*, *Говедар̀ница*, *Дра̀гошница*, *Колар̀ница*, *Свињар̀ница*, *Шипѐрница* и *Шипѝкница*.

³¹⁷ „Данас је познато да су и по пореклу свакако, а претежно и по значењу, наставци за грађење придева *-ив* и *-љив* у ствари један исти наставак” (Стевановић 163: 198).

Од трпног придева *оран/орен* и поменутог суфикса настали су називи којима се именују њиве настале преоравањем некадашњих ливада и других површина (Жугић 2014: 160), а то су следећи топоними: *Арни́ца, Арни́це, Ора̀вица/Ора̀овица, Орни́ца*.³¹⁸

Претпостављамо да је од трпног придева глагола *дерати* и суфикса *-ица* настао и микротопоним *Дерја́ница*.

Универбизацијом придева изведеног од антропонимске основе и именице која означава географски термин настали су микротопоними код којих је суфикс *-ица* додат присвојном придеву на *-ов/-ев* или *-ин*. Овако настали микротопоними упућују на посесивно значење, тачније на то да географски термин, који је том приликом изостављен, припада антропонуиму који твори посесивни придев; односно указују на некадашњу власничку или какву другу повезаност локалитета са особом чије је име послужило за имановање објекта (Радић 1998: 282).³¹⁹

Такви су називи: *Аџи́ница; Бај(а)ница; Белеши́евица, Браће́вица, Бо́говица, Божи́евица, Буђави́ца/Буђе́вица, Грнчаре́вица, Душманови́ца, Ђурђе́вица, Златаре́вица, Ђброви́ца, Јеленкови́ца, Јованкови́ца, Јорданови́ца, Коваче́вица, Манчи́ница, Ми́рчевица, Пиљакови́ца, Рајки́ница, Рајче́вица, Раље́вица, Рубави́ца, Спа́совица, Србови́ца/Србомни́ца, Станкови́ца, Степанови́ца, Ћиримици́ница*.

Овом творбеном низу придружили смо и назив *Малча́вица*, у чијој основи се вероватно налази антропоним.

Универбизацијом придева изведеног од личног имена и именице која означава географски термин настао је и микротопоним *Ме́гуница*.

Од антропонимске основе је и назив *Данча́лица*. И код оваквих назива препознајемо посесивно значење суфикса *-ица*, што потврђује и Лубаш истичући да „имамо посла са самосталним посесивним суфиксом, који чини присвојне називе од основа имена и назива без посредништва придева” (Лубаш 1966: 112).

³¹⁸ Према речима Ј. Радић, за један број изведених термина, као што је *Орни́ца, Осредак* и *Деони́ца*, може се претпоставити да такви називи чине остатке средњовековне географске и пољопривредне терминологије, с обзиром на то да се међу савременим апелативима тешко може наћи блиска замена овим терминима (Радић 2003: 180).

³¹⁹ Пишући о формацијама са суфиксом *-ица* и антропонимом у основи, Ј. Радић истиче да модел типа *Рајкови́ца* улази у топономастичке системе на целом српском језичком простору као назив одређеног локалитета, чија је мотивна вредност „посед, њива или ливада особе А”, те да је на призренско-тимочком и косовско-ресавском говорном подручју овај суфикс продуктивнији од већине других код формација поменутог типа (Радић 2013: 287).

Суфикс *-ица* може имати и деминутивну функцију. Такви су микротопоними: *Ба̀рица, Ба̀рице, Глави́ца, Ки́тице, Кру́чице, Пећи́це, Пизди́ца, Руди́ца, Сла̀бице, Ту̀мбица.*

Уочена је и моциона функција код назива *Бо̀жидарица, Бра̀таница, Венѐжица, Га̀рваница, Ждреби́ца, Ковачи́ца, Ковиљи́ца, Магари́ца, Милоли́ца, Соколи́ца.*

Суфиксом *-ица* изведени су и називи *Брѐтоњица, Грани́ца, Грањи́ца, Ка̀меница, Косми́лница, Мрзгаљи́ца, Му̀далица, Му̀тулица, Осо̀јница, Печеви́ца, Струга̀лница, Тамњани́ца, Црногори́ца.*

Суфикс -це

Суфиксом *-це* упућује се на деминутивно значење. Додаје се на именице средњег рода (Клајн 2003: 201). У микротопонимском материјалу којим располажемо забележена су само три назива творена овим суфиксом: *Вре́лце, Језе́рце, Кољце́.*

Са патронимским значењем суфикс *-це* забележен је у само једном називу *Јузунце/Узунце*. Назив махале, забележен у само једном пункту, у говору житеља села егзистира двојако, па имамо *Величковици* и *Величковце*.

Суфикс -ци

Суфикс *-ци*, на терену који је испитиван, присутан је у свом множинском облику. Додат је, у већем броју случајева, на антропонимску основу и означава делове села, односно махале у којима одређена фамилија живи. Осим што се односи на делове села, неки од назива творених овим суфиксом упућују и на поља или њиве, у власништву одређених породица, тачније фамилија.

Како истиче В. Лубаш, посебно разматрајући суфикс *-ци*, називи места са овим суфиксом имају два значења: етничко и патронимско, те се обе групе могу свести у заједничку категорију назива који се односе на групу људи код којих је битан фактор њиховог порекла (Лубаш 2002: 132). Називи пореклом од патронима означавају скупину људи у насељеном месту, тј. изражавају сродство или какву физичку или духовну везу житеља са особом чије је име у основи назива. С друге стране, називи који у свом саставу садрже етнимом, означавају људе који су такође заједничког порекла, али не од кога већ одакле потичу (Шојат 1980: 413, 414).

Такви су следећи микротопоними на истраживаном подручју: *Бабарадинци, Балаџи, Бандаџи, Барјарци, Бѣлкинци, Биља̀рци, Бо̀гдановци, Бра̀вињци, Бу̀ковци, Бу̀совци, Буча̀нци, Величковци, Вета̀нци, Виља̀џи, Врања̀нци, Гр̀бовци, Грозда̀нци, Гр̀ци, Дра̀говци, Дрѐњци, Дубра̀вци, Дупа̀новци, Ђорчѝнци, Бураџѝ, Ђоринцѝ, Жѝвковци, Жута̀јџи, Зукаџѝ/Сукаџѝ, Йвковци, Кла̀нчинци, Клаишњаро̀вци, Кованџѝџи, Ковачѐвци, Кокаџѝ, Ко̀тинци, Кра̀јчевци, Круишњарџѝ, Куртаџѝ, Лука̀нци, Марѝнковци, Ма̀ринци, Ма̀рковци, Ма̀тинци, Меџаџѝ, Миџа̀товци, Мѝлинци, Мѝлошовци, Мѝринци, Мѝшинци, Мла̀нчинци, Мо̀мировци, Нико̀линци, Николо̀вци, Орло̀вци, Парагљеџѝ, Пејаџѝ, Пејчаџѝ, Перинџѝ, Пѐтровци, Пѐшинци, Пикљаџѝ, Пишљаџѝ, Попо̀вци, Прековрѐлци, Прибра̀нци, Пунџаџѝ, Радова̀нци, Ра̀кинци, Симо̀новци, Ста̀њинци, Стева̀новци, Стојаџѝ, Сто̀јковци, Теденцѝ, То̀доровци, То̀минци, Ћосинци, Ца̀њинци, Цѐкинци, Црвењаџѝ, Чу̀лковци, Ша̀карци, Шиља̀нци, Шокаџѝ, Шопџѝ.*

Суфикс -ача (-јача)

Према речима П. Шимуновића, суфикс *-ача* има следеће функције: универбизација (*Pitomača*), посесивизација (*Begovača*) и релацијски однос (*Podlapača*) (Шимуновић 2009: 269). Суфиксом *-ача* могу се поименичавати присвојни придеви, пре свега од личних имена и надимака, али и од зоонима и фитонима који се налазе у основи (Петровић-Савић 2017а: 577).

Микротопоним *Врта̀ча*, забележен на територији Запаља, настао је топонимизацијом истоименог географског термина, што говори о томе да се у творбеном обрасцу суфикс везао за основу у дотопономастичком периоду (Жугић 2014: 167). Ј. Радић (2003: 194) за назив *Врта̀ча* истиче да је сам топоним, односно географски термин, изведен од именичке основе и да се у његовој значењској структури могу уочити елементи негативног афективног значења.

Именског порекла, овим суфиксом изведени су називи *Стало̀вача* и *Корења̀ча*.

Суфикс -че

Суфикс *-че* чест је деминутивни суфикс, типичан за јужнословенске језике, сматра И. Клајн (2003: 203).

Према речима Р. Жугић, поменути суфикс није типичан за стандардни српски језик, већ је одлика народних говора, а посебно је продуктиван у говорима призренско-тимочке

дијалекатске области.³²⁰ У овим говорима примарно је деминутивно значење суфикса *-че*, уз које се исказује и субјективни став човека према појму. На тај начин се деминутивном значењу придружује и хипокористично значење (Жугић 2012: 224).

Суфикс је веома продуктиван и у творби микротопонима на испитиваном подручју. Његова основна функција јесте деминутивно-хипокористична. По обрасцу *основа + суфикс* забележени су називи: *Авличе, Букиче, Долинче, Дренче, Дуланче, Јасиче, Кладанче, Ливаче, Љиљаче, Међаче, Навојче, Орниче, Падинче*,³²¹ *Присаче, Рекиче, Рупче, Чешиче*.³²²

У наведеним микротопонимима суфикс је додат на географске термине код свих примера, осим код назива *Букиче, Јасиче* и *Љиљаче*, где се у основи назива налази фитоним.

Суфикс -чуга

Суфикс *-чуга* је проширење суфикса *-уга*. Оба суфикса нису много продуктивна и у себи садрже аугментативно-пејоративну семантичку нијансу (Клајн 2003: 194).

На испитиваном терену присутан је назив *Барчуга*, код којег је доминантније значење пејоративности у односу на значење аугментативности.

Суфикс -џија

Суфиксом *-џија* творена је само једна микротопонимска јединица на испитиваном подручју. У питању је назив махале *Самарџије*, која је именована према називу породице насељене у том делу села. Суфикс *-џија* води порекло од турске творбене морфеме, којом се у турском језику и данас граде именице са значењем особе која се бави одређеним занимањем (Радић 1998: 179). Према запажању П. Радића (1998: 181) лексема *самарџија* део је прве семантичке категорије којом се означавају носиоци какве делатности, односно вршиоци радње.

³²⁰ „Овај суфикс је због наглашене територијалне црте изазвао пажњу дијалектолога, али и лингвиста који се интересују за нормирање лексике српског језика. Наиме, у савременом језику уочава се широка употреба деминутива са суфиксом *-че* у класи неживих појмова, што се може објаснити утицајем дијалекта на лексику књижевног језика” (Јовановић 2010: 70).

³²¹ Микротопониме *Брѣкче, Каналче, Падинче, Тополче* Т. Трајковић посматра као топонимизирани деминутивне апелативе са суфиксом *-че* (Трајковић 2011а: 370).

³²² М. Обрадовић (2017: 80) наводи као пример деминутивно-хипокористичког значења суфикса *-че* микротопоним *Извѣрче* у селу Сиљевица у Левчу.

Суфикс -аш

Суфикс -аш везује се најчешће за именичке основе, а знатно ређе за основе од придева и глагола, истиче И. Клајн (2003: 68). У грађи са испитиваног терена налази се само један назив од именичке основе творен поменути суфиксом, а то је микротопоним *Тиква̀аш*.

У основи назива *Голáш* налази се придев.

Суфикс -иште

Као веома продуктиван, у микротопонимији Запаља издваја се суфикс -иште. Овај именички суфикс својом семантиком првенствено указује на место, док се значењске нијансе огледају у семантици лексичког или глаголског морфема на који се -иште додаје. Зато можемо издвојити следеће категорије (Жугић 2014: 154–155):

а) место са видљивим или потпуно ишчезлим остацима објеката: *Ба́чвиште*, *Баче́виште*, *Бачи́ште*, *Бунари́ште*, *Водени́чиште*, *Градѝниште*,³²³ *Градѝште*, *Грди́ште*, *Гроби́ште*, *Гу̀мниште*, *Казани́ште*, *Клати́ште/Клетѝште*,³²⁴ *Коли́биште*, *Коша́риште*, *Манасти́риште*, *Подруми́ште*, *Поја́тиште*, *Сѝлиште*, *Трмчи́ште*, *Црепѝиште*, *Цркви́ште*, *Чеши́ште*.

б) место на коме је узгајана нека пољопривредна култура или место на коме је било онога растиња или дрвећа које се налази у основи топонима: *Бра́ниште*, *Гра́иште*, *Ду́иште*, *Јечми́ште*, *Каћуни́ште*, *Конопљѝште*, *Леђи́ште*, *Личевѝште*, *Лџи́ште*, *Пасуљѝште*, *Прѝсиште*, *Ре́повиште*, *Туту́ниште*, *Шавари́ште*, *Шова́риште*.

в) место где је некада чувана стока или је боравила нека животињска врста: *Грљѝште*, *Јегáлиште*, *Ма́чиште*, *Пла́ндиште*, *Стру́жиште*, *Шљегари́ште*.

г) место чије земљиште садржи елемент који је у основи назива: *Гно́ѝште*, *Мла́чиште*, *Смла́чиште*, *Уми́ште*.

д) место на ономе или у ономе што апелатив у основи значи: *Ко́лиште*, *Кра́јиште*, *Распу́риште*.

³²³ Значење суфикса у називима као што су *Бачиште*, *Градиниште* В. Михајловић семантички сужава на групу *Окућница*, *поседи*, *границе*, *економске зграде* (Михајловић 1965: 126–127).

³²⁴ Микротопоним *Клетѝште* В. Михајловић истиче посебно подвлачећи да је овај назив, чијим се значењем упућује на објекте становања, некада постојао и у области тимочко-лужничког дијалекта (Михајловић 1965: 118).

ђ) место на коме се догађала радња исказана глаголом у основи: *Беженѝште*, *Збеѝште*, *Игриште*,³²⁵ *Кочалиште*, *Падалиште*, *Пландаште*, *Појиште*, *Страѝшита*, *Страѝшта*.³²⁶

е) квалитативна својства исказана придевским морфемом у основи: *Дугаљиште*, *Равниште*, *Рамничѝште*, *Рамниште*, *Сланиште*,³²⁷ *Црнилиште*.

ж) припадност у вези са придевским лексичким морфемом: *Дуњевиште*, *Лећевиште*, *Маковиште*, *Пужевиште*.

Са суфиксом *-иште* су и називи *Божариште* и *Маѝиште*, у чијим основа се налази антропоним.³²⁸

Помоћу овог суфикса изведен је и микротопоним *Латориште*, чију мотивацију нисмо могли поуздано утврдити.

Суфикс -уша

Суфикс *-уша* веома је слабе продуктивности на испитиваном терену у Запаљу. Додаје се антропонимским основама како би се изразила припадност (Шимуновић 1972: 254).

Забележен је само један микротопоним на чију се основу додаје поменути наставак: *Драгуша*.³²⁹

V. 2.1.2. Придевски суфикси у микротопонимији

Начелно је поменути да микротопоними који су творени придевским суфиксима „именују локалитете према својству исказаном придевском основом” (Жугић 2014: 170). У питању су елпитични називи код којих из структуре назива испада одредбени члан, најчешће апелативна именица *поље*, *имање* и сл. Диференцијални члан синтагме, том

³²⁵ Код назива *Игриште* В. Михајловић (1965: 138) препознаје фолклорно значење.

³²⁶ О називима код којих суфикс *-иште* уноси семантику места неких активности и последице тих активности в. више код В. Михајловића (1965: 127–128).

³²⁷ За топоним *Сланиште* Ј. Радић истиче да се придев у његовој основи може довести у везу са дотопономастичким значењем простора на коме се солила стока, што представља новије *солило* (Радић 2003: 185).

³²⁸ О називима са антропонимом у основи и суфиксом *-иште* в. више код В. Мијајловића (1965: 120–124).

³²⁹ У микротопонимском систему Рађевине присутно је неколико топонима творених суфиксом *-уша*, попут *Каљуша*, *Коларуша*, *Масалкуша* и др., којима се именује неплодно земљиште (Петровић-Савић 2016: 221).

С друге стране, у ономастикону дурмиторског села Црна Гора продуктиван је суфикс *-уша*, помоћу којег се, између осталог, именују жене, припаднице одређених братстава (Цицмил-Реметић 2003: 344)

приликом, преузима топономастичку функцију. „Дакле, он обједињује две основне функције микротопонима: функцију диференцијације и функцију идентификације” (Жугић 2014: 170).

Према речима А. Ломе овакви називи су настали, пре свега, асуфиксалном универбизацијом, појавом која је веома стара и вуче порекло још и из прасловенског доба – по правилу се вршила отпадањем апелативног, а понекад и атрибутивног члана (Лома 2013: 276). Ј. Радић доноси закључак да су такви топоними, као самостална имена придевског лика, вероватно део најстарије сачуваног топонимијског слоја на нашим просторима (Радић 2002: 473).

Суфикс -ов/-ев

Суфикс *-ов* остварује велику продуктивност у топонимији. Њиме су образовани посесивни придеви још у прасловенском језику (Родић 1980: 309–310).

Придевским суфиксом *-ов/-ев* посесивног значења није изведен велики број микротопонима на истраживаном подручју. Диференцијални члан ових елиптичних назива је антропоним који указује на то чије је имање, односно земљиште:

суфикс *-ов*: *Јанково, Јованчово, Миливо, Милчиново, Павлово, Павуново, Стеваново, Црнобарсково;*

суфикс *-ев*: *Маркичево.*

Поменути суфикс присутан је и у грађењу назива махала, односно делова села у којима одређена фамилија живи: *Велкови, Ђипкови, Китанови, Маринкови, Чвоканови, Шебанови.*

Како истиче Ј. Радић, грађа из беличке топонимије указује на то да је у извођењу придева који су настали из потребе да се изрази доживљај чулног опажања стварности учествовао велики број различитих суфикса који данас нису у употреби или се употребљавају са другим значењима. Тако је у творби описних придева којима се указивало на особине тла био уобичајен суфикс *-ов/-ев*, попут *ракитов* у *Ракитово*, који је данас заступљен у творби присвојних придева и придева материје (Радић 2004: 160).

Суфикс -ин

Суфикс -ин прасловенског је порекла који своје потврде налази и у топонимији, најчешће са апелативом у одредбеном делу, али може се, поименичен, наћи и сам, самтра Родић (1980: 316).

У грађи са испитиваног подручја много је више микропонима код којих је придевски члан изведен суфиксом -ин. Такви су називи: *Баба Марино*, *Баба-Стојино*,³³⁰ *Белчино*, *Брѣчино*, *Голчино*, *Грљино*, *Дѣдине*, *Дражино*, *Жажино*, *Запѣрчино*, *Сукино*, *Кукурѣшино*, *Маино*, *Малишине*, *Милијино*, *Милојино*, *Митичино*, *Пиргино*, *Прчино*, *Пунѣино*, *Раѣина*, *Рашино*, *Римпино*, *Светолино*, *Таркино*, *Ћосино*, *Ћутино*, *Цигино*, *Шотино*.

Поменути присвојни придеви јављају се у топономастичкој функцији са присутним придевским обележјима. По правилу ове самосталне топономастичке јединице упућују на ранијег власника. Најчешће се налазе у средњем роду, без обзира на то ког је рода локалитет који именују (њива, ливада, воћњак) (Радић 1998: 281). Код оваквих образовања присутно је изостављање управног члана. То се најчешће дешава „у топономастичким синтагмама са присвојним придевом, при чему функционално поименичени придев поприма облик средњег рода и чува своја морфолошка обележја” (Радић 2004: 167). У материјалу којим располажемо скоро сви називи су средњег рода, осим микропонима *Дѣдине* и *Раѣина*.

Суфиксом -ин граде се и називи махала и делова села у којима живе фамилије по којима локалитети и носе име. У нашем материјалу такви су микропоними: *Бисини*, *Влајини*, *Жутини*, *Кѣчкини*, *Пѣшини*, *Римпини*, *Секирѣчини*, *Шајини*.

Суфикс -ски

Када је реч о микропонимима који су изведени суфиксом -ски, ради се о елиптичним синтагаматским називима код којих придевски члан, уз своју диференцијалну функцију, добија и функцију идентификационог члана, који је најчешће апелативна именица попут *имање*, *поље* и сл. Према речима А. Ломе, суфикс -ѡскѡ је прасловенски формант чија је основна функција да гради посесивне облике, где, за разлику од других

³³⁰ Напоменућемо да је микропоним *Баба-Стојино* написан у виду полусложенице јер је тако преузет из материјала који је сакупио В. Вукадиновић.

посесивних форманата попут *-овъ*, *-јъ* и *-инъ*, овај суфикс исказује колективну припадност (Лома 2009: 1).

Поменути суфикс најчешће се додаје на антропонимске и ојконимске основе. Од ојконима *Драговље* и *Кутина* настали су микротопоними *Драговско* и *Кутинско*.³³¹ Овим микротопонимима одређује се, пре свега, оријентациони однос одређеног локалитета према ономе што је у одредбеном (придевском) делу назива (Жугић 2014: 172).

Суфиксом *-ски*, као и проширеним суфиксом *-овски*, настали су називи од основа антропонимског порекла, тачније породичних надимака. На испитиваном подручју такви су микротопоними *Баињачко*, *Завезаљско*, *Мијајловско*, *Моравско*, *Радоњинско*, *Шуињаарско*. Код ових микротопонима суфикс *-ски* има посесивну функцију јер упућује на локалитете који припадају ономе што је у основи самог назива.

Према орониму *Бабичка гора* настао је елидирани назив *Бабичко*.³³²

Претпостављамо да су од топономастичких апелатива настали називи *Гробарско* и *Заједничко*. У грађи са испитиваног терена забележи су и елидирани називи *Винско* и *Коњска*.

У материјалу којим располажемо присутан је и један ходоним – *Рибарска*.

V. 2.2. Префиксални творбени тип

Према речима М. Радовић-Тешић „у српскохрватској топонимији у функцији правог творбеног форманта јављају се префикси: *за-*, *међу-*, *на-*, *над-*, *по-*, *под-*, *пред-*, *при-*, *уз-*” (Радовић-Тешић 1987: 621). Ови, такозвани, просторни или прави префикси, примарно означавају простор, а ту семантику уносе и у семантику именица које формирају (Радовић-Тешић 1987: 621).

У микротопонимском систему Запања забележена су само неколика назива за која претпостављамо да су настала путем префиксације, а то су микротопоними *Завој*, *Занога*, *Зарат* и *Потпеч*.

³³¹ У називу *Драговско* изостављен је први део двочланог ојконима – *Горње Драговље*. „Употреба само именског дела ојконима при извођењу назива локалитета је оправдана, с обзиром на то да се места у којима се врши именовање налазе у непосредној близини места према којима се локалитети именују” (Жугић 2014: 173).

³³² Ј. Марковић сматра да се помоћу наставка *-ко* граде властите именице за називе држава или мањих места, те да су такви називи настали преко придева, тачније супстантивизацијом придева: *Бабичко*, *Бугарско* и сл. (Марковић 2000: 206).

V. 2.3. Префиксално-суфиксални творбени тип

Префиксално-суфиксални начин творбе свакако је продуктивнији у односу на чисту префиксацију. Продуктвност није узрокована већим бројем префикса, већ могућношћу комбиновања префикса и различитих суфикса. У том случају, префикс уноси просторно значење у новонастали топоним, док се суфиксом истиче граматичка структура речи, сматра М. Радовић-Тешић (1987: 624).

Називи који су настали овим творбеним моделом, према речима Р. Жугић, представљају „линеарни след префикса и суфиксално изведеног именског дела” (Жугић 2014: 177). Префикси, тим путем, уносе ново значење у микротопонимски назив, које је углавном просторно и оријентационо. Префикси који су забележени на испитиваном терену су *за-*, *на-*, *о-*, *об-*, *по-*, *под-*, *пре-*, *при-*, *раз-*, и *с-*.

Префикс *за-* спада у најпродуктивније префиксе за грађење префиксално-суфиксалних твореница у савременом српском језику (Клајн 2002: 205).³³³ Своју продуктивност показује и у микротопонимској грађи на територији Запања.³³⁴ Забележени су следећи називи са префиксом *за-*: *Занађе*, *Запође*, *Зароџак*.³³⁵

Значење које овај префикс уноси у новонасталу твореницу јесте да се нешто налази „иза” онога што је у основи именице. М. Радовић-Тешић подвлачи да је творбени тип *за-* + именица, иако слабо продуктиван у стандардном српском језику, често присутан у топономастичком језичком слоју (Радовић-Тешић 2002: 62).

Са префиксом *на-* фигурира именовање *Нарђе* нејасне мотивације.

Префикс *о-* везује се за микротопониме који именују локалитете окружене оним што је у суфиксираном делу назива (Жугић 2014: 177). Такви су топоними *Ограња* и *Огрење*. На терену је забележена и девербативна именица *Окоп*.

Префикс *об-* присутан је у називима *Облеговица*, *Облоџиње/Облоџине*, *Оброшовка*.

³³³ „Префикс *за-* као формант у именичким образовањима међу префиксима насталим од предлога код којих је доминантно тзв. просторно значење заузима видно место” (Радовић-Тешић 2002: 62).

³³⁴ И сам назив ове географске регије настао је префиксално-суфиксалном творбом – *за* + *план(ина)* + *је*, чије је значење „иза планине”.

М. Пешикан (1958: 198) подвлачи да суфикс *-је* (који је део поменуте префиксално-суфиксалне изведенице) „у језику има широку примену за уобличавање сложеница са префиксом, чиме се наслања на глаголске именице, од којих можда и води порекло. Као топоним има доста ограничену семантику, условљену значењем падежне синтагме која му је у основи”

³³⁵ М. Радовић-Тешић помиње топоним *Зароџје* пишући о именицама које означавају место, земљиште које се налази иза онога што је означено мотивационом основом (Радовић-Тешић 2002: 63, 64).

Префикс *по-* саставни је део микротопонимске јединице *По̀глибовац*. У линеарном поретку следи сложени суфикс *-овац*.

Префикс *под-* препознаје се у префиксално-суфиксалним твореницама *Подби́лиц*, *Подво̀дница*, *Подво́јница*, *Подлука̀нци*. Оваквим микротопонимима именују се места, земљишта, подручја чија је локација испод онога што је означено мотивационом именичком основом, сматра М. Радовић-Тешић (2002: 91).

Микротопоним *Пра̀долек* такође је настао префиксално-суфиксалним начином творбе.

Префиксално-суфиксалном твореницом сматрамо и назив *Пребиса́лица*, у чијој структури препознајемо префикс *пре-* као диференцијални морфем, а којим се упућује на значење изражено предлогом *преко*. И. Клајн истиче да су управо многобројна значења овог префикса директно или индиректно изведена из просторног значења које је обухваћено предлогом *преко* (Клајн 2002: 269).

Префиксом *при-* и нултим суфиксом настао је микротопоним *Прича̀л/Приче́л*,³³⁶ који се у литератури може јавити и као апелативна именица (в. Богдановић 2008: 474).

Префиксом *при-* творен је и назив *При́ковица* у чијој структури се налази глаголска основа и суфикс *-ица*.

Префикс *раз-* у новонастале лексеме уноси значење дељења, разлике, удаљености (Клајн 2002: 211). На испитиваном терену забележили смо називе *Раскр́сје*³³⁷ и *Ра̀спадина* који су творени префиксом *раз-* и одговарајућим суфиксом на крају изведенице.

У називима *Збе́г*, *Збе́жиште* претпостављамо да је на суфиксирани део микротопонимског назива везан префикс *с-*, који уноси аблативно значење у префиксално-суфиксалну твореницу.

За називе попут *Запа̀дје*, *Заро́жак*, *Збе́жиште*, *Раскр́сје* и сл. Н. Богдановић сматра да је код оваквих микротопонима јасније видљива композиција од предлога префикса и именице (Богдановић 2002: 288).

³³⁶ Топоним *Приче́л* помиње се код М. Радовић-Тешић као пример за творбени модел образован помоћу префикса *при-* и нултог суфикса (1987: 625).

³³⁷ Р. Цицмил-Реметић микротопоним *Ра̀скрница* сврстава у топономастичке сложенеце (2003: 345).

V. 3. Сложени микротопоними

На испитиваном подручју регије Запања сложени микротопоними свакако су најпродуктивнији и најбројнији творбени тип у микротопонимском систему. Структурно гледано, систем чине једночлане топономастичке сложенице, као и двочлане и вишечлане ситагматске конструкције.

V. 3.1. Топономастичке сложенице

У микротопонимском систему истраженог подручја није забележен велики број топономастичких сложеница.³³⁸ У невеликом броју случајева долази до срастања двеју коренских морфема у једну топонимијску, па оваква именовања посматрамо као сраслице (Петровић-Савић 2016: 222).

И у структури оваквих микротопонима уочавају се одређени творбени обрасци, те се ови називи могу даље разврставати.

3.1.1. Топономастичке сложенице са придевом као првим чланом и именицом као другим чланом заузимају значајно место у микротопонимском систему: *Бајко̀варница*, *Врња̀рница*, *Габро̀вр*, *Дла̀го̀рница*, *Дла̀горница*, *Добро̀глед*, *Калива̀рница*, *Крѝводол*, *Крѝворница*, *Ра̀варница*.

Овом творбеном низу придружили смо и микротопоним *Мечит/Мичит*, за који претпостављамо да је, после извесних фонетских промена, настао срастањем синтагме *мечји рт*.

И микротопоним *Мекотрев* можемо сматрати сложеницом код које се на првом месту налази придев, док је на другом девербативна именица од глаголске лексеме *стрви*.

3.1.2. Топономастичке сложенице, код којих се на првом месту налази предлог, а на другом месту именица, јесу следеће: *Средорек*, *Средорече*, *Средцела*. У прва два наведена примера између творбених конституената налази се спојни вокал *о*. Сложеница *Средцела* нема спојни вокал.

³³⁸ „Творбене структуре које настају срастанjem двaju коријенских морфема u јединствenu топонимијску синтагму зовемо топономастичким сраслицама” (Шимуновић 1972: 258).

И у другим областима овај творбени модел не показује велику продуктивност, па је тако и на територији Рађевине (Петровић-Савић 2013: 107)

Као топономастичке сраслице посматраћемо и називе *Перокóрница/Перокáрница*, за које можемо претпоставити да је дошло до пермутације гласова у предлогу *преко*. Овом творбеном низу придружен је и назив *Пра́мпутак*.³³⁹

У називу *Лепоглед* на првом месту се налази прилог, док је на другом глаголска основа (везана морфема). Са глаголом који се налази на другом месту топономастичке сложенице, издвајају се и називи *Колово́з* и *Чалопéк*.

Префиксално-глаголске сложенице потврђене су код неколико сложених назива изведених од „сложене глаголске основе нултом творбеном морфемом” (Радић 2003: 198): *Пре́вод, Пре́дел, Прекóп, Прéслан/Прéслеп, При́леп, Прогóн*. За називе попут наведених Р. Маројевић сматра да представљају посебан тип словенских топонима који су настали топонимизацијом предлога и именице и њиховом даљом супстантивизацијом (Маројевић 1985: 55).

И у називу *Састáнци* присутна је сложена глаголска основа са „значењем места на коме се именовани процес одвија” (Радић 2003: 198).

Претпостављамо да поменутом творбеном низу можемо придружити и микротопоним *Прибо́ј* јер се у његовој структури уочава префиксално-глаголска сложеница, односно, сматрамо да је назив настао од префикса *при-* и глагола *(при)бити*. Овој тврдњи у прилог иде стање забележено у дијалекатским речницима са призренско-тимочке дијалекатске области, где се глаголском јединицом *приби́је* означава да се објекат чврсто приљубљује, притиска уз нешто или некога (Златковић 2014 II: 272; Ћирић 2018: 810).³⁴⁰

3.1.3. Императивне сложенице, творене од глагола на првом месту и именице на другом, саставни су део микротопонимског система истраживане регије. Иако нису забележене у великом броју, значајно је поменути их како би се указало на различитост настанка именовања локалитета на одређеном географском простору. В. Михајловић констатује да се у нашој веома богатој ономастичкој литератури императивне сложенице помињу тек понегде у чланцима, али да о њима не постоји већа студија или монографија (Михајловић 1992: 7).

³³⁹ Предлог *спрам* употребљава се у значењу ’према, наспрам, насупротив, ка’ (Златковић 20014 II: 34; Ћирић 2018: 980, 981).

³⁴⁰ Уп. и глагол *приб́ива* ’приљубљује чврсто што уз што, прибија’ (Јовановић 2004: 571; Ћирић 2018: 810).

На испитиваном терену присутни су микротопоними: *Кваси́гус*, *Мучибаба*,³⁴¹ *Скачи́вода*,³⁴² *Станди́нар*,³⁴³ *Страчи́ крак*,³⁴⁴ *Учибаба*.

3.1.4. Топономастичка сраслица *Рогопéч* (*Рòгочен*) у својој творбеној структури садржи именицу на првом месту и глагол на другом. Веза између диференцијалног и идентификационог члана успостављена је спојним вокалом *о*.

3.1.5. Топономастичка сраслица је и елиптични назив *Чикопéјно* код којег је испуштен идентификациони члан двочлане синтагме, док је диференцијални члан настао срастањем именице *чика* и присвојног придева *Пејино*. Овом творбеном низу придружен је и микротопоним *Попрачи́на*, где су у једну срасле две лексичке јединице – лексема *поп* и присвојни придев антропонима *Рача*.

3.1.6. Спојним вокалом *о* везане су две именице у микротопонимском називу *Грмо́трн*.

3.1.7. Р. Жугић микротопоним *Вино́град* посматра као привидну топономастичку сложеницу, те је сврстава у безафиксалне називе (Жугић 2014: 179).³⁴⁵ У прегледаној грађи поменута лексема често се налази у саставу двочланих назива, а забележен је и назив *Вино́градиште* са суфиксираним, условно речено, идентификационим чланом.

3.1.8. Конструкција настала од броја и апелатива срасла је у топономастичку сложеницу *Тролоква*.

V. 3.2. Двочлане и вишечлане топономастичке синтагме

У микротопонимском систему испитиване географске регије двочлане топономастичке синтагме најпродуктивнији су творбени тип, самим тим и најбројнији. У

³⁴¹ Топоним је настао од глагола *мучити* и именице *баба*, али због вишезначности апелатива *баба* тешко је утврдити на шта се конкретно односи, сматра В. Михајловић (1992: 121).

³⁴² Уп. извор под називом *Пиши́ивода* (у тимочком селу) који је сложен од глагола *пиштати* у значењу 'штрцати', што у потпуности одговара називу за живи извор (Михајловић 1992: 149).

³⁴³ В. Михајловић (1992: 189, 190) доноси неколика назива творена глаголом *стати* у првом делу сложенице: *Стајпесак*, *Стајтиквеш*, *Станжир*, *Станиглав*.

³⁴⁴ Императивна сложеница *Стрч'икра́к* присутна је и у микротопонимском систему липљанске околине (Букумирић 2011: 174). В. Михајловић (1992: 198, 199) истиче да је код назива попут *Трчивелко*, *Трчикобила*, *Трчилажа* и *Трчинога* семантика прозирна, те се глаголским делом наглашава брзина. На истом месту помиње и ороним *Трчикрак* у селу Манојлица код Сврљига, за наше истраживање веома значајан јер је сложен од глагола *трчати* и именице *крак* (дијалекатско нога) (Михајловић 1992: 198–199).

³⁴⁵ П. Шимуновић подвлачи: „Prividne toponomastičе sraslice kao *Vodotòčine*, *Vinogradi* i sl. smatramo jednostavnim nazivima i idu u grupu bezafikslnih (*Vinogradi*) ili u grupu sufikslnih naziva (*Vinogradišće*) (Шимуновић 1972: 259). Ј. Радић топоним *Виногради* посматра као сложеницу састављену од два пунозначна дела (Радић 2003: 198).

структури ових назива примећују се два члана: идентификациони члан и диференцијални члан. Идентификациони члан (*И*) јесте именица чија је функција идентификација одређеног локалитета. Диференцијални члан (*Д*), најчешће придев, има функцију диференцијације једног објекта у односу на други објекат који се налази у његовој близини (Жугић 2014: 179–180).

Осим придева, диференцијални члан топономастичке сложенице може бити број или именица, што је потврђено у материјалу из пунктова.

Представљено линеарним поретком чланова (Жугић 2014: 180), идентификациони члан јавља се као апелатив или изведеница (*О* или *О + с*) и претежно је на другом месту у синтагми. Диференцијални члан налази се на првом месту као *Дпр* (придев), *Дим* (именица) или *Дбр* (број).

3.2.1. Грађа са терена може се, овим путем, поделити у неколико творбених подтипова. Први творбени подтип чине атрибутивне синтагме чији је идентификациони члан безафиксални апелатив, док је диференцијални члан придев који има функцију диференцирања објекта према особинама које је именоватељ запазио и издвојио као најкарактеристичније. Творбени образац ових назива може се представити линеарним поретком *Д (пр) + И (им)*.

3.2.1.1. У оквиру поменутог творбеног подипа издавајају се синтагме код којих је диференцијални члан описни придев. Придеви који учествују у формирању синтагматског назива углавном се односе на димензије локалитета (*голем*, *мали* и сл.), конфигурацију земљишта (*врл*, *крив* и др.), а могу реферисати и на боју земљишта (*бео*,³⁴⁶ *црвен*, *црн* и др.), или какву другу особину (*зл*, *нов*, *стар* и сл.).

У великом броју пунктова са испитиваног терена присутни су називи: *Базде́на ба́ра*, *Бе́ла арни́ца*, *Бе́ла во́да*, *Бе́ла водени́ца*, *Бе́ла њи́ва*, *Бе́ла ре́ка*, *Бе́ле бо́цке*, *Бе́ли бре́г*, *Бе́л ка́мен*, *Бе́ли ка́мен*, *Бе́ли по́ток*, *Бла́га кру́шка*, *Богáта гла́ва*, *Брљíве ливáде*, *Бу́јна гла́ва*, *Ве́лика Ора́вица*, *Ве́лики бу́чан*, *Ве́лики про́пор*, *Ве́лики чука́р*, *Ве́лики чукéр*, *Ве́лико жљебовé*, *Ве́лико тумбе*, *Вра́ња гла́ва*, *Вр́ла ва́лога*, *Вр́ла доли́на*, *Вр́ла про́мка*, *Вр́ла*

³⁴⁶ У топонимском систему Рађевине од боја је најприсутнија *бела* и односи се у већини случајева на воду (Петровић-Савић 2013: 75).

страна, Врли брег, Врли дол, Врни дол, Вршиња арница, Гладан дел, Голема арница, Голема бара, Голема бука, Голема долиња, Голема дрва, Голема ливада, Голема њива, Голема орница, Голема падиња, Голема провалија, Голема река, Голема стена, Голема страна, Големе буке, Големи брег, Големи брес, Големи вр, Големи дел, Големи камен, Големи мост(т), Големи ораси, Големи пропор, Големи рид, Големи чукар, Големо дрво, Големо коло, Големо лице, Голем падиња, Гולי дел, Гולי рид, Густа вртача, Густе крушке, Дебеле појате, Дебели дел, Дебели рид, Дебело лече, Дивља црешња, Длага њива, Длага њива, Длага локва, Длаге њиве, Длаги рид, Длаги рид^т, Длази пољана, Длибока валоба, Длибока вртача, Длибока долиња, Длибока падиња, Длибоки дол, Добра вода, Добри дрвен, Добри рид, Дуга падиња, Зла долиња, Злем дол, Зли дол, Јалов / Елов пажар / (Ј)елов пажар, Јужна Морава, Колава арница, Колчеста арница, Космати дел, Крива бука, Крива долиња, Крива падиња, Крива промка, Крива река, Крстата провалија, Крстати камен, Крстати лаз, Куси дел, Куси дол, Ласни рт, Љута глава, Љута река, Мазни рид, Мала арница, Мала вртача, Мала делка, Мала ливада, Мала Оравица, Мала падиња, Мала река, Мала тарла, Мала тумба, Мала чука, Мале орине, Мале реке, Мали бучан, Мали камен, Мали лаз, Мали Осој, Мали пропор, Мали рид, Мали чукар, Малишанска мала, Мало жљебове, Мало лице, Мало теле, Мало тумбе, Модри вир, Нова ливада, Нови пут, Окo(л)честа падиња, Остра бара, Остра глава, Остри камен, Права падиња, Прека падиња, Преки пут, Равни камен, Рава поље, Рамно ње, Рапава чука, Румени камен, Слана бара, Слепа чаршија, Стара њива, Стара трла, Стара шума, Стари ан, Стари забел, Стари кладанац, Старо гумно, Старо село, Сува планина, Суво дрво, Танки рид^т, Танки дел, Тешњи дел, Црвена бара, Црвена долиња, Црвена јабука, Црвена стена, Црвени брег, Црна орница, Црни кал, Црни камен, Црни кладанац, Црни кладанци, Честа врела, Шиљаста камен, Широка арница, Широка падиња, Широка промка, Широка страна, Широки пролез, Широку арница, Шугава дувка.

3.2.1.1.1. Као посебан творбени подтип поменућемо двочлане синтагме у чијем се диференцијалном делу налази градивни придев којим се обнавља квалитативно значење (Радић 2003: 201): *Гљарски рид*, *Кални дол*, *Камена бара*, *Камени́та кућа*,³⁴⁷ *Камени́та*

³⁴⁷ Ј. Радић истиче да је у називима попут *Камени́ти мост*, *Лекови́та вода*, *Трнови́ти по́ток* и сл. суфикс *-ит* употребљен са примарним квалитативним значењем. Од фитонима гради придеве којима се карактерише

струга, Каменичка вада, Каменово корито, Пепетљива арница, Пескаљиви пут, Угљина падина, Угљин дол, Угљи рид^м, Умина долина.

3.2.1.2. Међу двочланим називима издвајају се и синтагме код којих се у диференцијалном делу налази присвоји придев а) настао од ојконима или б) другог микропонима:

а) *Бабичка гора, Бербатовска колиба, Виландричка река, Гарска река, Гарски прилеп, Гарски пут, Гркињска страна, Гркињска река, Гркињски пут, Јаглички дол, Јаглички пут, Јеглички дол, Калетински пут, Копривничка река, Краставачки пут, Кутинска долина, Кутинска река, Личка воденица, Лички ханови, Миљковачка воденица, Миљковачки пут, Сопотничка река, Сопотнички бунар, Сопотнички пех, Телићска воденица, Телијски пут, Чагровачка воденица, Чагровачка река, Чагровачки пут, Шебечка воденица, Шебечка река, Шебечка рупа, Шебечки пут, Штрбовачка бара.*

б) *Блетошевачка река, Божидарички поток, Бресјански пут, Бучански кладанци, Грмотрнска појата, Грмотрнски мост, Грмотрнско гумно, Делски пут, Дубравска воденица, Дубравско гумно, Дулански пут, Јамска долина, Јамски пут, Калимански пут, Коларинички поток, Мастинска река, Међуничка река, Неренска шума, Осјонички мост(т), Острилски дол, Промкарски пут, Радановачки поток, Ракошки вис, Семачка река, Сечовинска долина, Сипарски извор, Струмачка долина, Теранска појата, Теранско гумно, Шиндарска вада, Шиндарски пут.*

3.2.1.3. Известан број назива мотивисан је присвојним придевом од етнонима: *Грчка махала, Латински пут, Латинско гробје, Римски бунар, Турска воденица, Турско гумно, Циганска воденица, Циганска мала, Циганска чесма, Цигански кладанац, Шиптарска воденица.*

топонимија висинских села, а варијанта *Камени мост* највероватније је дошла „када се именом престало указивати на грађу моста, кад је атрибут развио опште квалитативно значење” (Радић 2003: 201).

3.2.1.4. У структурном погледу издвајају се и називи у чијем се диференцијалном делу налази присвојни придев настао од зоонима: *Вуча ливада, Вучина ливада, Вучи рид, Вучја доли́на, Вучја орница, Вучја ру́на, Вучје ру́не, Говедарска врвина, Говедарски пүт, Говеђо чело, Гуштров до́л, Гуштров гроб, Зајча стру́га, Зајчи рид^м, Змијова ливада, Јастребов рид^м, Јелена́чки до́л, Кобили́на доли́на, Козја грбина, Козја пади́на, Козји кла́данац, Кошүтина орница, Лисиче ру́не, Лисичја пади́на, Ма́чи рид, Ме́чкина ру́на, Ме́ча ру́на, Ме́чи кла́данац, Ме́че ру́не, Ме́чкина страна́, Орло́ва ру́на, Орло́во гњездо́, Соколо́в ка́мен, Свра́чи кла́данац, Стрше́љово дрво, Чавча провали́ја, Штрко́ва ба́ра.*

3.2.1.5. У функцији диференцијалног члана може се наћи и присвојни придев изведен од фитонима: *Базо́ва пади́на, Бато́в до́л, Бостан(а) ливада, Брестова́чка доли́на, Буко́в вла́с, Букове со́је, Габро́(в) рт, Глого́ва поља́на, Др^(е)но́ва ба́ра, Дрено́ва ба́ра, Дрено́ва пади́на, Кали́њи ви́р, Кру́шева дубра́ва, Кру́шов де́л, Куно́в до́л, Ку́њин ла́з, Ли́пова дубра́ва, Пави́тни до́л, Пави́цки до́л, Трно́ва арница, Трно́ва орница, Трно́ва пади́на, Церо́ва глава́, Црешњо́в топ, Шаварна ба́ра, Шибови́ти рид, Шипко́в ка́мен, Шова́рин до́л, Шума́нова ливада, Шума́нов рид, Шума́нска ливада.*³⁴⁸

3.2.1.6. У неким називима јављају се придеви изведени од апелатива и то а) придеви изведени од именица присвојним суфиксом *-ски*, б) придеви изведени суфиксом *-ин*,³⁴⁹ в) придеви изведени суфиксим *-ан*, *-ен*, г) придеви изведени суфиксом *-ов* и *-ев*:

а) *Ба́рски ка́мен, Винско́ коло́, Врачка́ пади́на, Грацка́ врвина, Гра́цка доли́на, Гра́цка пади́на, Гра́цка страна́, Гра́цки кла́данац, Грачка́ страна́, Заједничке лива́де, Изво́рска у́трина, Карава́нски пүт, Ка́рлички ка́мен, Кла́данацка страна́, Коминска́ пади́на, Крајска́ стена́, Лива́цка доли́на, Лива́чки рид^м, Манасти́рски пүт, Модрова́чка пади́на, Осиња́чка пади́на, Пе́чка пади́на, Пе́чки рид, Пеша́чки рид, Пра́нска страна́, Прече́ки пүт, Се́лска ва́да, Се́лска доли́на, Се́лска лива́да, Се́лска у́трина, Се́лски кла́данац, Се́лска водени́ца, Се́лске ба́ште, Се́лски мо́ст, Сечи́јски до́, Стра́нска доли́на, Стра́нски пүт, Теса́цка пади́на, Чркве́нски рт, Чука́рска доли́на;*

³⁴⁸ Фитоними који су у функцији детерминативног члана назива изведени су, углавном, посесивним суфиксима, попут *-ски*, *-ов*, *-ев*, *-ин*, закључује Ж. Бошњакловић (2000: 24).

³⁴⁹ На терену Рађевине суфикс *-ин* у комбинацији са личним именом реферише на припадање, а у осталим случајевима указује на опис датог локалитета (Петровић-Савић 2013: 83).

б) *Сва̀дбин де́л, Се́чина чу́ка, Пе́стина арни́ца, Прѣдина пади́на.*

в) *Бо́јна провали́ја, Во́дна врта́ча, Во́дни ка́мен, Во́дно би́ло, Ду́шња пади́на, За́дружни во́ћњак, Запи́сна бука́, Лу́бни до́л, Лу́гни до́л, Ме́ћни до́л, При́вни по́ток, Пла́тни ри́д, Ру́пни до́л, Ту́рсен ри́д^м, Цркве́ни пу́т;*

г) *Врање́ви де́л, Грно́(в) да́н, Грно́ пато́к, Ка́рлов ка́мен, Ливо́ров до́л.*

3.2.1.7. У овом низу двочланих назива налазе се и топоними „којима је често исказан просторни однос, односно положај делова неког локалитета у односу на целину” (Радић 2003: 136). Диференцијални члан код оваквих именовања је придев грађен суфиксом *-њи* (Петровић-Савић 2016: 220), тачније, у питању су топономастичке синтагме са одредбама *горњи*, *доњи*, *крадњи* (у значењу „крајњи”) и *средњи*. А. Лома (2011: 187) износи запажање да је дескриптивно *-инь*, које је везано са *-јь*, присутно у називима када се исказује опозиција *горњи* : *доњи*, чиме се подразумева постојање истоимених објеката који су локацијски повезани и налазе се просторно близу један другом.

На истраженом подручју велики је број назива којима се исказује просторни однос: *Го́рња Ва́да, Го́рња врта́та, Го́рња врта́ча, Го́рња Доли́на, Го́рња Дубра́ва, Го́рња ма́ла, Го́рња мр́твина, Го́рња Ора́вица, Го́рња пади́на, Го́рња про́мка, Го́рња ре́ка, Го́рње ба́ште, Го́рње Ки́тке, До́лње Ки́тке, Го́рњи Бу́чан, Го́рњи Дула́н, Го́рњи жи́г, Го́рњи ја́сен, Го́рњи Кр́с, Го́рњи Мра́мор, Го́рњи Осо́ј, Го́рњи си́п, Го́рњо ба́ре, Го́рњо гу́мно, До́лња врта́та, До́лња врта́ча, До́лња доли́на, До́лња ма́ла, До́лња про́мка, До́лња ре́ка, До́лња ру́дина, До́лњи жи́г, До́лњи Мра́мор, До́лњи Осо́ј, До́лњи си́п, До́ња Дубра́ва, До́ња ма́ла, До́ња мр́твина, До́ња Ора́вица, До́ња ре́ка, До́ње по́ље, До́ње ре́ке, До́њи Бу́чан, До́њи Де́л, До́њи Дула́н, До́њи ка́мен, До́њи пре́од, До́њо ба́ре, Кра́дње осо́је, Сре́дња мр́твина, Сре́дња Ре́ка, Сре́дњи ри́д, Сре́дњи рт, Сре́дњо по́ље.*

Са наставком *-њи*, који није део поменутог творбеног низа јер се не исказује оријентациони однос једног локалитета према другом, забележен је на испитиваном подручју микротопоним *Ку́шњи ри́д*.

3.2.1.8. Поменути творбени образац велику продуктивност остварује у називима антропонимског порекла. Код оваквих микротопонима диференцијација међу локалитетима врши се на основу припадности објекта одређеној особи или породици.

Стога се у творбеном поретку јавља присвојни придев од антропонима (личног или породичног имена и надимка) и безафиксални апелатив.

Ради боље прегледности великог броја назива у овом творбеном низу, микропониме смо разврстали према суфиксу у одредбеном делу: а) *-ин* и б) *-ов/-ев* претежно за лична имена и личне надимке,³⁵⁰ в) *-ски* за породична имена и породичне надимке и г) суфиксално *-ј-* са посесивом на *-јъ*.

а) *Агина њива, Ајтина падина, Аленчино гумно, Андрејина појата, Бабина доли́на, Бабина падина, Бабин гроб, Бабин дол, Бабини кра́ци, Бабин ка́мен, Бајина столи́ца, Бајкино гумно, Бајћин извор, Ба́ли ниша́н, Ба́лчин бунар, Ба́ндине лива́де, Ба́рчина трла́, Бе́кин за́пис, Бе́рина падина, Бо́њи ри́д³⁵⁰, Боси́љкин кла́данац, Бра́нчина појата, Бу́рчина падина, Бу́чина падина, Ва́сина доли́на, Ва́нин бунар, Ва́нине ба́че, Ви́дојина лива́да, Ви́дојина појата, Ви́љина водени́ца, Ви́љин ка́мен, Вла́јин бре́г, Во́јкин ка́мен, Ву́јина ба́ра, Ву́чина доли́на, Го́гин це́р, Го́рчин виногра́д, Гр̑љине бу́ке, Гу́сина бу́ка, Гу́сина ре́ка, Гу́тин бунар, Да́дина гла́ва, Дамњи́ни до́, Да́нчин до́л, Де́дин гроб, Ди́лина појата, Дими́тријина лива́да, Ди́нина коли́ба, Ди́нина појата, Ди́нине њиве, До́нино гумно, Драго́њи рт,³⁵¹ Дра́жина њива, Дри́шин де́л, Ду́шкина падина, Ђа́ђине лива́де, Ђорђи́јина појата, Ђо́рина падина, Ђо́рина кру́шка, Ђу́рина ба́ра, Ђу́рина доли́на, Ђу́рин до́л, Ђу́рине њиве, Ђу́рин тра́п, Же́љкин ри́д, Жи́вина водени́ца, Жи́вчин кла́данац, Или́ ин бро́д, Или́н кла́данац, Ја́јна чу́ка / Ја́јина чу́ка, Ја́њочу́ка, Је́кина њива, Је́лкин до́л, Је́нин ка́мен, Јо́вина падина, Јо́вин кла́данац, Јо́вина чу́ка, Јо́вино гумно, Јо́вкина ба́ра, Јо́вкин кла́данац, Јо́ћине гре́де, Калава́рдини виногра́ди, Калава́рдино гумно, Кали́ни(н) ка́мен, Ка́лчина доли́на, Ке́тина гумна, Ке́тина падина, Ке́тине њиве, Ке́чкина водени́ца, Ке́чкина ма́ла, Ки́рин крш, Китано́в ви́р, Китано́во гумно, Ко́на падина, Ко́јчин до́л, Ко́цин ри́д, Кр̑љин бунар, Кр̑стина ре́ка, Ку́кина падина, Ку́кина шу́ма, Ку́кине падине, Ку́ртина ба́ра, Ла́зина њива, Ла́кин бунар, Ла́лин тра́п, Ла́нчин до́л, Лу́кина ба́ра, Ма́рина ће́лија, Ма́рина ши́ба, Мари́чин до́л, Ме́јин до́л, Миле́нтина доли́на, Мили́јина коли́ба, Мили́јине лива́де, Ми́лкин де́л, Ми́лкин ри́д, Ми́лојин пу́т, Ми́ндина водени́ца, Ми́рчине стё́не, Ми́сина гумна́, Ми́син ри́д, Ми́тин бунар, Ми́шина доли́на, Ми́шина падина, Мла́ћина ба́ра, Му́шина ба́ра, На́кина*

³⁵⁰ Велики број топонима са присвојним придевом од личних имена образованих помоћу суфикса *-ов* присутан је у области Рађевине (Петровић-Савић 2013: 80).

³⁵¹ Претпостављамо да је код овог микропонима дошло до испадања гласа *н* у изговору, и да је првобитан назив био *Драгоњин рт*.

појате, Смајлов кладанац, Солтирова чеџма, Станимирова гумна, Станимирове појате, Станисова вртача, Станкова појата, Стеванов виноград, Стеванове ливаде, Степанов лаз, Стојадинова трла, Стојиљков вѣр, Столетов мос(т), Тодорова појата, Тодоров кладанац, Трајково гумно, Тричкова воденица, Цацерав дел, Цветкова јабука, Цветкова падина, Цветкова појата, Цекићева појата, Цупково брдо, Чомови трла, Шарково поље, Шиликов кладанац, Шуљанов лаз, Шуштеров кладанац;

в) Ајдучка алога, Ајдучка валога, Ајдучке колибе, Ајдучки кладанац, Анђелковска воденица, Банинска мала, Богдановска махала, Бравинска колиба, Бравински пут, Бравињски брег, Бранковска воденица, Бранчачка мала, Бркачки бунар, Бујерска трла, Бусињске појате, Бучкарска појата, Бучкарски бунар, Ветанска мала, Вештегарски обрт, Виљачка воденица, Вренски кладанац, Врчарска махала, Голубовска воденица, Грнчарска њива, Гроздановска гумна, Девојачки гроб, Девојачки камен, Денска њива / Дењска њива, Димитријске баче, Ђокинска махала, Ђокинска појата, Белачка воденица, Ђорђинска махала, Ђорчински ора, Ђорчински пут, Ђуринска гумна, Живинска гумна, Живковски пут, Живински бунар, Зланска пољана, Йковска мала, Илинска воденица, Ицинска воденица, Илинска појата, Илински бунар, Јабланска долиња, Јанковска воденица, Јанковска гумна, Јанковска појата, Јанкулска долиња, Јерска појата, Јовановска река, Кеждрачка мала, Кењинска мала, Кованџијска гумна, Коларска падина, Котларске појате, Крстински кладанац, Левенска арница, Лепошњарска арница, Лепошњарски кладанац, Мандалска воденица, Мандалска мала, Марјановска махала, Марковска гумна, Марковске појате, Матинско гумно, Мечкарска појата, Мићићевска појата, Митровкси лаз, Михајловска воденица, Мишинска гумна, Мишинска махала, Млаџинска мала, Мотовџијска махала, Мотовџијска појата, Неркашка мала, Николинска гумна, Пејачка махала, Петковска мала, Петковска плоча, Петровска махала, Петровска појата, Петровске ливаде, Пећарска воденица, Пешински пут, Пикљашка воденица, Пикљашка провалија, Пиџијска воденица, Пишљачка појата, Попачке појате, Радински до, Радички дел, Рајички дел, Ровелска мала, Савинска махала, Самарџијска воденица, Седларска мала, Симиџијски кладанац, Симоновска махала, Сојкарска воденица, Станковске појате, Станчијска гумна, Станчијски рид, Стањинска мала, Степановска мала, Стојачка мала, Танајечки рид / Танајешки рид, Тасинско гумно, Терзиска рупа, Томинска долиња, Теларска

река, Ћосински пут, Ћукачка мала, Џањински пут, Цветановске њиве, Цицијска појата, Црнска долина, Чалаковска воденица, Чалаковска долина, Чокојска појата, Чубрачка воденица, Целачка појата, Шакарска мала;

г) *Драгосај лаз,*³⁵² *Ћивча пољана.*

3.2.2. Нешто мања продуктивност забележена је код назива чија се структура одликује суфиксираном именицом у идентификационом делу двочлане синтагме. Диференцијални члан синтагме, у зависности од придева који улази у његов састав, дели ове синтагме у неколико ужих подтипова.

3.2.2.1. Посебан творбени подтип чине микротопоними у чијем саставу се налазе описни придеви и суфиксирана именица: *Велика Војиница, Велика ждребица, Велики Миљатовац, Велики шиљегарник, Велико глојжје, Велико градиште, Велико стражиште, Вишиње рамниште, Врла гарина, Врло огњиште, Гарско ливађе, Голе гарине, Голема Душманица, Голема зај(е)дина, Големе делке, Големо браниште, Големо Градиште, Големо трње, Горњи Зрлан, Гүсти меџак, Гүсто бучје, Добра поточина, Долњи Зрлан, Крива лѣска, Лековито кладанче, Мала Војиница, Мала Душманица, Мала ждребица, Мала зајдина, Мала козара, Мали Миљатовац, Мали шиљегарник, Мало браниште, Мало врелце, Мало глојжје, Мало градиште, Мало лојзе, Мало Мртвање, Мало рамниште, Мало стражиште, Равно бучје, Студено бучје, Старо гробје, Старо ливађе, Старо лојзе, Старо пландиште, Суво кладанче, Танка падинка, Црвени меџак, Црно браниште, Црно бучје, Црно трње, Чуљо лепче.*

3.2.2.2. Просторни однос једног локалитета у односу на други исказан је придевима са завршетком -њи (*горњи, доњи, средњи*): *Горња барешина, Горња заперчина, Горња*

³⁵² Можда се у диференцијалном делу ове синтагме налази суфиксално -ј-. А. Лома помиње атрибутивне синтагме са посесивима на -јъ попут *Драгорађ поток* „изведених од апелатива и личних имена живих у то време на том подручју” (Лома 2013: 245). Н. Родић истиче да је суфикс -јъ у савременом српском језику неподуктиван суфикс, али да је добро очуван у топонимима и микротопонимима, како једночланим тако и двочланим, те наводи називе попут *Bratoradъ lazъ, Budisalъ potokъ, Dragoradъ potokъ* и сл. (Родић 1980: 302–304).

С друге стране, могуће је да је код овог назива дошло до одређеног фонетског преобликовања, где је облик *Драгослављев* у говору, услед брзине или неразговетности, сведен на облик *Драгосај*.

Росуља, Г'орње Градиште, Г'орње Лазиње, Г'орње Нерезине, Г'орње Слатиње, Г'орњи дубац, Г'орњи искрутак, Г'орњи преод, Г'орњо Ливађе, Г'орњо Манастириште, Г'орњо Родиње, Д'олња заперчина, Д'олња Росуља, Д'олње Лазиње, Д'олњи дубац, Д'олњи искрутак, Д'олњо Ливађе, Д'олњо Манастириште, Д'олњан Крушар, Д'оња б'аретина, Д'оње Градиште, Д'оње Нерезине, Д'оње Слатиње, Д'оње лојзе, Д'оњо Родиње, С'редњо орничје.

3.2.2.3. У грађи са испитиваног подручја није забележен велики број микропонима у чијем се диференцијалном делу налази етнотопоним, а код којих је идентификациони члан изведена именица. На терену смо забележили само називе: *Грчко бачевиште, Турско гробље, Турско лојзе, Циганско гробче.*

3.2.2.4. Међу вишечланим топонимима издвајају се називи у којима учествују присвојни придев од антропонима и суфиксирана именица. У материјалу којим располажемо издвајају се микропоними:

а) са суфиксом *-ов/-ев* у диференцијалном делу назива: *Баљозово браниште, Бумбалово бучје, Декићево њивче, Златково појатиште, Јанков шумац, Кардошово колипче, Либрово колибје, Лишкови гумниште, Миладиново кладанче, Милењково гумниште, Милићово страње, Миљков говедарник, Новков говедарник, Павлово браниште, Петричков међак, Станимирово лешје, Стеваново колипче, Стојаново водениче, Стојаново кладанче, Стојаново страње, Стојиљкова гарина, Стојково браниште, Тодорово браниште, Тодорово кромпиреште, Шуштерово лешје;*

б) са суфиксом *-ин* у одредбеном делу синтагме: *Бабина гузица, Балчино стружиште, Влајино браниште, Дакино кладанче, Дикино водениче, Дицино лојзе, Ђолин букар, Живино пландиште, Жутино водениче, Зојкино колипче, Јовкино рамниште, Кукурџишкино гумниште, Лазино водениче, Лилкино трлиште, Митин воденац, Нозино кладанче, Печино рамниште, Пиџино кладанче, Пунџино трлиште, Пупоњино кромпиреште, Ра'но лешје, Ракин букар, Ранчино колипче, Рапино бучје, Римпини лештари, Соћина кречана, Ћатино кладанче, Џакљино браниште, Шапино браниште;*

в) са суфиксом *-ски*, којим се у одредбеном делу назива указује на припадност локалитета фамилији: *Ајдучко падалиште*, *Бирдѐнско бра̀ниште*, *Кача̀рске нео̀ренице*, *Магличко ри́ђе*, *Малако̀вско бу̀чје*, *Па̀вловско бра̀ниште*, *Циго̀јско о̀риште*, *Цилипско кромпи́риште*;

г) са суфиксом *-ив* у диференцијалном делу микротопонимског назива: *Паву̀њива оришта̀*.

3.2.2.5. Забележен је један назив код којег се у идентификационом делу налази суфиксирана именица, док је диференцијални члан синтагме настао од већ постојећег топонима *Ра̀кош*. У питању је назив *Ра̀кошко бу̀чје*.

3.2.2.6. Микротопонимски систем Заплања познаје и три назива код којих се у диференцијалном делу синтагматске структуре налази придев изведен суфиксом *-ски*: *Прда̀чки реда̀к*, *Прда̀чко лажи́ње* и *Прда̀чко чу̀клѐ*.

3.2.3. Забележена су само два микротопонима на терену у чијем се творбеном моделу идентификациони члан налази на првом месту линеарног поретка, док је диференцијални члан на другом месту, што се може представити формулом *Иим + Дпр*: *Рамни́ште жу̀тајско*, *Шобо̀рка Цу̀поњина*.

3.2.4. Још један тип творбеног модела који је забележен у грађи са испитиваног терена јесу двочлане синтагме код којих је диференцијални члан глаголски придев (трпни глаголски придев и радни глаголски придев), док се као идентификациони члан издваја апелативна именица:

а) трпни глаголски придев: *Вртено кру̀че*, *Дигна̀та пади́на*, *Ко̀пане зе́мље*, *Ко̀пане па̀ре*, *Кр̀шен брѐс*, *Пѝсани ка́мен*, *Преко̀пани пу̀т*, *Тре́штено др̀во*;

б) радни глаголски придев: *Горе́ли ло́м*, *Горе́ло се́но*, *Смрде́ли кла̀данац*.

Сматрамо да овом структурном низу, са трпним глаголским придевом у одредбеном делу назива, припада и микротопонимска синтагма *Печа̀на доли́на*.

3.2.5. Један број назива настао је од двочланог микропонима који постаје диференцијални члан синтагме, док је идентификациони члан безафиксални апелатив: *Голидељска река, Горњобарбешка река, Дугопољска воденица, Дугопољски пут, Новаселска воденица, Овомалска река,*³⁵³ *Оструглавски пут, Тамњомалска река.*

Диференцијални члан наведених синтагми издваја се по својој структури. Према речима Р. Жутић, он је настао „слагањем основе првог члана ојконима или микропонима помоћу спојног вокала и придевског дела који је изведен од именског дела ојконима или микропонима” (Жутић 2014: 182).

3.2.6. Привидно двочлани су и називи настали од двочланих ојконима код којих је испуштен придевски члан, па је диференцијални члан синтагме настао од именског дела ојконима. Идентификациони члан јесте безафиксална именица: *Барбешка река, Барбешки рид, Влашка долиња, Влашка ливада, Влашка падиња, Влашка река, Влашки пут, Вртопска река, Драговска воденица, Драговска кориџа, Драговска река, Драговски пут, Душиничка река, Душиничко врело.*

3.2.7. По структури су двочлани и микропоними код којих је и диференцијални и идентификациони члан именица. Код оваквих именичких синтагми у функцији допуне јавља се именица којом се прецизира топономастичко значење управне речи синтагме (Радић 2003: 201): *Гарван дол, Грао падиња,*³⁵⁴ *Дуланче кладанче, Заједница Млака.*

3.2.8. Као посебан творбени тип издвајају се двочлани називи код којих је диференцијални члан синтагме број, основни или редни: *Два глога, Два кладанца, Девет иворе, Три बारे, Три иворе, Три локве, Три пећице; Први чикер, Други чукер, Трећи чикер.* Овом творбеном низу припада и назив *Млака друга*, необичан због редоследа синтагматских компоненти, где је диференцијални члан на другом месту.

³⁵³ Интересантно је да је код назива *Овомалска река* и *Тамњомалска река* у великој мери присутан субјективни став именоватеља који речице у истом селу квалификује као реке које пролазе кроз *ову малу (њему ближу) и *тамњу малу (њему даљу). Уп. придевску лексему *тамњи*, -а, о у значењу ’који се односи на тамо, који се налази тамо’ на простору говора Лужнице (Ћирић 2018: 1012).

³⁵⁴ С обзиром на то да се поменути микропоним може тумачити и као двочлана синтагма код које је диференцијални члан придев *грао*, назив би се могао сврстати и у семантички низ *придев + именица*.

3.2.9. У материјалу којим располажемо налазе се и елиптичне двочлане синтагме. Код ових назива изостао је идентификациони члан, односно апелативна именица, а локалитет се именује само придевом који преузима функцију означавања.³⁵⁵ Такви су микротопоними: *Гњи́ла, Дла̀га, Равна́, Чркве́на*.

Овакви топонимизовани придеви забележени су и у другим областима, попут Белице, где су попримили именичка морфолошка обележја, а као поименичени придеви јављају се у женском роду (Радић 2003: 194, 195).

3.2.10. У микротопонимији истраженог подручја забележени су и елиптични трочлани називи. Иако су то, формално гледано, двочлане синтагме, у њиховој структури недостаје још један члан који је приликом именовања локалитета испуштен (Жугић 2014: 184). У питању је нулти идентификациони члан на површинској структури. Њиме се само региструје објекат којим се именује денотат, те је он семантички празан топоелемент „јер није у функцији диференцијације међу називима локалитета већ у функцији регистравања денотата”, сматра Р. Жугић (2006: 142–143).

Овакве предлошко-падежне синтагме присутне су у великом обиму на испитиваном терену, а о њима је било речи и у одељку о семантичкој класификацији микротопонима. Најчешће се изоставља апелатив *њива*, а то може бити и *шума*. Према речима П. Шимуновића, предлошко-падежном везом одређује се тачан положај географског објекта. Такве топониме он посматра као називе који су блиски апелативима, те истиче да је некада тешко одредити да ли се ради о апелативу или топониму (Шимуновић 1972: 166).

Код базѐн, Код бензи́нску, Код бу́ке, Код водени́цу, Код поја́ту, Код Ре́брину, Код Спо́меник, Крај ри́д, На Ба́бино, На Ба́ру, На Ва́сино, На Во́јино, На Дѐл, На Дими́шково, На Дуду́ћково, На Жи́вково, На Здра́вкино, На кр́ст, На Кулашо́во, На Милути́ново, На Пе́кино, На Пе́шкино, На плочу́, На ту́рско, На Ћо́сино, Над Мора́ву, Низ Ре́брину, Од млаку́, Пода цр́кву, Под би́ло, Под гроб́је, Под јези́к, Под ле́ије, Под ло́јзе, Под Осо́ј, Под планди́ште, Под шко́лу, Пот кра́јиште, Пот село́, Преко Гу́мниште, Преко де́л, Преко Доли́ну, Преко Дрено́вик, Преко Ја́буче, Преко Јова́новицу, Преко Мла́ку, Преко Шова́рник, У Ба́ру, У Ва́ду, У Глави́цу, У гла́ву, У Гу́мниште, У де́л, У дла́гу, У Дрено́вик, У кла́данац,

³⁵⁵ Ова појава забележена је и у структури назива нишких улица, где је елиптична форма ходонима најзаступљеније структурно средство при именовању улица, а настаје сажимањем двочланог имена из којег је елиминисан термин *улица*, док је задржан детерминатор из првог дела назива (Трајковић 2020: 642).

У Колнік, У кр̑с, У Лојзја̑, У Падіну, У поље, У редак, У реку, У Рудину, Уз Ребрину, Ус кр̑с.

3.2.10.1. У елиптичне трочлане називе убрајамо и синтагме *Велика Коњска* и *Мала Коњска*. Код ових назива изостављен је идентификациони члан, односно апелатив, док је функцију именовања преузела придевска двочлана синтагма, где се опозитним придевима *велики/мали* ближе одређује и описује локалитет. Овом творбеном низу припадају и називи *Горњо штр̑бо* и *Долњо штр̑бо*, код којих изостаје апелатив *поље*, а диференцијални члан јесте придевска синтагма.

3.2.11. На испитиваном подручју запаљске регије локалитети могу бити именовани и трочланим називима, али је то знатно ређе у односу на елиптичне предлошко-падежне конструкције. Претежно се овим називима именују путеви ка већ познатим локалитетима, записи и кладенци у селима, као и мостови који воде до махала. Микротопоними овакве творбене структуре настали су према обрасцу у којем је идентификациони члан именица (*Иим*), док је диференцијални члан предлошко-падежна структура (*Д предлог + им.*) (Жутић 2014: 185): *Бун̑р у Поља̑ну, Ва̑да у Вре̑ло, Ва̑да у Вре̑це, За̑пис код црк̑ву, За̑пис у Алу̑гу, За̑пис у Кали̑ло, За̑пис у Коваче̑вицу, За̑пис у Лојза̑, За̑пис у Мили̑нци, За̑пис у Нерез̑ину, За̑пис у Облож̑иње, За̑пис у Орин̑у, За̑пис у Под̑, За̑пис у Стра̑ње, Кла̑данац у Бу̑чан, Кла̑данац у Сели̑ште, Кла̑данче код Кован̑цици, Кр̑с у Коваче̑вицу, Лив̑ада у пад̑ину, Мо̑с за Мили̑нци, Мо̑с у Ст̑анци, Њ̑ва на дол̑ину, Њ̑ва на рид̑, Њ̑ва на син̑ац, Пу̑т за Алба̑нију, Пу̑т за Ба̑бичко, Пу̑т за Бу̑чан, Пу̑т за Дубра̑ву, Пу̑т за Орин̑у, Пу̑т за Црк̑виште, Пу̑т за Чагр̑овац, Пу̑т за Ши̑вегар̑ник, Пу̑т преко Крим̑чиште, Пу̑т преко Ос̑ојницу, Пу̑т ус Пр̑пор, Црк̑виште на Руд̑ину.*

За овакве вишечлане топониме А. Шојат подвлачи да је код њих уз дескрипцију присутна и прецизнија локализација која је постигнута навођењем већег и познатијег топонима у синтагми. Самим тим, овакви називи именују углавном мање земљишне објекте (Шојат 1982: 255, 256).

3.2.11.1. Као трочлана синтагматска јединица издавја се и назив *На ред̑ пл̑ндиште*. Предлошко-падежном конструкцијом *на ред̑*, која је у функцији диференцијалног члана у

односу на идентификациони члан *пландиште*, указује се на квалификативно значење одређене површине.³⁵⁶

3.2.12. У микротопонимском систему поменуте регије налази се и један број назива који су по својој структури трочлани, а код којих диференцијални члан ситагме чине два придева. Идентификациони члан је апелатив. У области Заплања такви су микротопоними: *Горња Влашка ливада*, *Горња Стара шума*, *Горњи Длази пољане*,³⁵⁷ *Горњо Јовкино рамниште*, *Долњи Длази пољане*, *Долњи Лалошов дѐл*, *Долњу остру глава*,³⁵⁸ *Доња Влашка ливада*, *Доња Стара шума*, *Доњо Јовкино рамниште*, *Велики шиљасти камен*, *Мали шиљасти камен*.

У материјалу са испитиваног подручја налази се усамљени микротопоним чија се твробена структура огледа у обрасцу *Д + И*, а код којег је диференцијални члан творен од тремина сродства и придева изведеног од антропонима. Идентификациони члан је именица. Такав назив у нашој грађи јесте микротопоним којим се именује извор *Баба-Недељин кладанац*.

3.2.13. Само са једном потврдом на терену забележена је трочлана именичка синтагма облика *Баба и деда*, код које су у линераном поретку оба дела назива главни чланови синтагматске конструкције.

3.2.14. Као посебан творбени образац издвајају се елиптичне четворочлане синтагме код којих се именовање објекта врши помоћу предлога и двочлане топономастичке синтагме (Жугић 2014: 186): *Преко Гусину буку*, *Преко Црвени меџак*, *У Длагу њиву*, *У Прчино браниште*. Код ових назива испуштен је идентификациони члан, односно апелативна именица.

³⁵⁶ Уп. *ред* 'низ засада (воћака, поврћа, кромпира и сл)' (Богдановић 2008а: 476).

³⁵⁷ Иако необична конструкција са конгруенцијом која није карактеристична за говор Заплања, поменути микротопоним остао је забележен како је и снимљен на терену. Може бити да су ипак у питању *Горње Длази пољане* и *Доње Длази пољане*, како би било очекивано.

³⁵⁸ Нећемо залазити у објашњење необичне конгруенције с обзиром на то да је наведени назив сакупљен од стране В. Вукадиновића.

3.2.14.1. Иако елиптична четворочлана синтагма, другачије је творбене структуре назив *Њива на бабино*. Код поменутог назива изостављен је именски део диференцијалног дела синтагме.

3.2.15. Четворочлане топономастичке синтагме у свом творбеном обрасцу садрже идентификациони члан, предлог и диференцијални члан, који је двочлана микротопонимска синтагма: *Вада у Пејину бaру*, *Запис у Големо дрво*, *Запис у Милкин дел*, *Запис у Привни поток*, *Кладанац на Стaру њиву*, *Кладанац у Голи рид*, *Крс у Милкин дел*, *Моc на Влашку реку*, *Њива на Густе крушке*, *Пут за горње Јагличје*, *Пут за Гркињску реку*, *Пут за доње Јагличје*, *Пут за Црвену бaру*.

У називу *Големо дрво* у *Голку* идентификациони члан је двочлана синтагма *Големо дрво*, док се локалитет још ближе одређује предлошко-падежном везом у *Голку*.

3.2.16. Премда забележене у само два случаја, поменућемо и петочлане топономастичке синтагме *Велика пећ у Велики пропор* и *Големо дрво у Мали бучан*.

У грађи са испитиваног подручја налазе се и елиптичне петочлане синтагме *На Тиша Касапино гумно* и *У Љубе Калаварде гумно*,³⁵⁹ код којих је изостављен управни члан синтагме (*колиба*), док се одредбени члан јавља у виду поменуте предлошко-падежне конструкције.

Када су са творбеног аспекта сагледани и класификовани сви називи забележени на територији Запања, могу се извести одређени закључци који су у вези са творбеним постанком микротопонима.

На испитиваном подручју значајан број микротопонима настао је топонимизацијом апелатива. Топонимизованих термина, који постају називи локалитета у простору, има преко 160.

У микротопонимском систему Запања највише је двочланих назива код којих је идентификациони члан апелативна именица, док је диференцијални члан придев, а тек понегде и именица или број. Таквих назвања је преко хиљаду.

³⁵⁹ Конструкција са посесивним дативом очекивана је у запањском говору, о чему сведочи и истраживање Ј. Марковић (2000: 223) у којем се помиње конструкција *Николe и Милке мaти*.

Следе, затим, називи настали суфиксацијом, (преко 600 назива) од којих су најзаступљенији микротопоними који у својој творбеној структури садрже суфиксе *-ица*, *-ци* и *-иште*.

Применом методе језичке економије, која се огледа и у микротопонимским системима, један број назива настао је елиписом. Елидирани су, углавном, апелативне именице које се најчешће јављају, попут именица *њива*, *поље*, *имање* и сл.

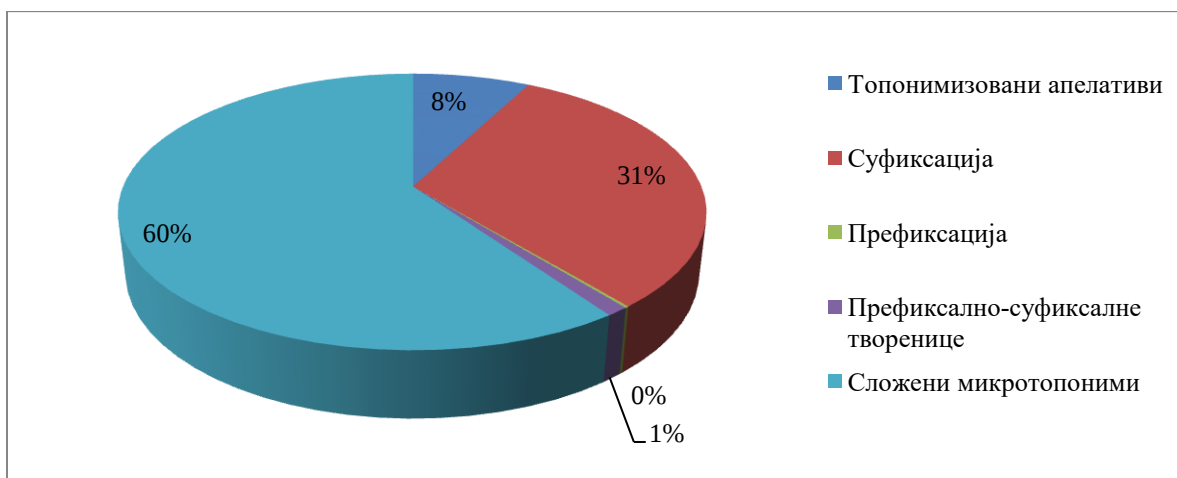
Велики број назива по својој творбеној структури јесу елиптичне трочлане синтагме, односно предлошко-падежне конструкције. Код оваквих назива изостаје управни члан синтагме, док је идентификациони члан спој предлога и именице, који преузимају функцију оријентира.

Трочлане, четворочлане и петочлане синтагме на испитиваном терену заплањског подручја не заузимају велики удео, али је њихово постојање важно и значајно да би се указало на разноврсност творбених модела и поступака којим се имоноватељ послужио, с намером да одређени локалитет издвоји из мноштва других који га окружују, а затим га и именује.

VI. СТАТИСТИЧКИ ПРИКАЗ ТВОРБЕНИХ МОДЕЛА

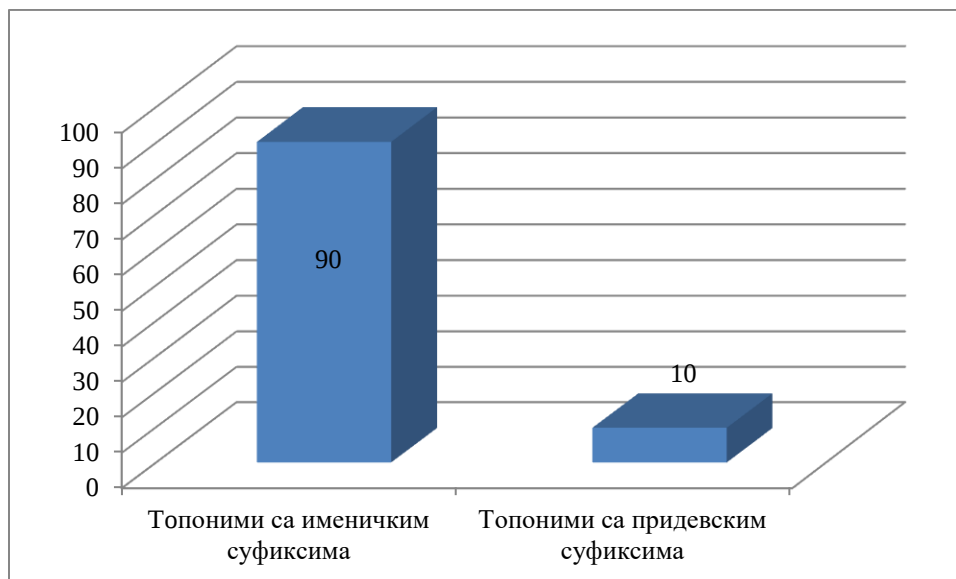
Када су микротопоними запањске регије класификовани према творбеним моделима и подмоделима, уочено је да су поједини од тих модела заступљенији у односу на друге. Стога се наметнула идеја да се и статистички обраде и прикажу подаци који су тим путем добијени.

У пет графикана илустративно је приказана структурална расподељеност микротопонима. Процентуални приказ творбених модела у микротопонимском систему Запања показује да највећи удео имају сложени микротопоними, са чак 60 процената назива. Даље следи суфиксација са преко 30 процената забележених јединица, потом топонимизовани апелативи. На подручју које смо истраживали посведочен је најмањи број микротопонима који су настали процесом префиксације.

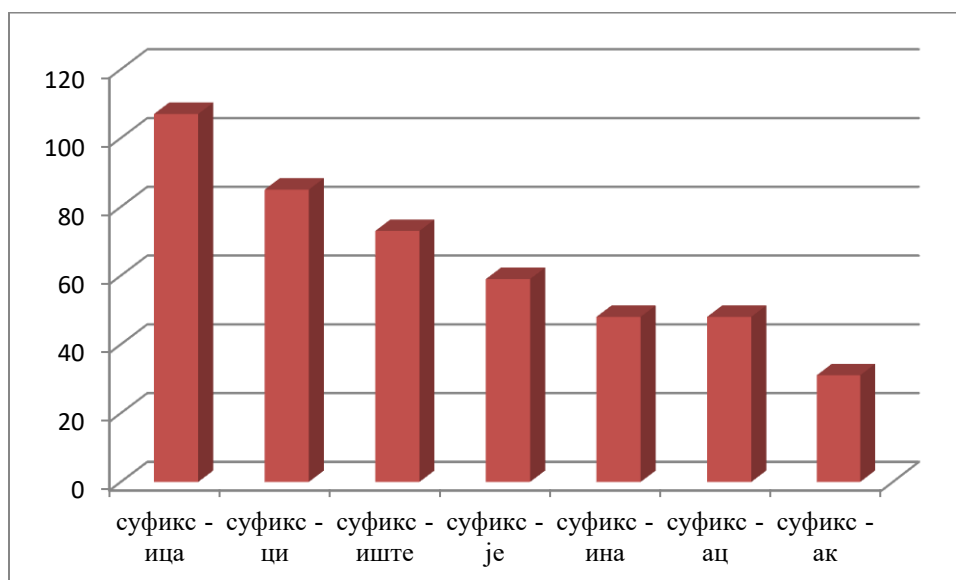
Графикон 1: Процентуални приказ творбених модела у микротопонимском систему Запања

У домену суфиксираних микротопонима много је више оних јединица које су настале додавањем именичких суфикса на основу. У материјалу који је био пред нама таквих назива је нешто више од шест стотина, што чини 90 процената узорка.

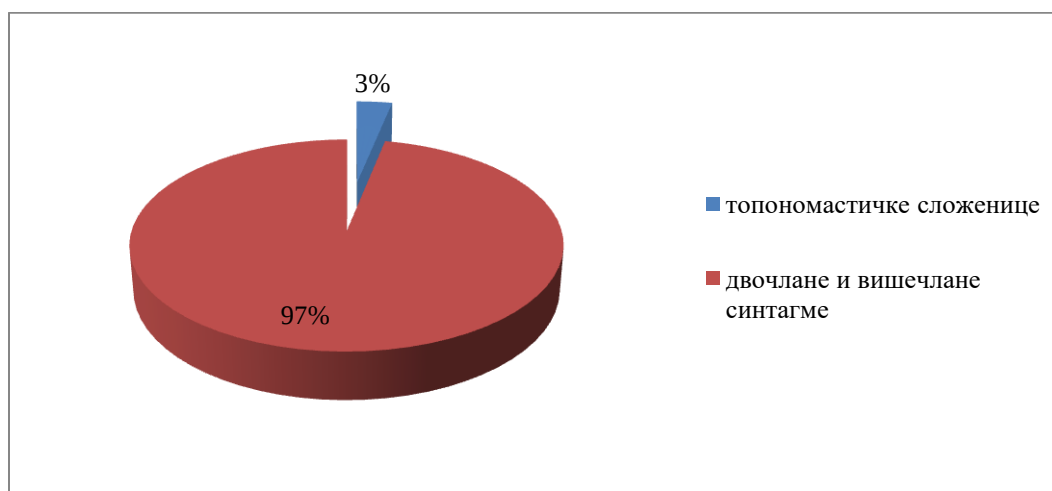
Графикон 2: Процентуални приказ суфиксираних микротопонима

Најзаступљенији именички суфикс којим су изведени микротопоними на територији Запаља јесте суфикс *-ица*. Њиме је творено нешто више од 100 назива. Затим следе суфикс *-ци* са 85 назива, суфикс *-иште* са нешто више од 70 микротопонима, *-је* са око 60 назива, суфикс *-ина* са око 50 микротопонимских јединица, *-ац* са исто толико забележених назива и суфикс *-ак*, којим је творен 31 микротопоним.

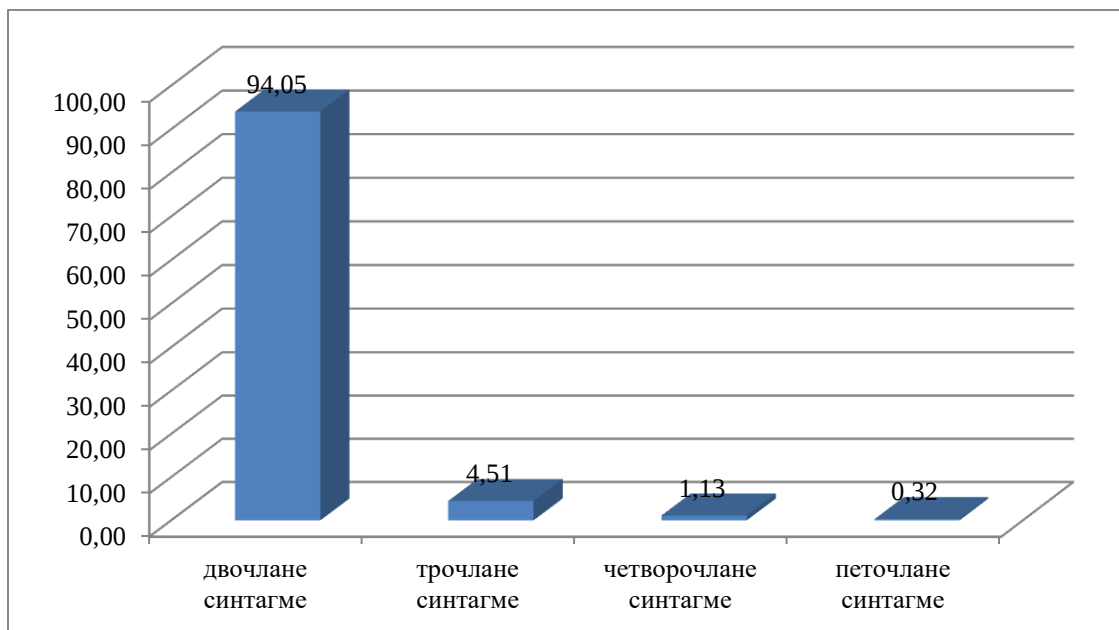
Графикон 3: Најзаступљенији именички суфикси у анализираном корпусу

Однос сложених микротопонимских назива умногоме показује који је творбени модел најучесталији у истраживаној области. Двочланим и вишечланим синтагмама именовано је нешто више од 1250 микротопонима. Од тога је највећи број назива, 97 процената, представљен двочланим и вишечланим синтагматским спојевима, док само 3 процента сложених назива припада топономастичким сложеницама.

Графикон 4. *Сложени микротопонимски називи*

Последњим графиконом илустрована је процентуална заступљеност двочланих и вишечланих синтагми. Највише је синтагматских спојева које чине идентификациони члан и детерминативни члан конструкције. Таквих микротопонима је преко 1150 на испитиваном терену. Следе трочлне синтагме са преко педесет забележених потврда, затим четворочлане са четрнаест потврђених назива. На самом крају налазе се петочлане синтагме, којих у запањској области има свега четири.

Графикон 5. Однос двочланих и вишечланих микротопонимских јединица изражених у процентима

VII. ЗАКЉУЧАК

У микротопонимском систему Запања, регије која се налази у југоисточној Србији, садржан је велики број топонима, који се одликују својом слојевитошћу, разноликошћу, као и богатством лексичких и творбених модела. Пред нама је био циљ да географске називе са овог подручја сакупимо, систематизујемо и класификујемо према већ унапред одређеним лингвистичким и методолошким параметрима.

С обзиром на то да под великим утицајем града и централизације долази до све чешћег расељавања и изумирања села, као и ишчезавања сточарства и пољопривреде, пред нама је био битан задатак – да микротопонимски систем претежно планинске регије забележимо, анализирамо и на тај начин сачувамо од заборава. Стога је у овом раду детаљно представљена микротопонимија запањске области. Анализирана грађа, која броји преко 2000 назива, сагледана је из два аспекта – лексичко-семантичког и творбено-структурног аспекта. Број укупно сакупљених микротопонима у свим селима на територији коју смо истраживали за потребе овог рада далеко је већи, али се поједини називи понављају у многим селима. У том случају, иако се именовање јавља више пута у простору, назив је разматран као појединачан. На његову учесталост на терену указано је у Речнику микротопонима, где су јасно издвојена села у којима је микротопоним и забележен.

Анализом су обухваћени називи локалитета у 34 села са територије општине Гаџин Хан, која се већим делом поклапа са територијом коју обухвата регија под називом Запање.

Пре семантичке анализе микротопонима указано је на језичке одлике говора Запања, као и на фонетске, морфолошке и синтаксичке особености микротопонимских јединица које се у потпуности уклапају у говор поменутог подручја, а то је сврљишко запањски дијалекат у оквиру призренско-тимочке дијалекатске области.

Целокупна микротопонимска грађа којом располажемо класификована је у шест семантичких група, у оквиру којих су се издвојиле уже семантичке подгрупе. У питању су семантичке групе 1. Географски називи условљени физичкогеографским својствима тла, 2. Хидронимија, 3. Човек – живот и рад, 4. Микротопоними антропонимског порекла, 5.

Географски називи настали од других топонима и 6. Микротопоними недовољно јасне мотивисаности.

Даљом и прецизнијом анализом издиференциране су поменуте семантичке групе на уже подгрупе. Тако се у делу о 1. Географским називима условљеним физичкогеографским својствима тла микротопонимски називи детаљније и подробније сврставају у 1.1. Називе мотивисане природним обликом, положајем и изгледом тла (*Пећ, Рид, Тумба; Врли дол, Доњи дел, Мала вртача* и др.), 1.2. Називе мотивисане површинским својствима тла (*Велики чукар, Голема ливада, Длибока падина, Мало тумбе; Врла страна* и др.), 1.3. Називе мотивисане саставом и особинама тла (*Каменица, Сип, Умиште; Црвени брег, Црна орница* и др.), 1.4. Називе мотивисане фитонимима (*Базовица, Врбе, Дреновик, Јавор, Кунџ дол, Церовац* и остали), 1.5. Називе мотивисане зоонимима (*Змијевац, Меча руна, Орловка, Штрковица* и др.), 1.6. Називе мотивисане односом према другим микротопонимима или топонимима (*Под Осој, У реку; Горња вртача, Долња река, Крадње осоје, Средња поље; Старо ливађе* и др.), 1.7. Називе мотивисане бројевима (*Два глога, Три пећнице; Први чикер, Трећи чикер* и други).

Када су у питању топонимизовани апелативи, намеће се закључак да топономастичку функцију чешће остварују они географски термини који се више не користе у свакодневном говору. Самостално се, на тај начин, употребљавају, лексеме које су потиснуте и заборављене – *Лаз, Орница, Шопа* и др. С друге стране, апелативи који се користе и у свакодневној комуникацији, јављају се у форми сложених двочланих или вишечланих синтагми, где се функција идентификације остварује преко одредбеног члана, најчешће придевске лексичке јединице – *Голџи вр, Жожанова воденица, Кетине њиве, Кукина шума, Пејчина бара, Попова ливада* и многи други називи. Ако се јављају самостално, топономастичка употреба оставрује се морфолошким обележјима, попут назива *Врџи* који фигурира у множинском облику.

Семантичка група 2. Хидронимија броји називе који су саставни део семантичких подгрупа 2.1. Хидрографски термини у хидронимији (*Баре, Вада, Врело, Извор; Длага локва, У реку* и др.), 2.2. Називи који изражавају различита својства хидронима (*Мала река, Остра бара, Средња Река, Шебечка река; Баздена бара, Студенило* и други), 2.3. Хидронимски називи фитонимског порекла (*Ива, Јабланска долина* и др.), 2.4. Хидронимски називи зоонимског порекла (*Козји кладанац* и др.), 2.5. Називи за

хидронимске објекте настале човековим радом (*Лакин бунар, Павлов кладанац, Циганска чесма* и остали називи).

Номинација и диференцирање објеката условљени су и људским фактором, његовим економским и егзистенцијалним потребама, уситањавањем земљишта, одређивањем његових граница у односу на туђе поседе, али и потребом да се одређени локалитети присвоје и постану део приватне својине. Стога се у делу рада који се тиче семантичке групе 3. Човек – живот и рад, издавајају уже подгрупе 3.1. Микротопоними мотивисани друштвеним животом (*Бела воденица, Доње Градиште, Миладинова колиба, Петровска махала, Црвени меџак* и др.), 3.2. Микротопоними мотивисани пољопривредним културама и начином коришћења тла (*Ванине баче, Голема ливада, Длага њива, Живинска гумна, Раткова арница, Степанов лаз* и многи други називи), 3.3. Микротопоними мотивисани ратарством и сточарством (*Конопљиште, Просиште, Тодорово кромпиреште, Црвена јабука; Бачевиште, Миљков говедарник, Овчарник, Шиљегарник* и др.), 3.4. Пчеларство (*Трмчиште* и сл.), 3.5. Микротопоними који означавају привредне објекте и производе (*Соћина кречана, Ђиримициница, Црепана* и др.), 3.6. Микротопоними који означавају путеве и прелазе (*Друм, Преслап, Прогон, Ђосински пут* и други), 3.7. Микротопоними мотивисани духовним животом (*Боговица, Запис, На крст, Црквиште* и остали називи).

Велики број микротопонима саставни је део семантичке групе 4. Микротопоними антропонимског порекла, који се даље гранају на 4.1. Микротопониме мотивисане мушким личним именом (*Бранкова ливада, Јовина чука, Миленково гумниште, Раткова арница, Станисова вртача* и многи други), 4.2. Микротопониме мотивисане личним или породичним надимком (*Талавчина појата, Шочини ораси; Бравински пут, Живинска гумна, Кетина падина* и други), 4.3. Микротопониме мотивисане презименом (*Миленковићи, Стевановићи* и др.), 4.4. Микротопониме мотивисане звањем, положајем, занимањем (*Агина њива, Деспотов кладанац, Попово гумно* и др.), 4.5. Микротопониме мотивисане етником (*Латинско гробје, Турско гумно, Циганска мала* и др.), 4.6. Микротопониме мотивисане женским именима (*Баба Марино, Милкин рид* и други) и 4.7. Микротопониме мотивисане сродственим терминима (*Бабин камен, Дедин гроб, Чикопејно* и остали називи).

Бројност оваквих назива потиче од потребе да се укаже на власничке односе у прошлости, тачније да се објекти издиференцирају према својој припадности оном имену које се налази у основи микропонима, било да објекат припада појединцу или читавој фамилији.

Семантичка група 5. Географски називи настали од других топонима обухвата три уже подгрупе – 5.1. Називи од ојконима (*Влашка падина*, *Краставачки пут*, *Миљковачка воденица*), 5.2. Називи од других микропонима (*Грмотрнска појата*, *Дулански пут*, *Беранска појата*) и 5.3. Називи настали од хоронима (*Албанија*).

Микропоними чија мотивација није прозирна, нити се могла довести у везу са било којом од наведених значењских групација, издвојени су оквиру семантичке групе 6. Микропоними недовољно јасне мотивисаности (*Латориште*, *Бретоњица* и још неколико назива). Оваквих микропонима на испитиваном терену нема у великом броју, а њихова семантичка нејасноћа може бити и последица екстралингвистичких фактора, попут неразговорног изговора информатора или фонетског преименовања имена локалитета.

Велики број забележених микропонимских назива био је погодан да се анализира и из творбеног, односно структурног угла. Установљено је више творбених модела у оквиру којих су се издвојили различити творбени типови.

Топонимизација апелатива, односно безафиксални творбени модел, спада у најосновнији вид именовања локалитета. Код оваквих образовања лексички садржај, који су апелативи носили, потиснут је у корист топономастичког, те се географским терминима нису означавали већ именовали одређени објекти (*Вртача*, *Дел*, *Клисуре*, *Падина*, *Поље*, *Рид* и др.).

Афиксалним творбеним моделом настао је велики број микропонима на испитиваном подручју. Подељен је на два подмодела – суфиксални творбени тип и префиксално-суфиксални творбени тип.

Суфиксални творбени тип наметнуо се као веома продуктиван приликом настанка назива. С тим у вези, микропонимске јединице творене су именичким и придевским суфиксима. Од именичких суфикса поменућемо суфиксе *-је* (*Бресје*, *Јабучје*, *Ливађе*, *Страње* и др.), *-ка* (*Јагодарка*, *Градинка*, *Орловка* и др.), *-ло* (*Солило*, *Топило* и др.), *-ина* (*Вучетина*, *Мртвина*, *Тријевина* и др.), *-ац* (*Дреновац*, *Змијевац*, *Церовац* и сл.), *-ица* (*Говедарница*, *Камениџица*, *Рајкиница*, *Штрковица* и др.), *-џи* (*Белкиџи*, *Маринџи*,

Пејаџи, То̀минци и сл.), *-иште* (*Ба̀чвиште, Ко̀либиште, Кра̀јиште, Је́чмиште, Прòсиште* и др.).

Као најпродуктивнији суфикс за грађење микротопонимских јединица издвојио се суфикс *-ица*, те је преко стотину назива творено помоћу поменутог афикса. Он уноси раличита значења у новонастале топониме и понаша се као суфиксални морфем чија је функција диференцијација онога што се налази у идентификационом делу микротопонимске творенице (*Ба̀рица, Бо̀говица, Мртви́ца, Ту̀мбица* и многи други називи).

Велику продуктивност у творби микротопонимских назива показали су и суфикси *-ци, -иште, -је, -ина, -ац, -ка* (*Маринковци, Пасуљиште, Ора̀ије, Горетина, Дра̀шковац, Гради́нка*).

У творби микротопонима учествовали су и придевски суфикси *-ов/-ев* (*Јанково, Китанови, Стеваново*), *-ин* (*Белчино, Дра̀жино, Пиргино*) и *-ски* (*Мијајловско, Моравско, Гробарско*).

У материјалу са испитиваног терена микротопоними су настали и префиксално-суфиксалним творбеним путем. Код таквих назива, префиксом се уноси диференцијано значење, пре свега просторно, док је суфиксисарана именица идентификациони члан линераног поретка: *За̀пађе, На̀ковац, Облѐговица, Подво̀дница, Збе́жиште* и други називи.

Најсложенији творбени модел у систему заплањских микротопонима посведочен је у једночланим топономастичким сложеницама (*Дла̀горница, Доброглед, Лѐпоглед, Кваси́гу̀с, Скачи́вода* и др.), и у двочланим и вишечланим синтагмама (*Вр̀ли бре́г, Голéми ри́д, Гор̀њи си́п, Жи́винска гу̀мна, Јовкин кла̀данац, Ма̀ла вртáча, Пра̀ва пади́на; За̀пис у По̀д, Ма̀ли шиља́сти ка́мен, Голéмо др́во у Голку, Голéмо др́во у Ма̀ли бу́чан* и многи други називи).

Као најбројније, издвојиле су се двочлане топономастичке синтагматске конструкције. У њиховој структури уочавају се два члана – идентификациони члан, који има функцију идентификације објекта, и диференцијални члан, који има функцију диференцијације објекта у односу на друге објекте у околини. Идентификациони члан, како потврђује наша грађа, увек је именица (*брдо, дел, колиба, њива, падина* и др.). Диференцијални члан најчешће је придев (*врли, големи, горњи, доњи, мали* и сл.), али може бити и број (*два, први*), као и именица (*Дула̀нче кла̀данче* и др.).

У оквиру двочланих топономастичких синтагми, најбројнија су назвања која су образована од придева као диференцијалног члана и апелативне именице као идентификационог члана (*Бела њива, Врли брег, Голема њива, Длага њива, Крива река, Мала чука, Равни камен, Широка падина, Црни камен, Стара њива* и др.). Код оваквих микропонима диференцијални члан је описни придев, којим се, углавном, реферише на изглед, величину, облик или конфигурацију објекта означеног именицом у идентификационом делу синтагматског споја.

Такође, веома бројни су и двочлани називи код којих се у диференцијалном делу микропонима налази присвојни придев настао од антропонима. На овај начин исказује се припадност именованог објекта имену које се налази у основи одредбеног дела назива (*Балчин бунар, Грљине буке, Кетине њиве, Лукина бара, Нозина гумна, Ракина појата, Стојчина долина, Ћосина гумна; Богденова арница, Гмитров кладанац, Лазаров дел, Павлов кладанац, Станкова појата, Цветкова јабука; Богдановска махала, Ђокинска појата, Ђуринска гумна, Јерска појата, Мишинска махала, Томинска долина, Петковска мала, Савинска махала*).

Посебан творбени тип чине микропоними код којих је идентификациони члан суфиксирана именица (*Велики шиљегарник, Велико стражшито, Густо буње, Мала ждребица, Црвени мењак, Старо ливађе*).

Поменути творбени образац веома је продуктиван код назива антропонимског порекла, па се у творбеном поретку јавља присвојни придев од антропонима (личног или породичног имена и надимка) и суфиксирана именица (*Златково појатиште, Миладиново кладанче, Тодорово кромпиршито; Балчино стружшито, Лилкино трлиште, Римпини лештари; Ајдучко падалиште, Цилипско кромпиршито* и др.).

Творбени тип код кога је идентификациони члан на првом месту, а диференцијални на другом слабе је продуктивности на испитиваном подручју. Забележена су само два микропонима *Рамниште жућајско* и *Шоборка Цупоњина*.

У материјалу којим располажемо налазе се микропонимске јединице код којих је диференцијални члан синтагме глаголски придев: *Копане земље, Писани камен, Горели лом, Смердли кладанац*.

Један број микротопонимских назива постао је од двочланог микротопонима који постаје диференцијални члан синтагме. Идентификациони члан је безафиксални апелатив. Такви су називи *Голиде́лска ре́ка*, *Дугопо́љска водени́ца*, *Новасе́лска водени́ца* и др.

Именовање локалитета привидно двочланим називима, који су настали од двочланих ојконима код којих је испуштен придевски члан синтагме, није непознато на заплањском подручју: *Ба̀рбешка ре́ка*, *Вла́шка лива́да*, *Вла́шка пади́на*, *Вла́шка ре́ка*, *Дра́говска водени́ца*, *Дра́говска кори́та*, *Души́чка ре́ка*, *Души́чко врело́* и др.

По стуктури спадају у двочлане конструкције и микротопоними код којих су и диференцијални и идентификациони члан именице. На истраживаном географском простору није забележен велики број таквих назива, те су у подацима са терена похрањени примери попут *Га̀рван до́л*, *Дула́нче кла́данче* и други.

У називима попут *Два́ гло́га*, *Три́ локве́*, *Три́ пећи́це*; *Пр́ви чикѐр*, *Дру́ги чу́кер*, *Тре́ћи чикѐр* диференцијални члан микротопонимске синтагматске конструкције је основни или редни број.

Незнатан број микротопонима, свега четири, спада у елиптичне двочлане синтагме: *Гњи́ла*, *Дла́га*, *Ра́вна* и *Чркве́на*.

У микротопонимском систему истраживаног подручја присутни су и елиптични трочлани називи. То су, формално гледано, двочлане синтагме, код којих је испуштен један члан. Најбројније елиптичне трочлане синтагме су предлошко-падежне конструкције: *Код поја́ту*, *Крај ри́д*, *На Ба́ру*, *Над Мора́ву*, *Пот село́*, *Преко де́л*, *У Ва́ду*, *Уз Ре́брину* и др.

Именовање објеката на терену ређе је трочланим називима, али се не може занемарити и њихово присуство у микротопонимском систему подручја Заплања. Издајамо микротопониме *Ва́да у Вре́ло*, *За́пис у Алу́гу*, *Кла́данац у Бу́чан*, *Њи́ва на доли́ну*, *Пу́т за Дубра́ву* и сл., као и називе код којих диференцијални део синтагме чине два придева *Го́рња Вла́шка лива́да*, *До́ња Вла́шка лива́да*, *Ве́лики шиља́сти ка́мен*, *Ма́ли шиља́сти ка́мен*.

У неким називима дошло је до испуштања апелатива, па су се оформиле елиптичне четворочлане синтагме, попут *Преко Гу́сину бу́ку*, *У Пр́чино бра́ниште* и др.

Структурно су најсложеније четворочлане и петочлане топономастичке синтагме. На испитиваном подручју њихов удео је незнатан, али подједнако битан због своје

сложености, чиме су указује на диверзитет назива присутних у топономастичком систему Запања.

Четворочлани су називи *Запис у Големо дрво*, *Кладанац у Голи рид*, *Мос на Влашку реку*, *Пут за доње Јагличје* и др. Забележена су само два петочлана назива, и то *Велика пећ у Велики пропор* и *Големо дрво у Мали бучан*.

Посебну пажњу завређују елиптичне петочлане синтагме, које се веома ретко срећу на терену: *На Тиша Касапино гумно* и *У Љубе Калаварде гумно*. Код оваквих назива испуштен је апелатив.

Микротопоними запањског краја, сагледани у целини, претежно су словенског порекла и такво стање највише се огледа у називима који су мотивисани природним карактеристикама и начином обраде земљишта. Као несловенски микротопоними присутни су називи који припадају сфери сточарства и занатства. Утицај старобалканске (влашке) лексике видљив је у називима попут *Бачвиште*, *Бачиште*, *Каменита струга*. Влашког порекла су и понеки антропоними, попут имена *Mutul* у микротопониму *Мутулица*. Грчког порекла су називи *Друм*, *Манастириште*, док је турска лексика новијег датума и назире се у назвањима који су у вези са трговином и занатством, као што су микротопоними *Кале*, *Каравански пут*, *Ћиримиџиница* и др.

Овакво стање у микротопонимији, као посебном и веома значајном језичком и културном микросистему, доводи до закључка да се на овом простору у великом проценту очувао словенски етнички и језички континуитет, те да су називи веома стари и нису подвргнути утицајима других народа који су овим крајем пролазили.

Истраживање које је спроведено на територији Запања, осмишљено према већ устаљеним методолошким оквирима присутним у ономастичкој научној дисциплини, може бити значајно и за даља ономастичка истраживања овог краја, али и шире географске области. Као будући изазов наметнула се идеја да се сакупе и семантички и творбено класификују антропоними на запањском терену, те да се на тај начин обухвати целокупан ономастички систем поменуте географске и административне регије.

VIII. НАПОМЕНЕ УЗ РЕЧНИК МИКРОТОПОНИМА

У Речнику микротопонима који следи налазе се једночлане и вишечлане топономастичке одреднице. Речник микротопонима броји преко 2 000 топонимских јединица које су забележене на територији Запаља.³⁶⁰

Грађа је акцентована и уазбучена. Ономастичке јединице навођене су у облику који је забележен на терену, транскрипцијом разговора који је снимљен са информаторима, као и директним бележењем микротопонимских назива – а то је, у већини примера, номинатив јединице.

После назива локалитета уследило је објашњење на шта се реалија у простору односи, као и скраћеница села у којем је објекат забележен (на пример: Арни́ца – шума Со, Анђелковска водени́ца – воденица на Врелу ГДу). Код неких микротопонима назив се односи на више локалитета у простору, а ти локалитети припадају атару истог села (Ајду́чке коли́бе – 1. шума; 2. утрина од села према Бабичко; 3. место где извире Влашка река ГВ, Ба́бина гузи́ца – 1. стена; 2. део планине Ко). Тада је скраћеница села у којем је микротопоним потврђен навођена на крају одреднице.

Исти назив, с друге стране, може реферисати на неколико локалитета који се налазе у различитим селима, било суседним или не (Андре́јина поја́та – 1. појата ГДр; 2. пашњаци ГДр; 3. њиве О; 4. ливаде О, Ба́рје – 1. њиве ВВ ГДу ДДр Ли; 2. земљиште на којем се налазе бензинска пумпа и школа ВВ; 3. шума ДДр; 4. ливаде Ли). У том случају су поред сваког локалитета навођене скраћенице села у којима је назив забележен.

У материјалу су присутни и примери код којих се микротопонимом именује један локалитет у простору, али тај локалитет „деле” атари неколико села (Ба́бичка го́ра –

³⁶⁰ Лексикографским поступцима и развојем лексикографских дефиниција у дијалектолошким речницима бавила се М. Илић, анализирајући речнике југоисточне Србије и структуру њихових одредница. Истиче да је битно обратити пажњу на следеће параметре: етимолошки подаци у речницима, граматички подаци, семантичка дефиниција одреднице, квалификатори који означавају маркираност лексике према неком параметру, полисемија и хомонимија, потврде у говору, ознаке пункта (Илић 2013: 125–126).

Ономастичка грађа може се наћи и у дијалекатским речницима југоисточне Србије. О томе говори Т. Трајковић износећи закључке да се однос према таквој врсти грађе мењао, а то је у великој мери зависило од ауторовог личног става. У неким речницима уопште нема ономастичке грађе, док је у другим ономастичка лексика похрањена у великом броју. Стога Т. Трајковић закључује да ауторима дијалекатских речника није било лако одредити се за неко од могућих решења. „Потпуним занемаривањем ономастикона губи се на језичком богатству, доследним записивањем оптерећује се речник као слика једног говора, а оптималан избор може бити веома неодређен” (Трајковић 2013: 366–367).

планина Га ДБ ДДр). Тада се поред реалије у простору наводе скраћенице села у којима је микротопоним забележен.

У говору се могу паралелно чути и по две фонетске реализације за исти микротопоним, попут примера Бузал^ак / Бузел^ак – 1. били пашњаци В; 2. њиве В ГБ; 3. део поља Со. Тада се оба облика наводе један поред другог, док са десне стране одреднице следе реалије на које се упућује називом, као и скраћенице села у којима је микротопоним забележен.

Ова појава посебно је приметна код назива делова села, односно махала: Бо^гдановци / Бо^гдановска мах^ала – део села, махала Ча, Вет^анци / Вет^анска мал^а – део села, махала ДБ.

Уколико се у једном селу издваја посебна фонетска варијанта забележеног микротопонима, а то је посебно уочено код назива са полугласником, микротопоними су навођени један испод другог како би се ареално указало на језичку распрострањеност дате особине: Ба^зје – 1. ливаде ВК ДДр; 2. пашњаци ВК Кр; 3. шума ДДр Кр; 4. извор ДДр; Б^эзје – 1. ливаде; 2. пашњаци ВК.

Напоменућемо да је број микротопонимских назива на терену већи од оног који се у Речнику налази. Два су разлога за то. Први је да се један назив може потврдити у атарима неколико села, и односити се на више локалитета у простору, али ће у Речнику бити наведен само једном (Д^ел – 1. њиве ВК ГДу ГХ ДДу Ја Ко МВ О РД Се Ча Ш; 2. брдо Га Гр О; 3. шума Га ГХ Ли О РД Се; 4. ливаде О; 5. пашњаци ДДу Те Ча; 6. утрина ВВ Ча; 7. воћњаци ДДу Ча; 8. део села ДП; 9. кладенац ДП; 10. некада се налазила школа на том месту ДП; 11. гробље ВВ; 12. гумниште ГХ; 13. некада се ту налазио запис Ја Ш). Из наведеног можемо закључити да се називом Д^ел упућује на њиве које се налазе у многим селима у Запању, а та села не морају бити суседна. Овим називом именују се и шуме, ливаде, па чак и кладенци, гробља и други објекти.

Други разлог је да је, услед све већих миграција и девастације села, све мање људи који се баве пољопривредом и њеним гранама. Стога, претпостављамо, да је један део топономастичке лексике заборављен, те да се информатори са којима смо разговарали на терену нису могли присетити свих назива које су њихови преци користили како би именовали локалитете њима значајне за егзистенцију и опстанак на селу.

Како у заплањском говору није забележена фонема *x*, у Речнику нема одредница под овим словом (на спорадичне примере са фонемом *x* у иницијалном и медијалном положају указано је у делу о фонетским одликама).

На истраживаном терену нису забележени ни називи који почињу сугласником *ϕ*. С друге стране, говор познаје фонему *s*, па су микропоними који почињу овим словом нашли своје место у Речнику.

IX. РЕЧНИК МИКРОТОПОНИМА

А

Авли'че – махала ДБ

Ѐгина њива – некада њиве, сада земљиште обрасло ситним растињем Ча

Ајдучка алога – 1. зараван; 2. удолина на Сувој планини; 3. шума ВВ

Ајдучка в'лога – 1. њиве; 2. удолина МК

Ајдучке колибе – 1. шума; 2. утрина од села према Бабичко; 3. место где извире Влашка река ГВ

Ајдучки кла'данац – 1. пашњаци ВК Га; 2. извор ВК ГДр Кр РД; 3. кладенац Ли; 4. шума Га ГДр Кр Ли; 5. ориште Га

Ајдучко па'далиште – стена ГДу

Ѐтина па'дина – шума Ли

Алб'анија – део села, махала Та

Ѐленчино гу'мно – појата ГВ

Ѐлога – њиве ГДу

Ѐлуга – 1. свето дрво оскоруша Гр; 2. брдо Гр; 3. шуме МКу; 4. њиве МКу; 5. некада виногради МКу

Андрејина пој'ата – 1. појата ГДр; 2. пашњаци ГДр; 3. њиве О; 4. ливаде О

Анђелковска водени'ца – воденица на Врелу ГДу

Арни'ца – шума Со

Арни'це – 1. утрина; 2. некада пашњак Гр

Арни'чје – њиве Ка

Аци'ница – 1. две махале; 2. воћњаци; 3. поље; 4. њиве ГВ

Б

Ба'ба и де'да – стена Се

Ба'ба Мари'но – чесма, вода Ко

Ба'ба-Недељин кла'данац – извор, кладенац РД

Бабара'динци – део села, махала ГБ

Баба-Стојино – шума Со

Ба̀бина гузи́ца – 1. стена; 2. део планине Ко
 Ба̀бина доли́на – 1. поток; 2. шума ДДу
 Ба̀бина пади́на – 1. удолина; 2. шума ВК
 Ба̀бин грóб – 1. стена на Сувој планини Ко; 2. шума Се
 Ба̀бин до́л – 1. њиве; 2. шуме Со
 Ба̀бини кра́ци – 1. шума; 2. ливаде Со
 Ба̀бин ка́мен – 1. шума; 2. њиве Га
 Ба̀бичка го́ра – планина Га ДБ ДДр
 Ба̀бичко – 1. њиве ВК РД; 2. шума ВК; 3. воћњаци РД
 База́к – извор, одатле узета вода за село В
 Базде́на ба́ра – 1. ливада; 2. бара; 3. вода Со
 Ба́зје – 1. ливаде ВК ДДр; 2. пашњаци ВК Кр; 3. шума ДДр Кр; 4. извор ДДр
 Бə́зје – 1. ливаде; 2. пашњаци ВК
 Базо́ва пади́на – удолина Ка
 Базо́вица – шума Ду
 Ба́ј(а)ница – 1. река; 2. њиве ДДр
 Ба́јина столи́ца – 1. део планине; 2. стена ВК
 Ба́јкино гу́мно – гумно ГДу
 Ба́јковарница – 1. ливаде; 2. шљивари; 3. кладенац према селу Краставче ГВ
 Ба́јћин извор – 1. извор; 2. ливаде Кр
 Бала́ци – део села, махала О
 Ба́ли ниша́н – ливаде Ш
 Ба́лчин буна́р – 1. њиве; 2. колибе, штале ГХ
 Ба́лчино стру́жиште – 1. ливаде ВК; 2. пашњаци ВК; 3. шума МК; 4. камењар МК
 Баљо́зово бра́ниште – шума Ко
 Бандаци́ – део села, махала Ш
 Банде́р – 1. брдо ка Новом Селу; 2. врх; 3. шума; 4. некада римски град ДБ
 Ба́ндине лива́де – ливаде Ка
 Бани́нска ма́ла – део села, махала РД

Ба̀ра – 1. шума ГВ МК Ш; 2. њиве ГБ ДП; 3. баште ГВ; 4. брдо ГВ; 5. вододржно земљиште ДБ; 6. стари заветни крст ДБ Ја; 7. део планине, планиште Ко; 8. ливаде Ли МК Ће, Ш; 9. пашњаци Ш

Ба̀рбешка ре́ка – река (настаје од Влашке реке и Мегуничке реке), улива се у Јужну Мораву ДБ Т

Ба̀рбешки рид – 1. њиве; 2. шума В

Ба̀ре – 1. ливаде ДБ; 2. чесма Ја; 3. део поља Со

Ба̀рица – 1. ливаде ВК Ш; 2. долина Ко

Ба̀рице – ливаде Ка МК

Ба̀рја̀рци – део села, махала

Ба̀рје – 1. њиве ВВ ГДу ДДр Ли; 2. земљиште на којем се налазе бензинска пумпа и школа ВВ; 3. шума ДДр; 4. ливаде Ли

Ба̀рски ка̀мен – 1. шума; 2. камењар МК

Ба̀рчина трла̀ – ливаде, некада постојали обори за овце ВК

Ба̀рчу̀га – 1. бара; 2. ориште (њиве које се више не ору) Га

Ба̀са̀рка – 1. ливаде; 2. шума Ш

Ба̀то̀в до̀л – 1. долина; 2. шума Ча

Ба̀ча – воћњаци О

Ба̀чвиште – 1. шума; 2. њива; 3. орна ГХ

Ба̀чѐвиште – 1. шума ВВ Га; 2. некада бачије за овце ВВ; 3. пашњаци Га; 4. вода Га; 5. њиве Ду Се; 6. извор Ја; 7. планиште Ја

Ба̀чѝште – 1. шума; 2. пашњаци В

Ба̀чка̀ло – 1. шума; 2. вода; 3. два вира (од села према Бабичко) ГВ

Ба̀чко̀ља̀к – извор, кладенац РД

Ба̀шња̀чко – њиве ГБ

Бе́женѝште – 1. ливаде; 2. извор Ко

Бе́кин за̀пис – 1. багрем; 2. ораси НС

Бе́ла арни́ца – шума Ли

Бе́ла во́да – 1. извор Гр; 2. шума Та; 3. чесма Та; 4. кладенац Та

Бе́ла водени́ца – воденица на Врелу ГДу ДБ

Бе́ла њи́ва – 1. део поља; 2. њиве ВК

Бела река – 1. део поља; 2. поток; 3. шума; 4. део села, махала ДДу

Белац – њиве ВК

Беле боцке – напуштено земљиште на којем су се некада чувале свиње, на том месту било је и игралиште ДБ

Белешёвица – шуме Ча

Бели брег – 1. њиве; 2. шума ГХ

Бел камен – шума НС

Бели камен – 1. шума ДДу Ли Ча; 2. део села, махала Гр

Бели поток – 1. поток Ће; 2. баште Ће; 3. воћњаци Ча; 4. њиве Ће Ча; 5. некада њиве, сада шума ДП

Белишёв дел – 1. шума; 2. воћњаци ДДу

Белкинци – део села, махала МКу

Белчино – 1. део поља; 2. њиве ВК

Бербатовска колиба – колиба, појата В

Бёрина падина – 1. виногради; 2. сада је један део насељен ГХ

Било – 1. брдо; 2. шума ГДр

Биљарци – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр

Бирдёнско браниште – шума Ко

Бисини – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр

Блага крушка – њиве Га

Блато – 1. пашњаци ДДр; 2. њиве Се; 3. ливаде Се

Блётошевац – 1. шума; 2. пашњаци ДДр

Блётошевачка река – поток ДДр

Богата глава – шума РД

Богдановци / Богдановска махала – део села, махала Ча

Богденова арница – шума Со

Богденова ливада – ливада, пашњак ГДу Ће

Боговица – 1. ловачка кућица ВВ; 2. ливаде ВВ; 3. шума Ш; 4. извор Ш; 5. пут ка Сувој планини Ш; 6. планишта Ш; 7. брдо Ш

Божариште – чесма Ко

Бождревац – 1. ливаде ВК МК; 2. вода МК

Бо̀жидарица – њиве Га
 Бо̀жидарички пото̀к – 1. поток; 2. удолина Га
 Бо̀жићевица – 1. шума Се; 2. њиве МВ Се; 3. ливаде Се
 Бо̀ја – 1. шума; 2. пашњак МК
 Бо̀јна провалија – 1. њиве; 2. воћњаци Ко
 Бо̀јчак – 1. шума; 2. извор Се
 Бомба̀шова колиба – колиба, појате Гр
 Бо̀њи ри́д^т – 1. шума; 2. брдо Га
 Боси́љкин кла̀данац – извор ВВ
 Боста́н(а) лива̀да – стена на Сувој планини Ко
 Бра̀винска колиба – колиба, појате Гр
 Бра̀вински пу̀т – пут, прилаз махали Бравињци Гр
 Бра̀вињски бре́г – део села, махала Гр
 Бра̀вињци – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр
 Бра̀ниште – њиве РД
 Бра̀нкова ба̀ра – 1. извор; 2. подводно земљиште ВК
 Бра̀нкова лива̀да – ливаде ВК
 Бра̀нков бунар – 1. бунар; 2. ливаде ВК
 Бра̀нковска воденица – воденица ДБ
 Бранча̀чка ма̀ла – део села, махала РД
 Бра̀нчина поја̀та – појата Ш
 Братани́ца – шума МК
 Брато́јница – 1. шума; 2. њиве; 3. воћњаци ДДу
 Бра̀тњова чу̀ка – шума Кр
 Бра̀ћевица – 1. ливаде; 2. шума Ка
 Бре́киња – 1. некада село; 2. сада багрем; 3. кладенац; 4. бунар ДП
 Бре́киње – 1. њиве; 2. део поља Кр
 Бре́нчино – шума Ли
 Бресја́нски пу̀т – пут МКу
 Бре́с – шума Со

Брѐсје – 1. центар села Гр; 2. поље МК; 3. ливаде МКу; 4. воденица и земљиште око воденице МКу
 Брѐс(т) – њиве Ли
 Брестави́ца – 1. њиве; 2. пашњаци Кр
 Брестова́чка доли́на – 1. шума; 2. пашњаци; 3. њиве Кр
 Брестови́ца – шуме Ча
 Брето́њица – 1. поље; 2. шума ДДу
 Брка́чки буна́р – 1. бунар; 2. део поља Кр
 Брљи́ве лива́де – ливаде ГЂ
 Бро́д – 1. део поља ВК; 2. њиве ВК ГДр ДДр (поред реке) Ли (поред реке) О; 3. ливаде Ли
 Броја́чка – 1. гора; 2. ливаде ВК
 Бршља́новица – 1. утрина према селу Краставче ГЂ; 2. планина Кр; 3. шума Кр
 Бузала́к / Бузела́к – 1. били пашњаци В; 2. њиве В ГЂ; 3. део поља Со
 Бу́јачица – 1. њива; 2. шума; 3. брдо Ко
 Бу́јерска тр́ла – ливаде ВК
 Бу́јна гла́ва – 1. колиба Ја Ча; 2. њиве Ја Ча; 3. шума Ча; 4. поље Ча
 Бу́ка – 1. ливаде; 2. извор (водовод); 3. пашњаци Ш
 Бука́р – 1. њиве ДП Ча; 2. брдо ДП; 3. шума ДП М; 4. ливаде Ча; 5. воћњаци Ча
 Бу́ке – 1. њиве ВВ О; 2. гробље В; 3. некада баште В; 4. шума Гр О
 Букиче́ – шума Ли
 Буко́в вла́с – букова шума ГЂ
 Бу́кове со́је – 1. шума; 2. извор одакле је узета вода за село В
 Бу́ковик – 1. чесма; 2. извор; 3. појила за стоку; 4. баште Ја
 Бу́ковци – део села, махала Ја
 Бумбало́во бу́чје – шума Ли
 Бунари́ште – багремова шума ГЂ
 Буна́р у Поља́ну – бунар ГДу
 Бу́нов до́л – 1. удолина; 2. шума; 3. њиве; 4. ливаде О
 Бу́рчина пади́на – поље ГДу
 Бу́сињске поја́те – појата В
 Бу́совци – део села, махала М

Бућавица / Бућевица – 1. шума Ли Се; 2. ливаде Ли Се; 3. њиве МВ Ли Се
 Бучан – 1. поље ГДу Кр; 2. шума ДП; 3. река ДП; 4. бунар ДП; 5. део села, махала ДП 6.
 њиве Кр; 7. поток Кр
 Бучански кладанци – 1. извор; 2. виногради; 3. баште; 4. воћњаци; 5. пашњаци Ко
 Бучанци – део села, махала Кр
 Бучар – шума Ш
 Бучика – шума БК
 Бучина падина – удолина ВК
 Бучје – 1. камењар ВВ Ш; 2. шума ГДу ДДр Ли М О Та; 3. воћњци ДДр Ли; 4. растиње,
 багрењар Ча; 5. ливаде Ш
 Бучка – 1. пут за село Тасковићи Гр; 2. њива Гр; 3. њиве ГХ
 Бучкарска појата – појате и остаци некадашњих колиба Та
 Бучкарски бунар – бунар Та
 Буцак – воћњак Ли

В

Вада – 1. канал кроз који тече вода која снабдева воденицу Ђурин дол ГХ; 2. шума Ш; 3.
 баште Ш; 4. појате Ш; 5. извор Ш; 6. пут ка Сувој планини Ш; 7. ливаде Ш
 Вада у Врело – вада ГДу
 Вада у Врелце – вада ГДу
 Вада у Пејину бару – вада ГДу
 Валожје – 1. шума ВК; 2. удолина ВК; 3. пашњак Ка
 Ваљак – 1. ливаде; 2. шума Со
 Ваљаница – равница Ја
 Вампирџов дол – њива МКу
 Ванин бунар – бунар В
 Ванине баче – 1. некада баште; 2. сада шума; 3. извор одакле је узета вода за село В
 Васина долиња – 1. удолине; 2. њиве; 3. шума М
 Вашљивац – 1. ливаде; 2. шума ВК
 Велика Војница – 1. поље; 2. њиве Та
 Велика ждребица – 1. ливада; 2. шума ВК

Ве́лика Ко́њска – пашњаци Се
 Ве́лика Ора́вица – некада виногради Т
 Ве́лика пећ у Ве́лики про́пор – пећина ГДу
 Ве́лики бу́чан – шума ГДу
 Ве́лики Миља́товац – шума Та
 Ве́лики про́пор – пут за Пољану ГДу
 Ве́лики чука́р – узвишица, брдо ГХ
 Ве́лики чукéр – 1. брдо; 2. шума Ће
 Ве́лики шиља́сти ка́мен – стена ВВ
 Ве́лики шиљега́рник – 1. брдо; 2. шума ГВ
 Ве́лико гло́јжје – њиве ДДр
 Ве́лико гради́ште – њиве ДДр
 Ве́лико жљебовé – 1. два извора; 2. ливаде; 3. некада виногради, воћњаци, њиве Ча
 Ве́лико стра́жиште – 1. некада ливаде; 2. сада шума ВВ
 Ве́лико ту́мбе – 1. утрина; 2. шума В
 Велі́чковци / Велі́чковце – део села, махала ВВ
 Ве́лкова водени́ца – воденица ГДр Ш
 Ве́лкова поја́та – 1. пашњак; 2. шума Со
 Ве́лкова ћупри́ја – мост Ча
 Ве́лкови – део села, махала Со
 Ве́лково гу́мно – пашњак ГХ
 Вена́ц – ливада где се брало цвеће Ко
 Венéц – 1. шума ВК ГДу МК; 2. камењар ГДу
 Венéжица – река ГХ Ча
 Вета́нци / Вета́нска малá – део села, махала ДБ
 Вештега́рски о́брт – ширина, слободан простор Кр
 Видо́јина лива́да – ливада ВВ
 Видо́јина поја́та – појата Та
 Ви́кало – брдо ГБ
 Вилáндричка ре́ка – река на граници са Виландрицом ГБ
 Виља́ци – део села, махала Ш

Виљачка воденица – воденица Ш
 Виљина воденица – воденица Ш
 Виљин камен – 1. стена; 2. камен; 3. поток; 4. долина Ко
 Виноградиште – 1. ледина, некада виногради; 2. извор, кладенац ГДу
 Винско – некада виногради Ли
 Винско коло – шума, шикара ДДр
 Вињажје – 1. ливада Ја; 2. воћњаци (шљивари) Ја; 3. шума М
 Вирови – 1. њива В; 2. део поља ВК; 3. извори ВК; 4. шума ГБ
 Вировје – њиве, ливаде Ш
 Витан – 1. шума; 2. некада њиве Ја
 Витановац – шума Со
 Витанац – 1. шума; 2. воћњаци ДДу
 Вићкова падина – 1. шума ГДу Со; 2. ливаде ГДу
 Вишан – стена Ће
 Вишње рамниште – њиве Ко
 Влајин брег – део села, махала Гр
 Влајини – део села, махала ГВ
 Влајино браниште – храстова шума Гр
 Влајкова чука – брдо Та
 Влашка долина – 1. шума; 2. удолина; 3. извори Кр
 Влашка ливада – 1. ливада В; 2. њиве ГБ
 Влашка падина – 1. шума; 2. удолина Га
 Влашка река – 1. река ГВ ДБ; 2. баште поред реке (река извире у шуми Ајдучке колибе;
 према Доњем Барбешу) ГВ
 Влашки пут – 1. пут према Горњем Барбешу ГВ; 2. пут за Горње Власе Гр
 Воденичиште – извор, кладенац Гр
 Водна вртача – шума Со
 Водни камен – шума Ду
 Водно било – шума НС
 Војак – 1. шума; 2. њиве; 3. ливаде ВК
 Војинова бука – 1. шума; 2. кладенац (одатле су мештани узели воду за село) Ду

Војкин камен – 1. шума Га ДДу Кр; 2. стена Га Кр; 3. пашњаци, према легенди са камена се
 бацила девојка у реку, бежећи од Турака ДДу; 4. брдо Кр
 Враголија / Врголија – 1. њиве ВК Ли РД; 2. шума РД
 Врања глава – 1. брдо; 2. шума ГДр
 Врањанци – део села, махала О
 Врњарница (Вршња арница) – 1. шума; 2. пашњаци ГДр
 Врањеви дел – поље ГДу
 Врачка падина – 1. камењар; 2. шума Ка
 Врбе – 1. поље; 2. њиве Та
 Врело – 1. извор ВК ГДу Ка МК О Со; 2. део села, махала ДДу; 3. њиве Ка; 4. ливаде МК;
 5. шума МК; 6. баште О
 Врелце – 1. извор; 2. њиве ГДу
 Врэнски кладанац – извор Ка
 Врла валога – 1. удолина; 2. камењар; 3. шума Ка
 Врла гарина – брдо ГВ
 Врла долина – 1. поток; 2. шума ДДу
 Врла прѹмка – 1. пут са ког се свлачи сено; 2. сипари Ш
 Врла страна – 1. шума ДДр; 2. њиве Ко
 Врли брег – 1. шума; 2. урвина; 3. вода; 4. пашњаци Ш
 Врли дол – 1. извор Га; 2. пашњаци Га; 3. шума Ли
 Врло огњиште – шума ДДр
 Врљак – 1. камењар; 2. пашњаци; 3. пут МК
 Врни дол – 1. шума ГВ; 2. долина ГВ; 3. пашњак ДП; 4. виноград ДП; 5. некада село ДП
 Врновица – 1. извор; 2. шума Га
 Врови – 1. ливаде МК Ш; 2. голаш (голина) МК; 3. стаза ка Сувој планини Ш; 4. падина Ш;
 5. камењари Ш
 Вртача – 1. извор; 2. удолина М
 Вртено круче – шума Ду
 Вртопска река – река (некада 19 воденица на тој реци) ВВ
 Врчарска мала – део села, махала НС
 Вршњик – 1. поље; 2. баште; 3. бунари; 4. њиве; 5. виноград Гр

Ву́јина ба́ра – њиве О

Ву́ча лива́да – 1. шума; 2. ливаде ГДр

Ву́четина – 1. њиве ВК РД 2. ливаде ВК; 3. воћњаци РД

Ву́чина доли́на – 1. њиве; 2. багрем и ситно растиње; 3. некада сађене јагоде ВВ

Ву́чина лива́да – 1. шума; 2. ливаде ДДр

Ву́чи рид – шума Ду

Ву́чја доли́на – шума Кр

Ву́чја орница – поље НС

Ву́чја ру́па – шума ДП

Ву́чје ру́пе – 1. долина; 2. шуме; 3. њиве Кр

Ву́чкова чу́ка – 1. ловачка кућица; 2. брдо ВВ

Ву́чков рид – шума Кр

Г

Га́бар – 1. брдо изнад села ВВ; 2. запуштене њиве и ливаде, некада појате, сада багрем ВВ;
3. шума Ко МК; 4. ливаде МК; 5. камењар О

Га́барје – 1. њиве; 2. ливаде Се;

Га́бер – 1. њива Ли; 2. ливада Ли; 3. шума Со; 4. брдо Со

Габра́к – 1. шума ГВ ДП Ду; 2. некада три воденице ГВ; 3. некада пашњак ДП

Габро́вр – 1. шума; 2. врх ГДу

Габро́(в) рт – 1. шума; 2. врх Ће

Гарави́ње – 1. део поља; 2. шума ГДу

Га́рван – 1. шума; 2. њиве; 3. виногради; 4. воћњаци Кр

Га́рван до́л – 1. долина; 2. страна брда ВК

Га́рваница – 1. шума ГВ; 2. утрина Ш; 3. камењари, сипари Ш

Гари́на – 1. њиве које се не ору Га; 2. шума Кр; 3. њиве РД

Гари́новица – 1. камењар; 2. део планине ВК

Гари́ње – 1. камењар ВК; 2. шума ВК МК; 3. котлина Ко; 4. долина испод борова Ко; 5.
багременова шума Ко

Гарска́ ре́ка – поток према селу Гаре Кр

Гарски́ прилеп – шума Со

Га̀рски пу̀т – 1. пут; 2. шума Га
 Га̀рско лива̀ђе – 1. њиве; 2. шума ДДр
 Гла̀ва – извор Ш
 Глави́ца – 1. брдо В; 2. шума В; 3. њиве ГДу
 Гла̀дан де́л – 1. брдо; 2. посна земља Ће
 Гладни́ца – 1. шума; 2. виногради Ду
 Главчи́на – 1. шума; 2. брдо; 3. део села, махала ГДу
 Гло̀г – шума Га
 Глогова̀ поља́на – њиве Ка
 Гло̀жје – 1. ливаде; 2. пашњаци ВК
 Гло̀жје – њиве ДДр
 Гља̀рски ри́д – шума, некада су на том месту постојале ћумуране Та
 Гми́тров кла̀данац – извор ДДр
 Гно̀јиште – 1. шума; 2. пашњаци НС
 Гњи́ла – 1. њиве; 2. виноград Ш
 Говедар́ник – 1. гора ВК; 2. ливаде ВК; 3. пашњаци ГДу Ка МК; 4. шума (у удолини затварана стока) Ка; 5. њиве МК; 6. ледина Ш; 7. простор ограђен камењем Ш
 Говедар́ница – шума ГДр
 Говедар́ска врви́на – шуме Ко
 Говедар́ски пу̀т – 1. шума; 2. пашњаци Со
 Гове́ђо чело́ – ливаде Ће
 Го̀гин це́р – њиве ВВ
 Гола́ш – 1. брдо; 2. некада равница и појата (трла) ВВ
 Го̀ле гарине́ – шума В
 Голё́ма арни́ца – 1. шума ГДу Ли; 2. њиве ГДу; 3. утрина Ли
 Голё́ма ба́ра – 1. ливаде; 2. извор ВК
 Голё́ма бу́ка – камењар, сипар Ш
 Голё́ма доли́на – 1. извор Га; 2. шума Га; 3. пашњаци Ће
 Голё́ма др́ва – 1. њиве; 2. воћњаци Ко
 Голё́ма Ду́шманица – 1. шума; 2. камењар ВК
 Голё́ма за́ј(е)дина – шума Га

Голѐма лива́да – 1. њиве; 2. ливаде Ли
 Голѐма њи́ва – 1. воћњак ГХ; 2. њива М
 Голѐма орница – њиве НС
 Голѐма пади́на – шума Со Ће
 Голѐма провалија – провалија Ш
 Голѐма ре́ка – 1. река, други назив је Драговска река ДДр; 2. њива ГХ
 Голѐма стена́ – стена, пут Ш
 Голѐма страна́ – шума ДДр
 Голѐма та́рла – шума ДДр
 Голѐме бу́ке – њиве ВВ
 Голѐме де́лке – њива ГХ
 Голѐми брег – 1. некада виногради; 2. сада пашњаци; 3. обрадиво земљиште; 4. воћњак ДБ
 Голѐми брес – стаза ка Сувој планини Ш
 Голѐми вр – 1. врх, део планине ВК Ће; 2. пландиште; место где се чувале овце Ко; 3. брдо
 Ће
 Голѐми де́л – 1. брдо; 2. сада шипраг, некада обрађивана земља Ка
 Голѐми ка́мен – 1. стена Гр; 2. шума ДДр
 Голѐми мо́с(т) – мост Ча
 Голѐми ора́си – 1. њиве; 2. пашњаци Ча
 Голѐми про́пор – ситна шума ГДу
 Голѐми ри́д – 1. шума В ГДр; 2. камењар ВВ Ш; 3. шума ГДр; 4. брдо Ш
 Голѐми чука́р – 1. брдо ГДр НС; 2. шума ГДр
 Голѐмо бра́ниште – шума ГХ
 Голѐмо Гради́ште – 1. њиве; 2. ливаде ВК
 Голѐмо др́во – 1. шума, велики дуб (храст) Га; 2. запис, некада ношене литије око дрвета
 ГДу; 3. њиве Ду
 Голѐмо др́во у Го́лку – некада запис (храст) Ча
 Голѐмо др́во у Ма́ли бу́чан – свето дрво (сада га нема) ГДу
 Голѐмо ко́ло – 1. камењари; 2. ливаде Ш
 Голѐмо лице́ – врх Ш
 Голѐмо тр́ње – 1. њиве ВК РД; 2. ливаде ВК

Голѐм пади́на – храстова шума Ча
 Го́ли де́л – 1. шума; 2. њиве ДДр
 Голидѐлска ре́ка – већи поток ДДр
 Го́ли ри́д – 1. шума В Ду НС Та; 2. брдо ДДр Ли; 3. њиве Т
 Го́лка – 1. виногради ДП; 2. шума ДП; 3. ливаде ДП; 4. делимично шумовит предео Ча; 5.
 пропланци Ча
 Го́лубовска водени́ца – воденица ГДу
 Голужња́к – 1. ливаде; 2. њиве; 3. шума О
 Голу́шњак – 1. њиве; 2. ливаде; 3. извор Ш
 Го́лчино – њиве ГДр Ли
 Гоља́к – шума Га
 Горѐженица – голет МК
 Горѐли ло́м – 1. вртача; 2. шума ГДу
 Горѐло се́но – поље ДДу
 Горѐтина – шума Кр
 Го́рња ба́ретина – њиве ГБ
 Го́рња Ва́да – пашњаци Ш
 Го́рња Вла́шка лива́да – њиве ГБ
 Го́рња врѐта – промка Ш
 Го́рња врѐтача – планиште Ко
 Го́рња Доли́на – 1. поток; 2. удолина Ш
 Го́рња Дубра́ва – њиве ГБ
 Го́рња запѐрчина – њиве Кр
 Го́рња мала́ – део села, махала В ВК ГБ ДДр Ка Кр М О Т
 Го́рња мрѐвина – шума Та
 Го́рња Ора́вица – 1. њиве; 2. шуме; 3. виногради Т
 Го́рња пади́на – пашњаци Ка
 Го́рња про́мка – 1. шума; 2. планиште Со
 Го́рња ре́ка – пољопривредно земљиште поред реке Та
 Го́рња Росу́ља – њиве РД
 Го́рња Ста́ра шу́ма – њиве Т

Г'орње ба'ште – ба'ште ГВ
 Г'орње Гради'ште – извор одакле су мештани села довели воду у село ВВ
 Г'орње Китке – 1. воћњаци; 2. брдо Га
 Г'орње Лазиње – 1. њиве; 2. воћњаци Ко
 Г'орње Нерезине – њиве ГХ
 Г'орње Слатиње – 1. биле њиве; 2. сада браниште ДП
 Г'орњи Бу'чан – ливаде ДП
 Г'орњи Длази поља'не – њиве Ча
 Г'орњи дуб'ец – део поља Кр
 Г'орњи Дула'н – њиве МКу
 Г'орњи жи'г – шума ГДр
 Г'орњи Зрла'н – 1. њиве; 2. воћњаци Га
 Г'орњи искру'так – део планине Ко
 Г'орњи ја'сен – шума Со
 Г'орњи Крс – ливада ГХ
 Г'орњи Мра'мор – шума ВК
 Г'орњи Осој – шума Ко
 Г'орњи пре'од – 1. шума; 2. пашњак; 3. долина; 4. кладенац Та
 Г'орњи си'п – 1. брдо; 2. шума Кр
 Горњобарбешка ре'ка – река која лети пресушује, в. Виландричка ре'ка ДБ
 Г'орњо ба'ре – 1. ливада; 2. њива ГБ
 Г'орњо гу'мно – пашњаци НС
 Г'орњо Јовкино рамни'ште – 1. брдо; 2. равница на брду; 3. ту се раније чувале овце Ја
 Г'орњо Лива'ђе – 1. пашњаци Га; 2. њиве ДДр; 3. шума ДДр
 Г'орњо Манасти'риште – део села, махала Га
 Г'орњо Роди'ње – шума ГБ
 Г'орњо штр'бо – пашњак Со
 Гору'н – шума ВК Ће
 Гору'ње – шума Га Гр Ли
 Г'орчин вино'град – виноград В
 Града'ц – 1. брдо; 2. остаци римског насеља Та

Гредѐц – 1. брдо; 2. развалине града Ли
 Гради́на – баште Та
 Гради́ниште – шума Та
 Гради́нке – пашњак Со
 Гради́ште – 1. њива ВВ; 2. извор ВВ; 3. некада римски град (римска извидница) ВВ ДБ Кр;
 4. брдо ДБ; 5. шума Кр Та
 Грани́ца – 1. део поља ВК; 2. њиве РД
 Грањи́ца – шума ДДу
 Грао́ пади́на – шума Те
 Грао́т – 1. ливаде; 2. шума Га
 Грацка́ врвина – пут ка Нишу Гр
 Грацка́ доли́на – 1. поток; 2. удолина Кр
 Грацка́ пади́на – 1. шума; 2. пашњаци Кр
 Грацка́ страна́ – камењар О
 Грацки кла́данац – извор (испод Градишта) Кр
 Грачка́ страна́ – 1. брдо; 2. страна Ка
 Гра́шиште – 1. некада њива и виногради; 2. шума; 3. брдо ДБ
 Гр́бовци – шума МК
 Гр́давица – 1. њиве; 2. шума Ли
 Грди́ште – 1. град у време Турака; 2. сада шума НС
 Гребано́вац – шума ГХ
 Грки́њска страна́ – потес Гр
 Грки́њска ре́ка – 1. река; 2. ливаде; 3. њиве МКу
 Грки́њски пу́т – пут ка селу Гркиња Та
 Грко́ва арни́ца – пашњак МК
 Гр́ков до́л – део поља Со
 Гр́ло – 1. извор; 2. поток Ка
 Гр́љине бу́ке – шума Со
 Гр́љино – шума Со
 Грљи́ште – шума Со
 Гр́м – 1. шума; 2. њиве ВК

Грмађе – 1. њиве МВ Ш; 2. ливада Ш; 3. воћњаци Ш; 4. гувна Ш
 Грмење – багремова шума Ко
 Грмо́трн – део села, махала МКу
 Грмо́трнска поја́та – појата МКу
 Грмо́трнски мо́ст – мост МКу
 Грмо́трнско гу́мно – гумно МКу
 Грно́(в) дѐн – 1. шума; 2. пашњак Ће
 Грно́ пато́к / Грно́поток – 1. планишта; 2. утрина Ко
 Грнча́ревица – њиве Гр
 Грнча́рска њи́ва – њива В
 Гро́б – 1. врх на Сувој планини ГДу Ка; 2. превој Ка
 Гроба́рско – шума ДДу
 Гро́биште – сеоско гробље ВК
 Гро́бје – 1. гробље Га ГДр ГДу ДДу МК О Се; 2. њиве ГДр
 Грозда́новска гу́мна – гумно МКу
 Грозда́нци – део села, махала Се
 Гр́ци / Гр́чка маха́ла – део села, махала Ча
 Гр́чко баче́виште – пашњаци Со
 Гу́бавац – 1. њиве; 2. виногради Ча
 Гу́мниште – 1. ливаде ВК; 2. виногради Ја; 3. део села, махала Ја; 4. сада пашњак (некада
 обављана вршидба) Ка МК; 5. њиве Ја Ко Ће; 6. воћњаци Ко; 7. шума Ко
 Гу́мно – 1. шљивар; 2. појате ГХ
 Гу́сина бу́ка – 1. извор ВВ; 2. пашњак Ш
 Гу́сина ре́ка – поток ВВ
 Гу́ста врта́ча – шума Со
 Гу́сте кру́шке – њива, део Дела ГХ
 Гу́сти меца́к – шума ВК
 Гу́сто бу́чје – шума ГДу
 Гу́тин буна́р – бунар В
 Гу́шевац – шума ВК
 Гу́штрев до́л – 1. брдо; 2. шума В

Гуштров гроб – 1. јабукарник; 2. шума В

Д

Дакино кладанче – 1. извор; 2. њиве Кр

Дадина глава – 1. шума; 2. део Сипара; 3. воћњаци; 4. засад борова МКу

Дајчевац – 1. њиве; 2. ливаде ВК

Дамњини до – шума ГБ

Данчалица – 1. њиве; 2. ливаде Се

Данчин дол – 1. удолина; 2. њиве Со

Даркова појата – шума Ду

Два глога – пашњак Ће

Два кладанца – извор Ду

Двојанка – њиве НС

Дебелџ – 1. планински врх Ка Ш; 2. брдо Ш

Дебеле појате – појате ДП

Дебели дел – 1. шума; 2. појате; 3. пашњаци Ко

Дебели рид – 1. брдо; 2. шума Ће

Дебело лече – 1. шума; 2. њиве; 3. ливаде МК

Деванова падина – багрем НС

Девет иворе – шума Со

Девојачки гроб – удолина између Соколовог камена и Трема, планински превој Ја ГДу Со
Ча

Девојачки камен – стена ГДу Со Ће

Деволеска – 1. биле њиве; 2. сада багрење, шибље Ја

Дедин гроб – 1. виногради; 2. некада гробље према Горњем Барбешу; 3. шума ГВ

Дедине – њива ГХ

Декићево њивче – њива Гр

Дел – 1. њиве ВК ГДу ГХ ДДу Ја Ко МВ О РД Се Ча Ш; 2. брдо Га Гр О; 3. шума Га ГХ Ли
О РД Се; 4. ливаде О; 5. пашњаци ДДу Ће Ча; 6. утрина ВВ Ча; 7. воћњаци ДДу Ча;
8. део села ДП; 9. кладенац ДП; 10. некада се налазила школа на том месту ДП; 11.
гробље ВВ; 12. гумниште ГХ; 13. некада се ту налазио запис Ја Ш

Делски пѹт – пут за село Краставче ДП
 Денска њива / Дењска њива – 1. њива В ГБ; 2. браниште В ГБ
 Дерјаница – њива ВВ
 Деруља – њиве Ли
 Деспотов кладанац – 1. извор; 2. кладанац Га
 Дивиџанов пролаз – стена на Сувој планини Ко
 Дивкова њива – шума НС
 Дивља црешња – шума Ли
 Дигната падина – удолина ДДу
 Дикино водениче – воденица поточара Гр
 Дилина појата – појата Ча
 Димитријина ливада – 1. ливаде; 2. шума ДДр
 Димтиријске баче – 1. биле баште; 2. ливада; 3. багрем НС
 Динина колиба – 1. њива; 2. некада колиба В
 Динина појата – појата В
 Динине њиве – шума Ду
 Дицино лојзе – виногради Т
 Длага – њиве ВК
 Длѣга локва – 1. шума; 2. ливаде; 3. пашњаци ВК
 Длага њива – 1. њиве; 2. виногради Ш
 Длѣга њива – њиве Со
 Длаге њиве – поље МК
 Длаги рид – 1. брдо; 2. шума Га
 Длѣги рид^т – 1. њиве; 2. ливаде ДДр
 Длаго^арница – њиве Те
 Длагоњца – 1. њиве поред Кутинске реке; 2. баште Та
 Длагорница – њиве ГБ
 Длагуница – растиње Ча
 Длази пољана – 1. некада њиве (оранице); 2. ископине за насеље Ча
 Длибине – 1. ливаде (сенокоше) Ка Ш; 2. пашњаци Ш; 3. утрина Ш
 Длибока валога – 1. удолина; 2. шума ВК

Длибо́ка врта́ча – шума Со
 Длибо́ка доли́на – 1. њиве; 2. шума ГХ
 Длибо́ка пади́на – 1. извор; 2. шума; 3. удолина Ли
 Длибо́ки до́л – 1. удолина МК Со; 2. шума МК; 3. њиве Со
 Длибоча́на – удолина ВК
 До́бра во́да – 1. извор Га ДДр Со; 2. шума ДДр
 До́бра по́точина – 1. шума; 2. поток Кр
 До́бри дрѐн – 1. баште; 2. њиве; 3. кладенац ГБ
 До́бри рид – 1. брдо; 2. пашњаци Га
 Доброглед – 1. шума; 2. брдо М
 До́кман – 1. шума; 2. камењар ВК
 Доли́на – 1. шума ВВ Кр М Ш; 2. ливаде ГДу М Ће; 3. њиве ВВ РД Ш; 4. поток Ка; 5. удолина Ка Кр; 6. воћњаци Ш; 7. чесма Ш
 Доли́нче – 1. шума; 2. поток Кр
 Доли́ње – 1. ливаде; 2. њиве; 3. поток Гр
 До́лња врта́ – промка Ш
 До́лња врта́ча – планиште Ко
 До́лња доли́на – удолина Ш
 До́лња запѐрчина – 1. њиве; 2. шума Кр
 До́лња мала́ – део села В ДДр Кр М
 До́лња про́мка – шума Со
 До́лња ре́ка – 1. њиве Кр РД; 2. речица РД
 До́лња Росу́ља – њиве РД
 До́лња ру́дина – ливаде Ш
 До́лње Ки́тке – 1. воћњаци; 2. брдо Га
 До́лње Ла́зиње – 1. њиве; 2. воћњаци Ко
 До́лњи Дла́зи поља́не – њиве Ча
 До́лњи дубѐц – 1. њиве; 2. део поља Кр
 До́лњи жи́г – шума ГДр
 До́лњи Зрла́н – 1. њиве; 2. воћњаци Га
 До́лњи искру́так – део планине Ко

До̀лњи Ла̀лошов дѐл – 1. њиве; 2. брдо Кр
 До̀лњи Мра̀мор – шума ВК
 До̀лњи Осòј – шума Ко
 До̀лњи сип – шума Кр
 До̀лњо Лива̀ђе – 1. пашњаци Га; 2. њиве ДДр; 3. ливаде ДДр
 До̀лњо Манастѝриште Га – део села, махала Га
 До̀лњо штр̀бо – пашњак Со
 До̀лњу о̀стру гла̀ва – 1. шума; 2. ливаде ГДр
 До̀љан Круша̀р – њиве Гр
 До̀нино гу̀мно – гумно ГДу
 До̀ња ба̀ретина – њиве ГБ
 До̀ња Вла̀шка лива̀да – њиве ГБ
 До̀ња Дубра̀ва – 1. њиве ГБ; 2. виноград Та; 3. воћњак Та
 До̀ња ма̀ла – део села ВК ГДу О Т Ча
 До̀ња мр̀твина – шума Та
 До̀ња Ора̀вица – њиве Т
 До̀ња рѐка – 1. поље; 2. њиве поред реке Та
 До̀ња Ста̀ра шу̀ма – њиве Т
 До̀ње Градѝште – римски град ВВ
 До̀ње ло̀јзе – шума ГХ
 До̀ње Нерèзине – њиве ГХ
 До̀ње по̀ље – њива Ш
 До̀ње рѐке – 1. њиве ДБ; 2. ливаде МКу; 3. пашњаци МКу
 До̀ње Сла̀тиње – 1. биле њиве; 2. сада браниште ДП
 До̀њи Бу̀чан – ливаде ДП
 До̀њи Дѐл – њиве ГДу
 До̀њи Дула̀н – њиве МКу
 До̀њи ка̀мен – пашњаци ГХ
 До̀њи прѐод – 1. шума; 2. пашњак; 3. долина; 4. кладенац Та
 До̀њо ба̀ре – 1. ливада; 2. њива ГБ
 До̀њо Јовкино ра̀мниште – 1. брдо; 2. некада се на том месту чувале овце Ја

До̀њо Роди́ње – виноград ГБ
 Драгилнац – њиве МК
 Дра̀говска водени́ца – воденица Ш
 Дра̀говска кори́та – 1. извор; 2. шума Га
 Дра̀говска ре́ка – 1. река; 2. део поља Со
 Дра̀говски пу̀т – пут за махалу Драговци Ја
 Дра̀говско – 1. виногради Ко; 2. њиве Ли
 Дра̀говци – део села, махала Ја
 Драго̀мирова поја́та – појата ДП
 Драго̀њи р̀т – ливаде ВК
 Драгоса́ј ла́з – шуме Ча
 Дра̀гошница – 1. река, дотиче из Драговља; 2. њиве ДДу
 Драгу́ша – 1. поток; 2. долина Та
 Дра̀жина њи́ва – њива ГБ
 Дра̀жино – резервоар за воду В
 Дра̀шковац – 1. река; 2. кладенац који је пресушио; 3. извор; 4. поље Гр
 Дре́н – 1. шума Га ГБ; 2. орине Га
 Др^(с)но́ва ба́ра – 1. шума; 2. ливаде ГДу
 Дренóва ба́ра – 1. некада бара; 2. извор; 3. планиште; 4. шума, некада се ту налазио дрен
 Гр
 Дренóва пади́на – 1. виногради; 2. воћњаци Ду
 Дренóвац – 1. вода; 2. шума ВК
 Дренóвик – 1. шума; 2. ливаде; 3. пашњаци; 4. поље; 5. њиве; 6. биле појате Ш
 Дре́ње – 1. њиве ВК Гр ГХ МВ РД Се; 2. ливаде ВК; 3. шума ГХ Се
 Дре́њци – део села, махала М
 Дренче́ – њива ГХ
 Дри́шин де́л – 1. шума ВК МК; 2. голет МК; 3. њиве МК
 Дрко́ве њиве – њиве Т
 Дрма́н – њиве, ливаде Се
 Дрсти́ло – шума Ли
 Дру́ги чу́кер – путања уз брдо Ће

Дру̀м – 1. део поља ВК; 2. њиве ВК РД Ш; 3. део села и центар села Т; 4. шуме Ча; 5. пут РД; 6. свето дрво Ш

Дуба̀ц – 1. шума; 2. некада ћелијска утрина ДП

Дубџ̀ц – 1. њиве Кр; 2. шума М

Ду̀бје – 1. поток Гр; 2. шума ГДу Гр; 3. њиве Гр

Дубра̀ва – 1. поље ВК ГДу ДБ О Та; 2. њиве ВВ ГБ ГДр ДБ МВ МКу Се Та; 3. део села ВВ ГХ ДДр МКу; 4. шума ГДр ГДу ДП М РД Се; 5. ливаде Гр Се; 6. пашњаци Гр Та; 7. багрем Гр; 8. воћњаци ДБ ДДу. 9. виноград Та

Дубра̀вска воденѝца – воденица ГДу

Дубра̀вско гу̀мно – гумно МКу

Дубра̀вци – део села, махала ГБ

Дуга̀љиште – пашњаци Га

Дуга̀новац – 1. њиве; 2. баште; 3. бунар; 4. потоци Ко

Ду̀га падѝна – шума Т

Дугопо̀љска воденѝца – воденица ГДу

Дугопо̀љски пу̀т – пут ка селу Дуга Пољана Ча

Ду̀д – њиве Т

Ду̀д^т – њиве РД

Дула̀н – 1. њиве В Ја МКу; 2. баште В; 3. пашњаци В; 4. део села, махала Га; 5. долина ГВ; 6. шљивар ДП; 7. виноград ДП; 8. поток ГБ; 9. шума Ја; 10. извор Ја; 11. кладенац Ли МКу; 12. део Сипара МКу

Дула̀нски пу̀т – пут према махали Дулан Га

Дула̀нче – 1. њиве; 2. извор; 3. ливаде ГДу

Дула̀нче кла̀данче – кладенац ГДу

Ду̀ње – ливаде МВ

Дуњѐвиште – 1. поље; 2. њиве Ће

Ду̀њиште – део села, махала ГДу

Дупа̀новци – део села, махала Ча

Душа̀нова трла̀ – пашњаци и обори за овце ВК

Душа̀нове ба̀че – 1. извор; 2. појата В

Душа̀нови вино̀гради – виноград В

Душаново село – део села, махала
Душкина пади́на – 1. удолина; 2. воћњаци; 3. пашњаци Ча
Душмановица – 1. шума; 2. ливаде; 3. њиве Гр
Душничка ре́ка – река, касније Кутинска река Га
Душничко врело – јако крашко врело (део воде узет за водовод) ГДу
Душња пади́на – удолина Ће

Ђ

Ђађине лива́де – ливаде ВК
Ђела́чка водени́ца – воденица Та
Ђипкови – део села, махала ГВ
Ђокинска маха́ла – део села, махала НС
Ђокинска поја́та – појата НС
Ђолин бука́р – извор Гр
Ђорђи́јина поја́та – појата Та
Ђорина пади́на – њиве Ће
Ђорђинска маха́ла – део села, махала НС
Ђорина кру́шка – 1. њиве; 2. шуме Т
Ђорчински ора́ – дрво старо преко 200 година Гр
Ђорчински пу́т – пут, прилаз махали Ђорчинци Гр
Ђорчинци – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр
Ђураци́ – део села, махала О Се
Ђу́рђевица – 1. шума; 2. багрем; 3. некада њиве ГБ
Ђу́рина ба́ра – њиве Се
Ђу́рина доли́на – 1. њиве; 2. поље Со
Ђу́рин до́л – 1. воденица; 2. кладенац; 3. гумно, колиба; 4. шума ГХ
Ђу́рине њи́ве – њиве О
Ђу́ринска гу́мна – њиве ГБ
Ђу́рин тра́п – багремова шума Ко
Ђу́ринци – део села, махала ГБ

Ж

Жа́жино – шума Ли

Ждави́на – речица, извори ВК

Ждреби́ца – 1. ливаде ВК МК; 2. њиве ВК; 3. шума МК

Же́жнице – воћњаци НС

Же́љкин рид – багрем НС

Жи́вина водени́ца – воденица ГХ МКу Та

Жи́вино пла́ндиште – 1. камењар; 2. сипови Ш

Жи́винска гу́мна – део Дела ГХ

Жи́вински буна́р – бунар ГХ

Жи́вков рид^т – шума Га

Жи́вковски пу́т – пут, прилаз махали Живковци Гр

Жи́вковци – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр О

Жи́вчин кла́данац – кладенац који је пресушио ГВ

Жљебове́ – 1. извор Ће, два извора Ча; 2. ливаде Ча; 3. некада виногради, воћњаци, њиве
Ча

Жожа́нова водени́ца – воденица Ш

Жута́јци – део села, махала МК

Жу́тини – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр

Жу́тино водени́че – воденица поточара Гр

З

За́бел – 1. њиве ВВ Ли МК Со Та; 2. ливаде Ли Со; 3. део села, махала О; 4. шума ВВ Та
Ш; 5. поље Та; 6. пашњак Та; 7. брдо Та; 8. врзина Ш

Завеза́љско – 1. воћњаци; 2. виногради Ко

Заво́ј – 1. река ГХ; 2. шљивар ГХ; 3. вода Ко; 4. њиве Ко Кр Со; 5. воћњаци Ко; 6. шума Ко
Кр

Заво́јак – ливаде МК

За́дружни воћњак – воћњак Та

За́јац – 1. шума; 2. некада појате ГВ

За́једница – 1. њиве В Та; 2. ливаде В Ш; 3. мост В; 4. шума МК

Заједница Млака – 1. воћњаци; 2. део села, махала В
 Заједничке ливаде – ливаде Ш
 Заједничко – шума Ча
 Зајчар – 1. ливаде ВВ; 2. брдо ВВ; 3. пут ка Сувој планини Ш
 Зајча струга – 1. пашњак; 2. планински превој Со
 Зајчи рид^т – 1. шума; 2. ливада М
 Занога – део планине ВК
 Запађе – 1. воћњаци Кр; 2. њиве Кр; 3. пашњаци Кр; 4. ливаде МК
 Запёрчино – шуме Ча
 Запис – шума Га Ли Ће
 Записна бука – 1. шума; 2. ориште Га
 Запис код цркву – запис, свето дрво Ја
 Запис у Алугу – запис МКу
 Запис у Големо дрво – запис Ко
 Запис у Калило – свето дрво Ш
 Запис у Ковачевицу – запис МКу
 Запис у Лојза – запис МКу
 Запис у Милкин дёл – запис МКу
 Запис у Милинци – запис Та
 Запис у Нерезину – свето дрво ГХ
 Запис у Обложине – запис Ко
 Запис у Орини – запис Та
 Запис у Под – запис Та
 Запис у Привни поток – запис МКу
 Запис у Страње – запис Ко
 Запође – 1. њиве; 2. шума Ће
 Зарат – 1. ливаде; 2. извор Ко
 Зарожак – 1. шума; 2. њиве; 3. ливаде Ли
 Збег – 1. део планине Ко; 2. шума М
 Збежиште – њиве МКу
 Зеленика – 1. шума; 2. врх Га

Зелѐнке – 1. баште; 2. њиве Ће
 Зла̀ долѝна – 1. удолина; 2. шума М
 Зла̀нска поља̀на – пашњаци Ка
 Златарѐвица – 1. њиве; 2. пашњаци М
 Злат̀кове па̀ре – шума према Доњем Барбешу ГВ
 Злат̀ково пој̀атиште – шума ГВ
 Злѐм до̀л – 1. удолина; 2. шума ВК
 Злѝ до̀л – 1. шума; 2. долина; 3. поток Та
 Змиј̀арник – 1. виногради; 2. сада шуме Т
 Змиј̀евац – 1. извор (шопа) ВК; 2. ливаде ВК; 3. вода МК; 4. шума МК
 Змиј̀ова лива̀да – 1. ливада на сунчаној страни Ће; 2. камењар; 3. зараван изнад Соколовог
 камена Ча
 Зна̀к – шума ГДр
 Зој̀кино колѝпче – 1. део Дела; 2. некада виноград Гр
 Зрла̀н – 1. њиве; 2. воћњаци Га
 Зука̀ци / Сука̀ци – део села, махала ВВ

S

Сика̀р – извор МК
 Су̀кино – 1. шљивар; 2. багрем ГХ
 Сука̀ци – део села, махала ВВ, в. Зука̀ци

И

Ѐбровица – 1. врх на Селичевици, ту се налази репетитор В Гр; 2. пашњак Гр; 3. ливаде Гр;
 4. сада излетиште Гр
 Ива̀ – извор ВК
 Ѐвковска ма̀ла – део села, махала РД
 Ѐвковци – део села, махала ГБ
 Ѐгриште – 1. пашњаци; 2. део планине Ко
 Изво̀р – 1. извор Ка; 2. њиве Ка; 3. шума Ка Та; 4. државна шума Ко; 5. утрина Ко; 6. вода
 Ко Та; 7. некада кладенац Та

Изво̀рска у̀трина – утрина Та
 Или́и ин брòд – њиве поред реке Кр
 Или́н кла̀данац – извор Со
 Или́нска водени́ца – 1. воденица; 2. њиве; 3. ливаде О
 Или́нска поја́та – појате и остаци некадашњих колиба Та
 Или́нски буна̀р – бунар Та
 Ђи́цинска водени́ца – воденица ДБ

Ј

Ја̀блан – 1. чесма; 2. извор; 3. њиве Ча
 Ја̀бланска доли́на – потоци Ко
 Ја̀буковик – шума Ли
 Ја̀буче – 1. њиве; 2. ливаде; 3. пашњаци Ча
 Ја̀бучје – 1. пут за Чагровац Ја; 2. потоци Ко
 Ја̀вор – 1. шума ВК ГДу Ће Ш; 2. ливада ВК; 3. камењар ВК; 4. пашњак ГДу Се Ш; 5. некада њиве Ш; 6. брдо Ш; 7. шикара Ш
 Јавори́чје – 1. камењар; 2. шума Ка
 Јагли́чки до̀л – речица Ча
 Јагли́чки пу̀т – пут ка селу Јагличје Ча
 Ја̀гњило – њиве Ка Се
 Јагода́рка – 1. њиве; 2. баште; 3. воћњаци ДБ
 Ја̀з – 1. корито ваде устава, брана где се вода акумулирала за потребе воденице ГХ; 2. њиве
 РД

Ја̀збина – 1. ливаде ВК ДДр; 2. поток ВК; 3. њиве Га ДДр; 4. шума Га Та; 5. брдо Та
 Ја̀збине – 1. шума ГВ Ка НС Со; 2. рупе Со
 Ја̀збиње – шума Ли Ш
 Јало̀в (Јело̀в) / Ело̀в пажар – извор ГДу
 Ја̀ма – део села, махала МКу
 Ја̀мје – 1. ливаде; 2. део села ВК
 Ја̀мке – њиве према селу Горње Власе ДБ
 Ја̀мска доли́на – долина МКу

Ја̀мски пу̀т – пут за махалу Јама МКу
 Ја̀нково – равниште (равнице) Ја
 Ја̀нковска водени́ца – једина воденица која и сада ради ГДу
 Ја̀нковска гу̀мна – гумно ГВ
 Ја̀нковска поја́та – 1. појата; 2. ливада ГДу
 Ја̀нков чуке́р – 1. камен; 2. стена Ће
 Ја̀нков шума́к – шума Ли
 Ја̀нку̀лска доли́на – 1. шума; 2. одатле узета вода за село Т
 Ја̀нчић – њиве Т
 Ја̀њочу́ка / Ја́јна чу́ка / Ја́јина чу́ка – 1. шума ГДр Со; 2. њиве Со
 Ја̀рловица – 1. некада ливада ВВ; 2. сада шума ВВ; 3. брдо ВВ; 4. ливаде МК; 5. голина МК
 Ја́сен – њиве Се
 Ја́сеновка – 1. шума; 2. удолина Кр
 Јасења́к – шума Та
 Ја́сење – 1. њиве МК НС; 2. ливаде МК; 3. шљивар НС
 Јаси́че – 1. део поља; 2. некада извор Кр
 Ја́стребов ри́д^Т – 1. шума; 2. брдо Кр
 Јегали́ште – шуме Ко
 Јегли́чки до́ – воденица Ја
 Језа́ва – 1. њиве поред Јужне Мораве; 2. баште Т
 Језа́ве – 1. ливаде; 2. баште; 3. њиве МКу
 Језе́ро – 1. њива В ГБ ДДу Ду; 2. виногради ГБ Ду Т; 3. воћњаци ДДу О Т; 4. део села,
 махала Кр; 5. шума М Ш
 Језе́рце – шума Кр
 Је́кина њи́ва – њива ГБ
 Јела́шје – део села, махала Гр
 Јелен – њиве МК
 Јелена́чки до́л – шума ДП Ча
 (Ј)еленкова поја́та – 1. извор В; 2. појата В Та
 Јеленкови́ца – 1. ливаде; 2. забрани ВК
 Јелки́н до́л – њиве Ли

(Ј)елов пажар – 1. шума; 2. извор Со
 Јенин камен – стена Ће
 Јерка – њиве ГХ
 Јерска појата – појате Ја
 Јечмиште – 1. шума Га; 2. њиве Га; 4. голаш ГДр; 5. камењар ГДр
 Јованковица – 1. шума; 2. њиве; 3. некада пашњаци и баште В
 Јованов дел – 1. брдо Ја; 2. њиве РД; 2. шума Ја РД
 Јовановска река – 1. река ГДр Ли; 2. ливаде ГДр Ли; 3. њиве ГДр Ли
 Јованчово – 1. део планине; 2. шума Ко
 Јовац – шума Гр
 Јовина падина – 1. удолина; 2. шума Га
 Јовина чука – њиве Ш
 Јовин кладанац – 1. извор; 2. утрина ВК
 Јовино гумно – гумно ГДу
 Јовкина бара – 1. њиве М; 2. шума ДП М; 3. брдо ДП
 Јовкин кладанац – кладенац Ја
 Јовкино рамниште – зараван према селу Јагличје Ча
 Јорданова појата – појата Ча
 Јордановица – њиве ГБ
 Јорданов кладанац – извор Кр
 Јорков кладанац – 1. извор; 2. део поља ГДр
 Јоцине грёде – шума Ду
 Јужна Моравa – река Т
 Јузунце / Узунце – део села, махала ВВ

К

Казаниште – 1. њиве; 2. шума ГБ
 Калавardini виногради – виногради ГХ
 Калавardiniо гумно – ливаде ГХ
 Кале – место у селу где расте здравац Ко
 Калё – 1. брдо Кр; 2. остаци зидина неке грађевине Кр М Ће; 3. шума Ће

Калетѝнски пѹт – пут за Суву планину Ш

Каливѡрница – 1. шума; 2. брдо МК

Калиѵло – 1. шума Га; 2. пашњак Га М; 3. вода Га; 4. њиве Ка Ће Ш; 5. извор М; 6. ливаде

Ш

Калиѵни(н) кѡмен – 1. њиве; 2. багрење Ја

Калиѵѝи виѹр – 1. њиве; 2. ливаде Ли

Калимѡн – 1. део села; 2. њиве, обрадиво земљиште ВВ

Калимѡнски пѹт – пут ВВ

Кѡлни дѡл – 1. њиве Кр; 2. део поља Кр; 3. извор; 4. чесма Ча

Кѡлчина долиѵна – 1. забран, шума; 2. удолина; 3. њиве; 4. ливаде ВК

Кѡмена бѡра – 1. шума; 2. њиве М

Камениѵта куѵѵа – пеѵина ВВ

Камениѵта струѵга – простор за мужу оваца Ка

Камениѵтица – трле за овце, појате ВВ

Кѡменица – 1. воденица; 2. баште, мали вртови МКѵ

Кѡменичка вѡда – вада МКѵ

Кѡменово корѵто – шуме Ча

Кѡпавац – 1. шума; 2. извори Ће

Кѡповац – 1. њива ДБ; 2. воћњаци ДБ Кр; 3. виногради Кр

Каравѡнски пѹт – пут кроз село (од Мاستине до Драшковца) Гр

Кѡрдошово колиѵпче – колиба, појате Гр

Кѡрлички кѡмен – врх Ча

Кѡрлов кѡмен – стена, велики камен (две карлице) Ко

Каѵуниѵште – шума ГБ

Качарѡв клѡданац – кладенац одакле су мештани увели воду за село ДБ

Качѡрске неѡренице – пуста земља НС

Квѡсигѵс – 1. шума; 2. воћњаци Ли

Кеждрачка мала – део села, махала РД

Кекелѡн – 1. њиве; 2. шума Ли

Кѡњинска мала – део села, махала Ка

Кѡтина гѵмна – 1. шљивар; 2. гумна ГХ

Кѐтина пади́на – шљивар ГХ
 Кѐтине њи́ве – њиве ГХ
 Кѐчкина водени́ца – воденица ГДу
 Кѐчкини / Кѐчкина ма́ла – део села, махала ГДу
 Ки́лавица – њиве РД
 Ки́рин крш – камењар Ш
 Китáнов ви́р – извор за стоку В
 Китáнови – фамилија и део села где та фамилија живи Ш
 Китáново гу́мно – гумно В
 Ки́тице – њиве (пшеница и кукуруз) Ду
 Ки́тка – 1. некада виногради; 2. сада запуштено земљиште ДБ
 Ки́тке – 1. воћњаци Га; 2. брдо Га; 3. њиве ДДр; 4. пашњаци ДДр; 5. шума ДДу Со; 6. вода Со
 Кла́данац – 1. извор МК Ш; 2. поток Ш; 3. спомен-чесма Ш; 4. гувно Ш
 Кла́данац на Ста́ру њи́ву – кладенац ГХ
 Кла́данац у Бу́чан – кладенац ДП
 Кла́данац у Го́ли ри́д – кладенац В
 Кла́данац у Се́лиште – кладенац ДП
 Кла́даначка страна́ – шума МК
 Кла́данци – појате Се
 Кла́данче – кладенац ВВ
 Кла́данче код Кованџи́ци – кладенац ГДу
 Кла́данчина – део села, махала ВВ
 Кла́дови – шума ГВ
 Кла́довје – шума ГВ
 Кла́нчинци – махала ГБ
 Клати́ште / Клети́ште – ливаде сенокоше ВК
 Клашњаро́вци – део села, махала О
 Клѐпало – брдо (само ниско растиње, нема дрвећа) Т
 Клису́ра – поток НС
 Клокотáн – извор Ће

Кобі́лина доли́на – багрем ГХ
 Кованлѹ́к – 1. ливада ГХ; 2. браниште Ко
 Кованѿи́јска гу́мна – гумна и појате ГХ
 Кованѿи́ци – део села, махала ГДу
 Коваче́вац – 1. њиве Га; 2. шума Га; 3. стаза ка Сувој планини Ш
 Коваче́в до́л – шума Ли
 Коваче́вица – њиве, део Сипара МКу
 Коваче́в ка́мен – 1. шума; 2. ливада; 3. утрина ГДу
 Коваче́вци – део села, махала МКу
 Ковачи́ца – њива ГХ
 Кови́љица – врх, стена ГДу
 Ковче́жé – утрина ВК
 Код базéн – 1. ливаде; 2. река ДДу
 Код бензи́нску (пѹ́мпу) – баште ГХ
 Код бу́ке – 1. шума; 2. пашњак Со
 Код водени́цу – баште поред реке Кр
 Код поја́ту – део поља О
 Код Ре́брину – гробље ГВ
 Код Спо́меник – 1. споменик палим борцима из Другог светског рата В; 2. браниште ГХ
 Коза́ра – 1. камењар; 2. равно узвишење Ка
 Коза́рник – 1. шуме; 2. воћњаци В
 Козја грби́на – 1. брдо; 2. шума Кр
 Козја́к – 1. њиве; 2. ливаде; 3. пашњак Кр
 Козја пади́на – 1. сипар Ка; 2. шикара Ка; 3. камењар Ка; 4. шума Та
 Козја́чица – поток Кр
 Козји кла́данац – 1. извор; 2. шума; 3. пашњак Ка
 Ко́на пади́на – 1. њиве; 2. ливаде ВК
 Кој́чин до́л – 1. шуме; 2. обрадиво земљиште ВВ
 Кока́ци – део села, махала Се
 Ко́лава арни́ца – шума ГДр
 Ко́ларка – шума НС

Коларница – 1. некада обрађивана земља ГБ; 2. сада багрем ГБ; 3. ливада; 4. пашњаци; 5. кладенац ГБ; 6. шума Кр; 7. извор Кр
 Коларинички поток – поток Кр
 Коларска падина – шума Гр
 Колибе – пашњаци Се
 Колибиште – 1. појате; 2. багрем Ча
 Колиште – 1. некада виногради; 2. багрем; 3. извор НС
 Колник – 1. њиве Се; 2. виноград Ш; 3. шума Ш
 Коло – 1. зараван; 2. шума ВК
 Коло – врх на планини Ш
 Коловџ – пут за Спасовицу В
 Колце – 1. шума Со; 2. њиве Со; 3. воћњаци Ча
 Колчеста арница – шума ГДр
 Комин – 1. поткапина Ка; 2. стена на Сувој планини Ко
 Коминска падина – падина Ко
 Конак – црквено двориште Гр
 Конопљиште – 1. воћњак ГХ; 2. њиве Ка Кр
 Коњарник – 1. њиве В; 2. ливаде В Гб; 3. шума ГДу ДДр 4. пашњаци ДДр (простор ограђен каменом) Ка
 Коњска – шума ВК МК
 Копане земље – пут за планину В
 Копане паре – шума Ка
 Копривничка река – река ГХ (настаје спајањем следећих потока: Ракитовац, Провалија, Виљин камен, Скачивода и Превелац)
 Корењача – 1. њиве према Гацином Хану и Чагровцу Ја; 2. махала, део Гадиног Хана ГХ
 Корита – 1. извор ДДр Ка; 2. шума ДДр Ка МК Со; 3. вода Со
 Корубе – 1. шума; 2. вода; 3. два кладенца Та
 Космати дел – стаза ка Сувој планини Ш
 Косматица – шума Ће
 Космилница – 1. пашњак; 2. камењар ВК
 Костадинова колиба – колиба Та

Костади́ново гу́мно – гумно ГДу
 Ко́тинци – део села, махала ГБ
 Котла́рске поја́те – појате ГВ
 Котли́на – 1. њиве ВВ ВК; 2. ливаде ВК
 Ко́цин ри́д – 1. узвишење (брдашце); 2. били виногради ДБ
 Ко́чалиште – шума Та
 Ко́чина – извор ГДр
 Коша́риште – шума М
 Кошу́тина орни́ца – шума ДДу
 Кра́дње осо́је – шума Т
 Кра́јиште – 1. шума ГДу Ће; 2. утрина ГДу; 3. пашњаци Ће; 4. њиве Ће
 Кра́јска стена́ – видиковац ГДу
 Крај ри́д – 1. утрина; 2. пут ка Сувој планини; 3. страна брда Ш
 Крајче́вци – део села, махала ВВ
 Крастава́чки пу́т – пут ка селу Краставче ДП
 Кри́ва бу́ка – 1. шума; 2. извор ДДр
 Кри́ва доли́на – 1. река Гр; 2. долина МКу Та; 3. поток Та
 Кри́ва ле́ска – 1. некада њиве; 2. сада шума и пашњак ГДу
 Кри́ва пади́на – пашњаци Ка
 Кри́ва про́мка – ливаде Ка
 Кри́ва ре́ка – 1. њива; 2. ливада ДБ
 Кри́вка – 1. воћњаци; 2. извори Кр
 Кри́водол – долина ГВ
 Кри́ворница – 1. некада воденица; 2. сада шума ВВ
 Криву́ља – 1. шума Га ДДр; 2. њиве ГБ
 Криву́ље – шума ДДу Ли МК
 Крљин буна́р – бунар В
 Кр́с – 1. воћњаци ВВ Гр; 2. ливаде ВВ ГХ; 3. запис Га Ће; 4. шума ГВ ГДу; 5. плантажа Гр;
 6. њиве ДДу МВ РД Ће; 7. ливаде ДДу; 8. место у селу одакле крећу литије Ко МВ
 РД Ш; 9. извор Со; 10. камењар Со
 Крста́та провали́ја – провалија, око 10 м Ш

Крста́ти ка́мен – 1. камен; 2. увала ВВ
 Крста́ти ла́з – 1. поље; 2. њиве В
 Кр́стина ре́ка – 1. поток; 2. шума М
 Крсти́нски кла́данац – 1. извор; 2. њиве; 3. шума М
 Кр́с у Коваче́вицу – крст одакле крећу литије МКу
 Кр́с у Ми́лкин де́л – крст поред кога пролазе литије МКу
 Кру́чице – 1. планиште; 2. утрина Ко
 Круша́р – пут за Доњи Барбеш Гр
 Круша́рје – њиве ДДу
 Кру́шева дубра́ва – њиве ВК
 Кру́шевица – 1. њиве Гр МКу; 2. ливаде Гр
 Крушја́р – 1. њиве Ли; 2. шума МК
 Кру́шје – 1. ливаде ВВ Со; 2. воћњак ВВ Ко; 3. шума ВВ Ка Со; 4. њиве ГДу Со Те
 Крушља́рци – њиве Ко
 Кру́шов де́л – 1. део села, махала; 2. багремар В
 Кр́шен брѐс – њиве Ш
 Ку́ка – 1. поље; 2. њиве; 3. ливаде; 4. багрем Та
 Ку́ке – шума (од села према Бабичко) ГВ
 Ку́кина пади́на – воћњак Ја
 Ку́кина шу́ма – 1. храстова шума; 2. долина Ја
 Ку́кине пади́не – 1. воћњаци; 2. њиве Ча
 Кукури́шкино – шума Со
 Кукури́шкино гу́мниште Со – некада гумно
 Кула́ – 1. стена Ка; 2. камењар Ка О; 2. остаци насеља О; 3. део поља О
 Куно́в до́л – 1. удолина; 2. поље Со
 Ку́ње – 1. део села ДП; 2. шума В ДП Та; 3. њиве Кр
 Ку́њин ла́з – путање (стазе) ВК
 Курта́ци – део села, махала ВВ
 Ку́ртина ба́ра – 1. њиве; 2. ливаде; 3. баште Ли
 Ку́си де́л – 1. њиве; 2. шума ДДр
 Ку́си до́л – 1. шума В; 2. утрина Ја; 3. пашњаци Ја; 4. њиве Ја; 5. ливаде Ја

Кути́нска доли́на – 1. поток; 2. долина Та

Кути́нска ре́ка – 1. поток Ли; 2. река, други назив за Душничку реку Га ГХ Кр (узводно се назива Душничка река) МКу

Кути́нско – 1. поље; 2. њиве Та

Ку́шњи рид – 1. врх; 2. гребен планински Ка

Л

Ла́з – 1. некада појате, сада гумна Гр; 2. њиве Ду Ја Т; 3. појате Ја; 4. извор Ја; 5. раскрсница путева Се; 6. утрина Ш

Ла́зарева ба́ча – 1. некада баште; 2. сада запуштено земљиште НС

Лазаре́ви ви́рови – 1. шума; 2. извор; 3. бара Га

Ла́заров де́л – 1. њиве; 2. ливаде; 3. шума О

Ла́зина њи́ва – њива В

Ла́зино водени́че – воденица ГВ

Ла́зиње – 1. ливаде ВК Ја Со; 2. пашњаци Ја Ш; 3. шума Ко Ча Ш; 4. њиве Ко Со; 5. некада обрадива површина Ја Ча Ш; 6. пут Со; 7. извор Ш; 8. некада ливаде Ш; 9. некада појате Ш

Ла́зови – 1. путеви; 2. део планине ВК

Ла́кин буна́р – бунар В

Лалашо́в де́л / Лалошо́в де́л – њиве Кр

Лалешев де́л – шуме ДП Ча

Ла́лин тра́п – виноград ГБ

Ла́нчин до́л – удолина Ли

Ла́сни рт – стаза за Космовац (село с друге стране Суве планине) Ш

Лати́нски пу́т – 1. пут Ка Ш; 2. део поља Ка

Лати́нско гробје – 1. део поља; 2. остаци гробља МК

Латко́в до́л – 1. шума; 2. пашњаци М

Латотори́ште – 1. извор ВК; 2. ливаде ВК; 3. шума МК

Леве́нска арни́ца – 1. шума; 2. извор Гр

Ледена́ц – извор Га

Ледени́ца – шума ГДу

Ледѝне – утрина ВВ

Лековѝто кла̀данче – кладенац ДБ Т

Лелѝјош – њиве МВ

Лѝпоглед – 1. шума ГВ Кр; 2. брдо Кр; 3. пашњак Кр

Лѝпошњарска арни́ца – 1. ливаде; 2. њиве; 3. шума ДДр

Лѝпошњарски кла̀данац – 1. извор; 2. шума ДДр

Леѝѝвиште – шума Ду

Лѝѝиште – њиве Кр

Лѝче – 1. ливада; 2. извор МК

Лѝшје – 1. њиве ДДр Ли Та; 2. поље Та

Лешта̀р – 1. баште ДБ; 2. шума ДДр МК; 3. пашњаци ДДр; 4. утрина Ко; 5. шума Кр; 6. извор НС

Ли́брово коли́бје – 1. њиве; 2. баште; 3. виногради ВК

Лива̀да – шума Та

Лива̀да у пади́ну – ливада ГХ

Лива̀ђе – 1. ливаде ВК ГДр Ко; 2. пашњаци Га МК; 3. њиве ГБ; 4. шума ГДр; 5. баште Гр Ко; 6. бунари Гр; 7. извор за чесму која се налази на Мاستини; 8. свето дрво Гр; 9. голина МК

Лива̀тке – пашњак Со

Лива̀цка доли́на – ливаде Га

Лива̀че – 1. ливада; 2. шума Ће

Лива̀чки ри́д^т – 1. брдо; 2. шума Га

Ливо̀ровац – поток Кр

Ливо̀ров до̀л – 1. удолина; 2. шума Кр

Ли́лкино трѝште – 1. део Драшковца; 2. поље; 3. шума Гр

Липа̀р – 1. багрењар Ко; 2. њиве РД; 3. шума РД

Ли́пје – шуме, граниче се са атаром села Чагоровац МКу

Ли́пова дубра̀ва – 1. део поља; 2. њиве ВК

Лиси́че ру̀пе – шума М Ће

Лиси́чак – 1. шума; 2. извор Гр

Лиси́чја пади́на – шума Т

Лити́це – стене ВК

Лице́ – 1. шума; 2. пашњак Та

Личеви́ште – пашњаци Ће

Личка водени́ца – воденица која припада власницима из Личја ГДу

Лички ха́нови – део села, махала Ли

Лишје / Ле́шје – 1. шума; 2. поља Со

Лишкови гу́мниште – некада гумно Со

Лојза́ – виногради МКу

Лојзе – некада постојали виногради Га

Лојзиште – 1. виногради ГДу; 2. поље ГДу; 3. шума М; 4. пашњаци (раније били виногради) М

Лојзја́ – 1. њиве ГДр; 2. шума ДДр; 3. некада виногради ДДр

Лојзја – 1. виногради; 2. воћњаци; 3. шума ДДу

Локва – 1. шума ВК Се; 2. поток Се; 3. њиве Се Та; 4. ливаде Се Ш; 5. баште Та

Лубни до́л – 1. њиве; 2. шума Кр

Лу́г – 1. њиве; 2. виногради; 3. воћњаци (према Доњем Барбешу) ГВ

Лугни до́л – 1. шума; 2. удолина М

Лука́ – 1. ливаде Ка Ли; 2. њиве Ка Се

Луканци – део села, махала

Лукарёвица – 1. њиве; 2. ливаде Се

Лукё – 1. њиве ВВ Се; 2. ливаде Се; 3. увале Се

Лукина ба́ра – 1. извор; 2. њиве; 3. ливаде МВ

Лу́ла – 1. камен; 2. ливада МК

Лупа́ч – 1. њиве; 2. пољана ДДр

Љ

Љиљаче – 1. шума Кр Ш; 2. њива Ш; 3. пашњаци Кр

Љу́та гла́ва – 1. брдо; 2. пашњаци ВК

Љу́та ре́ка – 1. речица; 2. шума Га

М

Мага̀рица – свето дрво НС

Магли́чко ри́ђе – ситна шума, жбуњак Со

Ма̀зни ри́д – 1. брдо; 2. њиве ВК

Ма̀ино – 1. њиве; 2. ливаде Се

Ма̀ковиште – њиве ВК

Мала̀ – 1. поље; 2. њиве Та

Ма̀ла арни́ца – 1. њиве; 2. ливаде МК

Ма̀ла Воји́ница – некада пољопривредно земљиште, сада запуштено земљиште Та

Ма̀ла врта́ча – шума ГДу

Ма̀ла де́лка – багрем ГХ

Ма̀ла Ду́шманица – 1. шума; 2. камењар ВК

Ма̀ла ждреби́ца – 1. ливаде; 2. шума ВК

Ма̀ла зајди́на – шума Га

Малако́вско бу́чје – 1. шума; 2. страна брда Ш

Ма̀ла коза́ра – 1. утрина; 2. камењар Ка

Ма̀ла Коњска – пашњаци Се

Ма̀ла лива́да – храстова шума Ча

Ма̀ла Ора́вица – некада виногради Т

Ма̀ла пади́на – 1. шума Га Ће; 2. пашњаци Га Ће; 3. падина Ко; 4. долина Ко

Ма̀ла ре́ка – поток који протиче кроз село ДДр

Ма̀ла Ре́ка – ливаде Се

Ма̀ла та́рла – шума ДДр

Ма̀ла ту́мба – шума Ча

Ма̀ла чу́ка – 1. брдо; 2. њиве Ће

Ма̀ле де́лке – 1. њива; 2. багрем ГХ

Ма̀ле о́рине – њиве ГХ

Ма̀ле ре́ке – њива ГХ

Ма̀ли бу́чан – шума ГДу

Ма̀ли ка́мен – 1. стена Гр Ко; 2. шума ДДр М; 3. утрина М

Ма̀ли ла́з – 1. њиве; 2. ливаде; 3. шума Се

Ма̀ли Миља̀товац – шума Га
 Ма̀ли Осòј – шума Ча
 Ма̀ли про̀пор – утрина ГДу
 Ма̀ли рид – 1. брдо; 2. шума Га
 Ма̀ли чука̀р – 1. брдо ГДр ГХ ДБ НС; 2. утрина НС; 3. шума ГДр НС; 4. појата НС
 Малѝшине / Малиша̀нска мала̀ – део села, махала Ка
 Ма̀ли шиља̀сти ка̀мен – стена ВВ
 Ма̀ли шиљега̀рник – 1. брдо; 2. шума ГВ
 Ма̀ло бра̀ниште – шума ГХ
 Ма̀ло врел̀це – извор ГДу Со
 Ма̀ло гло̀жје – њиве ДДр
 Ма̀ло градѝште – 1. њиве; 2. ливаде ВК; 3. шума ДДр; 4. на оба места (Велико) постоје
 остаци насеља (по веровању од Римљана) ДДр
 Ма̀ло жљебов̀е – 1. два извора; 2. ливаде; 3. некада виногради, воћњаци, њиве Ча
 Ма̀ло лѝче – њиве Ли Се
 Ма̀ло ло̀же – 1. виноград; 2. браниште; 3. на том месту су били пашњаци ГХ
 Ма̀ло Мр̀твиње – шума М
 Ма̀ло рамнѝште – шума ДДр
 Ма̀ло стра̀жиште – 1. биле ливаде; 2. сада шума ВВ
 Ма̀ло тел̀е – шума Кр
 Ма̀ло ту̀мбе – 1. утрина; 2. шума В
 Ма̀лчавица – 1. њиве; 2. ливаде ДДр
 Манастѝриште – 1. остаци цркве ВК; 2. део села, махала Га; 3. шуме Кр МКу; 4. пашњак
 Кр Ш; 5. њиве (некада постојао манастир) Кр; 6. ливаде Ш; 7. појате Ш
 Манастѝрски пу̀т – пут према махали Манастириште Га
 Ма̀ндалска воденѝца – воденица ГДу
 Ма̀ндалска мала̀ – део села ГДу
 Ма̀ндара – 1. пашњак Ка; 2. шума Со
 Ма̀нчиница – 1. извор; 2. шума; 3. ливаде ВК
 Ма̀рина ћелѝја – извор Га
 Ма̀рина шѝба – 1. шума; 2. пашњак Ка

Маринкови – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр
 Маринковци – део села, махала Се
 Маринци – део села, махала Ш
 Маричин дол – шуме Ча
 Марјановска махала – део села, махала Ча
 Маркичева долина – удолина ВК
 Маркичево – 1. ливаде; 2. њиве ВК
 Маркова воденица – 1. воденица; 2. њиве; 3. ливаде Кр
 Маркова ливада – њиве Ће
 Маркова падина – шума ГДр ДДр
 Марков камен – камен у долини (легенда се везује за Марка Краљевића) ДБ
 Марково котле – 1. шума; 2. извор (према предању Марко Краљевић скочио са Суве планине; где је доскочио, остало удубљење из којег извире вода) Га
 Марков рид – 1. шума; 2. ливаде Се
 Марковска гума – њиве Кр
 Марковске појате – појате Гр
 Марковци – део села, махала ВВ Гр
 Мастина – 1. извор Гр; 2. стара чесма Гр; 3. део села, махала Гр 4. њиве Ду Ка
 Мастине – њиве МК
 Мастинска река – река Гр
 Мастине – 1. њиве; 2. шума Ће
 Матинско гумно – пут за Селичеву ГБ
 Матинци – део села, махала ГБ
 Мачи рид – 1. брдо; 2. њиве; 3. пашњаци Кр
 Мачиште – њиве Ка
 Машиште – стена Ка
 Мегуница – 1. шума ГВ ДБ; 2. брдо ДБ
 Мегуничка река – река ГВ ДБ
 Међаче – шума ГБ
 Међина – 1. шума Га Ли; 2. оришта Га
 Међни дол – долина Та

Меџин до̀л – удолина Ли
 Мѐкотрев – борова шума Ја
 Мѐчкина ру̀па – рупа у стени ВК
 Мѐча ру̀па – 1. ливаде; 2. поткапина (рупа); 3. провалија; 4. камењари Ш
 Мѐчи кла̀данац – 1. извор Га Ја Кр Ће Ча (на око 700 м надморске висине); 2. шума Га Ја;
 3. део планине Ја
 Мѐчје ру̀пе – поткапине Ће
 Мечџт / Мичџт – 1. брдо; 2. шума ДБ
 Мѐчка – ливаде Ка
 Мечка̀рска поја̀та – појате Ја
 Мѐчкина страна̀ – шума ДДу Со
 Меџацѝ – део села, махала Се
 Мија̀јловско – 1. баште; 2. њиве Та
 Мија̀товци – део села, махала М
 Миладѝнова воденѝца – воденица ДБ
 Миладѝнова колѝба – колиба Ко
 Миладѝново кла̀данче – кладенац В
 Милѐнковићи – део села, махала ГВ
 Милѐнково гу̀мниште – некада гумно Со
 Милѐновићи – део села, махала Ча
 Милѐнтина долѝна – извор, кладенац НС
 Милѝво – пашњаци НС
 Милѝјина колѝба – колиба Ко
 Милѝјине лива̀де – 1. шума; 2. пашњак ГХ
 Милѝјино – њиве Ко
 Милѝнци – део села, махала Та
 Милѝхово стра̀ње – 1. извори; 2. страна брда Кр
 Милкин дѐл – 1. поља; 2. њиве; 3. воћњаци МКу
 Милкин рѝд – гробље В
 Мило̀јино – виногради Ко
 Мило̀јин пу̀т – шума Со

Милоли́ца – њиве ВК
 Ми́лошева вр́вина – стаза, путања Га
 Милоше́вка – 1. биле ливаде; 2. сада багремар ДБ
 Ми́лошовци – део села, махала О
 Милчи́ново – њиве, ливаде ВК
 Миља́товац – 1. браниште ГХ Ко; 2. извор Ко
 Миљко́вачка водени́ца – воденица ГДу
 Миљко́вачки пу́т – пут ка селу Миљковац ГДу ДП
 Миљков говедáрник – 1. ливада; 2. шума ДДр
 Миндина водени́ца – воденица ГДу
 Ми́ринци – део села, махала ГБ
 Мирó – 1. део поља; 2. запис, дрво око којег су ношене литије МК
 Ми́рчевица – део села, махала, део Гаџиног Хана ГХ
 Ми́рчине стéне – 1. шума; 2. камењар Со
 Ми́сина гумна́ – појате ГВ
 Ми́син рíд – некада гумна ГВ
 Ми́тин буна́р – бунар В
 Ми́тин водена́ц – 1. њиве; 2. поток В
 Ми́тићевска поја́та – појата НС
 Ми́тичино – 1. некада утрина; 2. некада воћњаци; 3. некада виноград; 4. сада задруга Гр
 Ми́тровкси ла́з – шума Ча
 Миха́јловска водени́ца – воденица ГДу
 Ми́шина доли́на – њиве МВ
 Ми́шина пади́на – шума ДДр
 Ми́шинска гу́мна – гумна ГХ
 Ми́шинци / Ми́шинска маха́ла – део села, махала Ча
 Мла́ка – 1. обрадиво земљиште В ВК ДДр; 2. баште В; 3. део села, махала В; 4. виногради
 В; 5. свето дрво В; 6. ливаде ДДр; 7. шуме ДДр
 Мла́ка дру́га – 1. ливаде В Гр; 2. пашњаци В; 3. шума Гр; 4. њиве Гр
 Мла́чиште – 1. извор; 2. ливаде; 3. воћњаци Га
 Мла́цина ба́ра – 1. извор; 2. ливаде М

Мла̀цинска мала̀ – део села, махала РД
 Мла̀цинци – део села, махала М
 Модрѐвица – 1. багрем; 2. њива НС
 Мо̀дри ви́р – 1. место поред реке Га; 2. вир Га Кр; 3. шума Кр
 Модрова̀чка пади́на – 1. шума; 2. њиве; 3. ливаде М
 Мо̀мировци – део села, махала ГВ
 Мо̀ра̀вско – шума Ча
 Мо̀с на Вла̀шку ре́ку – мост ГВ
 Мо̀с за Ми́линци – мост ка махали Милинци Та
 Мо̀с у Ста̀нци – мост Се
 Мо̀сор – врх на Сувој планини Ја Ко
 Мотовци́јска маха̀ла – део села, махала НС
 Мотовци́јска поја̀та – некада појата НС
 Мра̀мор – шума ВК
 Мрзга̀љица – шума ДДр
 Мр̀твина – шума Ка
 Мр̀твиње – шума Кр М
 Мр̀тви́ца – 1. шума Га Кр Се; 2. њиве Га
 Мрча̀је – 1. шума Ка; 2. њиве Со
 Му̀далица – извор ВВ
 Му̀тулица – 1. ливаде; 2. шума ВК
 Му̀чибаба – 1. брдо; 2. виногради; 3. некада биле њиве Т
 Му̀шина ба̀ра – воћњаци Ја

Н

Наво̀јче – 1. шума; 2. ливаде Га
 На Ба̀бино – њива Гр
 На Ба̀ру – колибе ГВ
 На Ва̀сино – њива Гр
 На Во̀јино – њиве ВК
 На Дѐл – запис ГДу

На Димѝшково – њива Гр
 На Дудућково – њиве О
 На Здравкино – њиве ВК
 На Живково – њива Гр
 На крст – место где се обележавају сеоске литије ГХ
 На Кулашóво – њиве О
 На Милути́ново – њива Гр
 На Пе́кино – њива Гр
 На Пе́шкино – 1. пашњак; 2. шума ДДр
 На плóчу – багрем ГХ
 На рéд плáндиште – шума ГДр
 На Ти́ша Каса́пино гу́мно – колиба ГХ
 На ту́рско – њиве О
 На Ћóсино – њива Гр
 Над Мора́ву – њиве Ду
 На́кина поја́та – појате и остаци некадашњих колиба Та
 Нако́вац – 1. извор, чесма; 2. баште; 3. колиба; 4. њиве Ко
 На̀рђе / Наѡ̀рђе – 1. извор ГДр; 2. шума ДДр; 3. ливаде ДДр
 Нерéзина – 1. виногради ВК Га; 2. њиве ВК Кр Се; 3. поље ГДу МК; 4. део села, махала Ја;
 5. шума М Се; 6. ливаде Се
 Нерéзине – 1. њиве ГХ НС; 2. задружни виноград ГХ
 Нерéнска шу́ма – шума МК
 Нерка́шка малá – део села, махала Ш
 Нéсторове поја́те – појате В
 Низ Ре́брину – пут из планине ВК
 Ни́колина штети́на – браниште В
 Нико́лин ка́мен – 1. шума; 2. стена; 3. део Селичевике испод врха Ибровица Гр
 Нико́линска гу́мна – гумно МКу
 Нико́линци – део села, махала МКу
 Николо́вци – део села, махала О
 Но́ва ливáда – 1. њиве; 2. ливада В

Новасѐлска водени́ца – воденица ДБ
 Но́ви пу́т – 1. пут за Доњи Барбеш НС; 2. пут ка Новом Селу ДБ
 Но́вкова њи́ва – 1. брдо ДБ; 2. шума НС
 Но́вков говедáрник – 1. шума; 2. њиве ДДр
 Но́зина гумна́ – гумна код цркве ГВ
 Но́зине лива́де – ливаде ГВ
 Но́зино кла́данче – кладенац ГВ
 Носа́р – шума ДДр

Њ

Њи́ва на Гу́сте кру́шке – њива ГХ
 Њи́ва на ба́бино – њива ГХ
 Њи́ва на доли́ну – њива ГХ
 Њи́ва на ри́д – њива ГХ
 Њи́ва на сина́ц – њива ГХ

О

Обле́говица – 1. њиве; 2. запис; 3. два бунара ДП
 Обло́жиње / Обло́жине – 1. њиве Ја; 2. шума Ко; 3. пашњаци Ко; 4. неквалитетна земља,
 али се обрађивала, сада коров и растиње Ча
 Оброшо́вка – удолина Ће
 Овомáлска ре́ка – речица ВК
 Овча́рник – 1. овчарник код Живинска гумна ГХ; 2. ливаде Ду
 О́грања – 1. шума В; 2. воћњаци ВК ДДу Ли Ча; 3. њиве Ли РД
 О́грења – 1. воћњаци; 2. пашњаци ДДу; 3. баште ГДу
 О́грење – њиве МК
 Одија́ло – 1. шума; 2. камењар; 3. отвор у камењару испод којег тече врело М
 Од млаку́ – 1. шума; 2. пашњаци ДДр
 О́јлине кру́шке – 1. ливаде; 2. шума ВК
 Окóлчанка – шума Кр
 Око́(л)честа пади́на / Окóлчеста пади́на – 1. удолина Ка; 2. шума Ка; 3. пашњаци Со

Око̀п – 1. место где се налази Осојница; 2. поток према селу Горње Власе МКу

Окука – 1. њиве; 2. шума Ће

Окуке – пут (кривина на путу) ВК

Ора̀вица / Ора̀овица – 1. њиве НС Т; 2. шума Т; 3. виноград Т

Ора̀чина – 1. њиве; 2. воћњаци МК

Ора̀шје – 1. њиве ВК О Ће; 2. стена Гр; 3. шума Гр; 4. некада ораси и ливаде Гр; 5. воћњаци ДДу Ће; 6. пашњаци ДДу; 7. ливаде Ће; 8. извор Ће

Орина – део села, махала Та

Орло̀ва ру̀па – рупа у стени ВК Се

Орло̀вка – шума Кр

Орло̀во гњездо̀ – 1. стена ВК; 2. страна брда ВК; 3. шума ДДр Со

Орло̀во гнѐздо – 1. њиве; 2. воћњаци Т

Орло̀вци – део села, махала Ш

Орља̀к – 1. ливаде ГВ; 2. пашњаци ГВ; 3. подножје планине Гр; 4. шума Гр

Орнѝца – њиве НС

Орнѝчје / Орнѝче – 1. њива ДП Ча; 2. воћњак Ча

Орнѝчке – 1. шума В Ча; 2. раскрсница Ча

Осѝњачка падина – 1. шума; 2. камењар Ка

Осо̀вине – 1. њиве; 2. воћњаци Ко

Осо̀ј – 1. шума ГХ МКу Со Ча; 2. брдо МКу; 3. утрине МКу; 4. падина Со; 5. 4. пут преко шуме за Чагровачку воденицу Ча

Осо̀је – 1. кладенац НС; 2. шума Та

Осо̀јница – 1. шума (на међи са Марином Кутином); 2. воденица ГВ МКу

Осо̀јнички мо̀с(т) – мост МКу

Осрета̀к – 1. некада виногради; 2. сада багрење; 3. долина Ја

Остра ба̀ра – 1. извор; 2. бара ВК

Остра гла̀ва – 1. брдо ГДр Ће Ча; 2. воћњаци ГДр; 3. ливаде ГДр; 4. њиве ГДр; 5. ораница Ли; 6. шума Ли Ча; 7. део поља Со; 8. пашњаци Ча

Острѝка – шума МК

Остри ка̀мен – 1. шума В ГБ; 2. узвишење ВВ; 3. стена Ш, некада се ту налазиле куће из римског периода

Остри́ковац – 1. некада њиве; 2. сада пошумљено земљиште ГВ

Остри́ла – 1. борови испод пута Ја; 2. долина Ја; 3. њиве Ће

Остри́лски до́л / Стри́њски до́л – 1. удолина; 2. шума М

Остругла́вски пу́т – 1. пут; 2. шума; 3. брдо ГДр

Ота́ва – ливаде ВК

Ота́ве – пут за Марину Кутину Гр

П

Пави́тни до́л – багрењар Ча

Пави́цки до́л – шума Со

Па́влов кла́данац – извор Ја

Па́влово – шума Со

Па́влово бра́ниште – 1. камењар; 2. шума; 3. растиње Ча

Па́вловско бра́ниште – шума Ће

Паву́ново – шума ГДр

Паву́њива оришта́ – 1. њиве; 2. ливаде Га

Па́далиште – 1. некада њиве; 2. ливаде Ко

Пади́на – 1. ливаде ВВ ГХ Ш; 2. њиве В Се; 3. шума В ВК Ча; 4. удолина Га РД; 5. виногради ГВ; 6. поље ГДу; 7. утрина Ш

Пади́не – 1. пашњаци Ка; 2. шума Ка; 3. њиве НС; 4. вододерине Со; 4. гувно Ча

Пади́нче – њиве Кр

Пажар – 1. шума ДДр; 2. пашњаци ДДр; 3. њиве Ка; 4. долина Ће; 5. вододерина Ће

Пала́врина коли́ба – колиба Ко

Палиће́вица – шума Та

Пантелё – 1. брдо; 2. виноград Та

Паће́вије – 1. пландишта; 2. извор (сеоски водовод); 3. утрина; 4. шума Ш

Парагле́јци – део села, махала О

Параму́н – воћњаци Ча

Па́рцина коли́ба – колиба Ко

Пасуљи́ште – њиве ДДр

Пачива́ло / Почива́ло – 1. извор; 2. стена Со

Пашагине ливаде – 1. ливаде; 2. део Дела; 3. бунар; 4. некада виноград Гр
 Пејаџи / Пејачка махала – део села, махала Ча
 Пејина бара – 1. извор; 2. ливада; 3. њива ГДу
 Пејкина арница – њиве Ли
 Пејаџи – део села, махала Се
 Пејчина бара – њиве РД
 Пејчина трла – ливаде ВК
 Пејчини кршеви – камењар МК
 Пекина појата – појата испод планине ГДу
 Пепетљива арница – 1. утрина; 2. вода Ко
 Перивој – 1. њиве; 2. ливаде Се
 Пери́на воденица – 1. воденица; 2. њиве ДДу
 Пери́на појата – појата Та
 Перинџи – део села, махала ВВ
 Перокорница / Перокорница – 1. пашњаци; 2. појате Ће
 Пескаљиви пут – 1. пут ГДр; 2. део поља ГДр; 3. шума ДДр
 Пестина арница – 1. шума; 2. некада појате Ш
 Петковска мала – део села, махала М
 Петковска плоча – шума МК
 Петричков међак – њиве В
 Петровац – 1. извор; 2. баште; 3. шума Ко
 Петров дел – њиве Ће
 Петровска махала – део села, махала НС
 Петровска појата – појата НС
 Петровске ливаде – 1. ливаде; 2. пашњаци према Горњем Барбешу ГВ
 Петровци / Петровићи – део села, махала ГВ
 Пећ – пећина ГДу Со
 Пећарска воденица – воденица ГДу
 Пећнице – две поткапине Со
 Печ – 1. шума; 2. пећина Ће
 Печак – ливаде Га

Печана доли́на – 1. удолина; 2. шума Кр
 Печеви́ца – 1. пашњаци; 2. појате Со
 Печина́ пади́на – удолина Ће
 Печино́ рамни́ште – 1. шума; 2. зараван Ће
 Печка пади́на – камењар, сипар Ка
 Печки ри́д – стена Ка
 Пеша́чки ри́д – шума Та
 Пешина гумна́ – појате ГВ
 Пешина доли́на – река ГБ
 Пешина пади́на – шума ВК
 Пешине појате – некада појате ДП
 Пешини – део села, махала Со
 Пешински пу́т – пут за махалу Пешинци МКу
 Пешинци – део села, махала МКу
 Пизди́но кла́данче – 1. извор; 2. шума Кр
 Пизди́ца – 1. извор Га Кр Со; 2. шума Кр
 Пиљакови́ца – 1. шума; 2. шикара МК
 Пикља́ци – део села, махала Ш
 Пикља́шка водени́ца – воденица Ш
 Пикља́шка провали́ја – провалија, 2–3 м Ш
 Пи́ргино – браниште Се
 Пиро́вине – некада виногради НС
 Пи́сани ка́мен – 1. ливаде; 2. шума Ће
 Писка́вица – део поља МК
 Пици́јска водени́ца – воденица Ча
 Пишља́ци – део села, махала Та
 Пишља́чка поја́та – појате и остаци некадашњих колиба Та
 Плаву́ни до́л – 1. шума; 2. некада се ту садио кромпир В
 Пла́ндиште – 1. њиве Ду; 2. вода НС; 3. башта НС; 4. багрем НС; 5. пашњаци ВК, ту се
 налази велико дрво које је карактеристично за село, али није запис ДП ДДр Кр МК;
 6. пут ВК; 7. шума ГДр Кр МК

Пла̀нина – 1. њиве; 2. пашњаци Кр
 Пла̀тни рид – 1. шума; 2. брдо Кр
 Пла̀ча – 1. шума Гр НС; 2. утрине Ка; 3. њива Ка; 4. багрем НС
 Плоче́ник – 1. камењар; 2. шума ВК
 По̀глибовац – ливаде, вода ВК
 По̀д – 1. поље; 2. њиве; 3. брдо Та
 Пода цр̀кву – ливаде Ће
 Под би́ло – поље ГДр
 Под гроб́је – њиве ГДр
 Под јези́к – шума ВВ
 Под ле́шје – ливаде Та
 Под ло́же – ливаде ГБ
 Под Осо́ј – пашњаци Со
 Под пла̀ндиште – 1. пашњаци; 2. шума ДДр
 Под шко́лу – њива ГБ
 Подби́лци – поље ГДр
 Подво́дница – 1. њиве ВВ Ш; 2. баште ВВ; 3. ливаде Ће Ш; 4. шума Ш
 Подво́јница – 1. воденица поточара; 2. њиве; 3. браниште Ја
 Подлука́нци – њиве Се
 Подруми́ште – њиве ДДр
 Поја́тиште – шума, некада појате Со
 По́јиште – 1. баште ГБ; 2. шума М
 Покло́пчевица – 1. шума; 2. пут за Селичевицу ГБ
 Поља́на – 1. поље ГДу; 2. ливаде ГДу; 3. пут ка Сувој планини Ш; 4. равница на Сувој
 планини Ш
 По́ље – њиве ДБ Ли Ш
 Помукљѝ́вица / Помокљѝ́вица – багрем НС
 Поно́ва^к – њиве РД
 Поно́вје – 1. њиве; 2. ливада ВК
 Попа́чке појате – 1. шума; 2. пашњаци Кр
 Попо́ва глава – 1. шума МК Се; 2. њиве Се; 3. пашњаци Се

Попо́ва лива́да – ливада ДБ

Попо́ва ру́па – 1. шума; 2. камењар Со

Попо́в ба́грем – багрем ГБ

Попо́в до́л – 1. поток ГБ; 2. воћњак ГБ; 3. ливаде ГБ; 3. шума ГБ; 4. њиве Ли; 5. удолина Ли; 6. поље Со

Попо́ве кошаре – ливаде ВК

Попо́во гу́мно – 1. њиве ВК; 2. ливаде ВК; 3. шума Ли

Попо́ву чу́ка – 1. шума; 2. брдо МКу

Попо́вци – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр

Попрачѝна – њиве МК

Посла́ников мо́с – мост који је саградио посланик из села ДП

Пот крајѝште – њиве ГБ

По́тпеч – 1. извор; 2. ливада; 3. шума МК

Пот село́ – 1. вода; 2. извор; 3. шљивари НС

По́ток – 1. ливаде; 2. њиве; 3. воћњаци Ш

Пото́к – 1. део поља; 2. поток; 3. шума ВК

Пра́ва пади́на – шума Та

Пра́вац – њиве Ли

Пра́долек – 1. њиве ВК ГБ Ду Се Т; 2. поље Со; 3. ливаде Т

Пра́мпутак – 1. део села, махала; 2. поток ГБ

Пра́нска стра́на – шума ГБ

Пр́ви чикѝр – 1. камењар; 2. шума; 3. путања ка врху планине Те

Прда́чки реда́к – ливаде, шума, некада и њиве ВК

Прда́чко лазѝње – њиве, ливаде, шума ВК

Прда́чко чу́клѝ – брдо ВК

Пр́дина пади́на – ливаде ВК

Пребиса́љица – 1. њиве; 2. ливаде; 3. брдо ГХ

Пре́валац – 1. багрењари Ко; 2. поток Ко; 3. долина Ко; 4. део Милкиног дела МКу; 5. воћњаци МКу; 6. шума Ча

Пре́вод – 1. вода ГБ; 2. шума ГБ; 3. поток ГБ; 4. њиве Ду

Пре́града – пашњаци Ка

Прéдел – њиве РД

Прези́дник / Призи́дник – 1. шума; 2. камењар; 3. ливаде; 4. брдо; 5. камен; 6. стена; 7. зидине Ш

Прекади́шина ба́ра – пољопривредно земљиште Та

Пре́ка пади́на – шума Та

Пре́ки пу́т – шума Со

Преко Гу́мниште – пут за Копривницу Ја

Преко Гу́сину бу́ку – пут за Велики Вртоп и Мали Крчимир Ш

Преко де́л – пут ка Чагровцу Ја

Преко Доли́ну – пут за Велики Вртоп Ш

Преко Дренóвик – пут за Калетинац Ш

Преко Ја́буче – пут ка Чагровцу Ја

Преко Јова́новицу – пут за Тасковић Гр

Преко Мла́ку – пут за Виландрицу Гр

Преко Црвѐни меца́к – пут за Горњи Душник Ш

Преко Шова́рник – пут ГДу

Прековрѐлци – део села, махала ГДу

Преко́п – 1. њива ВВ; 2. воћњаци ВВ; 3. некада воденице ВВ; 4. врх брда ДДр; 5. зидине насеља ДДр

Преко́пани пу́т – 1. шума; 2. пут ДДр

Прела́јзе – 1. стазе; 2. шума ГДу

Прѐслап – 1. пашњаци ВК Та; 2. њиве ВК МК; 3. страна брда ВК; 4. орине (раније њиве) Га; 5. шума ГВ МК Та; 6. ливаде МК; 7. пут МК

Прѐслеп – део планине Ко

Престо́ље – шума Со

Прѐчки пу́т – стаза Ка

Пржа́р – 1. воћњаци; 2. шума В

При́бинов де́л – некада њиве и виногради Ча

Прибо́ј – 1. шума; 2. некада шикара Ка

Прибра́нци – 1. ливаде; 2. камењар Ш

При́вни по́ток – шума МКу

При́ковица – 1. шума; 2. некада виногради Гр
 При́леп – шума Га ДДр
 Приса́че – 1. шума; 2. њиве НС
 Причѐл / Причѐл – страна брда, насупрот Калеа Кр
 При́чов ка́мен – 1. кладанац; 2. викендица за ловце Ја
 Прља́к – 1. било насеље; 2. колибе, појате; 3. део села, махала Ко
 Прнари́ка – 1. страна; 2. шума; 3. голет МК
 Провали́ја – 1. крашка јама Ка; 2. ливаде Ко; 3. поток Ко; 4. шума МК
 Прогѐн – 1. њиве ГХ РД Та; 2. пут РД; 3. шума Ка РД; 4. пашњаци Ка
 Прѐмка – 1. камењар; 2. сипар на планинској страни Ће
 Промка́рски пу́т – пут према махали Промке ГВ
 Прѐмке – 1. страна брда ВК; 2. увале на страни брда ВК; 3. свето дрво (цер) ГВ; 4. део села, махала ГВ; 5. падина одакле се свлачи сено Ш
 Прѐсиште – 1. њиве Кр М; 2. виногради Кр; 3. некада њиве Ча; 4. сада багрем Ча; 5. извор НС
 Про́пас³ – крашки понор МК
 Про́пор – шума Ће
 Прѹ́д – обрадиво земљиште Т
 Пр́чино – њива ГХ
 Пуже́виште – 1. њиве; 2. шума Га
 Пузеља́к – шума М
 Пу́јна пади́на – 1. падина; 2. ливаде Ко
 Пуље́ва ба́ра – њиве РД
 Пунца́ци – део села, махала Се
 Пу́нцино – 1. њиве; 2. ливаде Се
 Пу́нцино трлиште – њиве Ду
 Пу́поњино кромпи́риште – поље где се раније садио кромпир Гр
 Пупу́нцин ро́г – шума Ка
 Пу́т за Алба́нију – пут ка махали Албанија Та
 Пу́т за Ба́бичко – пут НС
 Пу́т за Бу́чан – пут за село Краставче ДП

Пу́т за го́рње Јагли́чје – пут ка Јагличју Ко
Пу́т за Грки́нску ре́ку – пут МКу
Пу́т за до́ње Јагли́чје – пут ка Јагличју Ко
Пу́т за Дубра́ву – пут Та
Пу́т за О́рину – пут ка махали Орина Та
Пу́т за Црве́ну ба́ру – пут Ча
Пу́т за Цркви́ште – пут ГВ
Пу́т за Чагро́вац – пут ка селу Чагоровац Ја
Пу́т за Шиљега́рник – пут ГВ Та
Пу́т преко Крѝмчи́ште – пут ГДу
Пу́т преко Осо́јницу – пут за Марину Кутину ГВ
Пу́т ус Про́пор – пут ГДу

Р

Ра́варница – 1. речица, извор; 2. поље; 3. свето дрво Гр
Равна́ – њиве РД
Ра́вни ка́мен – шума В
Равни́ште – 1. шума Гр; 2. брдо Гр; 3. стаза ка Сувој планини Ш
Ра́вно бу́чје – камењар ВВ
Равња́к – утрина (бука) ГВ
Ра́во по́ље – 1. биле њиве; 2. пашњаци; 3. колиба Ја
Рада́новац – 1. шума; 2. вода Со
Рада́новачки пото́к – 1. шума; 2. поток Со
Ради́нски до́ – 1. шума; 2. извор Гр
Ра́дички де́л – виноград ГБ
Радова́новићи – део села, махала М
Радова́нци – део села, махала М
Радоњинско – 1. њиве; 2. шума Се
Радосе́вац – извор Ја
Ра́јац – 1. ливаде Ко; 2. извор Ко; 3. почетак Суве планине (расед између младе веначне и старе громадне планине) Ча

Ра'но лешје – 1. извор; 2. ливада; 3. шума ВК
 Рајички дел – 1. пут; 2. багрем; 3. виногради ГБ
 Рајкиница – 1. извор; 2. шума; 3. воћњак; 4. чесма Ча
 Рајкова мала – део села, махала ГДр
 Рајкова столица – 1. пут ка Сувој планини; 2. одмаралиште Ш
 Рајков дел – 1. брдо; 2. шума ГДр
 Рајчевица – 1. део села, махала; 2. воћњаци Ће
 Рајчев вр – борова шума Ш
 Рајчи кладанац – брдо на улазу у село Ја
 Ракина појата – појата Ча
 Ракин букар – букова шума Кр
 Ракин гроб – шума Кр
 Ракин рид – некада појате ГВ
 Ракинци – део села, махала Ја
 Ракитовац – 1. извор, поток; 2. долине; 3. планиште Ко
 Ракош – 1. зараван ВК МК; 2. пашњаци ВК МК; 3. извор ВК МК
 Ракошки вис – планински врх МК
 Ракошко бучје – шума ВК
 Раљевица – 1. њиве; 2. воћњаци Гр
 Рамничисте – 1. њиве; 2. ливаде Со
 Рамниште – 1. шума ДДр ДДу; 2. ливаде ДДр; 3. њиве ДДу Ко Ли МВ Ће
 Рамниште жутајско – шума МК
 Рамно ње – шума МК
 Рамњак – 1. шума ГБ; 2. извор НС
 Ранчина стр'на – 1. ливаде; 2. њиве Ли
 Ранчино колипче – колиба Гр
 Ранчино трње – шума М
 Рапава чука – 1. брдо; 2. шума ГБ
 Рапино бучје – шума ГДр
 Расадник – поље МКу

Раскрѐје – 1. ливаде ВК; 2. њиве ВК Ли; 3. путеви ВК Га; 4. шума Га; 5. укрштају се путеви (пет путева) Ка; 6. пашњаци Кр; 7. воћњаци Кр; 8. виногради Кр; 9. воденица МКу; 10. место где се Гркињска река улива у Кутинску реку МКу; 11. део села, махала РД

Распадина – шума Га

Распуриште – њиве ГБ

Раткова арница – шума Ли

Рачин дѐл – шума Ли

Раџина – 1. ливаде; 2. некада појате; 3. пашњак; 4. шума Ш

Рашина ба̀ра – 1 шума, браниште; 2. вода, извор Ко

Рашина пади́на – 1. воћњаци; 2. баште; 3. њиве О

Рашкино – 1. некада њиве; 2. сада запуштено Ја

Ребрина – 1. страна брда ВК Ка МК Со Ш; 2. виногради ГВ ГДу; 3. шума ГДу Ш; 4. камењар МК; 5. брдо Со; 6. поље Ш; 7. утрина Ш; 8. стаза ка Сувој планини Ш

Редак – 1. ливаде ВК; 2. шума ВК ГДу МК; 3. шикара МК

Река – 1. њиве ВК ГДр Ду МК О РД Ча; 2. ливаде ВК О Се; 3. поток Се; 4. део села, махала Та; 5. воћњаци Ча

Рекиче – ливаде, њиве ВК

Рѐповиште – шума ГДу

Ржѐњ – 1. брдо; 2. ливада Ш

Рибарска – улица, пут кроз село Гр

Рибњак – 1. пашњаци; 2. извор; 3. некада њиве Ш

Рид – 1. њиве ГВ ГХ Ду; 2. баште ГВ; 3. брдо (од села према Бабичко) ГВ Та; 4. некада гувна ГВ; 5. ливада ГХ; 6. виногради Ду; 7. део Мосора, превој према Соколовом камену Ја; 8. место где је била црква Та

Рид^т – 1. њиве ДДу РД; 2. део села, махала ДДр; 3. воћњаци ДДу РД; 4. пашњаци ДДу; 5. шума Ли РД; 6. камењар МК

Рид^тић / Ритић – 1. утрина; 2. голет; 3. брдо Га

Риђе – камењар, део Суве планине Те

Рије – 1. голет МК; 2. део села, махала МКу; 3. њиве МКу Те; 4. воћњаци МКу; 5. кладенац МКу

Римски буна̀р – део брда (бунар затрпан) Кр

Рѝмпини – део села, махала Со
 Рѝмпини лештарѝ – шума Со
 Рѝмпино – шума Со
 Ровѝлска малѝ – део села, махала РД
 Рѝвине – били пашњаци ДБ
 Роѝг – 1. ливаде ВК; 2. шума МК; 3. брдо МК
 Рогопѝч – 1. пашњаци ДДу Кр; 2. воћњаци ДДу; 3. виногради ДДу; 4. шума ДДу Кр; 5. њиве Кр
 Роѝгочеп – њиве М
 Родиѝње – 1. виногради ГБ; 2. пашњаци ГБ Се; 3. њиве МК Се
 Роѝџин брѝг – део села Гр
 Роѝпот – 1. извор; 2. шума ВК
 Росѝља – 1. њиве В ВВ ВК ГБ Гр ГХ ДДр ДДу Ја Кр МВ МК МКу О Се Со Та Ш; 2. ливаде ВК О Се; 3. део села, махала ВК ДДр; 4. шума ДДр; 5. баште МКу; 6. виногради МКу; 4. поље Та; 8. мочварно земљиште Ће
 Рѝт – 1. део планине ВК; 2. поља ВК; 3. њиве Ка МВ Се; 4. брдо Се
 Рубавѝца – 1. шума; 2. камењар ВК
 Руѝдина – 1. поље ГДу; 2. пропланак, пашњак Кр Со Ш; 3. шума МКу Ш; 4. ливаде Ће Ш; 5. њиве Ш; 6. појате Ш
 Рудиѝца – ливаде МК
 Румѝни каѝмен – 1. утрина; 2. долина са ситним каменом Ш
 Руѝпа – 1. њиве; 2. извор (одатле је село Овсињинац узело воду) Ш
 Руѝпе – 1. шума, од села према Бабичко ГВ; 2. ливаде МК; 3. вртаче МК
 Руѝпни доѝл – 1. њиве ГБ; 2. шума Ча; 3. ливаде Ча; 4. пашњаци Ча
 Руѝпче – њиве Т

С

Савѝак – поток Та
 Сѝвина провалиѝја – провалија Ш
 Сѝвинска малѝ – део села, махала НС
 Саѝдови – њиве Ду

Самарџије – део села, махала Ш

Самарџијска воденица – воденица ГДу

Састанци – 1. распутина ДДр; 2. састав вода ДДр; 3. збириште чобана, за Ђурђевдан
плетени венци ДДр; 4. састају се три потока Кр; 5. шума Та

Свадбин дѐл – шума Ли

Светолино – њива ГХ

Свињарник – 1. део села, махала ГДу; 2. планиште Гр; 3. њиве Ли; 4. шума Ли; 5. утрина
Ш

Свињарница – њиве ДДр

Свињирац / Свињерац – виногради Ко

Сврачи кладанац – 1. извор; 2. место где расте габар; 3. камењар Ча

Седларци / Седларска мала – део села, махала ДБ

Секирчини – 1. њиве; 2. баште; 3. шљивари (према Мариној Кутини); 4. део села, махала
(према Мариној Кутини) ГВ

Селичевица – планина Гр

Селиште – 1. заједничка сеоска имовина, место где се окупљају мештани ВВ; 2. њиве ВК
Га ГХ ДДр Ду Ли М О РД Т Та Ш; 3. остаци насеља ВК ГДр ДДр Ли О НС РД Со
Ча; 4. воћњаци Га ГДр; 5. део села, махала Гр; 6. баште ДП Ко НС Ш; 7. ливаде ДП
Т Ча Ш; 8. бунари Ко Т; 9. утрина М; 10. црква РД; 11. део поља Со Та; 12.
виногради Т; 13. шума Та; 14. гробље Ш

Село – 1. део села, махала В Ка МКу РД; 2. средина села Га; 3. стари део села ДДу

Селска вада – вада МКу

Селска воденица – воденица МКу

Селска доли́на – 1. шума ГБ; 2. поток Кр

Селска ливада – ливаде ВК

Селска утрина – утрина Ча

Селске ба́ште – баште, вртови МКу

Селски кладанац – извор Со

Селски мо́ст – мост МКу

Семачка ре́ка – 1. речица; 2. њиве; 3. ливаде МВ

Семерово ко́ло – 1. ливаде; 2. пашњаци; 3. врх на Сувој планини Ш

Сечѝјски до̑ – 1. клисура; 2. долина ГВ
 Сѣчина чу̑ка – 1. утрина; 2. шума ГБ
 Сечо̑вина – 1. шума; 2. кладенац; 3. извор НС
 Сечо̑винска до̑лина – долина НС
 Си̑бинов ри̑д^т – шума М
 Симиѝјски кла̑данац – 1. извор; 2. део поља ГДр
 Симо̑нове поја̑те – појате Гр
 Симо̑новци / Симо̑новска маха̑ла – део села, махала Ча
 Симо̑равац – 1. вода; 2. пашњаци; 3. некада баште, њиве, сада шибље и тополе Ја
 Си̑п – 1. поље ГДу; 2. брдо ДБ Т; 3. њиве Кр; 4. пашњаци Кр НС; 5. шума ГДу Кр Т; 6.
 место на коме се налази црква Т; 7. некада виногради Т
 Сипа̑р – 1. њиве МКу; 2. виногради МКу; 3. извор МКу; 4. камењар Ш
 Сипа̑рски ѝзвор – извор МКу
 Сирова̑тњак – ливаде Ш
 Си̑рутка – 1. извор; 2. шума Гр
 Скачи̑вода – 1. поток; 2. њиве Ко
 Ско̑к – 1. виногради Ко; 2. баште Ко; 3. извор Ко; 4. ливаде Ш
 Сла̑бице – 1. стазе страном брда ВК; 2. пут уз Суву планину (степенаст преко стена) МК
 Сла̑мировац – 1. некада виноград, лојза; 2. сада багрем Гр
 Сла̑мке – извори ГДр
 Сла̑на ба̑ра – 1. ливаде; 2. њиве ВК
 Сла̑ниште – 1. њиве В ГВ Гр Ду Кр РД Та; 2. шума В Гр; 3. поље ГВ Ду Та; 4. багрем ГВ;
 5. некада виногради ГВ; 6. ливаде Гр; 7. поток (ту се дели вода за Нишаву и
 Мораву) Гр; 8. извор Гр; 9. пашњаци Кр; 10. подводно земљиште Кр
 Сла̑тина – 1. њива ГВ; 2. баште, од села према Бабичко ГВ; 3. воћњак ГВ; 4. поље Се
 Сла̑тиње – брдо ДП
 Сле̑па ча̑ршија – 1. поље; 2. шума; 3. ориште ГДу
 Смакље̑вина – клизиште Га
 Смѝлов / Сма̑йлов кла̑данац – извор ДДр
 Смла̑чиште – шума (од села према Бабичко) ГВ
 Смрда̑н – 1. ливаде ВК МК; 2. шума ГБ ГДр Ду Кр; 3. извор ГДр; 4. вода Кр; 5. њиве МК

Смрдѐли кла́данац – њиве Ли
 Совје – ливаде РД
 Соврљивица – река Ду
 Сојка̀рска водени́ца – воденица ДБ
 Соколи́ца – 1. стена Ка Со Ће; 2. шума Ће
 Соколов ка́мен – 1. врх на Сувој планини Ја; 2. стена Ће; 3. литица Ће
 Соли́ла – њиве МК
 Соли́ло – воћњаци Га
 Солти́рова че́шма – чесма ДП
 Со́нино гу́мно – гумно ГДу
 Со́пот – врело Со
 Сопотни́чка ре́ка – 1. ливаде; 2. тополе ГДу; 3. већи поток Со; 4. део поља Со
 Сопотни́чки буна́р – 1. пашњаци; 2. шума Со
 Сопотни́чки пећ – поткапина Со
 Со́ћина креча́на – кречана МКу
 Спа́сина доли́на – 1. њиве; 2. ливаде Со
 Спа́совица – 1. шума; 2. шљивари; 3. пашњак; 4. појата В
 Ср́бовница / Ср́бомница – 1. ливаде; 2. виногради ВВ
 Срѐдња мр́твина – шума Та
 Срѐдња Ре́ка – ливаде Се
 Срѐдњи ри́д – шума Ду
 Срѐдњи рт – 1. камењар Ка; 2. шума Ка Ће; 3. брдо МК
 Срѐдњо орни́чје – 1. њиве; 2. пољски путеви МВ
 Срѐдњо по́ље – 1. њиве; 2. део поља ВК
 Средорѐк – њиве ВК
 Средорѐчје – њиве Ће
 Срѐдцела / Срѐд села́ – средина села ВК
 Сро́к / Сро́г – 1. брдо које је одвојено од Чуке (између Чуке и Срока протиче Венежица); 2.
 равница на брду ГХ
 Српија́н – ливаде Ће
 Ста́врин кла́данац – кладенац Ду

Сталóвача – 1. некада баште; 2. сада њиве; 3. извор Ја
 Стаљеви путéви – 1. шума; 2. пашњаци Га
 Стандинáр – поље Со
 Стани́мирова гумна́ – појате ГВ
 Стани́мирове појате – појате ГВ
 Стани́мирово лéшје – шикара Ш
 Стани́сова врта́ча – шума Со
 Ста́нкова поја́та – шума ДДр
 Ста́нковица – шума Ду
 Ста́нковске поја́те – појате Ко
 Ста́нојина трла́ – пашњаци ВК
 Ста́нци – 1. шума В Се; 2. пашњаци Се
 Ста́нчијска гумна́ – њиве (од села према Бабичко) ГВ
 Ста́нчијски рид – гумно, појате ГВ
 Ста́нчина водени́ца – воденица ГДу
 Ста́нчин прибо́ј – 1. шума; 2. појате Со
 Ста́нчићи – део села, махала Со
 Ста́њинци / Ста́њинска мала́ – део села, махала ДБ
 Ста́ра њива – њива ГХ
 Ста́ра трла́ – њива ДБ
 Ста́ра шу́ма – њиве Т
 Ста́ри а́н – 1. њиве; 2. баште; 3. некада механа ДДр
 Ста́ри за́бел – 1. биле њиве; 2. сада воћњаци Ча
 Ста́ри кла́данац – извор Ду
 Ста́ро грóбје – 1. њиве; 2. ливаде; 3. некада гробље М
 Ста́ро гу́мно – 1. њиве ДДу; 2. воћњаци ДДу МКу
 Ста́ро лива́ђе – 1. биле ливаде Ја; 2. њива Ја; 3. шума Ја; 4. пашњаци Ја; 5. извор Ја; 6. растиње, лескар Ча
 Ста́ро ло́зе – 1. некада виногради ВВ ДБ; 2. сада браниште, багрем ВВ; 3. извор (били виногради) М
 Ста́ро пла́ндиште – пропланак, планиште Гр

Стáро сéло – 1. ливаде ДП; 2. браниште ДП; 3. некада свето дрво, на том месту некада је било село ДП М; 4. кладенац ДП; 5. зборно место ДП; 6. њиве Ду М Та; 7. воћњаци М Та; 8. брдо Та; 9. поље Та

Стéванов виногáрад – 1. некада виноград; 2. сада шума Гр

Стéванове ливáде – 1. ливаде; 2. извор Кр

Стевáново – 1. некада њива; 2. сада багрем ГХ

Стéваново колипче – 1. виноград; 2. колиба Гр

Стевáновци / Стевáновићи – део села, махала ГВ

Стéпановица – 1. њиве; 2. шуме ка Гркињи МКу

Стéпанов лáз – 1. некада ораница; 2. сада шума Ча

Стéпановска малá – део села, махала ГДр

Стойчина доли́на – део Крушевице Гр

Стојади́нова трла́ – пашњаци ВК

Стоја́ново водени́че – воденица поточара Гр

Стоја́ново кла́данче – кладенац В

Стоја́ново стра́ње – 1. извор; 2. страна брда Га

Стоја́нчина водени́ца – 1. део поља; 2. воденица ГДр

Стоја́ци / Стоја́чка малá – део села, махала Ш

Стоји́љкова гарíна – шибље ГБ

Стоји́љков ви́р – 1. део села, махала; 2. раскрсница ГБ

Сто́јичина водени́ца – 1. део поља; 2. воденица ГДр

Сто́јково браниште – шума ДДр

Сто́јковци – део села, махала Ш

Сто́летов мо́с(т) – мост Та

Стра́жишта – 1. ливаде МК; 2. голина МК; 3. камењари Ш

Стра́ишта – ливаде ВВ

Страна́ – шума ВК ГДу Ли РД

Страна – део села, махала ГДр

Стра́не – њиве МК

Стра́нска доли́на – 1. поток; 2. долина Та

Стра́нски пу́т – пут према махали Страње Га

Страње – 1. страна брда ВК; 2. подножје ВК; 3. део села, махала Га; 4. шума ГДу ГХ ДДу М Ча Ш; 5. поље ГДу; 6. пашњаци ГДу Ко; 7. појате, колибе Ко; 8. ливаде Со; 9. њиве Со; 10. виногради Со

Страчи крак – поток МК

Стругалница – део поља ВК

Стружина – 1. камењар; 1. шума ВК

Стружиште – 1. пашњаци; 2. утрина Ка

Струмџ – 1. удолина; 2. шума Га

Струмџка долина – 1. шума; 2. удолина Га

Стршељово дрво – њиве НС

Стубал – 1. њиве Ка; 2. извор Ка О; 3. вододерина Со; 4. пашњаци Со; 5. шума Со

Стублина – 1. ливаде ГВ; 2. базен за воду ГВ; 3. чесма, вода Ко; 4. извор Ли М; 5. борова шума Ко; 6. њиве Ли

Студенац – извор В

Студенило – 1. извор, кладанац; 2. утрина Ко

Студено бучје – шума МК

Сува планина – планина ГДу Ја МК Се Со Ш

Суво дрво – 1. њиве; 2. шума РД

Суво кладанче – кладанац ДБ

Сулкин мајден – камењар РД

Т

Талавчина појата – појате и остаци некадашњих колиба Та

Талкина појата – појата Ш

Тамњаница – 1. њива; 2. воћњаци ДБ

Тамњомалска река – речица, поток ВК

Танајечки рид / Танајешки рид – 1. шума; 2. вода В

Танка падина – удолина Со

Танки рид^Т – 1. шума В ГДр Со; 2. брдо ГДр; 3. њиве М

Тенки рид^Т – шума Ли

Тенки дел – 1. ливаде; 2. шљивари; 3. гувна НС

Та̀ркино – њиве Се
 Та̀рла – 1. шума; 2. њиве ДДр
 Та̀синско гу̀мно – гумно ГБ
 Тедѐнци – део села, махала Д
 Телѐ – шума
 Темѝја – 1. њиве; 2. ливада; 3. шума Се
 Те́павица – њиве МК
 Тепѐ – пашњаци Га
 Терзѝска ру̀па – 1. шума ВК; 2. ливаде ВК; 3. крашка вртача Ка
 Те́ркина коли́ба – колиба Ко
 Теса́цка пади́на – 1. шума; 2. удолина ГДр
 Те́шњи де́л – 1. шума (од села према Бабичко); 2. брдо ГВ
 Ти́вча поља́на – 1. ливаде; 2. њиве ВК
 Тиква́ш – њива ГХ
 Ти́мчина поја́та – појата Та
 Ти́са – стена Ш
 Това́рник – 1. њиве Ду, некада њиве ГБ; 2. шума ГБ
 То́дорова поја́та – појата Ча
 То́доровац – 1. извор; 2. њиве; 3. баште; 4. виногради; 5. шума Ко
 То́доров кла́данац – шума Ли
 То́дорово бра́ниште – шума ДДр
 То́дорово кромпи́риште – поље где се некада садио кромпир Гр
 То́доровци – део села, махала Ча
 То́минска доли́на – 1. река; 2. шума ГБ
 То́минци – део села, махала ГБ
 Топи́ла – 1. некада се ту топила конопља; 2. сада пашњак; 3. борови; 4. долина Ја
 Топли́к – 1. део Дела ГХ; 2. извор ГХ; 3. њиве Се
 Точи́ла – 1. камењар ВК; 2. страна брда ВК МК Ш; 3. стена Ка; 4. шума Ш; 5. стрмина Ш
 Точи́ло – 1. страна брда; 2. сипар ГДу
 Тра́вчина – 1. њиве; 2. извор О
 Трај́ково гу̀мно – гумно ГДу

Тра̀п – њиве РД
 Требе́жина – 1. шума ГДу Ш; 2. пашњаци Ш; 3. пут за Овсињинац Ш
 Трѐм – врх на Сувој планини ГДу Ка
 Трепетљи́ке – њиве М
 Тре́ћи чикѐр – 1. камењар; 2. путања ка врху планине Ће
 Трѐштено др̀во – 1. некада гумно и појате; 2. сада багрем ГВ
 Три́ ба̀ре – 1. ливаде; 2. извор ВК
 Три́ иво̀ре – шума Со
 Три́ локвѐ – сада пашњаци (некада качкаваљџиница) ВК
 Три́ пећи́це – плитке, кратке пећине Со
 Три́чкова водени́ца – воденица Ш
 Трли́на – 1. воћњаци ДДу; 2. виногради ДДу; 3. њиве РД
 Трли́не – 1. шума; 2. ливаде МК
 Трмчи́ште – део села, махала ВВ
 Тр̀н – 1. страна брда; 1. одмаралиште на путу ВК
 Трно́ва арни́ца – шума Та
 Трно́ва орни́ца – 1. њиве; 2. појате; 3. шума Кр
 Трно́ва пади́на / Трно́-пади́на – 1. њиве; 2. извор; 3. виногради Ко
 Тро̀локва – бара ВК
 Тр̀с – 1. њиве ВК ГХ Та; 2. извор ВК; 3. ливаде ВК
 Тр̀ст – земљиште на којем су данас бензинска станица и фабрика ГХ
 Трше́вина – 1. њиве В ВК ГБ ГХ Ш; 2. шума В ГХ Ш; 3. ливаде ВК; 4. воћњаци ВК
 Ту̀мба – 1. шума В Кр Ча; 2. брдо Га Кр; 3. њиве Га; 4. пашњаци Кр; 5. бунар на брду Ча
 Ту̀мбало – 1. некада виногради; 2. сада запуштено земљиште НС
 Тумба́с – 1. ливаде; 2. њиве; 3. некада извор ДП
 Ту̀мбе – брдо ДБ
 Ту̀мбица – брдо Кр
 Тупа̀н – 1. део планине ВК; 2. шума МК
 Тури́ја – 1. оранице; 2. ливаде Ли
 Ту̀рсен ри́д^Т – 1. брдо; 2. шума Га
 Ту̀рска водени́ца – 1. воденица; 2. мали вртови МКу

Ту̀рско грóбље – 1. ливаде; 2. њиве Се

Ту̀рско гу̀мно – 1. башта ГВ; 2. некада гумно где су људи давали порез Турцима Гр; 3. данас Задружни дом и Дом културе, гробље, споменик Палим борцима из Другог светског рата, игралиште Гр

Ту̀рско ло̀јзе – 1. поље; 2. њиве Та

Ту̀тина поја́та – појате и остаци некадашњих колиба Та

Тутули́на – 1. брег; 2. пут ка планини Гр

Туту̀ниште – шума ВК

Ћ

Ћа́тино кла́данче – 1. извор, кладенац; 2. браниште Гр

Ће́ларска ре́ка – река МКу

Ће́ли њска водени́ца – воденица, власници из села Ћелије ГДу

Ће́лијски пу́т – пут ка селу Ћелије ГДу ДП Ча

Ће́рана – део села, махала МКу

Ће́ранска поја́та – појата МКу

Ће́ранско гу̀мно – гумно МКу

Ћи́римици́ница – део поља Со

Ћо́сина гу̀мна – гумна ГХ

Ћо́син буна́р – 1. њиве; 2. колибе; 3. бунар ГХ

Ћо́сине њи́ве – њиве ГХ

Ћо́сино – 1. њиве; 2. остаци насеља ДДр

Ћо́сински пу́т – пут, прилаз махали Ћосинци Гр

Ћо́синци – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр

Ћу́качка ма́ла – део села, махала РД

Ћу́нац – 1. њиве; 2. извор РД; 3. део села, махала РД

Ћу́тино – шума ДДр

У

У Ба́ру – ливаде Ја

У Ва́ду – запис Ш

У Главѝцу – запис ГДу
 У гла̀ву – извор Ш
 У Гу̀мниште – запис Ја
 У дѐл – запис (брест) Ча
 У Дла̀гу њѝву – виноград Ш
 У длэ̀гу – њиве ВК
 У Дренѝвик – запис Ш
 У кла̀данац – 1. извор; 2. врело Ш
 У Колнѝк – запис Ш
 У кр̀с – 1. њиве ГДу; 2. шума ГДу; 3. пашњаци Со
 У Лојзј́а – воћњак ГДу
 У Љу̀бе Калава̀рде гу̀мно – колиба ГХ
 У Пади́ну – 1. пут; 2. виногради В
 У по̀ље – 1. њиве; 2. ливаде ГДр
 У Пр̀чино бра̀ниште – шума, в. Ма̀ло бра̀ниште ГХ
 У реда̀к – ливаде ВК
 У рѐку – баште В
 У Ру̀дину – запис ГДу
 У Цр̀кву – запис Ја
 Уг̀љина пади́на – 1. шума; 2. удолина Га
 Уг̀љин до̀л – 1. шума (од села према Бабичко); 2. брдо ГВ
 Уг̀љи рид́ – 1. пашњаци; 2. оришта Га
 Уз Рѐбрину – пут у планину ВК
 У̀мина доли́на – 1. њиве; 2. баште; 3. шљивари (према Мариној Кутини) ГВ
 У̀миште – 1. њиве ГВ Гр Ли РД Со; 2. баште ГВ; 3. воћњаци (према Мариној Кутини) ГВ;
 4. поље (према Гркињи) ГВ део поља Со; 5. свето дрво, крст ГВ; 6. виноград Гр; 7.
 пашњаци Гр; 8. ливаде Гр Со; 9. багрем Гр; 10. шума Ли РД
 У̀мник – поље ГДу
 Ус кр̀с – пут ГХ
 (У)сѝвине – клизиште Ли
 У̀трина – некада утрина, сада задружни воћњак РД

Ўчибаба – 1. шљивар, воћњак; 2. извор; 3. два кладенца МКу

Ц

Цањински пѹт – пут, прилаз махали Цањинци Гр

Цањинци – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр

Царина – њиве Се

Царине – њиве (веома плодно земљиште) МК Т

Цацерав дѐл – брдо одакле су кретале литије ДП

Цветановске њиве – 1. њиве; 2. ливаде Кр

Цвѐтине рѹпе – 1. ливаде; 2. вртаче; 3. камењар МК

Цвѐткова јабука – шума В

Цвѐткова пади́на – шума Ча

Цвѐткова поја́та – појате и остаци некадашњих колиба Та

Цѐкинци – део села, махала ДБ

Цѐкићева поја́та – појате и остаци некадашњих колиба Та

Цѐнтар – 1. центар села; 2. запис Ш

Церак – 1. шума В ВВ ГДу ДДр Ли; 2. ораница Ли; 3. шикара МК; 4. пашњак МК

Цери́ка – 1. шума ВК; 2. запис ГХ

Цери́чје – шуме Ча

Цѐрје – 1. шума; 2. део планине (испод врха Мосор) Ја

Церо́ва глава́ – њиве Ка

Церо́вац – 1. њиве Т; 2. некада пашњаци Т; 3. извор, кладенац НС

Ци́ганке – 1. шума; 2. њива; 3. ливаде МК

Ци́ганска водени́ца – воденица ГХ

Ци́ганска мала́ – део села, махала ГДу

Ци́ганска че́сма – чесма Ја

Ци́гански кла́данац – извор ВВ

Ци́ганско гробче – гробље НС

Цици́јска поја́та – појате и остаци некадашњих колиба Та

Цо́кин пѹт – стазе Ш

Цо́нин гроб – њива ГХ

Цо̀пина водени́ца – воденица, од ње остао само темељ МКу

Црвѐна ба̀ра – 1. извор, ту се чувала стока Ко; 2. њиве Ко НС; 3. багрем ГХ; 4. шума Ко РД
Та Ча; 5. појате Ча

Црвѐна доли́на – њива В ДБ

Црвѐна ја̀бука – поље МК

Црвѐна стена́ – стена Ш

Црвѐни брѐг – 1. део села, махала ВК ГБ ДП; 2. брдо ВК; 3. њиве ДДу; 4. баште ДП; 5.
шума М Со

Црвѐни меџа́к – шума Ш

Црвени́ца – 1. брдо; 2. гробље; 3. некада њива ДБ; 4. њиве МКу; 5. баште МКу

Црвења́ци – део села, махала Се

Црепа́на – поље ДДу

Цре́пњиште – 1. њиве; 2. воћњаци Га

Црепуља́рка – њиве НС

Црешња́к – 1. њиве; 2. воћњаци ДДр

Цре́шње – 1. шума; 2. пут ВК

Црешњо́в то́п – зидине ВВ

Цр́ква – 1. воћњак; 2. велики бор В

Црквѐнина – поље ВК

Црквѐни пу́т – пут према Горњем Барбешу (сада главни пут) ДБ

Црквења́к – 1. њиве; 2. некада црква ГДр

Цр́квине – 1. шума; 2. ливаде; 3. остаци цркве Кр

Цр́квиште – 1. место где је некада била црква В ВК ГБ ГХ ДБ ДП Ка Ко Кр РД Та; 2. њиве
ВК Та; 3. ливаде Ду Кр; 4. брдо ГВ Ду; 5. шума В (багрем) ГБ (букова, храстова,
борова) ГВ НС; 6. гробље ДП; 7. извор ГБ; 8. викендице ГБ; 9. поље Та; 10.
виноград Та

Цр́квиште на Руди́ну – некада црква МКу

Црна́ орни́ца – 1. њиве ГДу ДДу М; 2. шуме ДДу; 3. воћњаци ДДу; 4. сеоско гробље ДДу;
5. ливаде М

Цр́ни ка́л – 1. шума; 2. брдо ВК

Цр́ни ка́мен – 1. утрина Ко; 2. шума; 3. врх на Сувој планини Та

Цр̀ни кла̀данац – извор Ка

Цр̀ни кла̀данци – кладенац ГДу

Цр̀нѝлиште – 1. некада виноград; 2. сада багрем Гр

Црноба̀рсково – њиве Ко

Цр̀но бра̀ниште – шума ВК

Цр̀но бу̀чје – 1. некада појате ВВ; 2. ловачка кућица ВВ; 3. шума (букова) ВК Ш; 4. ливаде Ш; 5. пашњаци Ш; 6. врх Ш

Црногòрица – 1. њиве; 2. ливаде; 3. шума ВК

Цр̀но тр̀ње – 1. шума НС; 2. њиве Се

Цр̀нска̀ долѝна – долина Та

Цр̀ње – шума Та

Цу̀пково бр̀до – шума НС

Ч

Ча̀вкина гу̀мна – гумна ГХ

Ча̀вкин буна̀р – бунар ГХ

Ча̀вча провалѝја – провалија, више од 10 м Ш

Чагровачка воденѝца – воденица, од ње остао само темељ МКу

Чагровачка рѐка – поток Ча

Чагровачки пу̀т – пут ка селу Чагоровац ДП

Ча̀јна падѝна – 1. шума; 2. ливаде ДП

Чалако̀вска воденѝца – воденица ГДу

Чалако̀вска долѝна – поље ГДу

Чало̀вина – ливаде М

Чалопѐк – ливаде М

Чвока̀нови – назив фамилије и део села где та фамилија живи Гр

Чекан – 1. брдо; 2. шума МК

Челин – 1. шума; 2. пашњаци ДДр

Чесма – извор Ду, Ко

Честа – 1. запис; 2. воћњаци; 3. шума; 4. долина Ја

Честа врела – извори Ка

Честак – њиве МКу
 Чешма – 1. извор Га Ће; 2. чесма Га ГВ Ш
 Чешмиће – извор Ду
 Чешмиште – 1. њиве; 2. ливаде МК
 Чикер – 1. шума; 2. голаћ ГБ
 Чикопејно – шума ВК
 Човик – 1. велики извор; 2. ливаде; 3. њиве; 4. воћњаци Ча
 Чокојска појата – појате Ја
 Чомови трла – пашњаци ВК
 Чорина падина – 1. њиве; 2. ливаде ВК
 Чочина појата – шума ГДу; в. Реповиште
 Чочин кладанац – кладенац ГДу
 Чрквена – 1. шуме; 2. ливаде МК
 Чрквенски рт – брдо МК
 Чубрачка воденица – воденица Ча
 Чука – 1. воћњаци ВВ Ко; 2. шума ВК ГХ ДДр ДДу Кр Ли М Ш; 3. брдо ВК ГХ ДДр ДДу
 Кр РД Ће Ча Ш; 4. њиве ДДр Ко Кр Ли Ће; 5. резервоар за воду Ко; 6. утрина Ко; 7.
 пашњаци Кр; 8. кладенац РД; 9. зараван Ча; 10. камењар Ча; 11. гумна Ш
 Чукар – 1. њиве ГБ ГХ Ка; 2. равница ГХ; 3. брдо ДБ Кр; 4. шума ДП; 5. резервоар за воду
 Ја; 6. шикара Кр
 Чукарје – брдашца Ће
 Чукарска долина – поток ГБ
 Чуке – 1. брдо; 2. базени за воду ГВ
 Чукле – 1. брдо; 2. шума ВК
 Чуљковци – део села, махала О
 Чуљо лепче – 1. шума; 2. чука ГДу

Ц

Цакљино браниште – шума Ли
 Целачка појата – појате и остаци некадашњих колиба Та
 Ценамније – део села, махала Ја

Џи́гино – стена на Сувој планини Ко

Џиго́јско о́риште – шума Ли

Џили́пско кромпи́риште – поље где се некада садио кромпир Гр

Ш

Шавари́ште – 1. извор; 2. шума; 3. шевар Ш

Шаварна ба́ра – шума, некада шевар Гр

Шаврљи́вица – 1. њиве; 2. део земљишта под шумом Т

Ша́јина водени́ца – воденица Ш

Ша́јини – део села, махала Ш

Шакарци / Шакарска ма́ла – део села, махала ГДу

Шапи́но брани́ште – шума Ли

Ша́рково по́ље – њиве ГДу

Ша(ра)нга́на ба́ра – 1. ливаде; 2. барно земљиште ВК

Шеба́нови – део села, махала Ш

Шебечка́ водени́ца – 1. воденица; 2. део поља ГДр

Шебечка́ река – 1. њиве ВВ ГДр; 2. ливаде ВВ; 3. багрем ВВ; 4. речица ГДр Ш

Шебечка́ ру́па – са тог места доведена вода за село Овсињинац

Шебечки́ пу́т – пут ВВ Ш

Шева́р – 1. извор Га Ће; 2. бара Га; 3. брда Ће

Ше́рбинце – 1. део поља ВК; 2. ливаде ВК; 3. извор ВК; њиве Ли Ш

Шереме́товац – 1. њиве; 2. ливаде (сада напуштене) ВК

Шибови́ти рид – шума Ду

Шиља́к – 1. брдо ГВ; 2. камен ГДу; 3. видиковац ГДу

Шиља́нци – део села, махала Ш

Шиља́сти ка́мен – стена МК

Шиљега́рник – шума В ДДр Та

Шиљков кла́данац – кладенац МКу

Шиљци́ – стене на Сувој планини Ко

Шинда́рка – 1. ливаде; 2. воденица према Гадином Хану; 3. земљиште око воденице МКу

Шинда́рска ва́да – вада МКу

Шиндѐрски пѹт – пѹт МКу
 Шипѐрница – шума Ли Ш
 Шипѣкиница – шума ГБ
 Шипкѐв кѧмен – 1. њиве; 2. шума ГДу
 Шиптѧрска водениѧа – водениѧа, други назив је Миладинова водениѧа ДБ, в. Миладинова водениѧа ДБ
 Шириѧа – шума ВК
 Шиѣрине – 1. шума; 2. њиве МК
 Широка арниѧа – 1. пољопривредно земљиште; 2. воћњак Та
 Широка падиѧа – 1. удолина ГДр ДДу М; 2. шума (храст и цер) ГДр Гр ДДр ДДу Со Ча; 3. њиве М; 4. ливаде М; 5. пашњаци Ча
 Широка прѐмка – пролаз, ту се терале овце ВВ
 Широка страна – 1. биле њиве; 2. шума ДБ
 Широки прѐлез – 1. део планине; 2. пролаз Ко
 Шиѣроку арниѧа – пашњаци М
 Шљегарѣште – 1. шума; 2. ливаде Ће
 Шљегарник – ливаде Ш
 Шљивѧр – воћњаци Ће
 Шљивари – воћњаци Га
 Шобѐрка – 1. извор В ВВ ГВ МК; 2. чесма на којој вода никада не пресушује ВВ
 Шобѐрка Цѹпоњина – извор МК
 Шовѧрин дѐл – део поља Ли
 Шовѧриште – 1. шљивар ГХ; 2. багрем ГХ; 3. поток ГХ; 4. бара Ли; 5. ливаде Ли
 Шовѧрник – 1. поље ГДу; 2. њиве ДДу; 3. ливаде ДДу; 4. шума ДДу
 Шоврљѣвица – 1. њиве; 2. баште; 3. воћњак Ду
 Шоѧна падиѧа – 1. ливаде; 2. шума; 3. трла ВК
 Шокаѧи – део села, махала ВВ
 Шоњина појѧта – 1. шума; 2. њиве; 3. ливаде О
 Шопа – 1. ливаде ВК ГБ; 2. удолина ВК ГДу; 3. извор ГДр ГДу Ли О; 4. шума ГБ Ли РД; 5. њиве ГДр РД
 Шопѧи – део села, махала ГБ

Шо́тино – њива ГХ

Шо́чини ора́си – пут за Селичевицу ГБ

Штр̑бовачка ба́ра – пашњаци Се

Штр̑кова ба́ра – 1. место на којем се налази школа; 2. шума ДП

Штр̑ковица – 1. њиве ГХ; 2. виноград ГХ; 3. шума ГХ; 4. турски подрум (турски виноград)
ГХ; 5. заселак Ко

Шуга́ва дѹвка – камењар, сипар Ш

Шукѐја – 1. некада задружни виноград; 2. сада њиве према Доњем Барбешу ГБ

Шу́кина доли́на – шума Ча

Шуља́нов ла́з – пут ка Сувој планини Ш

Шуља́нци – део села, махала Ш

Шу́љина пади́на – удолина Со

Шума́нова лива́да – 1. шума; 2. пашњак Ли

Шума́нов ри́д – шума Ће

Шума́нска лива́да – 1. ливаде Ли; 2. њиве Ли; 3. шума Ш

Шу́мка – 1. шума; 2. камењар Со

Шушња́рско – 1. пашњаци; 2. шума; 3. њиве Се

Шуштѐров кла́данац – 1. извор; 2. шума М

Шуштѐрово ле́шје – 1. шума; 2. њиве М

Х. ПРИЛОЗИ: СЛИКЕ СА ТЕРЕНА

Слика 1: *Црква у селу Јагличје*

Слика 2: *Поглед на Соколов камен из села Јагличје*

Слика 3: Поглед на врхове Соколов камен и Трем на Сувој планини из Гаџиног Хана

Слика 4: Стара школа у Копривници

Слика 5: Поглед на обронке Суве планине из села Шебет

ЛИТЕРАТУРА

- Агрировски 1982: Миро Агрировски. Географски термини што означуваат спој на води во македонската микротопонимија. *Onomastica jugoslavica* 10, 279–284.
- Антић 2016: Марија Антић. *Антропогеографска проучавања Заплања*. Београд: Универзитет у Београду – Географски факултет.
- Белић 1999: Александар Белић. *Дијалекти источне и јужне Србије*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Богдановић 1979: Недељко Богдановић. Говори Бучума и Белог Потока. *Српски дијалектолошки зборник XXV*, 1–178.
- Богдановић 1980: Недељко Богдановић. Топоними антропонимске основе у сливу горњег тока Сврљишког Тимока. У: *Втора југословенска ономастичка конференција* (ур. Божидар Видоески, Блаже Конески, Трајко Стаматоски). Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 41–45.
- Богдановић 1981: Недељко Богдановић. Називи биља и животиња у топонимији сврљишког краја. *Ономатолошки прилози II*, 159–170.
- Богдановић 1982: Недељко Богдановић. Географска имена у сврљишком крају. *Onomastica jugoslavica* 10, 285–292.
- Богдановић 2000: Недељко Богдановић. Анатомска лексика у македонској географској терминологији. *Јужнословенски филолог* LVI/1–2, 125–130.
- Богдановић 2002: Недељко Богдановић. Предлошко-падежне синтагме у топонимији сврљишког краја. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XLV/1–2, 285–290.
- Богдановић 2004: Недељко Богдановић. Суфиксална деривација фитонима и фитонимима мотивисаних речи. *Прилози из фитолингвистике* IV, 5–11.
- Богдановић 2005: Недељко Богдановић. Микротопонимија Сврљига. *Ономатолошки прилози* XVIII, 39–180.
- Богдановић 2008а: Недељко Богдановић. Земљописна и њој сродна лексика југоисточне Србије. *Српски дијалектолошки зборник* LV, 429–518.
- Богдановић 2008б: Недељко Богдановић. „Везане” лексеме у фитонимији. *Јужнословенски филолог* LXIV, 15–19.

- Богдановић 2019: Недељко Богдановић. Пастирски речник југоисточне Србије. *Српски дијалектолошки зборник* LXVI/2, 637–739.
- Богдановић 2020: Недељко Богдановић. *Говор Алексиначког Поморавља*. Алексинац: Центар за културу и уметност.
- Богдановић 2023: Недељко Богдановић. Мали речник села Бучума. *Српски дијалектолошки зборник* LXX/1, 373–634.
- Бошковић 1936: Радосав Бошковић. Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници. *Јужнословенски филолог* XV, 1–155.
- Бошковић 1966: Радосав Бошковић. Око суфикса *ica*. *Наш језик* XV/1–2, 58–61.
- Бошњаковић 2000: Жарко Бошњаковић. *Фитоними у микротопонимији Срема*. Прилози из фитолингвистике III, 21–29.
- Бугајева 2015: Ирина Владимировна Бугаева. Сакральна ономастика в поезии Анны Ахматовой. *Вопросы русской литературы* No 4, 53–59.
- Букумирић 2011: Милета Букумирић. Из ономастике липљанске околине. *Ономатолошки прилози* XXI, 47–190.
- Букумирић 2015: Милета Букумирић. *Ономастика централног Косова*. Београд: Српска академија наука и уметности, Одбор за ономастику, Библиотека ономатолошких прилога.
- Вајс 1980: Nada Vajs. О fitonimijskoj sastavnici u toponimiji. У: *Втора југословенска ономастичка конференција* (ур. Божидар Видоески, Блаже Конески, Трајко Стаматоски). Скопље: Македонска академија на науките и уметностите, 47–52.
- Видоески 1999: Божидар Видоески. *Географската терминологија во дијалектите на македонскиот јазик*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.
- Влајић-Поповић 2009: Јасна Влајић-Поповић. Грецизми у српском језику (осврт на досадашња и поглед на будућа истраживања). *Јужнословенски филолог* LXV, 375–403.
- Вукадиновић 1990: Вилотије Вукадиновић. Микротопонимија Сокобањске котлине. *Ономатолошки пролози* XI, 367–398.
- Вукадиновић 1994: Вилотије Вукадиновић. Структура микротопонимије једног атара. У: *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката*. Ниш – Београд:

- Филозофски факултет у Нишу – Институт за српски језик САНУ – Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 265–271.
- Вукадиновић 1996а: Вилотије Вукадиновић. *Топоними зоонимског порекла*. Ниш: Филозофски факултет у Нишу.
- Вукадиновић 1996б: Вилотије Вукадиновић. Говор Црне Траве и Власине. *Српски дијалектолошки зборник* XLII, 9–315.
- Вуковић 1977: Jovan Vuković. Toponimi i apelativi. У: *Прва југословенска ономастичка конференција* (ур. Јанко Ђонових). Титогорад: Црногорска академија наука и уметности, 31–34.
- Грковић 1977: Милица Грковић. *Речник личних имена код Срба*. Београд: Вук Караџић.
- Динић 2004: Јакша Динић. Ономастика Заглавка. *Ономатолошки прилози* XVII, 5–404.
- Динић 2005: Јакша Динић. Топонимија слива Грлишке реке. *Ономатолошки прилози* XVIII, 181–278.
- Динић 2008: Јакша Динић. *Тимочки дијалекатски речник*. Београд: Институт за српски језик САНУ, едиција Монографије.
- Динић 2017: Јакша Динић. Топонимија Буцака. *Ономатолошки прилози* XXIV, 91–193.
- Драгићевић 2007: Рајна Драгићевић. *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике.
- ЕРСЈ: *Етимолошки речник српског језика*, св. 1, 2 и 3. Београд: САНУ, Одељење језика и књижевности – Одбор за етимолошки речник – Институт за српски језик – Етимолошки одсек, 2003, 2006, 2008.
- Жугић 2005: Радмила Жугић. Речник говора јабланичког краја. *Српски дијалектолошки зборник* LI, 1–470.
- Жугић 2006: Радмила Жугић. Предлози у релационим микротопонимима јабланичког краја (граматички и ономастички аспект). *Годишњак за српски језик и књижевност* VIII, 135–144.
- Жугић 2009: Радмила Жугић. Семантичко-творбена анализа пејоратива за женска лица у јабланичком говору (југозападно од Лексовца). *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* LI/2, 81–106.

- Жугић 2010: Радмила Жугић. *Исказивање генитивних значења у говору јабланичког краја (у светлу призренско-тимочких говора као целине)*. Београд: Институт за српски језик САНУ, едиција *Монографије*.
- Жугић 2012: Радмила Жугић. Семантичке реализације суфикса *-че* у именичким изведеницама средњег рода у призренско-тимочким говорима. *Зборник радова Филозофског факултета у Косовској Митровици* XLII/1, 223–230.
- Жугић 2014: Радмила Жугић. *Микротопонимија доњег слива Јабланице (семантичко-творбени аспект)*. Београд: Институт за српски језик САНУ, едиција *Монографије*.
- Жугић 2016: Радмила Жугић. Лична имена у микротопонимији Јабланичког краја. *Годишњак за српски језик* 14, 95–113.
- Златановић 1979: Момчило Златановић. Називи географских термина у Врањској котлини. *Ономатолошки прилози* I, 129–141.
- Златановић 1981: Момчило Златановић. Микротопонимија Струганице и Обличке Сене (Врањска котлина). *Прилози проучавању језика* 17, 195–198.
- Златановић 1982: Момчило Златановић. Микротопонимија Врањске котлине (Насеља у сливу Бањске реке). *Прилози проучавању језика* 18, 109–123.
- Златановић 1985: Момчило Златановић. Микротопонимија Врањске котлине. *Прилози проучавању језика* 21, 83–96.
- Златановић 1998а: Момчило Златановић. *Речник говора јужне Србије*. Врање: Учитељски факултет.
- Златановић 1998б: Момчило Златановић. Називи фитонимског порекла у топонимији Пољанице. У: *Прилози из филолингвистике* II. Ниш: Филозофски факултет у Нишу, 91–96.
- Златановић 2011: Момчило Златановић. *Речник говора југа Србије*. Врање: Аурора.
- Златковић 2014: Драгољуб Златковић. *Речник пиротског говора* I и II том. Београд: Службени гласник.
- Ивић 1999: Милка Ивић. Бело као лингвистички и културолошки проблем. *Јужнословенски филолог* LV, 1–19.
- Ивић, Грковић 1980: Павле Ивић и Милица Грковић. Топоними антропонимијског порекла у Светостефанској хрисовуљи. У: *Втора југословенска ономастичка конференција*

- (ур. Божидар Видоески, Блаже Конески, Трајко Стаматоски). Скопље: Македонска академија на науките и уметностите, 95–108.
- Ивић 1985: П. Ивић. *Дијалектологија српскохрватског језика – увод и штокавско наречје*. Нови Сад: Матица српска.
- Ивић 1991: Павле Ивић. *Из српскохрватске дијалектологије*. Ниш: Просвета.
- Ивић 2009: Павле Ивић. Призренско-тимочка дијалекатска област. У: *Српски дијалекти и њихова класификација* (прир. Слободан Реметић). Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижевница Зорана Стојановића, 149–175.
- Илић 2012: Мирјана Илић. О једном дијалекатском творбеном моделу. *Годишњак за српски језик XXV/12*, 53–58.
- Илић 2013: Мирјана Илић. Развој лексикографских дефиниција у речницима ЈИ Србије. У: *Путеви и домети дијалекатске лексикографије* (гл. ур. проф. др Бојана Димитријевић). Ниш: Филозофски факултет у Нишу, 123–130.
- Илић 2016: Мирјана Илић. Тле и тело у светлу искуства с бојама у говору старопланинског краја. *Српски дијалектолошки зборник LXIII*, 837–853.
- Јаћимовић, Петровић 2003: Миодраг Јаћимовић и Драгољуб Петровић. *Ономастика Качера*. Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека јужнословенског филолога, нова серија, књ. 22.
- Јашовић 2007: Голуб Јашовић. Структура и творба микропонима и ојконима у околини Куршумлије. *Зборник радова филозофског факултета XXXVII*, 79–88.
- Јашовић 2010: Голуб Јашовић. Топоними фитонимског порекла у околини Куршумлије. У: *Зборник радова Филозофског факултета*. Посебно издање посвећено проф. др Милосаву Вукићевићу. Косовска Митровица: Универзитет у Приштини – Филозофски факултет, 139–157.
- Јовановић 2004: Властимир Јовановић. Речник села Каменице код Ниша. *Српски дијалектолошки зборник LI*, 1–688.
- Јовановић 2010: Владан Јовановић. *Деминутивне и аугментативне именице у српском језику*. Београд: Институт за српски језик САНУ, едиција *Монографије*.
- Јошић 2016: Неђо Јошић. *Воћарска лексика и терминологија у српском језику*. Београд: Институт за српски језик САНУ, едиција *Монографије*.

- Јуришић 2009: Марина Јуришић. *Говор Горње Пчиње*. Београд: Институт за српски језик САНУ, едиција *Монографије*.
- Клајн 2002: Иван Клајн. *Творба речи у српском језику*. Први део. Београд: Прилози граматички српског језика.
- Клајн 2003: Иван Клајн. *Творба речи у српском језику*. Други део. Београд: Прилози граматички српског језика.
- Кожељац 1990: Љубиша Рајковић Кожељац. Ономастика Тимока. *Ономатолошки прилози* XI, 109–366.
- Кожељац 2014: Љубиша Рајковић Кожељац. *Речник Тимочког говора*. Неготин: Књижевно-издавачко друштво Лексика.
- Кулишић и др. 1998: Шпиро Кулишић, Петар Петровић и Никола Пантелић. *Српски митолошки речник*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Лома 1990: Александар Лома. Рани слојеви хришћанских топонима на старосрпском тлу. *Ономатолошки прилози* XI, 1–18.
- Лома 1997: Александар Лома. Српскохрватска географска имена на -ина, мн. -ине: преглед типова и проблеми класификације. *Ономатолошки прилози* XIII, 1–26.
- Лома 2003: Александар Лома. Старосрпско *всь* „село“ и његови трагови у топонимији. *Ономатолошки прилози* XVI, 1–16.
- Лома 2006: Александар Лома. О једном источносрбијанско-западнобугарском дијалектизму. *Годишњак за српски језик и књижевност* VIII, 229–233.
- Лома 2009: Александар Лома. Секундарно -ска у топонимији Србије. *Ономатолошки прилози* XIX–XX, 1–13.
- Лома 2011: Александар Лома. Топономастичка сведочанства Бањске хрисовуље. *Повеља краља Милутина манастиру Бањска*, књига друга, фототипије издања и пратеће студије. Београд, 179–184.
- Лома 2013: Александар Лома. *Топонимија Бањске хрисовуље*. Београд: Српска академија наука и уметности, Одбор за ономастику, Библиотека ономатолошких прилога.
- Лубаш 1966: Владислав Лубаш. Посесивна функција суфикса -ица у јужнословенској топонимији. *Наш језик* XV/1–2, 108–113.

- Лубаш 2002: Владислав Лубаш. *Студије из српске и јужнословенске ономастике и социолингвистике*. Београд: Завод за уџбенике, Вукова задужбина – Нови Сад: Матица српска.
- Маринковић 2002: Јаворка Маринковић. Микротопонимија бујановачког и прешевског краја. *Ономатолошки прилози* XV, 1–169.
- Марковић 1991–1992: Јордана Марковић. Микротопонимија Великог Крчимира. *Зборник радова Филозофског факултета у Нишу, серија: Српски језик и књижевност*, 2–3, 59–74.
- Марковић 2000: Јордана Марковић. Говор Запања. *Српски дијалектолошки зборник* XLVII, 1–334.
- Марковић 2011: Јордана Марковић. Микротопоними са предлогом у иницијалном положају. У: *Име у култури Срба и Бугара* (ур. Дубравка Поповић Срдановић). Ниш: Филозофски факултет у Нишу, 53–69.
- Маројевић 1985: Радмило Маројевић. Прилози творбено-семантичкој реконструкцији староруских топонима. *Ономатолошки прилози* VI, 21–58.
- Маројевић 1996: Радмило Маројевић. Историјски развој словенских посесивних изведеница. *Ономатолошки прилози* XII, 1–7.
- Милорадовић 2003: Софија Милорадовић. *Употреба надежних облика у говору Параћинског Поморавља*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Милорадовић, Савић 2024: Софија Милорадовић и Сандра Савић. Називи за стоку према времену млађења и узрасту. У: *Пастирска лексика призренско-тимочких говора* (ур. Александар Лома). Ниш – Београд: Српска академија наука и уметности, Огранак у Нишу – Институт за српски језик САНУ, 73–91.
- Милосављевић 2009: Тања Милосављевић. Говор села Присјана (Горњег и Доњег). *Српски дијалектолошки зборник* LVI, 383–556.
- Михајловић 1965: Велимир Михајловић. Суфикс *-иште* у топонимији и микротопонимији Југославије. Прилози прочитању језика I, 117–155.
- Михајловић 1970а: Велимир Михајловић. Анатомска лексика у српскохрватској ономастици и географској терминологији. *Зборник за филологију и лингвистику* 13/2. Нови Сад, 7–48.

- Михајловић 1970б: Велимир Михајловић. Прилог речнику српскохрватских географских термина. *Прилози проучавању језика* 6, 151–181.
- Михајловић 1992: Велимир Михајловић. *Име по заповести*. Београд: Нолит.
- Могуш 1980: Milan Moguš. Nazivi za zanimaja kao toponimi. У: *Втора југословенска ономастичка конференција* (ур. Божидар Видоески, Блаже Конески, Трајко Стаматоски). Скопље: Македонска академија на науките и уметностите, 221–222.
- Недељков 1994: Љиљана Недељков. Хидронимијски апелативи у топонимији југоисточне Србије. У: *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката*. Ниш – Београд: Филозофски факултет у Нишу – Институт за српски језик САНУ – Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 359–376.
- Недељков 2009: Љиљана Недељков. Општи принципи истраживања лексике традиционалне материјалне културе. *Гласник Етнографског института САНУ* LVI, 189–200.
- Никић 2015: Биљана Никић. Топоними са основом баз-. *Зборник радова филозофског факултета* XLV/4, 363–379.
- Обрадовић 2017: Мирјана Обрадовић. Оглед о топонимији села Сиљевице у Левчу. *Ономатолошки прилози* XXIV, 73–88.
- Ономастички термини 2010: *List of Key Onomastic Terms*: <https://archive.org/details/list-of-key-onomastic-terms/page/n1/mode/2up> (прегледано 30. 9. 2024)
- Павлица 2006: Драган Павлица. Творба именица у говору Срба југоисточне Лике. *Српски дијалектолошки зборник* LIII, 2006, 1–187.
- Павловић 1967: Миловој Павловић. Пасторални ономастички термини типа *đuš* и *baš*. *Наш језик* XVI/3, 115–118.
- Павловић 1976: Звездана Павловић. Микротопоними у области Белице. *Јужнословенски филолог* XXXII, 213–222.
- Павловић 1980: Звездана Павловић. Ономастички деривати развијени из корена **roudh-*. *Јужнословенски филолог* XXXVI, 101–112.
- Павловић 1981: Звездана Павловић. Сагледавање система хидронима у оквиру ареала. У: *Četrta jugoslavanska onomastična konferenca* (ур. Franc Jakopin). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 143–149.

- Павловић 1983: Звездана Павловић. Варијанте лексеме *туф* у нашој лексици и ономастици. *Ономатолошки прилози* IV, 205–215.
- Павловић 1985: Звездана Павловић. Нешто о румунским елементима у именима река са терена Србије. У: *Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije* (ур. Asim Peco). Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 109–112.
- Павловић 1990: Звездана Павловић. Анализа имена река у сливовима Србије у којима је видан румунски утицај. *Ономатолошки прилози* XI, 73–89.
- Павловић 1994а: Звездана Павловић. *Хидронимски систем слива Јужне Мораве*. Београд: Институт за српски језик САНУ – Библиотека Јужнословенског филолога.
- Павловић 1994б: Звездана Павловић. Топоними са основом *вrm-* / *врн-*. У: *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката*. Ниш – Београд: Филозофски факултет у Нишу – Институт за српски језик САНУ – Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 433–444.
- Павловић 1996: Звездана Павловић. Оними са основом *стржс-*. *Наш језик* XXXI/1–5, 133–136.
- Павловић 1998: Звездана Павловић. О метонимији у ономастици (хидроним – ојконим). *Јужнословенски филолог* LIV, 105–110.
- Павловић 2000: Звездана Павловић. Поводом неких ишчезлих топонима. *Јужнословенски филолог* LVI/3–4, 755–761.
- Павловић 2007: Звездана Павловић. Поглед на Оронимију Србије. У: *Шездесет година Института за српски језик САНУ, зборник радова I* (гл. ур. Срето Танасић). Београд: Институт за српски језик САНУ, 375–380.
- Павловић 2009: Звездана Павловић. Ороними Србије I (А–Ј). *Ономатолошки прилози* XIX–XX, 37–330
- Павловић 2015: Звездана Павловић. Ороними Србије II (К–П). *Ономатолошки прилози* XXII, 99–430.
- Павловић 2016: Звездана Павловић. Ороними Србије III (Р–Т). *Ономатолошки прилози* XXIII, 113–292.
- Павловић 2018: Звездана Павловић. Ороними Србије IV (Ћ–Ш). *Ономатолошки прилози* XXV, 79–204.

- Пенавин 1987: Olga Penavin. Nekoliko misli o zajedničkim imenicama koje učestvuju u formiranju geografskih imena. У: *Зборник шесте југословенске ономастичке конференције* (ур. П. Ивић). Београд: Српска академија наука и уметности, 147–153.
- ПЕРСЈ 2023: *Приручни етимолошки речник српског језика*, том 1 А–Ј. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Петровић 1988: Драгољуб Петровић. Топонимија Куча. *Ономатолошки прилози IX*, 1–163.
- Петровић-Савић 2013: *Топонимија Рађевине*. Докторска дисертација. Нови Сад: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду.
- Петровић-Савић 2016: Мирјана Петровић-Савић. О творбеној структури топонима (на примерима из Рађевине). *Филолог VII*, 218–226.
- Петровић-Савић 2017а: Мирјана Петровић-Савић. Називи биљака у топонимији Рађевине (творбено-семантички аспект). *Српски језик XXII*, 571–586.
- Петровић-Савић 2017б: Мирјана Петровић-Савић. Из географске терминологије Јадра. У: *Словенска терминологија данас* (ур. Предраг Пипер и Владан Јовановић). Београд: Српска академија наука и уметности, Одељење језика и књижевности, 599–611.
- Петровић-Савић 2019: Мирјана Петровић-Савић. О релационим микропонимима у Рађевини. *Наш језик L/2*, 699–705.
- Петровић-Савић, Савић 2020. Мирјана Петровић-Савић и Виктор Савић. Ономастика једног села у Подгорини (Остружањ). *Ономатолошки прилози XXVII*, 215–241.
- Петровић-Савић 2022: Мирјана Петровић-Савић. О хидронимима у Јадру. У: *Језици и културе у времену и простору X* (ур. Снежана Гудурић, Јасмина Дражић, Марија Стефановић). Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, 195–204.
- Пецо 1976: Асим Пецо. Називи долина уз реке у српскохрватском језику. У: *Прва југословенска ономастичка конференција* (ур. Јанко Ђоновић). Титоград: Црногорска академија наука и уметности, 81–94.
- Пешикан 1958: Митар Пешикан. О грађењу имена становника у односу на имена земаља и места. *Наш језик IX/5–6*, 196–205.
- Пешикан 1976: Митар Пешикан. Значај праћења језичких елемената који се понављају у микропонимији. У: *Прва југословенска ономастичка конференција* (ур. Јанко Ђоновић). Титоград: Црногорска академија наука и уметности, 95–102.

- Подольска 1988: Н. В. Подольская. *Словарь русской ономастической терминологии*. Москва: Наука.
- Раденковић 1987: Радослав Раденковић. Трагови паганских и хришћанских култова у топонимији. У: *Зборник шесте југословенске ономастичке конференције* (ур. Павле Ивић). Београд: Српска академија наука и уметности, 183–195.
- Радић 1998: Јованка Радић. О граматичкој структури топонима (на примерима из беличког краја). *Научни састанак слависта у Вукове дане 27/2*, 279–288.
- Радић 2002: Јованка Радић. Суфиксне интеракције у топонимији. *Српски језик* 7/1–2, 471–477.
- Радић 2003: Јованка Радић. Топонимија Белице. *Ономатолошки прилози* XVI, 1–322.
- Радић 2004: Јованка Радић. Топонимијски слојеви у јагодинском Поморављу. У: *Живот и дело академика Павла Ивића* (ур. Јудита Планкош). Суботица: Градска библиотека Суботица – Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, Народна библиотека Србије, Матица српска – Београд: Институт за српски језик Српске академије Наука и уметности, 159–171.
- Радић 2013: Јованка Радић. О формацијама са суфиксом *-ица* и антропонимом у основи. У: *Путеви и домети дијалекатске лексикографије* (гл. ур. проф. др Бојана Димитријевић). Ниш: Филозофски факултет у Нишу, 283–292.
- Радић 2015: Јованка Радић. Суфикси *-ина* и *-ица* као опозити у географској терминологији и топонимији. *Ономатолошки прилози* XXII, 17–63.
- Радић 1998: Првослав Радић. Суфикс *-чија/-ија* у српском књижевном језику. *Наш језик* XXXII/3–4, 179–191.
- Радић 2001: Првослав Радић. *Турски суфикси у српском језику (са освртом на стање у македонском и бугарском)*. Београд: Институт за српски језик САНУ – Библиотека јужнословенског филолога.
- Радовић-Тешић 1987: Милица Радовић-Тешић. Именичка образовања с префиксима у српскохрватској топонимији. У: *Зборник шесте југословенске ономастичке конференције* (ур. Павле Ивић). Београд: Српска академија наука и уметности, 621–626.
- Радовић-Тешић 2002: Милица Радовић-Тешић. *Именице с префиксима у српском језику*. Београд: Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога.

- Ракић-Милојковић 1995: Софија Ракић-Милојковић. Синтаксички упитник за говоре косовско-ресавке и призренско-тимочке дијалекатске зоне. *Српски дијалектолошки зборник* XLI, 521–570.
- Реметић 1996: Слободан Реметић. Српски призренски говор I. *Српски дијалектолошки зборник* XLII, 333–614.
- Републички завод за статистику *Попис становништва, домаћинства и станова 2022. у Републици Србији* <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/popis>
- РМС: *Речник српскохрватског књижевног језика* књ. I–VI. Нови Сад: Матица српска, 1967–1976.
- Родић 1980: Никола Родић. Топоними с посесивним придевом на -јѣ (-овъ, -инъ) у Светостефанској, Дечанским и Арханђеловској хрисовуљи. У: *Втора југословенска ономастичка конференција* (ур. Божидар Видоески, Блаже Конески, Трајко Стаматоски). Скопље: Македонска академија на науките и уметностите, 301–320.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. Београд: САНУ, 1959–
- Савић-Грујић 2017: Ана Савић-Грујић. Антропографска лексика у говорима сврљишког краја – лингвогеографски приступ. *Српски дијалектолошки зборник* LXIV/2, 3–307.
- Савић-Грујић, Бојовић 2022: Ана Савић-Грујић и Јована Бојовић. Из пастирске лексике југоисточне Србије. У: *Језици и културе у времену и простору* X/1 (ур. Снежана Гудурић, Јасмина Дражић, Марија Стефановић). Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, 227–236.
- Савић 2022: Сандра Савић. Из ономастике Заплања – микротопонимија заплањског села Тасковићи. У: *Језици и културе у времену и простору* X/1 (ур. Снежана Гудурић, Јасмина Дражић, Марија Стефановић). Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, 217–226.
- Савић 2024: Сандра Савић. Творбена структура микротопонима Заплања. *Philologia Mediana* 16, 481–490.
- Симоновић 1982: Драгољуб Симоновић. *Заплање*. Ниш – Београд: Градина – Народна књига – Етнографски институт САНУ.
- Скок 1971–1974: Petar Skok. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. 1–4. Zagreb: JAZU.

- Стевановић 1963: Михаило Стевановић. Придеви са наставцима *-ив* и *-љив*. *Наш језик* XIII/3–5, 197–207.
- Стевановић 1986: Михаило Стевановић. *Савремени српскохрватски језик* I. Београд: Научна књига.
- Стевановић 1991: Михаило Стевановић. *Савремени српскохрватски језик* II. Београд: Научна књига.
- СТИЈОВИЋ 1997: Светозар Стијовић. Развој српске ономастичке науке у последњој четвртини века. *Јужнословенски филолог* LIII, 203–210.
- СТИЈОВИЋ 2000: Светозар Стијовић. Ономастика код Срба. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XLIII, 573–579.
- СТОЈАНОВИЋ 2010: Радосав Стојановић. Црнотравски речник. *Српски дијалектолошки зборник* LVII, 1–1060.
- СУПЕРАНСКА 1973: А. В. Суперанская. *Общая теория имени собственного*. Москва: Наука.
- ТИЈАНИЋ-ВУЈОВИЋ 2018: Мара Тијанић-Вујовић. *Топонимија Жупе пивске*. Београд: Српска академија наука и уметности – Одбор за ономастику – Библиотека ономастолошких прилога.
- ТОЛСТОЈ 1969: Н. И. Толстой. *Славянская географическая терминология*. Москва: Наука.
- ТРАЈКОВИЋ 2011a: Татјана Трајковић. Микротопонимија прешевског краја. *Ономастолошки прилози* XXI, 331–425.
- ТРАЈКОВИЋ 2011b: Татјана Трајковић. Антропонимија прешевске микротопонимије. У: *Име у култури Срба и Бугара* (ур. проф. др Дубравка Поповић Срдановић). Ниш: Филозофски факултет у Нишу, 79–87.
- ТРАЈКОВИЋ 2011в: Татјана Трајковић. Језичке интерференције у топонимији Прешева. *Октоих: Часопис Одјелења за српски језик и књижевност Матице српске – Друштва чланова у Црној Гори*, 273–282.
- ТРАЈКОВИЋ 2013: Татјана Трајковић. Ономастичка грађа у дијалекатским речницима југоисточне Србије. У: *Путеви и донети дијалекатске лексикографије* (гл. ур. проф. др Бојана Димитријевић). Ниш: Филозофски факултет у Нишу, 357–368.
- ТРАЈКОВИЋ 2016: Татјана Трајковић. Говор Прешева. *Српски дијалектолошки зборник* LXIII, 277–578.

- Трајковић 2019: Татјана Трајковић. Опсцено у српској антропонимији и топонимији. У: *Опсцена и друга колоквијална лексика у српском и македонском језику*. Ниш: Филозофски факултет, 419–432.
- Трајковић 2020: Татјана Трајковић. Ходоними Ниша топонимске мотивације. *Српски језик* XXV, 633–645.
- Трајковић 2021а: Татјана Трајковић. *Ходонимија града Ниша (семантичко-структурални аспект)*. Ниш: Филозофски факултет у Нишу.
- Трајковић 2021б: Татјана Трајковић. Топономастичка истраживања на подручју призренско-тимочких говора и перспектива израде јединственог речника. У: *Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема* (ур. др Стана Ристић, др Ивана Лазић Коњик, др Ненад Ивановић). Београд: Институт за српски језик САНУ, 593–609.
- Ћирић 1983: Љубисав Ћирић. Говор Лужнице. *Српски дијалектолошки зборник* XXIX, 7–190.
- Ћирић 1994: Љубисав Ћирић. Семантичко-творбени модели секундарне патронимије белопаланачког краја. У: *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката*. Ниш – Београд: Филозофски факултет у Нишу – Институт за српски језик САНУ – Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 253–264.
- Ћирић 1997: Љубисав Ћирић. Ономастика белопаланачког краја. *Ономатолошки прилози* XIII, 37–338.
- Ћирић 1999: Љубисав Ћирић. Говори Понишавља. *Српски дијалектолошки зборник* XLVI, 13–262.
- Ћирић 2004: Љубисав Ћирић. Топоними фитонимског порекла Понишавља и Поморавља – паралела. Прилози из фитолингвистике IV, 13–30.
- Ћирић 2006: Љубисав Ћирић. Топоними инвентивног постања. У: *О говорима и именима Понишавља и суседних области*. Ниш: Филозофски факултет – Просвета, 150–163.
- Ћирић 2007: Љубисав Ћирић. Топоними сточарске провенијенције у белопаланачком крају. У: *Дијалектолошка истраживања II* (ур. Надежда Јовић). Ниш: Филозофски факултет у Нишу, 145–155.

- Ћирић 2010: Љубисав Ћирић. Језичке карактеристике топонима фитонимског порекла у Понишављу. У: *Зборник радова Филозофског факултета*. Посебно издање посвећено проф. др Милосаву Вукићевићу. Косовска Митровица: Универзитет у Приштини – Филозофски факултет, 593–601.
- Ћирић 2018: Љубисав Ћирић. Речник говора Лужнице. *Српски дијалектолошки зборник* LXV/2, 1–1166.
- Ћорић 2008: Божо Ћорић. *Творба именица у српском језику*. Београд: Чигоја штампа.
- Ћупић 1980: Драго Ћупић. Из микротопонимије Бјелопавлића (преглед микротопонима са формантом -ов/-ев. У: *Втора југословенска ономастичка конференција* (ур. Божидар Видоески, Блаже Конески, Трајко Стаматоски). Скопље: Македонска академија на науките и уметностите, 365–374
- Ћупић 1981а: Драго Ћупић. Из хидронимије Лима. У: *Četrta jugoslavanska onomastična konferenca* (ур. Franc Jakopin). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 37–45.
- Ћупић 1981б: Драго Ћупић. Из топонимије око средњег тога ријеке Зете. *Ономатолошки прилози* II, 171–188.
- Ћупић 1985: Драго Ћупић. Несловенски елементи у неким хидронимима у Црној Гори. У: *Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije* (ур. Asim Peco). Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 87–93.
- Ћупић 1997/98: Жељко Ћупић. „Свето” и „ђавоље” или: трагови култног у косовскометохијској топонимији. *Баштина* VIII, 97–109.
- Фасмер 1986–1987: Макс Фасмер. *Этимологический словарь русского языка*. Москва: Прогрес.
- Цветановић 1988: Владимир Цветановић. Из ономастике Гњилана. *Ономатолошки прилози* IX, 517–542.
- Цвијић 1966: Јован Цвијић. *Балканско полуострво*. Београд.
- Цицмил-Реметић 2000: Радојка Цицмил-Реметић. Фитоними и зооними у топонимији дурмиторског села Црне Горе. *Јужнословенски филолог* LVI/3–4, 1371–1380.
- Цицмил-Реметић 2003: Радојка Цицмил-Реметић. Топонимија дурмиторског села Црне Горе. *Ономатолошки прилози* XVI, 323–375.

- Цицмил-Реметић, Реметић 2008: Радојка Цицмил-Реметић и Слободан Реметић. Из хидронимије Пивске планине. У: *Зборник Института за српски језик САНУ I, посвећено др Драгу Ћупићу поводом 75-годишњице живота* (гл. ур. Срето Танасић). Београд: Институт за српски језик САНУ, 495–502.
- Цицмил-Реметић 2010: Радојка Цицмил-Реметић. *Топонимија Пивске планине*. Београд: САНУ, Одељење језика и књижевности, Одбор за ономастику.
- Чајкановић 1985: Веселин Чајкановић. *Речник српских народних веровања о биљкама*. Београд: Српска књижевна задруга, Српска академија наука и уметности.
- Шимуновић 1972: Petar Šimunović. *Toponimija otoka Brača*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
- Шимуновић 1976: Petar Šimunović. Toponimija Istarskog razvoda. *Onomastica jugoslavica* 6, 3–34.
- Шимуновић 1981: Petar Šimunović. Hidronimijski apelativi u hidronimima. U: *Četrta jugoslavanska onomastična konferenca* (ur. Franc Jakopin). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 187–198.
- Шимуновић 1986: Petar Šimunović. *Istočnojadranska toponimija*. Split: Logos.
- Шимуновић 2009: Petar Šimunović. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Шкаљић 1966: Abdulah Škaljić. *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: Svjetlost.
- Шиц 1994: Jozef Šic. *Geografska terminologija srpskohrvatskog jezika*. Vukova zadužbina, Matica srpska, Dečje novine.
- Шојат 1980: Antun Šojat. Sufiksi -ac//-ec i -ci u ojkonomiji SR Hrvatske. У: *Втора југословенска ономастичка конференција* (ур. Божидар Видоески, Блаже Конески, Трајко Стаматоски). Скопље: Македонска академија на науките и уметностите, 411–417.
- Шојат 1981: Antun Šojat. Pridjev u hidronimijskim sintagmama. U: *Četrta jugoslavanska onomastična konferenca* (ur. Franc Jakopin). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 199–207.
- Шојат 1982: Antun Šojat. Geografski termini u toponimiji riječko-goranske regije. *Onomastica jugoslavica* 10, 351–357.
- Штасни 2014: Гордана Штасни. Лична имена по вуку. *Књижевност и језик*, година LXI, број 3–4, 249–264.

- Шћепановић 1997а: Михаило Шћепановић. *Именослов ваљевске Петнице*. Београд: Институт за српски језик САНУ – Ваљево: Петница.
- Шћепановић 1997б: Михаило Шћепановић. Ономастичке категорије и српска ономастичка терминологија. *Књижевност и језик*, година XLV, број 2–3, 65–69.
- Шћепановић 2003: Михаило Шћепановић. Српска ономастичка терминологија. *Свет језика и писма*, 14–16.
- Шћепановић 2019: Михаило Шћепановић. Оними под лупом лигвостилистике. *Српски језик* XXIV, 127–134.

БИОГРАФИЈА АУТОРА

Сандра (Горан) Савић рођена је 3. 2. 1994. године у Нишу. Завршила је Основну школу „Витко и Света” у Гадином Хану и Гимназију „Бора Станковић” у Нишу. Носилац је Вукове дипломе.

Године 2013. уписала је Основне академске студије србистике на Филозофском факултету у Нишу. Дипломирала је у октобру 2017. године и стекла звање дипломираног филолога.

Мастер академске студије филологије уписала је школске 2017/2018. на Филозофском факултету у Нишу, модул српски језик, а завршила октобра 2018. године, са просечном оценом 10. Мастер рад под насловом „Лексика народне медицине у Гадином Хану” одбранила је октобра 2018. године са оценом 10.

Докторске студије филологије уписала је новембра 2018. године на Филозофском факултету у Нишу и положила све испите са просечном оценом 10.

Током мастер академских студија била је ангажована као демонстратор у јесењем семестру школске 2017/2018. године из предмета: *Историја језика II*, док је у пролећном семестру школске 2017/2018. године ангажована из предмета *Старословенски језик II* и *Историја књижевног језика*. Школске 2019/2020. држала је вежбе из предмета *Увод у дијалектологију* и *Предмет српских дијалеката*.

Током 2016. године учествовала је на пројекту *Савремена теренска истраживања усмене традиције Заплања*.

Од 2019. године ради на Дијалектолошком одсеку Института за српски језик САНУ, са тренутним звањем истраживач сарадник.

Учествовала је на више научних конференција у земљи и у иностранству. Објавила је преко петанест научних радова у реномираним часописима и зборницима.

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Изјављујем да је докторска дисертација, под насловом

МИКРОТОПОНИМИЈА ЗАПЛАЊА – СЕМАНТИЧКО-ТВОРБЕНИ АСПЕКТ

која је одбрањена на Филозофском факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да ову дисертацију, ни у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци, који су у вези са ауторством и добијањем академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада, и то у каталогу Библиотеке, Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Нишу, као и у публикацијама Универзитета у Нишу.

У Нишу, 31. 10. 2024.

Потпис аутора дисертације:

Сандра Г. Савић

**ИЗЈАВА О ИСЛОВЕТНОСТИ ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА
ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ**

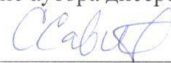
Наслов дисертације:

МИКРОТОПОНИМИЈА ЗАПЛАЊА – СЕМАНТИЧКО-ТВОРБЕНИ АСПЕКТ

Изјављујем да је електронски облик моје докторске дисертације, коју сам предао/ла за уношење у **Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу**, истоветан штампаном облику.

У Нишу, 31. 10. 2024.

Потпис аутора дисертације:

Сандра Г. Савић

ИЗЈАВА О КОРИШЋЕЊУ

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Никола Тесла“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу унесе моју докторску дисертацију, под насловом:

МИКРОТОПОНИМИЈА ЗАПЛАЊА – СЕМАНТИЧКО-ТВОРБЕНИ АСПЕКТ

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском облику, погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију, унету у Дигитални репозиторијум Универзитета у Нишу, могу користити сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons), за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство (CC BY)

2. Ауторство – некомерцијално (CC BY-NC)

3. Ауторство – некомерцијално – без прераде (CC BY-NC-ND)

4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима (CC BY-NC-SA)

5. Ауторство – без прераде (CC BY-ND)

6. Ауторство – делити под истим условима (CC BY-SA)

У Нишу, 31. 10. 2024.

Потпис аутора дисертације:

Сандра Г. Савић